

77715

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

HAMZAVİ
KİŞSA-İ İSKENDER
(101a-200b v.)
METİN, SÖZLÜĞÜ VE DİLBİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

DANIŞMAN:

Prof.Dr.Hamza ZÜLFİKAR

HAZIRLAYAN:

Neşe SEÇKİN

ANKARA-1991

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖN SÖZ.....	I
GİRİŞ.....	II-IV
METNİN DİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ.....	V-XXII
METİN.....	1-162
SÖZLÜK.....	163-428
ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	429-437
KAYNAKÇA.....	438-439

-I-
ÖN SOZ

Türkiye Türkçesinin kaynağını oluşturan Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin söz ve ek varlığı açısından ele alınıp işlenmesi, dilcilerin üzerinde önemle durduğu bir konudur. Bugün dilin gramerlerle ilgili çeşitli problemleri ancak eski metinlere gidilerek çözülebilmektedir. Kütüphaneler dolusu metinlerin çok az bir bölümünün işlendiğini ve daha pek çok araştırma ve incelemeye ihtiyaç olduğunu burada belirtmek gerekir.

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin işlenerek aslına uygun bir biçimde yeni harflere aktarılması çok amaçlı dizinlerinin yapılması, özleşen dilimiz için bir gereksmedir. Çağdaş dünyanın anlatımı zengin dillerine ayak uydurmak bakımından da eski metinlerin gün ışığına çıkarılmasının sayısız faydaları vardır. Özellikle yapım eklerinin tespiti, görevlerinin belirlenmesi türetme imkânlarına yardımcı olur. Ölü duruma düşmüş birçok kelimenin eski Anadolu Türkçesinden bulunup çıkarılması Türkçenin zengin söz varlığını ortaya koyacaktır.

"Hicrî 850-900 yılları arasında istinsah edildiği sanılan Kıssa-i İskender'in bana verilen bölümünün transkripsiyonlu metnini ve sözlüğünü elimden geldiğince doğru bir biçimde hazırlamaya çalıştım.

Bu tezin hazırlanmasında danışmanlık görevini üstlenen Prof.Dr.Hamza Zülfikar'a ve karşılaştığım problemleri çözmeme yardımcı olan bütün hocalarıma teşekkür ederim.

Ankara-1991
Neşe Seçkin

Türk dilinin tarihi gelişmesini gösterecek, Türk kültür tarihinin çeşitli yönlerini açıklayacak nitelikte kütüphanelerimizde çok sayıda kaynak eser bulunmaktadır. Bu kaynaklar içinde İskender-nâmeler önemli bir yer tutar.

İskender hikâyesi de denen İskender-nâme, manzum olarak ilk kez Firdevsî'nin şâh-nâme'sinde yer almıştır. Firdevsî, İran'ın geçmiş hükümdarlarını anlatırken, Keyanîlerin son hükümdarı olarak İskender'e yer vermiştir. İran edebiyatında Firdevsî'den sonra İskender hikâyesini manzum olarak ele alan şair Nizâmî'dir. Onu Emir Hüsrev-i Dihlevî'nin Âyine-i İskenderî adlı eseri takip etmiştir.

Türk edebiyatında ise ilk manzum İskender hikâyesini Ahmedî'nin ortaya koymuş olması çok önemlidir. Dilcilik açısından da dönemin dilini yansıtmaları bakımından eski edebiyatımızın dikkate değer bir ürünüdür.

101a-200b varâkları arasında çalıştığım Kısşa-i İskender, Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından mensur olarak yazılmıştır. Tamamının 20 cilt civarında olduğu sanılmaktadır. Türk Dil Kurumu kitaplığında 150 sıra numarası ile kayıtlı olan yazma 882 sayfadır. Başından ve sonundan bir hayli eksiktir. Baş tarafından 25 meclisi tamamen 26 meclisin ise bir kısmı yoktur. Sondan ne kadar eksik olduğu bilinmemektedir. Bu hacimli yazmanın baştan 200 sayfalık bölümü yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

25(19) x 16(11,5) cm. ölçüsünde olan Kısşa-i

İskender'in her sayfasında 13 satır vardır. Harekeli nesih yazı ile yazılmıştır. Eserin içinde manzum parçalar da bulunmaktadır. Bu eser, halk için yazılmış dinî, destanî bir hikâyedir. Kitabın hicrî 850-900 yılları arasında istinsah edildiği sanılmaktadır.

Elimizde Hamzavî hakkında fazla bilgi yoktur. Aşık Çelebi'nin Meşâ'irü's- Şu'arâ'sında , Âli'nin Künhül-Ahbâr'ında, Mehmed Tahir'in Osmanlı Müelliflerinde, Franz Babinger'in Die Geshichtschreiber der Osmanen und ihre werke adlı eserinde, Tunca Kortantamer'in Leben und Weltbild des altosmanischen Dichters Ahmedî unter besonderer Berücksichtigung Seinen Divans' ında Hamzavî'den bahsedilmekte, az da olsa hakkında bilinenler verilmektedir. Ayrıca Tarama Sözlüğü'nün 1. cildinde Hamzavî hakkında çok kısa bilgi vardır. Bu kaynaklardan edinilen bilgiye göre Ahmedî'nin kardeşi ve üç eserin yazarı olarak tanınır. "Cami'ül-Meknûnât, Hamza-nâme, İskender-nâme". Hamza-nâme adlı eserinden dolayı Hamzavî olarak ün kazandığı söylenmektedir. Hamzavî'nin İskender kitabında bulunan manzum bölümlerin bir kısmı Ahmedî'nin İskender-nâmesinden alınmıştır.

Prof.Dr.İsmail Ünver, basılmamış doktora tezinde Hamzavî hakkında bilgi veren eserlerden alıntılar yapmıştır. Bunlardan Aşık Çelebi'nin Meşâ'irü's- Şu'arâ'sından şöyle bir alıntı bulunmaktadır.

"...Hamza ve Ahmed nâm karındaşlar peydâ olup, Hamzavî ve Ahmedî tahallus idinüp Ahmedî, İskender-nâme'yi baħr-ı remel-i müseddesde nazm itmiştir ve Hamzavî İskender ve Hamza kıssaların nesr ile cem' idüp maħal mahal kendünün

ebyâtın zamm itmişdür. Hamzavî'nün kitâblarından nazma ma'lumdur...", "...Hamzavî Hamza kıssasın yigirmi dört cild üzre cem' idüp ol takrîb mahlasın Hamzavî idüp ba'dehu kıssa-i İskender'i yigirmi dört cild üzre tertib itmişdür..."

Özetle Ahmedî'nin kardeşi olduğunun dışında kaynaklarda fazlaca bir bilgi yoktur.

Yukarıda özelliklerini kısaca verdiğim Kıssa-i İskender, Eski Anadolu Türkçesi özelliği taşımasının yanı sıra mensur ve öğretici bir eser olması açısından da önemlidir.

Çalışmamı kapsayan 101a-200b varakları arasındaki bölümü, bilimsel çevriyazı işaretleri kullanarak, yeni harflere aktardım. Sözlük bölümünde, eserdeki kelime ve deyimleri vererek, geçen ekleri alfabetik sıraya göre vermeye gayret ettim. Eserin yazıldığı dönemin dil özellikleri göz önüne alınarak, inceleme bölümünde, metnin tamamı dil bilgisi yönünden değerlendirilmiştir. Bibliyografya bölümünde ise, bu alanda yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan çalışmalar toplanarak araştırmada kullanılan kaynaklar verilmiştir.

Eserin tamamını kapsayan bir çalışma henüz yapılmadığı için söz varlığı ve dil özellikleri bütünüyle bir araya getirilememiştir. Eser üzerinde yapılan çalışmalar tamamlandığında, Kıssa-i İskender'in Eski Anadolu Türkçesi eserleri arasında önemli bir yeri olduğu ortaya çıkacaktır. Temennimiz eserin kısa zamanda tamamlanması ve zengin söz varlığının ortaya konulmasıdır.

METİN İNCELEME

METNİN DİL BİLGİSİ ÖZELLİKLERİ

Tarihî Türk metinleri arasında önemli bir yeri bulunan "Kıssa-i İskender"in büyük bir bölümü nesir tarzında yazılmıştır. Bu bakımdan cümlelerin bütünlüğü içinde kelimelerin anlamlarının tespit edilmesi, eklerin görevlerinin belirlenmesi, nadir kullanılan kelimelerin şekil ve anlam özelliklerinin değerlendirilmesi daha sağlıklı yapılabilmektedir.

Eserin dil özellikleri, genel çizgileriyle Eski Anadolu Türkçesinin bildiğimiz özelliklerine büyük yenilikler getirmemekle birlikte söz varlığı ve eklerin kullanımı açısından ilgi çekici özellikleri de vardır. Çalışmamızda metinde gördüğümüz bazı dil özellikleri üzerinde durup örnekler vereceğiz. Böylece metnin Eski Anadolu Türkçesi metinleri içinde özel bir yeri olduğunu belirtmeye çalışacağız.

Metnin, bütün Eski Anadolu Türkçesi eserlerinde olduğu gibi söz varlığı bakımından Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle ve tamlamalarla dolu olduğu bir gerçektir. Bunun yanında birçok Türkçe kelime ve deyim de eseri bütünlemektedir.

Metinde yer alan deyimler oldukça fazladır. cehd etegin beline sok- (125a/6), terkin ur- (117b/13), kefen boyna dak- (151a/8) gibi. Bu arada yazarın Farsçanın etkisinden kurtulup sağduyusunu kullanarak Farsça tercümesini değil de, Türkçedeki şeklini tercih ettiği deyim örnekleri vardır. Örnek olarak kulak ver- yerine

kulak dut- (146b/13), kulak ur- (103a/8) deyimleri kullanılmaktadır. Öte yandan rû-be-rû anlamında yüz-be-yüz (190a/9,10) şekli gene de Farsçanın etkisinden kartulamamıştır.

Deyimlerin büyük bir çoğunluğu bazı değişikliklere uğrayarak bugüne kadar gelebilmiştir. taban kak- "yayan yürümek", "...taban kakıyup gitdi." (116b/2); ...için taşın dut- "sıkıntı basmak, içi daralmak, korkmak", "...seyrûş melâleti için taşın dutdı." (132a/1); cân hakka ısmarla- "can vermek", "Ol iki pâdişâhlar cân hakka ısmarladılar." (104a/13) gibi örnekler yanında bugün de aynı biçimde kullanılan deyimler vardır. ‘ömür sür- "yaşamı belli şartlar altında sürmek", "...nice yıllar kim ‘ömür sürmüş, âhir cihânda ‘ömre toymayup gitmiş" (108a/6) Bu deymi aynı şekilde, aynı anlamda bugün de kullanıyoruz. göz erimi "gözün alabildiği uzaklık" deymi, bugün yeniden canlandırılmış ve astrolojide bir terim olarak kullanılmıştır. (127b/3)

Metinde nadir geçen kelimeler Eski Anadolu Türkçesinin söz varlığına önemli bir katkı sağlayacaktır. koşun ol- bu tür kelimelerden biridir. "pehlevânlar söyle koşun olup gitdiler." (103a/6) koş-un şeklinde açabileceğimiz bu kelime bugün halk ağzında doğrudan "asker" anlamında geçmektedir. (bkz. Derleme Sözlüğü) "...bir ağaç dibinde erkek dişi karış katış iş ederler." (114b/12) Burada ikileme olarak gördüğümüz karış katış "birbirine karışmış, karmakarışık" anlamındadır. Fiil gövdeleri esas alınarak kurulmuş olan bu şekil ikilemeli kelimelerin az rastlanan örneklerindendir. "Ol barkı-

yan nesneye yüz dutdı." (125a/4) Metinde barkı- şeklinde geçen bu kelime halk ağzında bugün r>l değişimi ile balkı- olarak bulunmaktadır. (Bkz. Derleme Sözlüğü) imlâsı ayrı olan bu iki kelimenin anlamı aynıdır ve "parlamak" anlamına gelir. beliñle- kelimesine baktığımızda ise çeşitli şekillerde söylenişinin hâlâ halk ağzında yaşadığını görmekteyiz. (beğille-, berile-, benile-, bengilde- v.s) (Bkz. Derleme Sözlüğü) Kelime "ürkmek, korku duymak" anlamındadır. "...şâh leşkerin göricek beliñlediler." (115a/1) iley ve yarındası kelimeleri de söz varlığı açısından ilginç kelimelerdendir. iley "ön, karşı, kat demektir. "...revân bihterân bânunun tahtı ileyinde baş kodı." (165b/11) "Yarındası Erdevân, İskender şâhi da'vet etti." (105b/1) zaman gösteren yarındası kelimesi "ertesi gün" demektir.

Metnin söz varlığı açısından bu ilgi çekici özelliğine kısaca değindikten sonra şimdi imlâ, ses ve şekil özelliklerine geçebiliriz.

İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Metinde özellikle Arapça ve Farsça kelimelerin, yazılışında görülen birtakım değişiklikler, Türkçe duy-gusunun ağır basmasıyla ortaya çıkan bir durumdur. Lâna doğrusu Arap alfabesine dayanan imlânın Türk ses bilgisinin etkisinde kalarak bir ölçüde Türkçeye yaklaştırılmasıdır.

Örnek olarak Arapça "davul" anlamındaki tabl keli-

mesi metinde ṭabul (160a/9) olarak yazılmıştır. zāyil 'acāib, garāib, šemāil gibi bazı Arapça kelimeler metinde

zāyil	زَايِلْ	(141 b/8)
'acāyib	عَجَائِبْ	(106b/6)
garāyib	غَرَائِبْ	(106b/6)
šemāyil	شَمَائِلْ	(163b/5)

şeklinde yazılmıştır. Böylece ünlülerin yan yana gelmesi önlenmiştir. İki ünlü arasında -y- türemesinin ortaya çıkması açısından bu örnekler ilgi çekmektedir.

Arapça ve Farsça tamlamalarda da harekeyle birer ünlü gösterilmiş, yani bir yerde ünlü türemesi ortaya çıkmıştır.

taht-gāh, metinde tahtigāh	تَحْتَكَاه	111b/9
şād-kām, metinde şādikām	شَادْكَام	137b/7

Aşağıda verdiğimiz imlâ özelliklerinden bazıları yalnızca incelediğimiz metinde görülmez, bu dönemin başka eserlerinde de bu tür harekeleme vardır.

Sözcük sonundaki -ı/-i sesi hem harfle hem de hareke ile gösterilmektedir.

buyurdi	بِیُورِدِی	(102a/1)
dēdi	دِ دِی	(102a/6)
dēdi	دِ دِ	(102b/3)

-u/-ü ünlüsü kelimenin ortasında hem hareke ile hem de harfle yazılmaktadır.

alup	اَلُوبْ	(179a/4)
gelüp	كَلِبْ	(102b/11)
otursam	اَوَلِرِسَمْ	(174a/1)
oturdılar	اَتُورْدِلِرْ	(169b/3)

-ı/-i iç seste harfle ya da hareke ile yazılmıştır.

oturmuşlar اَوْتُرْمُشْلَر (114b/12)
size سِيز (145b/3)
içine اِچِينِه (121b/8)

ben ve sen zamirleri metin de az da olsa özelliklerle nazım kısımlarında bin ve sin şeklinde görülmektedir.

bini بِنِي (107b/10, 168b/7)
sini سِنِي (104b/13)

Bu örnekler geniş ünlünün daralmasını yansıtmaları bakımından tarihî Türk grameri için önemli bir husustur.

Metinde yıldız kavramı üç ayrı imlâ ile yazılmıştır. bılduz (162b/1), ılduz (163a/8), yılduz (171b/1)

Bazı Türkçe kelimelerin imlâsı metinde iki şekilde de geçmektedir.

yarag (117a/1) ; yarak (108a/11)
çoğ (117a/7) ; çok (145b/7)
yoğ (117a/6) ; yok (105a/2)
ulı (106a/2) ; ulu (105a/2)
yöri-(141a/11) ; yörü- (148b/13)
gemü (150b/12) ; gemi (157b/3)
yalıguz (144a/4); yaluguz (144a/3)
nice (101a/1) ; niçe (104b/9)

Kelime başında (ص) s sesinin kalın ünlü bulunduran kelimelerde (س) s ile yazıldığı görülmektedir.

samg سَمَغ (154b/2)
sağ سَاغ (106b/11)
şol صَوْل (106b/12)

"gün ortası" anlamındaki ögle kelimesinin imlâsı da metinde dikkat çekicidir.

öyle اَيْلَه (126a/8, (139a/6) Bu imlanın Eski Türkçedeki öd "zaman" kelimesiyle ilgisini göstermesi bakımından önemlidir.

SES ÖZELLİKLERİ

Metnin ses özellikleri büyük ölçüde aynı dönem metinlerde görülen ses özelliklerine benzer. Bununla birlikte metnimizde söylenmeye değer bazı ses özellikleri de bulunmaktadır.

Eski Türkçeden beri sürüp gelen büyük ünlü uyumu, bu metinde de devam etmektedir. yêdi , taşā , dilese, sarsıldı gibi. Bunun yanında -ken (iken) ulacı i ekfiiline bağlı olarak uyuma aykırıdır. dururken (136a/8), giderken (111a/8) gibi.

Metnimizde bazı ünsüzlerin etkisiyle küçük ünlü uyumunun bozulduğunu görmekteyiz. binip , kavşurup, benüm gibi.

Soru ekinin daima düz ünlü taşıdığı ve getirildiği kelimenin son hecesine uymadığı görülmektedir.

"Kankı pādīşāh yapmışdur bilür misin, dēdi." (121b/7),
"...almağa çāre var mıdur." (123a/5)

Son seste -ç sesinin hakimiyeti, muhtemelen imlanın etkisiyle henüz yoktur. bac, harac (151a/9), kılıc (138b/1) gibi .

İç seste -f-v değişimi ile ilgili uvat-
(150a/12) örneği bulunmaktadır.

Kelime başındaki t- sesi, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi bu metinde de görülmektedir.

(tag >) tag (134a/6), günümüz Türkçesinde dağ
(tavar >) tavar (116a/5), günümüz Türkçesinde davar
(taş >) taş (155a/11), günümüz Türkçesinde dış
(tagla->) tagla- (190b/13), günümüz Türkçesinde dağlamak
(taş >) taş (101b/13), günümüz Türkçesinde taş
(toksun >) toksan (107a/5), günümüz Türkçesinde doksan
Bu örneklerin yanında bazı kelimelerde ön ses t- sesinin ötümlüleşerek d- sesine dönüştüğünü görmekteyiz.
depre- (178a/5), demür (188b/5), dile- (143a/6) gibi.

Ötümsüz seslerle biten kelimelere ünlü ile başlayan ekler getirildiğinde ötümlleşme olayının ilet-ür >
iledür (149b/7) örneğindeki gibi yaygın olduğunu görmekteyiz. Bunun yanında bazı kelimelerde ise ötümlleşme görülmemektedir. 127a/2'de sancağın olarak yazılırken aynı kelime 125b/13'te sancağı şeklinde yazılmıştır. 'aşığı kelimesini de örnek olarak verebiliriz.

Sıfat eki metinde -lu/-lü'dür. Bu ek aynı dönem metinlerde olduğu gibi küçük ünlü uyumuna uymaz. suret-lü (200b/9), yér-lü (102a/4), budak-lu (110b/10), baş-lu (160a/5), berki-lü (156a/2)

Bu dönem metinlerinin ortak özellik gösteren öteki ses bilgisi özellikleri ise şunlardır:

Bildirme eki -dır bütün kelimelere yuvarlak ünlü

ile -dur/-dür biçiminde geldiği için küçük ünlü uyumuna uymaz. çok-dur (148a/5), lâyık-dur (153a/11), yégrek-dür (153a/9), germişler-dür (156a/6), hâzır-durur (153b/11)

Addan soyut ad yapan -lık eki yalnızca -lık/-lik olarak geldiği için küçük ünlü uyumuna uymaz. kul-lık (162b/5), bir-lik (118a/13), kız-lık (198b/8), 163a/1'de geçen susuz-luk-dur kelimesi bu özelliğe uymaz. Bu genel özellik yanında ekin kalın ünlüyle yazıldığı bir kaç örneği vardır. Böylece ek yer yer büyük ünlü uyumuna da uymaz. gâfil-lık (187a/11), âsâyiş-lık-um (199a/3), imâret-lık (158b/8)

Belirli geçmiş zaman ortacı bütün kelimelere yuvarlak ünlü ile -duk/-dük biçiminde gelir:

git-dük-ine > gitdüğüne (161b/8)

ver-dük-ümüz > verdüğümüz (168a/4)

ol-duk-ın > olduğın (190a/7)

yaz-duk-ı > yazdığı (108a/4)

Bu örneklerin yanısıra -dik olarak harekelenmiş étildiği (180b/4) ve gittediğince (129a/12) şekilleri de vardır.

Belirsiz geçmiş zaman ortacı -mış fiil kök ve gövdelerine bağlı kalmaksızın -mış/-miş biçimindedir. tagıl-mış (135b/8), düş-miş (155b/2), gönder-miş (180a/11) Ekin uyuma uygun örneklerine rastalanmamıştır.

-p ulacı fiil kök ve gövdelerine yuvarlak ünlü ile bağlandığı için küçük ünlü uyumuna uymaz. Bunda p dudak sesinin etkisi olduğu görülmektedir. var-up (167a/2), götür-üp (167b/9), okı-y-up (168a/11),

izzetle-y-üp (168a/6)

Yokluk bildiren ek küçük ünlü uyumuna uymaya-
rak bütün kelimelere -suz/-süz biçiminde gelir.

cān-suz (198b/6), pāyān-suz (146b/11)

Dilimizde orta heceler vurgusuz olduğu için me-
tinde de kelime ortasında ünlü düşmesi çokça görülür.

egin-ine > egnine (113a/6), eyit-ür > eydür (101a/1)

boyun-ında > boynında (111b/7), burun-ı > burnı
(147b/4)

ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Şekil özellikleri bakımından da Eski Anadolu
Türkçesinden bir farklılık göstermemekle birlikte şe-
kil bilgisi ile ilgili örneklerini şöyle sıralayabili-
riz:

1- İYELİK EKLERİ:

Metinde iyelik ekleri Eski Anadolu Türkçesinde
olduğu gibidir.

1. tekil -m, -um/-üm at-um (156b/9)

2. tekil -n, -un/-ün el-ün (109a/4), cāriye-n
(182a/8)

3. tekil -ı/-i, -sı/-si bilü-si (180a/9), maksad-ı
(180b/12)

1. çoğul -muz/-müz, -umuz/-ümüz el-ümüz-e (172b/12)

2. çoğul -nuz/-nüz, -unuz/-ünüz raht-unuz-dan
(188a/5)

3. çoğul -ları/-leri raht-ları (135b/5)

Üçüncü tekil kişiden sonra ad durum eki gelirse araya zamir n'si girer. çeri-si-n-e (135a/5) "Yok eğer işbu sözüm almazısan" (152a/5) örneğinde al- geçişli fiilinin gerektirdiği belirtme durumu kullanılmamış. -m iyelik eklerinden sonra gelen -n belirtme durumu ekinin görevinde kullanılmıştır.

2- AD DURUM EKLERİ:

Metinde ad durum eklerinin değişik görevlerde kullanıldığını da görmekteyiz.

Belirtme durumu eki 'ayb-ı (113a/9) örneğinde olduğu gibi yalnızca -ı/-i biçimindedir. Üçüncü tekil ve çoğul iyelik eklerinden sonra -n olarak gelir. ordu-sı-n (135b/7), 'atā-sı-n (171a/8)

Yönelme durumu -a/-e, furşat-a (108a/7), menzıl-e (104b/7). Sonu ünlü ile biten kelimelerden sonra araya -y- koruyucu ünsüzü girer. su-y-a (126b/3). Yalnız 126b/8'de geçen sunu örneği ilgi çekicidir. Metnimizde bu biçimin bulunması, Doğu Türkçesinde görülen suw-nıŋ > su-nıŋ > su-nuŋ şeklindeki gelişmenin uzantısıdır.

"...dahı şu'lesine nakma girüp yöridiler" (103a/5) Bu cümlede olduğu gibi şu'lesine kelimesindeki yönelme durumu, bulunma durumu -da/-de görevinde kullanılmıştır.

Bulunma durumu -da/-de eki ünsüz uyumuna uymaz. çevre-si-n-de (128a/7), dem-de (189a/12), taraf-da (103a/2)

"...nakmaŋ ağızın ol tarafda göreler." (103a/2) Bu örnek cümlede görüldüğü gibi burada -da, kalma durumu göstermektedir, anlam olarak ayrılma ifade etmektedir.

Ayrılma durumu -dan/-den eki de ünsüz uyumuna uymaz. iç-i-n-den (180a/6), padışah-dan (156a/12). Metinde ayrılma durumu eki Eski Türkçede olduğu gibi bazen -dın/-din biçiminde geçer. yana ile kullanılması kalıplaşmış bir özelliktir. şah-dın yana (126a/3), ben-din yana (146b/13) Ayrılma durumu eki metinde görevi açısından "Bir şeyden yapılmış" anlamında, kalıplaşmış olarak da görülmektedir. "Evvel katı kara taşdandır." (101a/2) "Dördüncü katı kara demürdendir." (101a/3)

Tamlayan durumu eki -un/-ün, -nun/-nün'dür, örneklerden birkaçı şunlardır:

cümle-si-nün (198b/2), dere-nün (120b/6), gaflet-ün (183b/12), halk-ı-nun (139a/10)

Araç durum eki -ın/-in almış kelimeler cümlede zarf olarak yer alır.

yaz-ın (111b/11); kış-ın (111b/11); yer yer-in (109b/8)

Yön gösterme eki -ra/-re kalıplaşmıştır, ismi fiile bağlar.

son-ra (140b/7); taş-ra (116a/10)

-rak/-rek karşılaştırma eki "daha çok" kavramını taşır.

ilerü-rek (136a/8), yakın-rak (125a/1)

3- ZAMİRLİK:

Zamirlerin metinden farklı bir özelliği bulunmadığından yalnızca örneklerini vermekle yetineceğim.

Metinde 1. ve 2. tekil ve çoğul kişi zamirleri ben, sen; biz, siz'dir. ben, bana, beni, bende, benim; sen,

sana, senden, seni, siz, sizün, sizlere; biz, bize, bizden, bizüm

3. tekil kişi zamiri ol'dur. Durum ekleriyle kullanıldığında ol, aña, anda, andan, anı, anuñ şekline girer çoğulu ise anlara, anları, anların şeklindedir. Metinde ol zamiri bazı yerde o olarak da geçmektedir.

"Bir karıncadan dañı olur o, kem" (138b/12)

Ayrıca metinde biri, birisi, gayrı gibi belirsizlik zamirleri ve kanı, kankı, kandaş, kanda, ne, neden, nere gibi soru zamirleri görölmektedir. Dönüşlük zamiri ise kendü'dür.

4- ULAÇLAR:

Metin ulaçlar bakımından oldukça zengindir.

-a/-e uç-a (161a/6); bak-a bak-a (127b/7)

-ı/-i, -u/-ü añra-y-u (193b/4); sermür-i (187a/5)

-up/-üp ağırla-y-up (167b/3); bil-üp (129a/7)

bu ulaç -dur- yardımcı fiiliyle kalıplaşmış olarak kullanılmakta ve cümleye bir sürerlik anlamı vermektedir.

gel-üp durur (190a/8)

-madın/-medin dur-madın (129a/11); dinlen-medin (129a/11)

-ınca/-ince öl-ince (172b/3); bilin-me-y-ince (167a/10)

-ıcak/-icek kal-ıcak (158a/10); gel-icek (171b/10)

-uban/-üben gel-üben (161a/8); bil-üben (109a/6)

Metinde bir yerde bu ulaç -iben şeklinde geçmektedir.

gir-iben (159a/3)

-ken dur-ur-ken (136a/8); git-er-ken (111a/8)

-dikça/-dikçe, -dukça/-dükçe oyna-dukça (135a/10)

-alı/-eli dön-eli (138b/3)

-dugınca/-dügince dön-dügince (129a/9)

5-ORTAÇLAR:

-an/-en barkı-y-an (125a/2); dile-y-en (197b/5)

-duk/-dük inan-duk-ı > inandığı (138b/8)

sev-dük-in > sevdügin (191b/1)

metinde bir yerde dut-tuk-ları (200a/7) biçiminde görülmüştür. "Hezberānuḡ nedüp neyledügin bildürdi." (152b/7) Hareket adlarının ...üp...dük ekleriyle kalıplaşmış olarak ifadesi dikkat çekmektedir. Bugün yazı dilinde "son" anlamında bulup bulacağı, takip takacağı, görüp gördüğü gibi kalıplaşmış ikilemeli söyleyişlerin tarihini aydınlatması bakımından üzerinde durulmaya değerdir.

-mış/-miş ortacı metinde durum zarfı görevinde de kullanılmıştır. "...deniz kenarında bir şehir düşmüş yatur" (155b/3) "Malları gençleri deniz kenarında dökülmüş yatur" (150a/13)

-acak/-ecek tol-acak-ı > tolacağı (119b/5)

sev-ecek > sevecek (104b/7)

-maz/-mez gör-mez (149b/6); bilin-mez (141b/4)

6- FİİL ÇEKİMİ:

Geniş zaman ekleri -ur/-ür; -ar/-er ve -r'dir.

Olumsuzu -maz/-mez'le yapılır. düş-ür-em (116b/12), çek-er-sin (129b/12), dön-er (106a/6), gör-ür-siz (120b/2), çık-ar-uz (111b/12), kaç-ar-lar (154b/3), düken-mez (110a/12), ek-mez-ler (114b/6)

Gelecek zaman eki -ısar/-iser'dir. Az da olsa -ası biçimi de bulunmaktadır. Olumsuzu -ma/-me'dir. er-iser-em (160b/6), dön-iser (146b/3)

ol-ası (163a/7), ol-ma-y-ısar (119b/8)

Şimdiki zamanı gösteren özel bir ek yoktur. Şimdiki zaman istek veya geniş zaman ekleri ile anlatılmaktadır.

Belirli geçmiş zaman eki -dı/-di; -du/dü'dür. Olumsuzu -ma/-me'dir. Şahıslara bağlanarak çekimi şöyledir: bak-du-m (156b/8), kıl-du-ñ (168a/12), bagla-dı (111b/6), dê-dü-ñüz (159b/2), bil-di-ler (102b/8), bil-me-dü-m (190a/2), bil-me-dü-ñ (141b/4), diñlen-me-di (101b/4), gör-me-dük (158a/13)

Belirsiz geçmiş zaman eki -mış/-miş'dir. Olumsuzu -ma/-me ile yapılır. êt-miş-em (107b/4), geç-miş-üz (183b/13), dön-miş (106a/1), bağlan-mış-lar(105b/12), kop-ma-mış (158b/2)

Şart eki -sa/-se'dir. Olumsuzu -ma/-me'dir. kıl-sa-m (102b/4), eriş-se (152a/3), bitür-me-se(161b/5)

İstek eki -a/-e'dir. Olumsuzu -ma/-me ile yapılır. bul-a-m(141b/10), ol-a-sın(132b/10), dön-e (146b/4), kes-e-vüz (150b/10), kaç-a-sız(132b/6), gör-e-ler(103a/2) eg-me-y-em(168b/8), ol-ma-ya (183a/1), geç-me-y-e-vüz (152a/4), kal-ma-y-a-sın (185a/2) istek bazen şimdiki zaman, gelecek ve geçmiş zaman da bildirmektedir.

Emir kipinde her şahıs için farklı ek vardır. 2. tekil kişi bul-ğıl (147b/11), et-me-gil (140a/12), yalın olarak da kullanılır. kurtar (136b/7) diñlen-sun (136a/2), korķ-ma-sun (155b/5), bil-elüm (156a/12), ķır-alum (123b/12), söyle-ñ (132a/6), dut-uñ (178a/6), iv-me-n (122a/7), bil-sün-ler (173b/4)

Fiillerin birleşik şekillerinde farklı bir durum

yoktur. Hikâye, rivayet ve şartın çekimi ek-fiili ile yapılmaktadır. ol-ur-sa(174a/1), söyle-r-se-ñ(150b/9) bak-dı-y-sa (107a/3), kıl-mış-ıdı (149a/7), ol-maz-sa (163a/7), tuy-ar-sa (133a/10)

Birleşik fiil yapan ét-, eyle-, kıl-, ol-, ur- isim şeklindeki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri bir zamana ve şahsa bağlar. şikar kıl- (114a/4), şükr eyle-(140a/5), rahmet ét-(127a/13), rast ét-(110a/4) hurd ol-(152a/1), halvet kıl-(175a/7), pervāz ur-(114a/2)

Yeterlik fiilinin olumsuzunda hem -ı/-i hem de -a/-e ulacı görülmektedir. sun-a-maz (183b/2), başar-a-ma-dı (175b/1), bul-ı-ma-y-ıcağ (158b/2), ét-e-mez (197b/12), bırak-ı-maz (149b/4)

Fiil tabanlarından -e ve -i ulaçlarıyla yapılmış birleşik fiiller de vardır. koy-u ver- (148a/1), bul-ı ver- (133a/12), düş-e yaz- (103b/8)

7- EK- FİİL

İsimlerin çekiminde kullanılan ek- fiil dönemin öteki metinlerinde olduğu gibidir. peyki-y-em (116b/6) cāriyesi-ven (176b/5), cüvān-sın (105a/9) üçüncü şahsın çekimi dur- fiili ile yapılmaktadır. Daha çok nesirde -dur, nazımda vezin gereği durur olarak geçer. Bu ek küçük ünlü uyumuna uymaz. yok durur (166a/10), hatun-dur 162b/11), hazer-dür (100b/12)

8- ÇATI EKLERİ

-l- edilgen çatı ekinin kullanıldığı fiiller oldukça çoktur. Ünlüler ve sonu -l ile biten fiillerden sonra edilgen çatı eki n'dir. Bağlama ünlüsü küçük ünlü uyumuna uymaz. dik-il-mış(112b/1), sağ-ıl-ur (119a/6),

bil-in-mez(103a/9), dök-il-miş(128a/10)

Ettirgen çatı ekinin birçok biçimi görülmektedir. Bu örnekler arasında -der eki ilgi çekicidir.

ët-dür-üp(137b/6), dinlen-dür-di-ler (187a/2)
dön-der-ür (129a/2), öl-ür-digüm(107b/5), söyle-t-di-ler (115a/3), çık-ar-up(141a/13), bit-ür-e(113a/7),
er-gür-ince (193b/5)

-n- dönüşlü çatı ekinde bir değişiklik yoktur.
şu'lele-n-di(115b/1), bağla-n-ur(146a/10), ögle-n-di
(135b/12), et-in-miş-em (181b/7)

-ş- işteş çatı eki için şu örnekleri verebiliriz: haykır-ış-up(134b/13), çek-ış-di-ler (111b/5),
dut-ış-up (192b/4)

9- EDATLAR

gibi edatı metinde oldukça sık geçmektedir.
"...şöyle kim sahrā yēli gibi şāh bir zamān durdı."
122a/3, "Bunda altın ot gibi biter." 159b/3

denlü kelimesi günümüzde olduğu gibi "kadar" anlamında metinde geçmektedir. "...nazar kıldı gördi kim bir kuş denlü bir siyāh murg." 110a/7

kadar, "...şehre bir mīl kadarı yakın varı-cak..." 127b/6

Metnimizde benzerlik gösteren -cılayın/-cileyin, -layın/-leyin ve ca/-ce ekleri de kullanılmaktadır.
ben-cileyin(142b/6), bu-n-cılayın(169a/1), rişte-leyin (189b/10), ölu-leyin(124a/2), fil-ce(109b/7, "...ol taşdan bir adam başınca sıldılar."(125b/11)

10- -lar/ler çoğul ekinin cümle içerisinde sayı sıfatları ile kullanılışı dikkat çekmektedir.

"Kırk dört vezîrlerle halvet seyrâna bindiler."
(101b/11), "Ol iki pâdişâhlar cân hakka ısmarladılar." (104a/13)

CÜMLE YAPISININ ÖZELLİKLERİ:

Metnimiz cümlelerin kuruluşları bakımından oldukça kurallıdır. Cümle bilgisi bakımından en önemli özelliği cümlelerin yalın oluşudur.

"Dīvān ārāyide kıldılar." (153a/3)

"Şāh işidüp şād-hurrem oldu." (153a/3)

"Çünkü İskender-i Zü'l-karneyn ol tūtiyi bu resme göricek buyurdu." (153b/11)

"Bir altun çibuklu kâfese koydılar." (153b/12)

"Şāhuḡ kargısına asa kodılar." (153b/12)

Türkçede bir düşünceyi pekiştirmek, kuvvetlendirmek için sık sık tekrarlarla baş vurulur. Metinde konu ile ilgili örnekler boldur. -up zarf fiiliyle yapılan tekrarlar bunlardan biridir. "Şöyle kim her budakda otuzar kırkar sarmaşup sarmaşup dururlar." (154a/12)

Bağımlı sıralı cümle türüne de metinde sık rastlanmaktadır. Şu örneği verebiliriz:

"Ol şehriḡ kashırları yıkılmış, köşkleri virān olmuş."
(155b/3)

Metinde devrik birçok cümle biçimi yer almaktadır: Yırtıcı canever pençeleyin iki eli var yerine

"...iki eli var yırtıcı cānever pençeleyin." (149b/12)

örneğinde olduğu gibi zarf grubu yüklemden sonra gelmiştir.

ki'li cümle kalıpları oldukça çoktur. Yan yargıyı içeren cümlede bazen birden çok çekimli fiil bulunmaktadır.

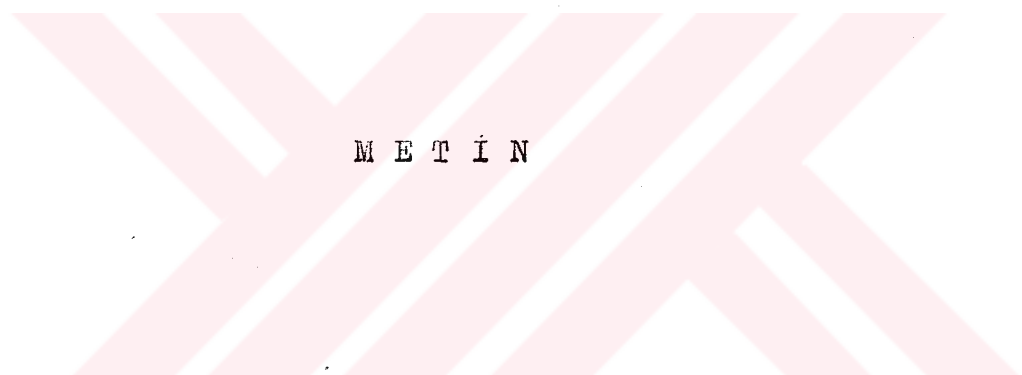
"Yā 'Irākī yōri cezīre-i mubassıtı seyr et şāyed ki bir kimse bulasın getüresin." (150a/6)

ki'li yan cümlelerin sebep bildiren bir zarf durumunda kullanıldığına dair örnekler vardır.

"Hindden gemiye girdüm ki Çīn vilāyetine gidem."
(150a/11)

Şartlı birleşik cümlede sık kullanılmıştır.

"Ya şahş eger nāme cevābın getürecek olursañ saña biñ kızıl verelüm." (151a/11)

101a (1) Yā'irākī Heftūmīn şehrinūy yarağın nice gördüy de haber vēr dēdi. Çihil-pāy-ı 'Irākī eyitdi: (2) Ey şah-ı cihān Heftūmīn şehrinūy yēdi kat bārūsı ki vardur. Evvel katı kara (3) taşdandur. İkinci katı ak mermerdendür. Üçünci katı mürde-sengdendür. Dördünci (4) katı kara demürdendür. Altıncı katı bakırdandur. Yēdinci katı muğrakdandur ammā (5) ey şah-ı 'ālem evvelki kat burcuñ yanına kim geldüm yēdi kapu gördüm. Evvelki kat burcun (6) aralığı gergedenler, fīller hortumlarına pūlād-dan elmās kılıclar bağlamışlar şaf şaf dururlar. (7) İkinci kat kapusından yine giricek gördüm ki arslanlar, kaplanlar, bebürler kimi bağılu kimi (8) şöyle yoş yürürler. Üçünci kat kapudan giricek gördüm ki toplar tüfekler bī-kıyās (9) hāzır dururlar. Dördünci kat kapudan giricek gördüm ki ceng-cū Hindūlar pūlād-pūş (10) olmuşlar el kılıclara urmuşlar, dururlar. Beşinci kat kapusından giricek gördüm ki (11) mūr melaḥdan çekürge-den çok sipāhīler yaraqlarıyla dururlar. Altıncı kat kapudan (12) giricek gördüm ki mübārizler server ü ser-firazlar āhen-pūş dururlar. Yēdinci kat kapusından (13) giricek gördüm ki begler melikler hāzır müheyyā yaraqlarıyla durmuşlar. Ya şah-ı cihān

101b (1) evvel yarağ kim bu şehirde gördüm, hiç kimse vaşf etmez dēdi. Andan İskender şah (2) buyurdi. Yēr yēr şehre savaş vērdiler. Yēdi gün yēdi gece ceng etdiler, çāre olmadı. Andan (3) top mancınīk birle savaş ētdiler, alınmadı. Pes çün dört yerden nakımlar (4) urdılar çare bulunmadı. Kırk gün kırk gece İskender şah yatmadı, dinlenmedi, şehri (5) almak kaşında oldu, dermān kılamadı, 'ācīz

101a (1) Yā'İrākī Heftūmīn şehrinün yarağın nice gördün de haber vēr dēdi. Çihil-pāy-ı 'İrākī eyitdi: (2) Ey şah-ı cihān Heftūmīn şehrinün yēdi kāt bārūsı ki vardur. Evvel kātı kara (3) taşdandur. İkinci kātı ak mermerdendur. Üçünci kātı mürde-sengdendür. Dördünci (4) kātı kara demürdendur. Altıncı kātı bakırdandur. Yēdinci kātı muğrakdandur ammā (5) ey şah-ı 'ālem evvelki kāt burcuñ yanına kim geldüm yēdi kapu gördüm. Evvelki kāt burcun (6) aralığı gergedenler, fīller hortumlarına pūlād-dan elmās kılıclar bağlamışlar saf saf dururlar. (7) İkinci kāt kapusından yine giricek gördüm ki arslanlar, kaplanlar, bebürler kimi bağılu kimi (8) şöyle yoş yürürler. Üçünci kāt kapudan giricek gördüm ki toplar tüfekler bī-kıyās (9) hāzır dururlar. Dördünci kāt kapudan giricek gördüm ki ceng-cū Hindūlar pūlād-pūş (10) olmuşlar el kılıclara urmuşlar, dururlar. Beşinci kāt kapusından giricek gördüm ki (11) mūr melaḥdan çekürge-den çok sipāhīler yaraklarıyla dururlar. Altıncı kāt kapudan (12) giricek gördüm ki mübārizler server ü serfirazlar āhen-pūş dururlar. Yēdinci kāt kapusından (13) giricek gördüm ki begler melikler hāzır mūheyā yaraklarıyla durmuşlar. Ya şah-ı cihān

101b (1) evvel yarak kim bu şehirde gördüm, hiç kimse vaşf etmez dēdi. Andan İskender şah (2) buyurdi. Yēr yēr şehre savaş vērtiler. Yēdi gün yēdi gece ceng etdiler, çāre olmadı. Andan (3) top mancınīk birle savaş etdiler, alınmadı. Pes çün dört yerden nakımlar (4) urdılar çare bulunmadı. Kırk gün kırk gece İskender şah yatmadı, dinlenmedi, şehri (5) almak kaşında oldu, dermān kılamadı, 'āciz

kaldı. Kırk birinci gün şehri (6) ceng etmediler. Leşker dağı bindi. Ol gün İskender şah gayet melul oldu çün (7) Restetâlis vezir nazar kıldı. Eydür: Ya şah-ı âlem pâdişâhlar gam-gin gerekmezler. Zirâ melâlet, melâlet (8) getürür. Şâdi, şâdi getürür. Pes gerekür kim siz dağı hurrem olasız. Tâ ki müşkil (9) işleri âsân kılasız, gam-gin kişinün âsâyişi dağı müşkil düşer melâletile dedi. (10) Dağı vezir hâmuş oldu, andan buyurdi. Şah-ı Zü'l-karneyn, at çekdiler süvâr oldu. Kırk (11) dört vezirlerle halvet seyrâna bindiler. 'Irâkî önlerince birez kim gitdiler bir ter ü (12) taze mürğ-zâra yetdiler. Gördiler kim bir hûb çayır çâmen ortasında bir müdevver kara (13) taş yatur ammâ yerile berâber. İskender şah ol taşı göricek durdi. vezirler yer yer

102a (1) ol taşu nazar kıldılar. Andan İskender şah 'Irâkiye buyurdi: ol taşu (2) dâyiresin ölçdi. Kırk dört kadem çıkdi. Pes çün şah vezirlerine eydür: (3) Bu taşı bunda ne sebebdan kodılar ola. Keyd-i Hindü eydür: Ey şah beğzer ki (4) bu taş bunda bir çâh ağzındadır dedi. Andan benmen hakim eydür: Yerlü taşu (5) dağı beğzer dedi. Restetâlis vezir eydür: bunun altında yahûd karşusunda (6) mâl gizleyüp dururlar, beğzer bu nişâne ola dedi. İskender şah eyitdi: Bir yerlü (7) kişi ele girse bu taşı bilür. Ağa sorasuz dedi. Ahbârda şöyledür kim nazar kıldılar (8) gördiler kim bir kişi etegin beline sokmış, eline bir deste çüb almış İskender (9) şahla vezirlerin katına gelür. Şah ol şahşı göricek eydür: Yâ vezirler bu (10) şahş bu taşı bilür ola buğa soralum dedi. Bu taraftan şahş dağı erdi, (11) şaha selâm verdi, karşusunda durdi. Reste-

ṭālīs vezīr eydür: Yā şahş ne (12) kişisin dēdi. Ol şahş eyitdi: Hidustaniyem. Vezīr eydür: Bu vilāyetden mi. (13) Ol şahş eyitdi: İş bu Heftūmīn şehrindenem. Vezīr eydür: İş bu taş kim

- 102b (1) bunda komışlar, bu niçündür dēdi. Ol şahş eyitdi: Yā vezīr bu şehri Kahramān Kātil (2) yapmışdur. Kaçan ki bu şehri tamām kılıcak Kahramān çok bilür kişiydi. Gördi kim bu (3) şehri gāyet muhkem oldu degme gez alınamaz. Fikr kılup dēdi kim bu şehirde her kimi kim (4) hākim kılsam nā-gāh başa ‘āşī ola. Şehir muhkemdür alımayam dēdi. Dahı vardı (5) kimse tuymadın bu şehirde bir nakım kazdurdı kim şehri almak dilese andan gireler, (6) şehri alalar. Ol nakmuñ bir ağzı budur, bir ağzı Kahramān Kātilün şehri içinde (7) Çak kaşrının içindedür dēdi. Dahı ol şahş gayb oldu. Şāh dahı vezīrlerle (8) bildilerkim Hızır Peygāmbir ‘aleyhi’s-selām geldi. Yine şāha beşāret haberin vērdi (9) dahı gitdi pes buğur Isken-der şāh şād u hurrem oldu, revān rahşından indi (10) buyurdi. Vezīrler bir kızıl atlās bārigāh getürdiler ol nakım ağzının üzerinde (11) kurdılar mehendīsler gelüp ol taş yērinden hendeseyle götürdiler. Bir kefenk açıldı (12) kārban-serāy kapusınca. Kaçan ki şāh anı gördi şād u hurrem olup mehendīsler (13) üzere sīm zer nişār ētdi. Andan buyurdi. Çihil-pāy-ı ‘Irākī, Kaytaş-ı Yunānī oğlu
- 103a (1) Kays-ı Rūmī, Kaysūn-ı Kırımı, Bihzād-ı Hindū, Şehzād-ı Hindū. Ol bēş serverler (2) nakm içine girdiler kim varalar nakmuñ ağzın ol tarafda göreler, meş‘aleler yakdılar, nakm (3) içine girdiler. İlerü yürüyince yēl oynayup meş‘aleyi söyündürdi ne kadar kim yakdılar (4) yēlden yanma-

dı. Andan İskender-i Zü'l-karneyn buyurdi: Hazîneden yêdi güher-i şeb-çerāk (5) getürdiler, yêdisin yêdi pehlevānlar ele aldılar. Dahı şu'lesine nakma girüp yörüdiler. (6) Rāvî kavlince, nakm içi şöyle genişligidi kim yêdi pehlevānlar şöyle koşun (7) olup gitdiler. Kışsa dırāz kılmayalum. Nakmun ol ağzına dahı êrdiler kim bir anuñ (8) gibi taşıla anı dahı kapamışlar Çihil-pāy-ı 'Irākî kulak urdı. Bir zamān dinledi (9) gördi kim āvāze gelür ammā ne söyledükleri bilinmez. Revān döndiler şāha gelüp haber (10) vêrdiler. Andan İskender şāh ol gün ārām eyledi. Tā gece êrişdi buyurdi, (11) Leşker yarak üzere oldılar. On biñ güzide āhen-püş dil-āverler aldılar dahı nakm ağzına (12) geldiler. Evvel yine Çihil-pāy-ı 'Irākî nakma girdi ardınca Kaytas-ı Yunānî eğli Kays-ı Rūmî (13) Kaysun-ı Kırīmî, Süheyl-i Serhî yêtmış mübārizler biri biri ardınca girdiler dahı ardlarınca

103b (1) āhen-püş dilaverler yörüdiler. Tā kim şabāh oldı. Pas buğur İskender şāh buyurdi. Ol (2) deryā-yı ahterānlayın leşker at arkasına bîndiler, tuş tuşa durup şehre savdş (3) yörüdiler. Heftümîn şehrinuñ yine kavmi, burc u bārūlara çıkup cenge meşgûl oldılar. (4) Bu taraftan dahı serverler nakmun bu ağzına êrdiler ol yêtmış mübārizler zür êdüp (5) nakımdağı ağız taşın yerinden ayırdılar. Rāvî eydür: ol nakım ağzı Kahramān şāhun (6) kaşrı içine çıkardı. Rāy-ı a'zām Berāy-ı 'adem, ol vakt gāyet gāfil (7) oturmuşlardı. Anı gördiler kim ol kaşrun ortasından fêrş şöyle tırağa birle kopdı kim (8) kaşr şarsıldı. Rāy-ı a'zām şöyle korkdı kim tahtından düşe yazdı. Andan serververler (9) taşı koparacak tuş tuşa çıkdılar. Rāy-ı a'zām-

la. Berāy-ı ‘adem, anı göricek (10) kaşd kıldılar kim kaçalar. Çihil-pāy-ı ‘Irākī, Berāy-ı ‘ademi dutdı. Kay-
tās-ı Yunānī (11) Rāy-ı a‘zāmı dutdı. Ol yétmiş ser-
verler dağı kaşır içine çıkdılar ardlarınca ol on (12
biñ sipāhīler çıkdılar tā şuna degin ki kaşır içi tolu-
ca kal‘ a kavmi tıyunca ol (13) yétmiş mübārızler na‘-
ralar haykırışdılar. Şehri aldık, şāhı dutduk dēyü da-
ğı kaşır içinden

- 104a (1) çıkdılar. Allāhu ekber. Hind kavmine kılıc koydılar, taşradan İskender şāh leşkerile, içerüden (2) serverler cengile derhāl şehri aldılar. Ceng edeni kırdılar, amān dileyeni soydılar (3) Ammā yēdi gün yēdi gece Heftümīn şehrin yağma kıldılar sekizinci gün İskender şāh (4) leşkerile şehirden taşra çıkdılar. Şāh bārgāhına cem‘ oldılar divān ārāyīde (5) kıldılar. Begler, melikler, selātin serverler, gelüp yerlū yerlerinde karār etdiler. Andan şāh (6) buyurdı: Rāy-ı a‘zāmıla, Berāy-ı ‘ademi getürdiler keşān-ber-keşān İskender şāh (7) tahtına karşı durğurdılar. Pes buğur İskender-i Zü’l-karneyn vezīrllerine eydür: Yā (8) vezīrler uş düşmen elümüze girdi Hakk Te‘ālānun ‘ināyeti birle. Diğ imdi (9) siz dağı nice maşlahat kılursız. Rāy-ı a‘zāmıla Berāy-ı ‘ademi nece edelüm dēdi. (10) Rāvī eydür: Kaçan ki şāh böyle söyledi cemī‘ vezīrler Rāy-ı a‘zāmıla Berāy-ı ‘ademün (11) ölmekligin revā gördiler. Her birisi aña göre söz söylediler. Andan İskender şāh dağı (12) buyurdı Heftümīn şehrine karşı iki dār dikdiler. Rāy-ı a‘zāmıla Berāy-ı ‘ademi (13) ikisin biri birine karşı dār etdiler. Ol iki pādīşāhlar cān hakka ısmarladılar.

- 104b (1) أَنَا أَلِيهِ الرَّاجِعُونَ ḥasretile gitdiler. Rāvī eydür: Rāy-ı a‘zāmıla Berāy-ı ‘adem (2) ol miḥnetile yığduğı rahtı, ol ceng ü gavğayıla dutduğı tāk u tahtı, ol ciger (3) kanıyla ḥelāl u ḥarām cem‘ êtdüğü māl u genci yérinde kōdılar dağı zār u ḥasretile (4) gitdiler. Andan anların miḥnet ü ḥasretiçün Eflāṭun ḥakīm ḥikmetile bir ‘ibret (5) nāme düzdi vü yazdı. Ne dēdi. Nazm:

Böyle dēdi ḥikmetile ol ḥakīm

- (6) Nāme-i ‘ibret içinde ēy nedīm

Her ki gele işbu ḥakī menzile

- (7) Hīç mukayyed olmaya āb u gile

Sevecek nesne degül durur bu yér

- (8) Zīre kim tōğurduğunu yēyen yér

Yēmedin dünyā seni sen yē anı

- (9) Kaçanise ḥod yēyiser ol seni

Bir nice gün yüz vērür saña güler

- (10) Līk her dem kanuğa dışın biler

Ser-firāz ēder seni bir nice gün

- (11) ‘Ākıbet yine düşürür ser-nıgün

‘Ādeti budur cihānuğ ēy ḥoca

- (12) Kişiyi tiz giderür komaz gēce

Gēce gündüz cehdi çarḥuğ ēy emīn

- (13) Bu durur kim ḥāk ēde sini zemīn

Kimleri yér işbu tīre ḥākī gör

105a

- (1) Kimleri yēre urur eflāki gör

Dünyeyi bin yıl dutanları kıomaz

(2) Ya bu ulu ol kiçi durur dëmez

Ölmek içre cümlesi yeksân durur

(3) Ger gedâ vü ger ulu sultân durur

Dünyenün işi kamu derd ü 'anâ

(4) Hâkdan artuk cümlesi olur fenâ

Nesr: Râvî eydür: Kaçan ki Eflâtûn hâkîm (5) bu 'ibret-nâmeyi kim tamâm êtdi İskender şâh tahsîn kıldı. Pes İskender şâh (6) Rây-ı a'zâmıla Berây-ı 'ademi kim dâr kıldı, buyurdı. Rây-ı a'zâm oğlu Erdevânı getürdiler (7) buyurdı bendin götürdiler. Arkasına zer-kîş libâçe geyürdiler başına tâc u muraşsa' urdılar. (8) Beline kemer-i keyyânî bağladılar. Andan İskender şâh eydür: Yâ Erdevân atan Rây-ı a'zâm (9) pîridi, sen cüvânsın. Ol gitdiyse gam degül imdi sen dahı hîzmet kemerin (10) bëlüne bağla uş Heftûmîn şehri tahtun olsun cezîre-i Kübrâ vilâyetun olsun (11) Yé vü iç ra'ıyyet dahı sâyende hoş geçsün dedi. Pes buğur revân Erdevân şâh (12) tahtı öğünde baş kodı. Andan Keyd-i Hindû, Müjdâd-ı sindû Erdevânı aldılar şehre (13) geldiler atası tahtına geçürdiler ol vilâyeti aña işmarladılar gitdiler. Râvî eydür: Erdevân

105b (1) dahı Heftûmîn kavmin cem' édüp istimâlet vërdi, yarak kıldılar. Yarındası (2) Erdevân, İskender şâhı şehre da'vet êtdi. Şâh dahı vezîrlerle begler ü serverleriyle (3) vardılar. Heftûmîn şehrine girdiler. Kahramân Kâtil yapığı kaşra geldiler. Vuralmış vilâyet idi. (4) Bulunanından yédiler içdiler 'işe meşgûl oldılar. Râvî kavlin-

ce 'iř içinde İskender řāh (5) Heftūmīn ulularına ey-
dür; Yā kavm bu vilāyetinüzde görecek 'acāyib ġarāyib
ne vardır (6) dedi. Andan ol kavm eyitdiler. Ey řāh-ı
cihān bu vilāyetde 'acāyib nesneler çokdur. (7) Ammā
yakın 'acāyib işbu şehriñ ortasında Kahramān Kātilün
bir zahmesi var kim (8) hīç gözler görmiş degül ve dil-
ler vařfın vemiş degül deyüp hāmūř oldılar (9) Andan
İskender-i Zū'l-karneyn bu haberi işidicek revān yerin-
den durdı, vezīrllerine (10) eydür: Varalum Kahramān řā-
huñ zahmesin görelüm dedi. Dahı at çekdiler bindi, beg-
ler (11) melikler bile bindiler. Erdevān řāh İskender
řāh ögünce Kahramān zahmesine geldiler (12) gördiler
kim bir 'acāyib řāh, řāh ortasında bir 'acāyib kubbe
bağlamışlar ġāyet (13) yüce, ammā ol kubbenün üstün bil-
lürile pūřide kılmışlar ol billür-gün dokunmuş,

106a (1) řāh içi şöyle şu'lelenmiş kim her taşı bir āyineye
dönmiş çünkü İskender řāh ol (2) ulı řāh içine kim gir-
di revān zahme kapusına geldi. Gördi kim kaba kavseyn
(3) şeklinde bir kemer bağlamışlar, kemer içine bir dār-ı
murabbā kılmışlar. Andan ol dāra iki kanatlu (4) pūlāddan
kapu kılmışlar. Ol pūlāddan kapuya mīh yerine sīm zer or-
natmışlar, la'1 ü cevāhirler (5) bezemişler. Şöyle kim
gören kişiler 'acāyibe kalurlar. Ammā ol iki kanat ka-
punuñ halkaları (6) üzerine iki elmās kılıcları tılısmı-
la düzmüşler, dūlāb gibi döner, kapuya kim varursa (7) ol
kılıclar anı pāre pāre eder. İskender řāh anı göricek ve-
zīrllerine eydür: Bu ne 'aceb (8) tařnīfdür kim kendü ken-
düden bu kılıclar döner durmaz dedi. Andan Restetālis ve-
zīr (9) eyitdi: Ey řāh-ı cihān yine bu tılısm 'ilmile a-

çılur dedi. Dağı hāmūş olduğu (10) dem vezīrlerün aralarından bir kişi çıktı revān ol kişi ilerü yörüdi. Ol zahme (11) kapusına çıktı yeğinden bir kamçı çıkarup ol iki dönen kılıçları birer kez kamçısıyla (12) urdı dağı kamçısının yabāna şaldı. Haq Te'ālā emriyle ol dönen kılıçlar durdı. (13) Andan ol şahş gayb oldu. İskender şāh bildi kim Hızır peygāmbere geldi, müşkili

106b (1) halletdi gitdi. Pes buğur İskender şāh yörüdi, vezīrlerle zahme kapusına çıktılar (2) gördiler kim inen ulu kapu şāh buyurdi, Kahramān şāhun zahmesi kapusın ölçdiler. (3) Toksan tokuz kadem eni, yüz on arış uzunı çıktı. Andan şāhla vezīrler, begler (4) melikler ser-firāz serverler zahme içine girdiler, gördiler kim yedi yüz yetmiş yedi (5) 'amūdlar üzere bir zahme bağlamışlar kim bünyādına 'akıllar érmez ol kubbenün için kāyim ü (6) nāyim murassa' lajiver[d]le münakkaş kılmışlar. Şöyle kim görenün gözleri kamaşur. Andan İskender (7) şāh ol zahmenün naqsına nazar kıldı, gördi kim bir murassa' taht yazmışlar taht (8) üstinde Kahramānün şeklin yazmışlar. Kaddi toksan arış ve dağı tahtının önünde (9) dört yüz kırk dört kızıl altun şandaliler yazmışlar. Her şandalī üzerinde dört (10) yüz kırk dört vezīrler şeklin yazmışlar, ellerinde usturlāblar dutarlar ve yine (11) tahtının sağ yanında üç yüz on üç tādār selātīnler yazmışlar, tahtlarıyla (12) otururlar ve yine sol yanında yedi yüz yetmiş yedi ser-firāz pehlēvanlar şeklin yazmışlar (13) sāz u selebleriyle kimi oturur kimi durur ve bāki 'ālem içinde her ne şekli kim hayvān

107a (1) insan, dīv, perri, vuhūş-ıuyūr cemī'isin ol zahme-

de yazmışlar. İskender şāh (2) bir zamān beyler ü se-
lātīnlerile ol naqşları teferrüc kıldılar ammā Kahra-
mānūñ şekline kim (3) bakdıysa fehmi aldı. Andan İsken-
der şāh zahmenūñ içine nazar kıldı gördi kim (4) zah-
menūñ bir şuffesine bir muraşsa^c taht kurmuşlar taht
üzerinde bir zerrīn tībūt (5) durur. Toksan arış uzunı
İskender şāh anı göricek vezīrlerile ol tībūtūñ (6) be-
şī katına geldiler gördiler kim tībūt başında bir muraş-
sa^c levh asmışlar üzerine bir kaç (7) satır yazı yazmış-
lar, üstādane kazmışlar. İskender şāh buyurdi: Çihl-pāy-ı
‘Irākī (8) tībūt üzerinden aldı, Eflātūn hakīm eline sun-
dı. Eflātūn hakīm eline sunıcak (9) şāh buyurdi kim: Yā
Eflātūne’ z-zamān okı görelüm Kahramān şāh ne dēmiş dēdi.
(10) Eflātūn dağı nāmeğe mütāla^ca kıldı neydüğün şāha
beyān kılur. Ne dēr Nazm:

(11) Gör ne dēmiş levh içinde Kahramān
K’ēy cihān binüm dēyen şāhib-kırān

(12) Garre olma devletile ‘ömre kim
Bāki vü muhkem degüldür ēy hakīm

(13) Devletile gerçi milki dutasın
Yāhūd ‘ömrün biñ yılına yētesin

107b

(1) Bir nefesdür çünki bundan gidesin
Koyuban gidecegi pes n’ēdesin

(2) Ben ki adıla Kahramānıdum yakīn
Mükümüme fermānıdı rü-yi zemīn

- (3) Ser-te-ser heft ıkl̄imi dutmışıdum
Yēdi kişver řāhını utmışıdum
- (4) Biņ yēdi yıl pādīřāhlık ētmıřem
Yēdi kez çeyşile Kāfa gitmişem
- (5) Nerre dīvler bilicek ben geldüğüm
Kaçuban bahra girüp olurdı güm
- (6) Baħr içine sırçayıla ben daħı
Dīvleri kova inerdüm ben daħı
- (7) Berr ü baħruņ māliki her kim ki var
Cümle benden korkarıdı řehriyār
- (8) Sürmüşiken hükmümi Kāfdan Kāfa
'Ākıbet gör netdi çarħ-ı bī-vefā
- (9) Ansuzın aldı elümden taħtımı
Geņsüzün tağıtdı milk ü raħtımı
- (10) 'Azl ētdi manřūbundan bini gör
Mesnedümi taħtiken ēyledi gūr
- (11) Nice yıl cem' ētdigüm hayl ü haşem
Ceyş ü leşker beglerüm ēy muħterem
- (12) Kılmadı biri benümçün dār u gīr
Kōdılar kıldı'ölüm bini esīr
- (13) Ey dirīgā ĥasret ü derd ü firāk
K'oldı bu gün Kahramāna... gör durāk
- (1) Dūnye milkin dutmuşiken ben yakīn
Bir kefen kıldı bana āħir hemīn

(2) Ol kiři kim dñnye içñn cehd ěde
‘Ākıbet ol dñnyeden maġbñn gide

(3) Biñ yaşayan şanma kim milki dutar
Dutsayıdum ben dutardum ě peder

(4) Neşr: Rāvī eydür: Kaçan ki Eflātñn ġakīm
Ķahramān yazduġı tārīhi kim okudı řāh-ı (5) Zñl-ķar-
neyn diġledi daġı bir zamān şöyle durdı. Andan eydür:
Ėy serverler görñğ (6) cihāna kimler gelmiş bu ‘ālem
içinde neler kılmış ve nice yıllar kim ‘ömür sürmiş,
āhir (7) cihāndan ‘ömre toymayup gitmiş. Pes imdi
sizlere ve bizlere vācib oldı kim fırsat (8) eldey-
ken ‘ömür ‘ameldeyken devlet sa‘ādet yoldayken vaktñ-
müz hoş ġörelñm dedı. (9) Daġı İskender řāh Ķahramān
zahmesinden çıkup kendñ bāriġāhına geldi daġı (10) ‘i-
ře vñ nūřa meřġñl oldı. Ahbār içinde řöyledür kim İ-
skender řāh meclis (11) içinde ‘iř ěderken vezīrllerine:
Yā vezīrler yarak kıluğ gidelñm yine gemilere binñp (12)
Hind deryāsın seyr ědelñm ġörelñm ki Ĥak Te‘ālā deryā için-
de daġı maġlñkāt (13) kaç dñrlñ yaratmışdur dedi. Andan
Restetālīs vezīr eydür: Yā řāh-ı cihān şimdiki ġālde
108b (1) kıř ěriřdi Cihān bir dñrlñ levne daġı dñnse gerek-
dür. Zirā kim havā i‘tidālden (2) gitdi. Rāġatlık zah-
mete ibdāl* olunduġı vaktñdır, řeġāb seyri semāvāt (3)
yñzñni ķaplayup arzñn ‘abñs-ı ķamtarīr şeklin urñn-
cak demdür. Rih şarşar (4) oynatup denizler ķaynatup
mevc urıcaķ faşıldur. Yā řāh-ı cihān işbu kışı (5)
ķıřlayalum. Cezīre-i Kñbrā hoş yērdür leşkere daġı des-

tür vèrûn yér yér mekân (6) dutsunlar. Kış yarağın gör-
sünler. Kış içinde leşker rāhat oluban (7) otursunlar
kim rāhat görmeyince zahmete katlanmazlar dēdi. Andan
İskender şāh (8) leşkerine buyurdi kış yarağın kıldı-
lar. Cezīre-i Kübrā içine tağıldılar. Saz u (9) kāmı-
lardan evler düzdiler hem atlarına ve hem kendülere.
Şāh Heftūmīn şehrinde kaldı. (10) Yēmege içmege ava şi-
kāra meşgul oldu. Nazm:

Kış erişdi Heftūmīn şehrinde şāh
(11) Kışladı vü terk kıldı 'azm-i rāh
Zīre kim vaktile kārūndur her iş
(12) Vakti gözlemege cānıla dūriş
Ger seferdür ger hāzerdür istikām
(13) Vaktile işlenicekdür intikām
Vaktile işleyicek kişi işi

109a

(1) Rāhatıla geçürür yaz u kış
Kankı iş kim vaktile işlenmeye
(2) Kış olıcak dinlenüp kışlanmaya
Şöyle bil kim eller üşüyüp düşer
(3) Başlara mihnet aruları üşer
Başuğa mihnet arusu üşmedin
(4) Çürüyüp elün ayagun düşmedin
Vaktüni fevt etmegil ey şehriyār
(5) Kim seni incitmeye bu rūzigār
Ger dilerseñ vakti her işde yakın
(6) Bilüben işleyesin ey pāk-i dīn

- Rehber  tgil i bu s zi sen sa a
- (7) T  y rin p bakmayasın d rt ya a
- Rav a-i r zv n ola yolda  u c y
- (8) S  at u dem r z u hefte yıl u ay
- Mihnet   zahmet s r t n ge esin
- (9) Ni met   r  at  ar b n i esin
- F   il t n f   il t n f   il t
- (10) Vakt ni g zlerise  buldu  nec t

Nesr: R v  eyd r:   nki İskender-i Z  l-k rneyn

(11) Heft m n  hrinde k  ladı. T  kim evvel bah ra  r-
di  ahra v  yaz lar revn k  geldi. (12) Pes bu ur   h
buyurdi: Le ker yarak k lup g   etdiler. Dah   azm-i
kal a-i T  mar k ldılar. (13) Y ye i e eyy m la vardılar.
Andan   h emr  tdi. Yine gemilere lenger g t r p y lken
a up

- 109b (1) Hind dery sına gitdiler.    g n ge di, d rd nci g n
 ale   ab   kar udan bir  a  (2) g r ndi   h buyurdi,
gemileri ol  a a s rdiler. Bir n c m s  at olmad n ol
(3)  a a yakın  rdiler. H k m kavlince ol d rt bi  d rt
y z kır  d rt p re gemilerden (4) İskender   h gemisi i-
ler  y r rdi z r  kim yat u yarak ey si anday dı ve h -
nermend (5) mell  lar ve mehend sler anda cem  idi.   n-
ki İskender   h  a a yakın kim  rdi (6)  ihil-p y-   I-
r k  g rdi kim ol  a dan bir kara ku  u dı dah  t  r  ge-
milere geldi. (7) Amm  c   esi f lce ola  ihil-p y-   Ir -
k  an  g ricek   h-  Z  l-k rneyne g sterdi. (8)   h
dah  vez rlere g sterdi. Y r y rin g rdiler. Bak  ınca

kuş geldi gemilerin üzerine (9) érdi. Birez cevlan kıldı. Gemilere yukarudan aşğa nazar kılurken ol kuş bir kez ğıj- (10) ğurda dağı kaynağından gemiye bir taş bıraktı. Hevādan indi. Bir kişinün depesine (11) dokundu. Başın hurd etti. Bu nedür hāy koma dēyince ol kuş hevādan indi. (12) Ol taşla öldürdüğü kişiyi minkārına alup götürdi. Yine ol kara tağa gitdi. (13) İskender-i Zül-karneyn anı göricek kakıdı, tiz buyurdu. Gemileri ol tağa sürdiler .

110a (1) Ya' nı kim ol kuş bulalar nazar etdiler gördiler kim ol kuş alup gitdüğü ādemi yemiş. (2) Yine toğrı gemilere gelür. Şāh, Süheyl-i Şerhīye eydür: Mā yine ol kuş geliyorur hāzır (3) ol dedi. Süheyl-i Şerhī dağı tır ü kemān eline alup kabzayı dürüst dutup şaşt (4) bağlayup rāst etti. O fıl gibi kuş gemi üzere érdüğü dem süheyl atup urdı (5) kursağından ok nebtiz arkasına çıktı. Ol kuş bir kez şöyle çağırdı kim ol kara (6) tağ yankulandı. Velī kuş, başı ayağı döne döne geminün içine düşdi. Aldılar İskender (7) şāha getürdiler şāh dağı ol kuşun ölüsine 'ibretile nazar kıldı. Gördi kim bir fıl değlü (8) bir siyāh mürğ , on yedişer arış kanatlu ammā başı kaplan başına benzer dişleri tiz (9) velī sinesi, arkası, kanadı, kuyruğı kuş şeklinde. Ayaklarının dağı minkārları on (10) ikişer İskender şāh ol kuşı görüp 'aceblerken anı gördiler kim ol kara tağdan (11) ol kadar ol kuş gibi kuşlar uçdı gelür kim bī-hisāb, bī-kıyās ügi gelüp şāh (12) gemisine érdi. Menüz uci dükenmez şāh leşkeri anı göricek kiş ü kurbān açdılar. Elmās (13) kaynaklu, üçer kanatlu oklar hāzır etdi-

ler. Ol kuşlara karşı saçıdılar. Kuşlar havādan
110b (1) taşıla İskender şāh leşkeri gemilerden okıla, topıla,
tüfegile bir 'acāyib ceng êtdiler kim (2) gözler gör-
müş degül. Andan Hak Te 'ālā 'ināyeti birle şāh leşke-
ri ol kuşları sıdılar, (3) kırdılar. Kalanı kaçda yine
ol tağa çıkdılar. Pes buğur şāh leşkerile yine gitdiler
uç (4) gün üç gece dördünci gün alıcak bir cezīreye yêt-
diler. Kenāra çıkup lenger bıraktılar (5) Şāh leşkerile
gemilerden çıkup deniz kenārında hayme ü çadırılar kurdı-
lar şāh oturdı (6) buyurdi kim ol cezīreyi avlayalar gö-
reler kim 'acāyib garāyib ne ele girür kaçan ki çeri (7)
tuş tuşa tağıldılar. Kaytās-ı Yūnānī giderken karşusın-
dan gördi kim bir mināre kadlū (8) cānever sürmiş kendü-
ye gelür. Ammā elinde bir ağaç dutmuş kim kırk kişi yê-
rinden kaldurmaya. (9) Kaytās-ı Yūnānī anı göricek ok
yay eline aldı. Ança gözledi kim yakın êrdi. Ol (10)
elindeki yerlū budaklu ağacı başı üzere çevirdi kim Kay-
tāsı ura Kaytās dağı ol (11) gelen cāneverün gögsinde
bir merdāne ak cigerin kese, şöyle urdı kim bī-mahāl yı-
kıldı. (12) Ammā ol cānever bir kez şöyle çağırđı kim
ol cezīre āvāzıla taldı. velī revān (13) düşdi düşdügi
dem cān ısmarladı. Rāvī eydür: Kaytās ol cāneveri aya-
ğından

111a (1) süriyü İskender şāh katına getürdi. Şāh nazar kıldı.
Gördi kim kırk dört arış bir cānever. (2) Başı ayu başı-
na benzer, kulakları fīl kulağına benzer, gögsi kaplana
benzer, karnı balık (3) karnına benzer, kolları pençele-
ri bebür, peleng pençelerine benzer. Ayakları deve ayagın-
layın yaşşı (4) İskender şāh anı göricek 'acebledi. Kay -

tāsa şorınca bunu kanda şikār kılduñ déyince (5) ce-
zīre içinde bir ġarāv kopdı. Ne'üzü-bi'llāh anı
gördiler kim her ağaç dibinde bir (6) anuñ gibi cāne-
ver çıkdı. Her biriniñ elinde birer deste cūb şāhuñ
şikāre çıkar. (7) Leşkerini kova şāh üzerine getürdi-
ler. Şāh dañı buyurdı. Çeri anlaruñıla ceng étdiler
(8) Tā kim gece olıncañ Şāhıla leşker yine gemilere gi-
rüp gitdiler. Giderken (9) denizde çok dürlü cānever-
ler şikār étdiler şöyle kim şāhıla leşker deniz sefe-
rinden (10) uşandılar. Andan şāh buyurdı. Gemileri sā-
hile sürdiler. Kenāra érdüler. Bir 'acāyib (11) hurrem
diyāra yétdiler. Gemilerden çıkup karada bār u būngāh
hayme vü çādırlar kurdılar. (12) İskender-i Zü'l-karneyn
'aleyhi's-selām ol mellāhlara şordı kim: Ya re'īsler bu
diyāra (13) ne dērler. Adı nedür. Andan ol mellāhlar éyit-
diler: Ey şāh-ı cihān bu diyāruñ adı

- 111b (1) Cābbedür. Ammā bunda bir 'acāyib kavm vardır kim
gözler görmiş degül. Re'īsler çün kim (2) şāha böyle
dédiler. İskender şāh dañı buyurdı. Şayyādlar ser-fi-
rāz serverler süvār (3) oldılar. Cābbenüñ çevresin şik-
kār étdiler. Çihil-pāy-ı 'Irākī bir ağaç dibine érđi.
(4) Göndi ki ağaçda bir 'acāyib kimse yemiş dērer. Am-
mā ġāyet bī-endāze ol dañı (5) Çihil-pāy-ı göricek re-
vān ağaçdan indi. Çihil-pāyıla dutuşdı, çekişdiler (6)
Çihil-pāy anı yüz beñāyıla basdı bağladı. Revān İsken-
der şāha getürdi . Şāh dañı (7) nazar kıldı. Gördi kim
ādem şeklinde bir kişi velīkin başı yok. Yüzi boynında
balıncañ (8) velī teni keçi kıllı gibi pūr mū. İskender
şāh anı göricek 'acebledi. Andan ol şahşa (9) şordı kim:

Yâ şahş ne kavm-siz buralarda şehriñüz mi vardür dēdi. Andan ol (10) bī-ser kişi Hind dilince eydür: Ey şāh-ı cihān biz daḥı nesl-i Ādemüz. Ammā Hāk Te‘ālā (11) bizleri daḥı şöyle yaratmışdur. Bu vilāyetün kışın sāhiline olunuz. Yazın taḡlarına (12) çıkaruz ve yıl on iki ay yēdigümüz mūzıla şeker kāmışıdır. Daḥı me‘ kūlat bilmezüz (13) dēdi. Pes buḡur şāh ol şahşdan bu sözi işidicek Restetālīs vezīre eydür:

112a (1) Yâ vezīr gör aḥī bunı kim Hāk Te‘ālā ne ‘aceb yaratmışdur. Buḡur Restetālīs eydür: Nazm:

(2) Yâ sikender pādīşāhuñ hikmeti
Gör ki neyler dürlü dürlü hilḳati

(3) Kimisin ḥüsn-i cemālile bezer
Kimisini bü’l- ‘aceb şūret düzer

(4) Kimini gören kişi ḥayrān kalur
Kimini gören göñülden vehm alur

(5) Kimse anuñ şun‘ına fikr ērgürmedi
Degme gözler ‘ibretini görmedi

(6) Göz gerek ‘ibret yönini görmege
Söz gerek hikmet nişānın vērmege

(7) Neḡr: Rāvī eydür: Kaçan ki Iskender şāh Cābbe-nün hevāsın hoş gördi. Vezīrlerle (8) meşveret etdi. Daḥı anda bir şehir bünyādın urdılar. Şāh üzerine durdı, ol (9) şehri az zamān içinde tamām kıldılar. Adın Serendīb kodılar. Bir gün Iskender şāh (10) bārigāhında otururken nazar kıldı. Karşusunda bir ḡāyet yüce taḡ gördi. Şāh (11) ol taḡı göricek Keyd-i Hindūya eydür: Yâ Keyd

şol karşıda görinen kara tağa ne dërler (12) dëdi.
Keyd-i Hindû eydür: Ey şâh-ı ‘âlem ol tağun adına
Cebel-i Heytân dërler. (13) Nâm u nişân Âdem Peygâm-
ber ‘aleyhi’s-selâm uçmağdan çıkup yêr yüzine inicek
bu tağa

112b (1) indi. Evvel kâdem bunda başdı. Henüz ayağının izi
vardur dërler, dëdi. Kaçan ki (2) Iskender-i Zü’l-kar-
neyn, Keyd-i Hindûdan bu haberi işidicek revân at ar-
kasına bindi (3) Keyd-i Hindû, Restetâlis vezîr Isken-
der şâhla bindiler. Az çok leşkerile (4) Cebel-i Hay-
tâna geldiler. Bir gün bir gecede ol tağun kullesine
gücile çıktılar. Tamâm (5) kullesine ağıcak şâhı bir
lâtif yere götürdiler kim Âdem hübûtı anda kılmışdı.
Bir (6) kaya üzerinde Âdem Peygâmberrün izin gördiler.
Şâh buyurdı Çihil-pây-ı ‘Irâkî ol (7) izi ölçdi. Kendü
kademile yigirmi dört kadem çıktı. Pes buğur ol kaya
üzerine (8) bir kubbe yaptılar. Yine revân yıkıldı. Yi-
ne yaptılar yine yıkıldı. Yedi kez yaptılar, yedi kez
(9) dağı yıkıldı. Şâh gördi kim ol mekân yapuyı kabûl
kılmaz. Fâriğ düşdi. Ammâ (10) ahbâr içinde şöyledür
kim ol tağun cümle ağacı ‘ûdıla şandal idi ve otı (11)
sünbül idi. Iskender-i Zü’l-karneyn ol tağda yedi gün
oturdu sekizinci gün (12) yine Serendîbe geldi. Gör-
di kim şehir dağı müretteb tamâm yapılmış. Andan ol
vilâyete (13) elçiler gönderdi. Ne kadar beyleri, ulu-
ları varısa istimâletledi. Rây utedbîrile

113a (1) Iskender şâh, kendüye musahhar kıldı. Nazm:

- Rāy u tedbīr hoşdurur bilenlere
(2) Cümle işde anı pīş kılanlara
Rāyıla olur memleket işi dürüst
(3) Rāyın cehd eyle kim olmaya süst
Komağıl tedbiri elden sen paşa
(4) Dilerisen her işün vara başa

Rāvī kavlince İskender-i Zü'l-karneyn (5) Serendīb şeh-
rinin ur-ı sindüğ karındaşı Müşdāda vėrdi. Başına tāc u mu-
raşsa (6) urdı. Egnine zer-keş libāçe geyürdi. Beline ke-
mer-i keyānī*bağladı ol diyārı (7) Müşdād şāha vėrdi.
Şöyle kim yetürecegin yetüre, bitürecegin bitüre. Andan
Müşdāda (8) İskender şāh bir kaç naşihat vėrdi, ne dēdi.

Nazm:

- Ger dilerseñ devletün arta dura
(9) Gördüğün 'aybı gözün örte dura
Perdesini kimsenün yırtma sakın
(10) Līk bid'at iş görüp örtme sakın
Zulm işe meyl étmesün göñlün é: şāh
(11) Yohsa arduñca érer nefrīn ü āh
Āh u nefrīn her kime kim okına
(12) Olur umaç ol belānıñ okına
Garre olup bir dahı şöyle ki var
(13) 'Āsī olmağıl baña ey şehriyār
'Āsī olmak devlete yėglik degül
(1) 'Ākī olmak şehlere beglik degül

113b

Bekle ʿirzün verme yüz suyn yële

(2) Oda bırakma zulmile şehir ü ele

Nesr: Rāvi eydür: Çün kim İskender şāh (3) Müşdād şāha bu naşihatı kim kıldı Müşdād dağı şāh naşihatine cān u (4) gönülden hırīdār olup kabūl etti. Andan İskender-i Zül-karneyn ʿaleyhi s-selām (5) leşkerile yine ol dört bin dört yüz kırk dört pāre gemilere binüp yine Hind (6) deryāsına revāne oldu. Yedi gün yedi gece gitdiler Sekizinci gün bir ser-firāz (7) tağa yetdiler. Şāh nazar kıldı Gördi kim ol tağdan ak kuşlar uça gelürler dağı (8) kendüleri denize ururlar, deniz içine batarlar Minkārlarına birer balık alup yine çıkarlar. (9) Yine ol tağa giderler. Şāh anı göricek ʿacebledi vezīrllerine eydür: Bu kuşların (10) ayakları minkārlu, denize nice batup yüzer dēdi vezīrlar cevāb vermediler. Zīrā kim (11) balıkçıl olan kuşlar balığı su yüzinden burunlarıyla kaparlar. Ol kuşlar ayakları (12) minkārına olurlardı. Pes buğur şāh buyurdi mellāhlara süheyl-i Serhīyi bir şandala (13) bindürdiler Süheyl-i Serhī dağı ok yay eline

114a (1) almadı, durdı. Ança kim ol kuşun birisi tağdan uça geldi. Yakın ericecek kendüyi (2) deniz içine urdı. Bir muʿteber balık minkārına alup yine çıktı. Pervāz urup (3) hevāya ağdığı dem Süheyl-i Serhī ol ak kuşu kursağında urup düşürdi. Revān (4) mellāhlar ērdiler, şandala aldılar, şāha götürdiler. İskender şāh ol kuşa nazar kıldı. (5) Gördi kim ol mürgün yünj şöyle ak idi kim bakamın gözlerin alurdi ve gözleri (6) burnı ve minkārları şöyle kara idi kim bakıcak göz karurdi. Ammā ayaklarının

birisi (7) toğan ayagınlayın minḳārḷu ve bir ayagı kaz ayagı gibi yaşı. Ol kaz ayagıyla yüzüp (8) ol toğan ayagıyla balık ururdu. Nazm:

Bu ne hikmet, bu ne kudretdür e cān
(9) Kim bu resme nesneler kılılur ‘ayān

Kim anuñ şun ‘ından hayrāndur ‘ukūl
(10) Kimse anuñ ‘ilmine bulmaz vuşul

Neşr: Rāvi eydür: İskender şāh ol kuş (11) göricek ol tağ katından gitdiler. Bir gün bir gece yürüdiler. Yarında ale’s-sabāh (12) cezīreye ērdiler. Gemileri kenā-ra sürüp langer şaldılar Andan şah-ı zū’l-karneyn (13) ‘aleyhi’s-selām gemicilere şordı kim bu cezīreye ne dērler. Bu cezīrede kimler olur
114b (1) ve nice kavm vardur dēdi. Pes çünki mellāhlar eyitdiler: Ey şāh, cezīrenüñ adına Lengavuş (2) dērler. İçinde bir kavm vardur. Anlara şādikām derler. Şol sebebden kim ne işler (3) ve ne güç güçlerler. Ne ekin ve ne biçin, ne bāğ ne bahçe. Yıl on iki ay işleri (4) yēmek içmekdür. Velī ‘ādet ü erkānları şöyledür kim biri birin seçmezler uğraduğı (5) yērde biri birine karılurlar hayvānlayın dēdi. Andan İskender şāh ol mellāhlara (6) eydür: Yā bu kavm işlemezler, ekmezler, biçmezler dērsiz yā ne yerler ne gēyürler dēdi. (7) Mellāhlar eyitdiler: Yā şāh-ı cihān bu kavmüñ yēdükleri dār-ı Çinidür ve bakkam ağacın (8) yēmişidür ve şandal nebātıdır. Sünbül ve karanfül yerler. Ağaç kabın libās gēyürler (9) dēdiler. Bugur şāh bu haberi işidicek buyurdu: Ser-firāz serverler gemilerden çıkdılar. (10) Lengāvüş cezīresine yürü-

diler kim ol kavmden dutalar, şāha getüreler. Şāh haberin (11) ala. Pes buğur serverler tağıldılar Çihil-pāy-ı 'Irākī giderken gördi kim bir kaç Şādikāmlar (12) oturmuşlar bir ağaç dibinde erkek dişi karış katış 'iş ederler. Çihl-pā tiz (13) dönüp serverlere haber kıldı Şādikāmları çevre aldılar. Dahı tuş tuşa yürüdiler.

115a (1) Birtarafdan şādikāmlar dahı şāh leşkerin göricek belinlediler kaçdılar Biri birine haber kılup (2) sarp tağlara erdiler gitdiler. Ammā serverler yedisin dutup şāha getürdiler. Şāh dahı (3) nazar kıldı gördi kim ādem şekli, velī bakışı deprenişi hayvān-sıfat. Söylediler sözi (4) dahı anlanmaz. Pes buğur İskender şāh Restetālīs vezīre eydür: Yā vezir bā kavmūn söyledüğü (5) ne sebebdan anlanmaz. Restetālīs eyitdi: Yā Zü'l-karneyn şāh ādem ki bir yıl ta'am yemese (6) dāyim nebāt ol yese anuñ dahı dili anlanmaz olur. Bu kavmūn dāyim yedükleri nebātdur. (7) Dilleri anlanmaduğına ne 'aceblersiz dedi. Andan İskender şāh ol yedi Şādikāmlarūn (8) beşini koyuvérđi ikisin 'acebiğün bile aldı. Dahı yelken açup gitdiler. Dört gün (9) dört gece yürüyüp beşinci gün öylen bir 'acāyib yüce tağa erdiler. Yakın ericek gördiler kim (10) ol tağı karara dütün başmış. Şöyle kim bir taş görinmez. Ahşām erince İskender şāh (11) gemilerile ol tağa karşı durdılar. Kaçan ki gece erişdi ol kara dütünlü tağı od (12) dutdı. Şöyle kim şu 'lesi be-evc-i āsūmana yetdi. İskender-i Zü'l-karneyn anı göricek (13) Restetālīs vezīre eydür: Yā vezir-i hās 'aceb bu tağ ne tağdur kim gündüz dütün

115b (1) başmıſıdı. Gece olıcak böyle od yanup ſu^c lelendi
dédi. Vezîr eyitdi: Yâ Şâh-ı (2) ^câlem bu tağa kûh-ı
âteſdân dërler. Ammâ bu odun içinde ak kuşlar olurlar.
Kaçan ki (3) ol kuşlar od içinden çıkalar hemân-dem
ölürler, ehl-i târîh ol kuşların (4) adına semen-
dër dërler deyüp dédi kim. Nazm:

- Ol kuşun adı semenderdür yakîn
(5) Diriligi odun içindedür hemîn
Hind u Sinde ol cezîre bi-kelâm
(6) Fersahıla vèrdi heſt yüz yıl tamâm
Zî-^caceb vaz^c u zî-^câlî kâr-gâh
(7) Zî-ulu hâzret zî-yüce bâriğâh
Ki anda fehm ü fikr ser-gerdân olur
(8) Belki ^cakl-ı küll dahı hayrân olur
Dilde gerçi işbu fersah anılır
(9) Bu hisâbı hendese ehli bilür

Nesr: Râvî kavlince kaçan ki İskender şâh (10) semender
kuşının vaſfın Restetâlis vezîrden işidicek buyurdi. Şay-
yâdlar vardılar (11) ol kuşlardan şikâr kıldılar. Şâh
dahı ol kuşların yüninden kendüye bir kabâçe (12) êtdür-
di. Ya^c nî kim oda giricek yanmaya. Pes buğur yine şâh
buyurdi. Gemileri sürüp (13) gitdiler. Altı gün altı ge-
ce yürüyüp yedinci gün bir cezîreye yêtdiler kuruya çık-
dılar.

116a (1) Şahiçün hayme vü bâriğâh kurdılar. İskender şâh begler
melikleriyle ^cişe oturup bezm (2) âletin ortaya getürdiler.
Andan İskender-i Zü'l-karneyn mellâhlara ſordı kim bu

cezîrenün (3) adına ne dèrler ve hem bunda hiç abādān-
lık var mıdur dèdi. Andan mellāhlar eyitdiler: (4) Ey
şāh-ı cihān bu cezîrenün adı cezîre-i Şinîndür içinde
on iki pāre şehir (5) vardur ve kırk dört pāre kal'a
vardur. Andan vilāyeti şöyle ma' mürdur kim tavarları
(6) rûzları biri birine karışmışdır dèdiler. Andan
şāh-ı Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selām eyitdi: Yā (7) mel-
lāhlar bu vilāyetün ser-firāz şehriyārı kimdür dèdi.
Mellāhlar eyitdiler: Ey şāh-ı (8) 'ālem Menū-çihir nes-
linden Mihlāl-i Hindū dèrler. Bu vilāyetün şimdi sul-
tānı (9) oldur. Yètmiş yıldur ki beglik eyler. Gāyet
'ādil şāhib - sa' ādet kişidür dèrler. (10) Kaçan ki İs-
kender şāh bu haberi işidicek buyurdi. Cümle leşker ge-
milerden taşra (11) çıktılar. Hayme vü çadırlar kurdılar
oturdılar. Andan şāh-ı Zü'l-karneyn buyurdi. Eflātūn
(12) hākīm İskender şāh dilinden Mihlāl-i Hindūya bir
nāme yazdı. Da' vet kıldı. (13) Çünkü nāme yazıldı, Ef-
latūn şāha sundı. Şāh dağı nāmeyi Çihil-pāy-ı 'Irākī-
nün

116b (1) eline vèrdi ve ağız cevābı şöyle dedi kim: Yā 'I-
rākī, Mihlāl kendüsi gelmeklik (2) olsun dèdi. Andan
'Irākī dağı nāmeyi alup ayak götürüp taban kakıyup
gitdi. (3) Bir kal'a aya yetdi. Kal'a kavmi 'Irākīyi
göricek karşı gelüp kal'a kapusına getürdiler. Kal'a-
nın (4) begi göricek 'Irākīyi 'acebledi. Zīra ki anın
gibi cüst-içābük kimse gördüğü yögıdı. (5) Buğur ol
kal'a anın begi 'Irākīye eydür: Ne kişisin ki bu vilā-
yet kavmine beñzemezsın dèdi. (6) Çihil-pāy-ı 'Irākī e-
yitdi: Ey server, İskender şāhın peykiyem Mihlāl-i Hin-

düya giderem (7). Eyitdi: Ne işe varursın. 'Irākī eyit-
di: Iskender şāhdan nāme iledürem dēdi. (8) Kışsa dırāz
kılmayalum. Kal'a begi ol dem 'Irākīye kulağuz koşdı,
aldı. 'Irākīyi Mihlāl-i (9) Hindūnuñ tahtıgāhına gö-
türdi. Mihlāle haber kıldılar kim Iskender şāhdan kē-
sid (10) geldi dēyü Mihlāl dahı buyurdi 'Irākīyi katı-
na getürdiler. 'Irākī Mihlāle Hind (11) dilince du'ā
kıldı. Andan Iskender şāh nāmesin sundı. Mihlāl-i Hin-
dū dahı (12) nāmeyi kātibe verdi. Okudı ne dēdi. Nazm:

Böyle demiş nāme içre şehriyār

(13) Ki evvelin nāme be-nām-ı girdigār

Bil ē Mihlāl kim Sikender geldi uş

117a

(1) Kāsıdile saña nāme saldı hoş

Tā kim anuñcün yarağ eyleyesin

(2) Ni'metile leşkerin toylayasın

Biz dahı milkün gerekise saña

(3) 'İzzetile karşı gelesin baña

Tā ki senden dil diş olmayavuz

(4) Hem elünden elüni almayavuz

Yok eger 'āsī olup gelmezisen

(5) Ben Sikender sözüni almazısañ

Böyle bil leşker erüp eder 'azāb

(6) At ayagından elün olur harāb

Yıkılur şehrün kal' an yög olur

(7) Aziken zahmet saña çög olur

- Ger dilerseñ devletüñi düşmeye
(8) Başuğa miñnet arusu üşmeye
Dut sözümi karşı gel İskendere
(9) Tā ki yine milküñi saña vère
Yok mı dersin ben hō uş geldüm saña
(10) İş kılam kim işiden kala taña
Hod bilürsin Hind elini n'etmişem
(11) Ança tosun begleri rām etmişem
Sen dañı rām olmazısañ vardum uş
(12) Tāc u tahtuñı elinden aldum uş

Nesr: Rāvi eydür: Kaçan ki Mihlāl-i Hindū (13) İskender
şāh nāmesinden kim bu haberi aldı cānına korku düşdi. Ce-
vāb Çihil-pāy-ı 'Irākīya

- 117b (1) böyle dedi kim : Yā peyk-i İskender şāh, yōri, sen
şāha haber kıl uş ben dañı yarağıla irdüm (2) dedi. 'Irā-
kiyi hāş hil' atladı gönderdi. Kendüsi dañı yat yarak kı-
lup pişkişler (3) alup 'Irākī der-pāyınca gitdi. Bu yaña
'Irākī dañı şāha haber kıldı kim uş Mihlāl-i Hindū (4) ge-
liyorur dēyü. Ol gün geçdi. Yarındası şāha haber irdi kim
Mihlāl-i Hindū geldi (5) dēyü. Begler melikler Mihlāle kar-
şu vardılar. Mihlāli alup İskender şāh dīvānına (6) getür-
diler . Mihlāl-i Hindū İskender şāhuñ tahtı öninde yer ö-
püp baş kodı şāha (7) du'ā kıldı. Andan şāh buyurdi. Mih-
lāle yer gösterdiler oturdi. Buğur İskender-i Zü'l-kar-
neyn (8) Mihlāl-i Hindūya eydür: Yā Mihlāl benüm Hind vi-
lāyetine geldüğüm işidicek niçün (9) baña gelmedün. Mih-
lāl eyitdi: Ey şāh-ı cihān vilāyetümün bir ucında bir 'a-

cāyib (10) düşmen peydā oldu kim anuñ teşvīşinden gāyet zahmetdeyidüm dēdi. Şāh eydür: Nice (11) düşmendür kim andan havf-nāksin dēdi. Mihlāl-i Hindū eydür: Ey şāh-ı ‘ālem işbu (12) vilāyetde bir ner ejdehāya vardum. Çerüm anuñ heybetine duramadı kaçdı. Bugun ol (13) kavme nice kim dedüm, bu vilāyetuñ terkin uruñ, rāzī olmazlar. Pes buğur vardılar ol

118a (1) ejdehānuñ yolunda günde yēdi sığır iletüp korlar. Ejdehā gelür ol yēdi sığırları (2) bir bir yer yine varur. İninde yatur. Günde yēdi sığır vèrmekle ol ejdehādan halāş olduk (3) dēdi. Kaçan ki şāh-ı cihān ol ejdehā haberin kim işitdi buyurdı. Yēdi öküz getürdiler (4) boğazladılar derilerin bütün çıkardılar dağı yine diri vaz‘ında dikdiler. Buğur İskender (5) şāh ol öküz derilerin buyurdı kibrit güherçileyle taldurdılar dağı ilettiler, ol (6) ejdehā her gün gelüp çıkduğı yerde kodılar. Bu taraftan şāh dağı yēdi, içdi, yatdı (7) uyudı. Çünki yarındası sabāh oldu ejdehā oyandı hīz kıldı ol bayağı (8) yèrine yörüdi kim gelüp öküzleri bula yine bu taraftan dağı İskender-i Zü’l-karneyn ‘aleyhi’s-selām (9) şaff u alāyler bağladı dağı tuş tuşın ejdehā çıkacağı yere nazar edüp durdılar. (10) Bu yanadın dağı ejdehā gıjğurı, ağusın saça yörüdi. Ol sığır derilerine geldi, (11) érđi. Diri vaz‘ına komışlardı. Revān érduğı dem, dem urdı. Ol tolu derileri (12) bir bir yutdı dağı yine dönüp kendü yatağında yatdı. Şāh dağı leşkere buyurdı. Ol (13) ejdehā yatduğı yere yer yer yörüdiler. Ejdehā dağı bir lahza kim yatdı. Ol kükürdile güherçile

118b (1) kurı öküz göñi içinde ejdehā harāretinden dutuşdı yan-

dı od harāretile (2) ejdehā içi tıldı dañı çabalmağa başladı. Ammā çabalduğınca dañı biter aldı. (3) Pes ol ejdehā kendüyi ol kadar yere urdı kim cān cehenne- me ısmarladı. Andan (4) şah buyurdı ol ejdehānıñ şah- mühresin aldılar şah geldi Mıhlāl-i Hindū (5) da- hı şahı yedi gün yedi gece konakladı. Sekizinci gün dañı İskender şah dañı (6) mılkin Mıhlāle verdi. Ken- düsi leşkerile gemilere binüp beş gün beş gece (7) gitdiler. Altıncı gün cezire-i Şalābete irdiler. İsken- der şah ol cezire gāyet (8) hoş geldi. Tiz buyurdı Çihil-pāy-ı ‘Irākīye kim çık bu latif mekānı gör (9) çıkalum bir kaç gün ‘iş edelüm dedi. Çihil-pā dañı re- vān Şalābet ceziresine (10) çıktı. Birez yer gitdi. Bir hoş mürğ-zār çayır çemene yét-di. Gördi kim çemen üzere bir ak (11) taş var ol ak taşdan bir latif çeş- me revān olmuş akar ol çeşmenün önünde (12) bir dip- süz çāh var ol çeşme suyu ol çāhın dibine iner Çihil- pāy-ı ‘Irākī ol (13) mekānı gāyet begendi. Dönüp İsken- der şah geldi. Gördüğün haber verdi. Şah dañı

119a (1) buyurdı. Vardılar ol çāyığāhda haymeler çadırlar kurdılar. Pes buğur İskender-i Zū'l-karneyn (2) beg- ler meliklerle ol mekāna vardılar. Ol çeşmeye çevre alup kondılar ol çāhı dañı (3) gördiler. Andan oturup ‘işe meşğul oldılar. Buğur İskender şah nazar kıldı gördi kim (4) ol çeşmenün suyu ol ak taşdan çıkar. Da- hı ol çāha iner. Bilinmez kim ol su (5) kandan gelir ve ol çāh içine girüben nice olur. Ne ol çāh tolar ve ne çeşmenün suyu (6) eksilir. Ammā çeşmeden su çāha inerken çāh kenārına sudan katreler kim saçılır, (7)

nereye dokunursa taş olur. Şöyle taş kim musaykāl āyi-
neye benzer ve bir hikmeti dahı (8) bu kim gündüz sa-
cılan ak taşdan olur gece saçılan kara taşdan olur.

Nazm:

(9) Gey ‘acāyib durur işbu kārīgāh
Aç gözün bil nicedür ol bārīgāh

(10) Ger nazar ol bārīgāha kılasın
Nice olur milk-i ilāhi bilesin

(11) ‘Akl anı zikr edicek hayrān olur
Fehm anuñ fikrinden ser-gerdān olur

(12) Kimse anuñ ‘ilmine ‘ermiş degül
Kimse anuñ vaşfını v‘ermiş degül

(13) Nesr: Rāvi kavlince İskender-i şū’l-karneyn ‘aley-
hi’ s-selām ol çeşmeyile çāhı kim gördi

119b (1) gāyet ‘acebledi. Andan İskender şāh Restetālīs ve-
zīre eydür: Ya vezīr-ikārdān bu çeşmeyle (2) bu çāh ne
‘acāyib nesnedür. Bu neye işāretdür, ‘ilmünüz ‘erdüğince
beyān kılun işidelüm dedi. (3) Pes buğur Restetālīs ve-
zīr eyitdi: Ey şāh-ı ‘ālem Hāk Te‘ālanuñ şun‘ına beğ-
zer. Bu çeşme (4) suyu cism ü cānlayın ardı üzülmez
akār dünyāya gelür ve bu cümle zāhir olan (5) varlık
gibi ve ol çāh çāh-ı ‘Ademdür kim bu cism ü cān anı gi-
rür ne tolar ve ne tölacağı (6) bellüdür. Nitekim bu
çeşme suyu bu çāha iner belürmez dēyüp dedi kim. Nazm:

(7) Nice su girdiyse buña tölmadı
Tölacağı dahı mümkün olmadı

(8) Bu kuyu tolmadı çün tolmayısar

Ol su eksük olmadı olmayısar

(9) Nesr: Ve bir dahı işāreti yā şāh-ı cihān oldur kim
bu su bu çāha inerken sıçrar, (10) çāh kenārında taş
olur. Cānların fi'line benzer, gündüsin sıçrayan kim
(11) ak taş olur. Gündüz 'ilme işāretdür. Ya' nî 'ālīm
kişinün 'ameli gündüz sıçrayan su (12) gibidür kim ak
taş olur. Ak nesne ya' nî sevāba benzer ve gece sıçra-
yan su kim kara (13) taş olur, cehle benzer cehil gece-
ye nisbetdür. Kara taş ya' nî günāha benzer kim

120a (1) cāhil kişinün fi'li günāh olur. Kara taşlayın de-
yüp dedi kim Nazm:

(2) 'ilm gündüz gibi rūşendür yakīn
Cehl karanı gece durur hemīn

(3) Ağ olur 'ālimler 'etdügi 'amel
Cāhil 'etdügi kara taşdür dağal

(4) 'Ālimün işi hemīşe olur sevāb
Cāhilün işi hatā min külli bāb

(5) 'Ālim ol kim 'ilmile 'eder 'amel
Olmaya mi' yār-ı nakdünde dağal

(6) Yā Şkender gey işāretdür bulan
Şol kişilere kim anuñ 'aklı var

(7) Nesr: Hakīm kavlince İskender-i Zü'l-karneyn çünki
Restetālīşden bu rumuz 'ilmin kim işitdi (8) āferin 'et-
di. Ol gece ol çeşme üzerinde yēdi, içdi, yatdı, uyudu.
Çün yarındası (9) 'ale's-sabāh oldu, İskender şāh buyurdi.

Ol deryā-yı aḥterān gibi leşker at(10) arkasına bindi-
ler kim cezire-i Şalābeti şikār édeler, gördiler kim
‘acāyib garāyib (11) ne var rāvi eydür: İskender şāh
şikār kılurken bir dereye erdi, gördiler kim bir ‘acā-
yib (12) dere kim göz dibine gücile érer. Ammā çevre-
sinde ne su ne ot ne ağaç var. Şöyle (13) od düşmiş
gibi karara yanmış. Cehennem deresine benzer. Pes bu-
gur şāh-ı Zū’l-karneyn ol

- 120b (1) dereyi göricek Behmen-i Hindūya eydür: Yā Behmen
bu nedendür kim şöyle karara yanmış dēdi. (2) Behmen
hakīm eydür: Yā İskendere’ z-zamān bu dere kim görür-
siz bu elmās ma‘denidür kim (3) cemī‘ cevheriler la‘l
yākūt, zümürüd mürvāridi* bu elmāsıla delerler dēdi
çünkü (4) İskender-i Zū’l-karneyn elmās haberin işit-
di, ol dereden elmās almağa heves étđi. (5) Eydür: Yā
Behmen bu dereden ki elmās alurlar nice alurlar dēdi.
Behmen hakīm eydür: (6) Ey şāh-ı cihān bu derenün içi
tolu yilandur. Şöyle kim ejdehālar bundan geçemez. Ol
(7) yılanların zehri her neye kim érürse mūmlayın eri-
dür. Velī elmāsa ne od ne zehir (8) kār kılur. Kūrsun-
dan gāyır nesne anı yonmaz dēdi. Andan İskender şāh
buyurđı. (9) Şayyādlar dāmıla biğ tavşancıl kuşı dutdı-
lar. Andan ol kuşları uç gün aç (10) kodılar. Dördünci
gün şāh buyurđı, beğın dağı götürdiler şāh bir yüce yer-
de durđı (11) ve dağı buyurđı kim biğ koyun dağı boğaz-
ladılar dağı yüzdiler. Ol kuşlara karşı bütün (12) bütün
ve kimin dağı pāreleyüp ol etleri elmās ma‘deni olduğı
dere içine atdılar. (13) Dere hoş tolu elmāsidi ol yaş
etlere elmāsdan bi-kıyās yapışdı andan

121a (1) ol aç kuşları koyu vërdiler ol etler ardınca ol
dereye uça indiler. Her ‘ukḳāb (2) bir koyunu ve pā-
re etleri revān kapdılar. Elmāsıla götürüp ol dere-
den çıktılar. Her biri (3) birer yere kondılar. Eti
yemeğe meşgūl oldılar. Pes buğur şah-ı Zū’l-ḳarneyn
‘aleyhi’s-selām (4) hāş kullarına buyurdi. Vardılar
ol kuşları ürkütdiler. Ol etlerle bile çıkan (5) el-
māsları dërdiler. İskender şāha götürdiler. Andan İs-
kender şāh buyurdi yine göç (6) kılup gitdiler. Yine
gemilere girüp demür alup yelken açup revāne oldılar.
Üç gün (7) gitdiler Dördünci gün bir cezīreye yët-di-
ler. Şāh re’ īslere ol cezīrenün adını şordı. (8)
Re’ īsler eyitdiler: Ey şāh bu cezīreye müstedīr dër-
ler dëdiler. Andan şāh buyurdi yine (9) buyurdi leş-
ker gemilerden çıktılar süvār olup şāhla cezīre-i
müstedīre yörüdiler. (10) kim şikār kılalar. Gider-
ken bir fersah yêrden bir ḳaşır göründi. Şāhla leş-
ker ol ḳaşra (11) geldiler yakın êricek leşker ḳaşrı
çevre aldılar. Ol ḳaşrun gün toğusına ḳarşu (12) bir
ḳapısı vardı. Şāhla serverler ol ḳapuya ḳarşu durdı-
lar. Dahı ol (13) ḳaşrun ḳapusın teferrüc kıldılar
Nazm:

Gördiler kim bir ‘acāyib ḳaşr u dār

121b

(1) Dürlü dürlü mermeri şöyle ki var

Yılduzıyla ḳullesi hem-rāzıdı

(2) Nice tağlar taşıla dem-sāzıdı

Şekli gökler şekli gibi müstedir

(3) Levni yılduz levni gibi müstenir

Kaşır yapılabı olmaş çok zamān

(4) Taşı billūrla pūşide ‘ayān

Şāh kıldı kaşır içinde gey ‘aceb

(5) Pes hakīm-i Behmeni kıldı taleb

Nesr: Andan Behmen hakīm şāh katına geldi. (6) Şāh eyitdi: Yā Behmen hakīm bu kaşır ne kaşırdur. Bunun içinde ne vardur ve bunu (7) kankı pādişāh yapmışdur bilür misin dēdi. Andan Behmen hakīm eyitdi: Yā İskender (8) şāh kimse buğa girmez dēyüp dēdi kim. Nazm:

Kimse bu kaşırın içine giremez

(9) Kimse bunun sırrına hiç eremez

Hem bilinmez edüben kimse kıyās

(10) İns ü cāndan buğa kim urdı esās

Kaşır bunda kaşır yapan kındadur

(11) Kaşırın issi gitdi kaşır bundadur

Nesr: Behmen hakīm eyitdi: Yā İskendere’z-zamān (12) bunca zamāndur kim bu kaşır bundadur. Hiç kimse bunun içine girmez. Hemān bunu (13) gören şöyle görüpdür dēdi. Andan İskender-i Zū’l-karneyn at sürüp kaşırın kapısına

122a (1) geldi. Bir hās kullına eydür: Atımdan in, yörü. Bu kaşırın içine gir. Gör ne vardur dedi. Pes buğur (2) ol kul atından inüp ol kaşırın kapısından bakdı. Bakduğı dem şöyle yügüri ol kaşırın (3) içine gitdi. Şöyle kim seher yeli gibi. Şāh bir zamān durdı. Kul gelüp cevāb getürmedi. Şāh (4) bir kullın dahı gönderdi

Ol dağı kaşır kapusına gelicek yügürü içerü gitdi. Bir zamān (5) ol dağı eglendi şah bir kulın dağı gönderdi. Ol dağı hem çünān yügürü girüp çıkmadı. (6) Pes buğur şah kağıdı. Kaşd kıldı kim kemdü vara gire Restetālīs komadı. Eydür: Yā (7) İskendere' z-zamān bu kaşır dekin kaşır degüldür. Bunun içinde belāvübed bir nesne vardur ivmeñ (8) anı görelüm ki nedür dedi. Andan bir kişinün beline bir kemend bağladılar, kemendi yedi kişi (9) dutdılar dağı ol kişi kaşır kapusından içerü koyuverdiler. Ol dağı yügürü içerü (10) gitdi. Birez gidecek ol yedi kişi anı kemendile gerü taşra çıkardılar. Revān şahı getürdiler. (11) Andan şah ol kişiye eydür: Yā şahs ne gördün kapudan ki gördüğün dem içerü (12) yügürdün dedi. Buğur ol şahs eyitdi: Yā İskender şah evvelki kapudan içerü bakdum (13) gördüm bu kaşrun içi boş. Bir kadem ki ilerü başdum kaşrun ötesinde bir taş gördüm

122b (1) direk gibi dikilmiş durur. Ammā ol taş āyineleyin şu^cle vērür. Yā şah-ı cihān ikinci kadem ki (2) yürüdüm ol āyineleyin taş beni kendüye çekdi. Şöyle kim genlü genşüz beni yügürtdi ol (3) taşın yakın varıcak gördüm ki ol taşın dört yanında tolu ādem kemükleri dökülmüş bi- (4) kıyās yatur. Ol dem içinde anı gördüm. Beni ardumdan şöyle çekdiler kim gitdügüm gibi (5) gerü döndüm. Kaşır kapusından beni taşra gördüm dedi. Şāha du^c-ā kıldı. Andan İskender şah (6) eydür: Yā şahs ol senden öñdin giren şahısları hiç gördün mi dedi. Andan ol (7) şahs eyitdi: Ey şah-ı

cihān ol şahsları gördüm ol āyineleyin taşā yapışmış-
lar (8) şöyle bī-cān durur dēdi. Pes buğur şāh-ı Zū'l-
karneyn vezīrlarına eydür: Ey vezārlerüm bu ne (9) hik-
metdür ol taş bu üç şahsı kendüye cezbetdi iletđi dēdi.
Andan (10) Restetālīs vezīr eyitdi: Yā İskendere'd-dev-
rān ol taş kim bu kaşruñ ortasında (11) ki dikmişler-
dür ol ādem oğlınuñ mıknaṭīsīdūr. Kaşan ki mukābelesine
ādem gelür ol (12) taş ādemi kendüye cezbe eder. Şöyle
kim demür çeker mıknaṭīs gibi. Andan şāh eydür: (13) Yā
vezīr-i kār-dān pes ol şahsların hāli nolisar dēdi.
Restetālīs eydür: Ey şāh-ı

- 123a 1) cihān ol üç şahslar ol dem ol taşā yapuşduğı sa'āt
cān ısmarladılar. Etleri (2) çürür, eyyāmıla üstühān
olur kalur. Nitekim taşuñ çevresi üstühānıla toludur.
Ançalar (3) gelmişler, bu taşı bu kaşrı görmek iste-
mişler. Mıknaṭīs kendüye cezbe edüp helāk (4) etmişdür.
Uş kemükleri nişān durur dēdi. Dahı hāmuş oldu. Andan
İskender şāh eydür: (5) Yā vezīr-i kār-dān bu vaşf
kılduğun ādem mıknaṭīsinden almağa çāre var mıdur.
Restetālīs (6) eydür: Yā şāh-ı 'ālem hakīm kitābında
tārihde şöyle gördüm ki Key-murād şāh (7) zamānında
eyyāmıla Key-murād bu kaşra gelmiş. Bu ādem cezbe eden
mıknaṭīsden kaşd (8) etmiş kim ala çāre bulınamış. Bī-
klyās leşker kırılmış. Yā şāh-ı cihān mıknaṭīs-i (9)
insān alınmaduğına sebeb budur kim mıknaṭīs tokuz dūr-
lū cevherdür. Her biri bir (10) mahlūkātuñ mıknaṭīsī-
dür. Bu tokuz mıknaṭīsün sekizin almağa çāre vardur.
Ammā (11) ādem mıknaṭīsın almağa çāre yokdur. zīrā
kim ol sekiz mıknaṭīsī alan insāndur. (12) insān mık-

naṭīsin kim alsun. Bir mıknaṭīs kim ādem ala ādem anı nice alsun (13) dēyüp Restetālīs vezīr hāmūş oldu.

Nazm:

- 123b
- İşbu sözi şāha ēderken beyān
- (1) Şāh katında Restetālīs ol zamān
- Kaşırdan bir kavüm çıkdı bī-hisāb
- (2) Tenleri insān u başları kilāb
- Dişleri hañcer-şıfat bürrān-ı tīz
- (3) Kıldılar şāha leşkerile gey sitīz
- İki leşker êtdiler çok ceng ü kīn
- (4) Şöyle kim kan mevcile tıoldı zemīn
- Tīr ü bārān édūben şāh leşkeri
- (5) Oka dikdiler serā-ser anları
- “Akıbet çūn şāhı gālib gördiler
- (6) Yine kaçup kaşr içine girdiler

Nesr: Rāvi kavlince şah-ı Zū'l-karneyn gördi kim (7) bu kaşruñ içinden bir kavüm çıkdı. İt başlular leşkerile ceng êtdiler sınıp (8) yine kaşra girdiler. Anları Restetālīs vezīre şordı. Eydür: Yā vezīr-i kār-dān (9) bu it başlular kim leşkerile kaşırdan çıkdılar, ceng etdiler. Bunlar ne t̄āyifedür (10) dēdi. Restetālīs vezīr eyitdi: Yā İskendere' d-devrān bu it başluları kim (11) gördün cinnīlerūñ sansarlarıdır. bu kaşrı bunlar makām edinmişlerdür dēdi. (12) Şāh eydür bu gece bunda ārām edelüm. Yarın bu kaşrı alup kavmin kıralum dēdi. (13) Restetālīs vezīr eyitdi: Yā şāh-ı Zū'l-karneyn bu kaşruñ t̄ilismi vardır bünyēdinde

124a (1) Kaçan kim gece ola bu kâsra yakın her kim yatarsa bî-hod olur şöyle kim hiç deprenmege (2) çâresi olmaz ölüleyin yatur. Böyle olıcağ bu kâsırdan bu it başlular çıkarlar ol (3) bî-hod olanları kırarlar. Key-murâd bir gece bilimedın bunda leşkerile yatmış, yêtmiş (4) biğ kişi kırılmışlar leşkerinden şabâha degin. Eger siz dağı bunda bu gece yatarsanız (5) şöyle bilün kım leşkerüñüzi kırdurursız dedi. Andan İskender-i zü'l-kanneyn 'aleyhi's-selâm (6) bu haberi kim işitdi revân leşkerile kâsrı. kıldılar, gitdiler Anca kim kâsır görünmez (7) oldu pes buğur şâh buyurdi bir çayır çemen üzere kıldılar 'işe meşgûl oldılar. (8) Andan İskender şâh Restetâlis vezîre eydür: Yâ vezîr-i hâs bî tokuz dürlü (9) mıknaṭīs kim dëdün işde biri âdem cez̄b eder. Kalanı dağı ne cez̄b eder (10) dë işidelüm dedi. Buğur vezîr eydür: Ey şâh-ı cihân ol tokuz mıknaṭīs kim (11) dëdüm. Evvel uş âdem mıknaṭīsidür kim gördüğüz ikinci hayvân câneverler mıknaṭīsidür (12) kim at, deve, fîl, gergedan, bebür, peleng, kaplan, aslan ne kadar kim şahrâ vü küh (13) mîşe câneverleri varısa cümlesini kendüye cez̄b eder üçünci tuyûrındur kim

124b (1) hevâdâ uçup geçen kuşu indürür, üzerine uğrayıcak. Dördünci mıknaṭīs yer altında (2) hâkî câneverleründür. Yılan, çıyan, 'akreb dağı bunların gibi cânever kim varısa (3) kaçan kim delügi kapusına dutsağ ol mıknaṭīs anı cez̄b edüp çıkarur yerünğ ka'rındayısa (4) dağı. Beşinci mıknaṭīs demüründür hemân mukâbelesine gelicek kendüye cez̄b (5) eder. Altıncı mıknaṭīs

bakırundur. Yedinci mıknaṭīs gümüşündür. Sekizinci (6) mıknaṭīs altunundur. Tokuzuncı mıknaṭīs deniz cāneverlerinin. Ba-ḫılar eydür (7) mıknaṭīs on dürlüdür derler ve biri ağaç mıknaṭīsīdür derler. Ağaç mıknaṭīsī (8) oldur kim denizde gemiyi girdāba düşürür. Ab mıknaṭīsīdür kim deniz içinde gemi (9) yakın gelicek çeker. Gemi ağaçdur üzerine götürür, çevrinür durur. Mıknaṭīs gemiyi (10) kəmaz gitmegə dahı anda helāk olur gider dēdi. Rāvi eydür: Çün kim o gece geçdi (11) yarındaşı şabāh oldı. İskender şāh buyurdi leşker: At arkasına bindiler (12) şāhla yörüdiler yine Müstedir ceziresin kim şikār edeler. Bir fersah yer kim gitdiler (13) bir ulu şahrāya yetdiler kim ol şahrānun ortasında bir nesne bark urur

125a (1) şāhla vezirler sürdiler tā kim anı yakınrak ericek durdılar. İskender-i Zü'l-karneyn (2) Süheyl-i Serhīyi karındaşı Zāmīri gönderdi. Eydür: Ey serverler varuñ ol barkıyan nedür (3) haber getirün dēdi. Süheyl karındaşı Zāmīr dahı sürdi. Gelür velī ne kı-lur. Rāvi eydür: (4) Kaçan ki Zāmīr ol barkıyan nesneye yakın ericek at altından çıkdı ol barkıyan (5) nesneye yüz tıtdı. Şöyle gitdi kim şehir yeli gibi kendü piyāde kaldı. Dönüp şāha (6) gelmege ihtiyāt kuşağın kuşandı. Cehd etegin beline sokdı dahı atının (7) ardınca sürdi. Anca kim ol barkıyana erdi. Gördi kim bir yeşil taş direk gibi (8) dikilmiş durur. Ammā şöyle şāfīdür kim ol taş āyineleyin barkır. Zāmīr gördi kim atı (9) ol taş yapışmış durur velī

ölmiş. Zāmīr anı göricek hayrān kaldı. Andan ol (10) taşuñ çevre yanına nazar kıldı. Gördi kim bī-kıyās bebür, peleng, fīl, gergedan (11) kemükleri dökilmiş yatur. Zāmīr dañı bir gergedan boynuzın eline alup dönüp yine İskender (12) şāh katına geldi. Şāh eyitti: Yā Zāmīr kanı atuñ. Zāmīr eydür: Ey şāh-ı ʿālem (13) bundan giderken ol barkıyan taşā bir mīl kadarı yakın varıcak atum anşuzda altumdan

- 125b (1) çıkdı şöyle gitdi kim seher yēli gibi ben dañı piyāde ardın sürdüm. Ol barkıyana erdüm. (2) Gördüm bir yaşıl taş āyineleyin dikilmiş durur. Atum gelmiş ol taşā yapışmış durur. (3) Ammā ölmüş ve dañı ol taşuñ çevresi ol kadar bebür, peleng, fīl, gergedan, kemükleri (4) vardur kim bī-kıyās dēdi. Dañı Zāmīr hāmūş oldu. İskender şāh Zāmīrden bu (5) haberi işidicek Restetālīs vezīre eydür: Yā vezir-i kār-dān bu ne ʿacāyib hāldür. Zāmīr (6) dēdügü dēdi. Vezīr eydür: Ey şāh-ı cihān ol on mıknaṭīsūñ biri dañı bu taşdur (7) hayvān cezb eder. Uş Zāmīrūñ dañı atın göricek cezb kıldı, altından (8) aldı. Ol kemükler dañı kim yatur mukābelesine gelicek cezb etdügi hayvān (9) kemüklerādür kim çeküp getürüp helāk etmişdür dedi. Kaçan ki, İskender şāh vezirden (10) bunu işidicek fiʿl-hāl atından indi piyāde oldu. Begler, melikler, vezirleriyle ol (11) yaşıl mıknaṭīse geldiler gördiler kim dökilmiş durur. Şāh buyurdi. Ol taşdan bir ādam (12) başınca elmāsıla sıldılar. Dañı aldılar. Piyāde atlarına geldiler leşkerile cemʿ olup (13) kondılar. Rāvī kavlince İskender-i Zuʿl-karneyn

ol mıknaṭīs kim eline girdi kaçan ki

126a (1) ḥayvān avına şikāra binse ol ḥayvān mıknaṭīsın bir süñü ucuna bağlayup götürürlerdi (2) daḥı şāh yanınca götürüp yörürlerdi. Kaçan ki bir ḥayvān şikārdā çıkup gözüke (3) ol cāneveri vurmazlardı. Şāhdın yaña ürküdürlerdi. Kaçan ki şāha yakın gelse ol (4) taş anı mukābil kılurlardı. Ol taş anı cezb edüp genlü genşüz kendüye getirüp (5) durgururdu. Şöyle kim gāyet süst olurdu, görürlerdi. Semüzse boğaz-larlardı, (6) arıgsa taş gizlerlerdi. Anı koyuvérürlerdi, kaçan giderdi İskender şāh avı şikārı (7) bir zamān ol taşla kıldı. Kıssa dırāz kılmayalum. İskenderi Zü'l-karneyn ol gece daḥı (8) cezire-i Müstedirde yatdı. Şabah leşkerile süvār oldu. Öyle zevāline degin ol (9) cezireyi şayd etdiler. Çok cāneverler kayd etdiler. Andan şāhla serverler bir laṭif (10) çayır çemene yetdiler. Nāzar kıldılar gördiler kim bu çayır çemen ortasında bir laṭif su şöyle (11) durur gök gibi. Ammā dāyiresi şöyle müdevver idi. Ol gölün kim pergārıla çevrülmişe (12) benzerdi ve daḥı ol sunun ortasında bir kızıl taş dikülü durur. Ammā şöyle şafī kim (13) ol suyu safāsiyla muşaffā kılmış. Şāhla vezīrler ol su üzerindeki taş teferrüc

126b (1) kılurken hevāyüzinden bir kuş geçerken bir kez ötdi daḥı ol su içindeki taşun üzerine (2) düşdi, taş a yapışdı. Birez durup yine suya düşdi. Düşdügi dem sudan bir (3) balık çıktı. Ol kuş aldı, yine suya batdı. Şāh anı görüp acebledi. Bir kuş daḥı (4) hevādan ol su üzerinden geçerken yine revān ol kızıl taşun üze-

rine düşdi. Ol (5) taş a yapışup yine suya düşdi. Yine bir balık sudan çıkup ol kuşı dağı kapdı (6) yine suya batdı. řah-ı Zü'l-karneyn bu hāli tekrār göricek Restetālīs vezīre eyitdi: Yā (7) vezīr-i kār-dān bu ne 'acāyib taşdur kim hevāda uçan kuř geğerken bunun üstine düşer dēdi. (8) Andan vezīr eydür: Yā řah-ı 'ālem bu sunuğ içindeki kıızıl taş kim görürsüz ol on (9) mıknaťislerinüđ birisi dağı budur kim hevādan kuř indürür. Buđa mıknaťis-i atyār dērler dēdi. (10) Pes İskender řah Restetālīden bu haberi işidicek buyurdı. Mehendīsler suya (11) girüp ol kuşlar mıknaťisinden bir ādem başı değlü sıldılar dağı řāha getürdiler. řah (12) ol taş dağı bir sancak başına ornatdurdı. Her kaçan ki řah süvār olup yörüse (13) ol sancakı řah kafāsında götürürlerdi. Ne kadar kuř kim hevā yüzinden geğerken

- 127a (1) İskender řah üzerine uğrayu geçse ol kuşlar mıknaťisi hevādan çekerdi, indürürdi (2) ve ger dīvān kurup konup oturmuş olsa sancagın dīvān ortasında dikerlerdi ol (3) taş hikāyetin bilmeyenler[e] söylerlerdi kim İskender-i Zü'l-karneynüğ dīvānı havlısından kuşlar (4) hevādan yere dökülürler dērlerdi. İklīm-be-iklīm çavı giderdi dağı ol iklīme varmadın (5) ol iklīm şahın kendüye müsahhar ēderdi. Nazm:

Pādiřāhlar dilemezdi İskenderi

(6) Zīre kim oldıydı 'ālem serveri

Ser-firāz olanları şöyle ki var

(7) Sevmez olur şartıla her şehriyār

- Anuñiçün kim elinden milkini
(8) Server olan alur olur elgini
Lîk Zü'l-karneyñ şāhı ey güzîn
(9) İsteridi cānile halkü'z-zemîn
Yādına dērleridi medh ü senā
(10) Kim Sîkender görmesün derd ü 'anā
Nokt ola aña ra' iyyet olavuz
(11) Cān u gönülden itā' at kılavuz
Zî-hidāyet 'ālem içre ol baña
(12) Kim ra' iyyet 'adlini dāyim oña
Ol ra' iyyet rāḥatiçün müste' ān
(13) Rahmet eder ol şehe hem bi-gümān
Rahmet istersen Hüdādan sen dañı
127b (1) 'Adl işini koma elden ey ahî

Nesr: Rāvi eydür: Kaçan ki İskender şāh ol (2) kuşlar mıknaṭīsinden kim aldı dañı yarındası şikāre bindi. Cezîre-i Müstedîrde (3) şikār kılrken gördi kim göz erimi yerde bir şehir göründi burcubārū içinde ammā ol (4) şehrün öñünde iki mîl mināre gibi nesne görünür. Şöyle kim od yanar gibi İskender-i Zü'l-karneyñ (5) ol şehri ırakdan kim gördi buyurdi. Mehrûz-ı Horāsānî at sürüp ol şehri (6) görmege gitdi. Mehrûz-ı Horāsānî kaçan ki ol şehre bir mîl kadarı yakın varıcağ (7) bakırdan Mehrûz-ı Horāsānî'nün tabl-bāzî* varıdı. Mehrûz ol şehre bağa bağa giderken (8) tabl-bāzî* anşuzın çatıldadı. Yakusu yarıldı. Bendleri üzüldi.

* (M) طبلبازی

* (M) طبلبازی

Tabl-bāz eyerden (9) yere düşdi. Yerden yine revān yuvalandı ol şehre togruldi gitdi. Mehrūz-ı Horāşānī (10) dağı tabl-bāzı ardın sürdi. Ol iki mīle érdi kim durup odlayın yandı. (11) Andan Mehrūz mīle yakın éricek durdı. Nazar kıldı. Gördi kim ol iki mīl iki (12) taşdur. Şöyle dikilmiş dururlar. Ammā şöyle kim odlayın şu'le verür ve dağı ol māllerin (13) çevre yanında ol kadar bakır avadanlığı dökülmüş yatur kim bī-kıyās taş,, çanak, sinī

128a (1) debsi, tabl-bāz bī- 'add ve kendü tabl-bāzı dağı ol iki taşuñ birine yapışmış durur. (2) Andan mehrūz-ı Horaşānī kendü tabl-bāzın aldı kıldı kim gide olup gidemedi (3) tabl-bāzı yine vardı ol taş a yapışdı kaldı. Pes buğur mehrūz tabl-bāzı anda (4) kodı sürüp şehre geldi. Gördi kim bir mu'teber şehir. Ak mermerden burc u bāru yapmışlar (5) içine girdi gördi kim deyyār yok. Ammā evler serāylar çok. Şöyle bütün bütün dururlar. Andan (6) mehrūz-ı Horāşānī ol şehrden yine döndi şāha geldi gördüğün haber vèrdi. Şāh (7) dağı begler ü vezīrleri ile vardılar ol iki mīli gördiler kim odlayın yanar. Ammā çevresinde (8) bī-kıyās bakır avadanlığı yatur kimi çürümüş kimi şöyle bütün. Andan şāh-ı Zū'l-karneyn (9) Restetālīseydür: Yā vezīr-i müşkil-güşāy bu ne 'acāyib taşlardur kim çevresinde (10) bakır avadanlıkları yatur dedi. Andan Restetālīs vezīr eyitdi: Yā şāh-ı Zū'l-karneyn (11) bu taşlar kim görürsüz ol on mıknaṭislerin biri dağı budur kim buña mıknaṭis-i (12) mīs dèrler. Bir mīl değılü yèrden bakırı kendüye cezb éder dedi. Pes buğur şāh-ı (13) Zū'l-karneyn buyurdi. Ol mıknaṭis-i mīsdan bir ādem başınca aldılar hāzīnede kodılar.

128b (1) Andan İskender şāh serverleriyle ol şehriñ kapısına geldiler gördiler kim hoş (2) mu'teber kemer yapmışlar mülevvin mermerden iki kanat kapu etmişler pūlāddan şöyle açık durur (3) şāh serverleriyle şehre girdiler gördiler kim şehriñ cemī' evleri bütün durur. Ammā (4) kavmi yok. Kāvī eydür: Ol şehriñ kavmi şöyle uluydı kim İskender şāh kavmi atlarıyla (5) tōnlarıyla evlerine girürler teferrüclenürler. Yine çıkarlardı. Andan İskender-i Zū'l-karneyn (6) teferrüclenürken bir ulu serāya geldi kapu-sında atından indi. Serverleriyle sürdi. (7) Ol eviñ içine girdi gördi kim kırk dört ayak bir nerdübān būnyād etmişler bir (8) yüce serāya dağı ammā ol nerdübānuñ her bir ayağı bir dürlü cevherden nite kimi (9) sīm kimi zer kimi zeberced kimi yāķūt kimi zūmürrüd kimi la' l-i Bedeñ-şānī. Bu resme (10) nerdübān düzmişler velī ol nerdübānuñ her pāyesi biri birinden şöyle yüksek idi kim (11) İskender şāh serverleriyle el uzadışup dutuşup sekrimeyince çıkamazlardı (12) zīrā kim anı düzen kavm gāyet bülend idi. Andan İskender şāh serverleriyle ol (13) kırk dört ayak nerdübāna kim çıktılar bir kapuya geldiler kim hiç diller vaşıla

129a (1) beyān kılmaz. Evvel bir kemer bağlamışlar her taşı bir cevherden, iki kanat kapusu var altundan, (2) miñ u mismār yerine la' l u yāķūt uzatmışlar. Birez ol kapuyı teferrüc kıldılar. Andan serāy (3) içine girdiler gördiler kim bir müzeyyen serāy dört şuffe biri birine karşı şeddādī, ertasında (4) bir taht-ı Süleymānī kurulmuş durur. Taht üzere ak incüden bir şandālī komışlar üzerinde bir (5) murassa' levh durur. Ammā gāyet ulu. Andan İskender

der-i Zü'l-karneyn buyurdi Çihil-pây-ı 'Irākî (6) ol
taht üzere çıkup ol levhî alup Eflâtûn-ı hakîm eline
sundı. Eflâtûn dağı (7) mütâlâ'a édüp ne dilceydigin
bilüp beyân eder. Ne dër: Nazm:

Böyle yazmış levh içinde ol zamân
(8) K'ây cihân benüm dîne şâhib-kırân

Ne 'acâyib devr eder bu çarhı gör
(9) Hiç karar étmez nedendür aña sor

Kim bu halkı döndügince dönderür
(10) Bir nefes durmaz gelenin gönderür

Kendüden midür bunun devri e cân
(11) Kim bu resme devr eder bu âsumân

Durmadın dinlenmedin gelür gider
(12) Gittigince 'ömür bünyâdın gider

Ben ki Pîşeng şâhidumây şehriyâr
(13) Yedi yüz yetmiş yaşadum âşikâr

Hüküm kıldum Hind u Sinde ben dağı

129b

(1) Altı yüz toksan yedi yılây ahî

'Akıbet erdi ecel baña ansuzın

(2) Tâc u tahtumdan ayırdı gensüzün

Bunca leşker aña karşı durmadı

(3) Binümüçün biri kılıc urmadı

Bu ecel bebriyle ceng edemedüm

(4) Kurtuluban bir yaña gidemedüm

- Bir dutuşda eyledi beni esir
(5) Ara yerde olmadın hiç dār u gār
Māl u gencüm aşşı etmedi başa
(6) Gerçi tekye kılmışıdum ben ana
Rencile cem^c etdigüm mālıla genc
(7) Uşda şimdi başa oldu hār u renc
Ger varısa sende ey server bilü
(8) Renc çekme genciçün sen ey delü
Rencine degmez cihānuñ genci bil
(9) Genci renc edenleri yigrenci bil
Çün kişi genci alup gitmezimiş
(10) Cem^c edene hayr hiç etmezimiş
Mansıbıla gerçi genci dēreler
(11) Hayrı oldur dileyene vēreler
Vermeyince sen anı alma ele
(12) Yoḥsa çekersin gadā bile belā

Nesr: Rāvi eydür: Çünki Eflātūn ḥakīm (13) pişeng şāh
tārīhin kim okudı. İskender-i Zū'l-karneyn işidicek dik-
kat edüp aḡladı

- 130a (1) Bir zamān durup fikre vardı. Andan yine güle güle
vezirlerine: Yā vezirler gördüğüz mi kim (2) cihāna kim-
ler gelmiş gitmiş dedi. Andan İskender şāh Pişeng şāh
serāyından çıkup (3) leşkere geldi. Çün ol gün ol gece
geçdi. Yarındası şāh buyardı. Leşkerat (4) arkasına sü-
vār olup şikāra yörüdiler. Kıssa dırēz kılmayalum. On
yedi gün müstedir (5) ceziresin şikār kıldılar. Ol mik-

naṭisi kim beyān kıldum. Tokuzın ol cezīrede (6) bul-
dılar. Birisi hoş ağaç mıknaṭisi idi kim girdābdadur
ol bulunan (7) tokuz mıknaṭisden elmāsıla aldılar ha-
zīnede kodılar. On sekizinci gün yine şāhıla (8) leş-
ker ol dört bin dört yüz kırk dört pāre gemilere gel-
diler. Yine leşker gemilere binüp (9) ‘azm-i rāh kı-
lup gitdiler. Ahbār içinde şöyledir kim İskender-i
Zü’l-karneyn bir yıl tokuz ay (10) Hind deryāsında se-
fer kıldı. Bin üç yüz yetmiş cezīreyi gördi. Kimisi ma-
mūr (11) kimisi virān. Ammā bu cezīrelerde çok dürlü
‘acāyib ve garāyib nesneler gördi. Kimini (12) şayd
kıldılar. Kiminüñ süret-i nakşın aldılar. Pes buğur İs-
kender şāh buyurdı gemileri (13) şāhile sürüp kenāra
erdiler. Bir hoş şehriñ limānına girdiler. Ehl-i tārīh
ol

- 130b (1) şehriñ adına şehir-i Çiplān dērler. Andan İskender
şāh buyurdı. Cümle leşker çıkdılar (2) şehir-i Çiplān
öğinde bārūbungāhlar kırdılar. Hayme vü hargāhlar ur-
dılar. Yemege içmege (3) meşgūl oldılar. Ol şehir hal-
kıyla vėrdiler aldılar. Ol şehriñ uluları dahı envā-
dürlü (4) belekler alup İskender şāha ‘arz edüp istik-
bāl kıldılar ‘izzet buldılar. (5) Buğur şāh işāret [kıldı]
‘Irāķīye ki şor bu kavme ki şāhları niçün gelüp is-
tikbāl (6) kılmadı deyü. Buğur ‘Irāķī: Yā kavm şāhunuz
heft-kışver pādīşāhı İskender-i Zü’l-karneyn (7) şāha
niçün gelüp istikbāl kılmadı. Şāhdan in‘ām ihsān alma-
dı dedi. Ol (8) kavm eyitdiler kim: Ey server şāhumuz
İskender şāh korkusından kaçdı. Uş yakın yerde (9) bir
şā‘b kal‘a vardır. Kal‘a-i Çipūr dērler, vardı. ağa

girdi dediler. Yine 'Irākī (10) eydür: Ey kavm begünü-
ze kim derler. Adı nedir. Eyitdiler: Hüşeng şah neslin-
denür adına (11) Mehrüz derler. Hem Berāy-ı 'ademün
güyegüsüdür. Şecā 'atde gāyet dilāver kişidür. (12)

Şöyle kim anuñ korkusından düşmen hücum etmez dedi. Bu-
gur şah şehr-i (13) Çiplān kavminden bu haberi işidicek
buyurdi. Leşker kal' a-i Çipürdan yana

- 131a (1) göç etdi. Gemiler katında yüz biñ erile Mānāl-i Rumi-
yi kodı (2) dañı yörüdi kal' a yakınadı. Añşama karşı
geldiler erdiler. Şāhla serverler kal' anuñ (3) şarplı-
ğın göricek 'acebleşdiler. Andan şah buyurdi. Sekiz kez
yüz biñ er kal' aya (4) karşı şaff u ālāylar düzdiler.
Altun başlu ejdehā-peyker-i 'alemleri dikdiler surnā vü
(5) nefirleri urdılar. Kal' a üstine yürüyüş kıldılar.
Kal' a üzerinden dañı Mehrüz ol (6) heybetlü ceys-i gi-
rānı göricek şöyle korkdı kim ol oturduğı yerde kadīd
oldı. (7) Andan kal' a-i Çipuri ceys-i İskender girde-
piç alup kondılar. Andan şah-ı (8) cihān Çihil-pāy-ı
'Irākīyi gönderdi. Kal' aya Mehrüzdan dile dēyü. Geldi
diledi (9) vermedi. Çihil-pā dañı gelüp şāha i' lām
kıldı. Şāh dañı kakıdı. Kal' aya (10) ceng buyurdi.
Bunlar bunda kışsamuz kanda. Rāvī eydür: Kaçan ki şah
Heftūmīn (11) şehrinde nāsır u mansūr olup ol şehr-i
mu' azzamı feth edicek ki Rāy-ı (12) a' zāmı, Berāy-ı
'ademi ber-dār kılup helāk edicek. Beray-ı 'adem 'am-
mūları (13) Tujmār Heftmīnī kim kaçdılar dip Hindus-
tāna gitdiler idi cān korkusından

- 131b (1) ol zamān dip Hindustānda bir şah varıdı. Tamhūret
aslından adına (2) Şetlāl şah derlerdi. Tujmārıla Heft-

mîn anuñ katına vardılar. İskender Hind (3) milğine girüp n'édüp neyledügin haber verdiler. Âhırinde bunu dediler kim ey Şetlāl (4) şah, İskender Hind u Sinduñ mālını gencini aldı. Uş gider sencileyin mu'teber (5) şah-ı âr degül mi kim anuñ gibi kişi Hindustān mālını Rūma ilede dediler Şetlāl (6) şah ol sözi işidicek kendüye âr geldi. Tiz buyurdı leşker cem' oldu (7) yüz yigirmi bin fıl süvār, yetmiş kez yüz biñ piyāde er cümlesi kırd u karlar Şetlāl (8) şah katına cem' oldılar. Andan İskender kānda olduñın şordılar. Kaşd kılup (9) toğrı üzerine yörüdiler. Tujmārıla Heftmīniyi kulaguz édüp dün gün durmayup (10) gitdiler. Tā kim İskenderi gāfil basa düşeler. Bu taraftan İskender şah dañı Kal'a-i (11) Çipūr üzerinde egirdüp yaturken bir gece düş gördi. Belikleyü durı geldi. (12) Yine uyudu. Ol düşi yine gördi yine oyandı. Gördi kim çin seher olmuş (13) Andan şah-ı cihān yerinden durup āb-dest alup Hālikına ibādet kılup

- 132a (1) oturdu velī gördügi seyrüñ melāleti için taşın dutdı. Ol melaletile halvetinden (2) çıkmadı. Vezīrlar şah çıkmadügin göricek dört muḳarreb vezīrlar durup İskender şah (3) halvetine girdiler şahı perişān hātır görüben sorup dediler kim: Ey Şah-ı âlem (4) mübārek hātırınız neden perişāndur. Şah eyitdi: Ey hakīmler seyir gördüm hātıruma (5) haş gelmedi. Ol sebebdan göñlüme melālet gubārı kondı dedi. Andan Eflāṭūn (6) hakīm eyitdi: Ey şah-ı cihān seyrüñüzi söyleñ görelüm dedi. Andan şah eydür: (7) Ey hakīm seyrümde görürem ki deniz taşar gelür leşkerümü başar ben beglerümile (8) öñinden ırılup bir

tağa çıkaram. Andan tağ üzerinden dem ürürem ol (5) der-
yā gelür benüm ağzundan içeri girür. Ol heybetden oyan-
dum. Yine yatdum ol (10) seyri tekrār gördüm yine oyan-
dum gördüm şabāh olmuş dedi. Bugur Eflātūn (11) hakīm
ta'bir kitābın ele alup Iskender şahın sırrın beyan eder.
Ne der. Nazm:

(12) Dedi Eflātūn şehe ey şehriyār
Yarıcuñ olsun hemīşe girdiğār

(13) Ol deniz kim seyr içinde gördünüz
Taşdı dāyūben haber kim vėrdünüz

132b

(1) Ta'bir içre her deniz şöyle ki var
Üç neseneğe işāretdür e yar

(2) Biri ceyşe* biri mālā ey güzīn
Bir dahı ilme işāretdür hemīn

(3) Gördüğün deryā taşuban irdüğü
Leşkerüñi cümle garkā vėrdüğü

(4) Bir budur ki bir çeri ere e cān
Leşkerüñi başa anıuzda cāyān

(5) Siz kaçup beglerle şöyle ki var
Tağa çıkduk dedinüz ey şehriyār

(6) Başılıcak leşkerünüz kaçasız
Bār u būngāhı yerinde saçasız

(7) Sonra dem ürüp denizi dahı hem
Ağzuma aldum dēdüğünüz o dem

(8) Bu durur kim sonra ol çok leşkeri
Bir dem içre sıyasız ey yol eri

(9) Pes ikincisi şāret bu durur
K'ol deniz gibi elünge māl girür

(10) Ğark edesin leşkeri ol mālā sen
Olasın sen devletile sağ esen

(11) Düşünüz ta'biri budur şehriyār
Bākisini bilmez ille girdigār

(12) Negr: Rāvī kavlince şāh Eflātūn hakīmden düşi ta'birin bu vechile bilicek (13) melāleti birez def'oldı. Andan halvetinden çıkup bārigāhına gelüp sefer şekerin yē-yüp

133a (1) Halıkına şükrin dēyüp süvār olup kal'aya birez savaşı yürütdi. Bunlar bunda ceng kılur (2) ol taraftan dahı Şetlāl şāh yüz yigirmi biñ fıl süvārıla yētmış kez yüz biñ piyāde (3) erile geldiler. Kal'a-i Ğipūre yakın ērdiler kemīn vērüp durdılar. Andan Şetlāl şāh (4) Tujmārıla Heft-minīye eydür: Ey serverler 'acaba şimdi İskender kaday ki dēdi (5) buğur Tujmār eydür: Ey şāh, İskender şimdi kal'a-i Ğipūr üzerindedür. Her gün Mehrūzıla (6) ceng ēder. Kaşdı bu kim kal'ayı alup Mehrūzı helāk eyleye dēdi. Andan Şetlāl (7) şāh eydür: Ey serverler İskender üzerine ne vechile varuruz ki ırakdan leşkerümün (8) karasın görüp kaçmaya dedi. Şetlāl şāh şöyle dēyicek Tujmār eydür: Ey şāh (9) İskender degme karadan korkup ürküp kaçır kimse degüldür. Çerisi biri biri üzerine (10) kırılır kaçmak bilmezler. Bizüm geldüğümüz tuymasun ve ger tuyarsa bizümle bir'acāyib (11) ceng ēdiser dedi. Şetlāl şāh bu söze kaşıyup eydür: Sen bağı İskender kandadur (12) bulı vēr dahı gör neylerem dēdi. Der-hāl ol yüz yi-

girmi biñ fil süvārıla yētmiş kez yüz (13) biñ piyāde erile ‘azm-i İskender kılpup gitdi. Bunlar gelmekde ol tarafından dañı

- 133b (1) şāh-ı cihān İskenderi’ z-zamān dīvān dutup otururken eydür: Ey serverler yarın (2) Allāh’a tevekkül kılpup ceng yörüdelüm ki bu kal‘ayı alavuz dedi. Pes serleşkerler ceng (3) yarağın gördiler. Ol gece geçdi Hale’s-sabāh erişdi. Sālār-i Rūm silāh (4) pūş olup rahşā süvār oldı. Anı görüp ol sekiz kez yüz biñ er cümle at (5) arkasına geldiler ‘alemler şukḳaların açup surnā vü nefirleri ürüp kal‘aya ceng (6) yörütdiler. Mehrüz dañı kal‘asında cān u başıla ceng durdı. Bunlar bu cengde (7) ol tarafından Şetlāl şāh dañı geldi. Şöyle kim kal‘a-i Çipūr göründi (8) Şetlāl şāh eydür: Ey Tujmār sur-ı kal‘a üzre var İskender gör neyler dedi. Tujmār (9) dañı bir zinde gergedane binüp cebe vü cevşene gark olup kal‘adan yaña revāne oldı. (10) Genç yörden nazar etdi. Kal‘a üzerinde İskender şāhı ceng éderken gördi. Ardından (11) Şetlāl şāh çerisi dañı érđi. Şöyle kim görüp İskender şāha bildürdiler. Şāh (12) dañı ol haberi bilicek kal‘a cengin kodı dañı Keyd-i Hindüyı Kaytās-ı Yūnānīyi, (13) Qaysūn-ı Kırīmīyi, Süheyl-i Serhīyi, Tārīm-i Belhīyi, Seyf-i ‘Adenīyi, Efrüz Kāşīyi,

- 134a (1) Hişşām Cebelīyi, ‘Aşım ‘Arkānīyi, Şāmūs Şāviyi, Şākūf Kūstenīyi, Kilāb Kūfiyi, (2) bu on güzide serverleri alup yēgin rahşlarıyla ol gelen leşkere karşı gitdiler. (3) Bir pūşte üzerine çıkup durdılar tozdın yaña Tatar ordılar gördiler kim rüy-ı zemīni (4) kaplamış kara bulutlayın gelür. Yel urup tozu leşker üzerinden érđi.

Şāhla serverler (5) ol gelen leşkeri gördiler. Şöyle kinderyā-yı ahterānlayın mevc urmış gelür ardınca (6) tağlar gibi fīller yörür kim kimse görmüş degül. Şāh serverleriyle ol bī-pāyān (7) leşkeri göricek barmak ağıza alup baş şalup ‘acebleşdiler. Andan şāh Keyd-i Hindūya (8) eydür: Ey server-i Hindustān bu çeri ne ‘aceb çeridür kim üzerümüze gelmiyince (9) tuymaduk dēdi. Keyd şāha eydür: Ey şāh-ı cihān yakīn budur kim Heftūmīn şehrinde (10) Tujmārıla Heftmīnī kaçıcak dip Hindustānda Şetlāl şāha varup dururlar. (11) Leşkerile alup uş üzerümüze getürdiler dēdi. Iskender şāh dañı bil-di kim bu çeri (12) Şetlāl şāhındur. Yine ol aradan dö-nüp çeriye geldiler. Şāh buyurdi leşkeri (13) dip Hin-dustān leşkerine karşı yörüdi. Bu taraftan bunlar varup ol taraftan

134b (1) bunlar geldiler. Ança kim iki leşker biri birin gör-di. Iskender çerisi Şetlāl (2) çerisin Tujmāra şordı. Eydür: Ne ‘aceb çeri olur dedi. Tujmār eyitdi: Çoğı (3) bizüm vilāyet çerisidür. Kılıc kılıca gelicek cümlesi Iskenderden yüz dönderürler (4) bize gelürler dedi. Der-hāl Şetlāl şāh buyurdi. Ol yētmiş kez yüz biñ piyāde (5) eri yüz yigirmi biñ fīl süvārı şaf-ber-şaf kılup sağ sol sedd-i Iskenderleyin (6) yemīn ü yesārīn kuşatdı dañı toğrı Iskender şāhdan yaña yörüdi. Iskender şāh (7) dañı ol sekiz kez yüz biñ güzīde ere istimālet vēr-di. Dilāver-lerin yanına cem‘ (8) edüp Allāha tevekkül kılup evvel ken-dü kılıc yalıncağ edüp tekbīr getürüp duşmene (9) depdi. Andan sağ sol selātīn serverler depindiler. Evvel mısır sultānı (10) ardınca Mekke sultānı, Yemen sultānı, Habeş sultānı, Berber sultānı, Dilefrüz (11) sultānı, Diyārbekir

sultānı, Gürcistān sultānı, Horāsān sultānı, Hind (12) sultānı, Sind sultānı, Benī Aşfer sultānı, Mubassıt sultānı , Efreñç sultānı (13) bi-serler serverleri bu yād kılduğum dilāverler naʿralar haykırışup seyf

- 135a (1) salıkılar ʿuryān kılup cān-baş ele alup Küstem-i dāsı tāt-vār İskender şāh (2) ʿakābinden depindiler. Sekiz kez yüz biñ er ol hālî görüp deniz gibi yaykandı. Cemīʿ si (3) seyl-i kazā gibi hum-ı hücum kılup düşmen leşkerine depindiler. Sekiz kez yüz biñ kılıc (4) kullāb salup kınından çıkdı. Şetlāl şāhuñ yétmiş kez yüz biñ piyāde eri dañı (5) kendüyi İskender çerisine urdı. İki deryā biri birine karıldı katıldı. Yértuñ yüzi (6) panbuk mātendinde atıldı. Nazm:

Çün karıldı biri birine iki ceys

- (7) Çağşadı cevşen cebe açıldı kiş

Ötdi yaylar tuncı oklar fırladı

- (8) Borı surnā ecel ırın ırladı

Ötdi kılıc şaldı gözler başını

- (9) Kıldı kütāh ʿey nicenüñ yaşını

Ditredi şebte-nije uzatdı dil

- (10) Ol dile sançıldı ança at u fıl

Oynadukça at u fıliller ol zamān

- (11) Gümledi yer yankulandı āsumān

Bir ʿaceb ceng ʿetdi ol iki çeri

- (12) Çok kırıldı arada sancısı eri

Şöyle kim yerde yörیدی seyl-i kan

- (13) Şanasın ceyhun akar yer yer revān

- Nesr: Hakīm kavlince İskender şāh Şetlāl şāh
- 135b (1) ol iki pādīşāh biri biriyle bir ceng kıldılar kim göz görmüş degül. Hakīm kavlince İskender (2) şāh çerisi Hind çerisin şol hadde kırdılar. Kılıcılarının yüzün kan dutdı ve (3) süñilerının dilleri çöngeldi, gürz-i girān şalmakdan kolları yoruldı. Buğur geceye (4) karşı Şetlāl şāh yüz yigirmi biñ fīl süvārlarıyla giriv kılpup İskender şāh üzre yürüdi. (5) İskender şāh çerisinin rahşları fīlleri heybetinden ürkdı. Andan sıyup sancakdan (6) érđi. Haymeye döndi. Hayme vü çadırlardan dahı çıkarup bir tağa sürdiler. Ol tağa (7) arka verüben durdılar. Andan Şetlāl şāh buyurđı. İskender şāhın ordusun tārāc(8) kıldılar. Bu yana İskender şāhın tağılmış leşkeri dahı begleri katına cem' oldılar. Buğur (9) İskender şāh gördi ki leşkeri sındı. Bār u büngāhını gözine karşı yağma kıldılar. Gayrate (10) gelüp ağladı. Andan Kestetālīs eyitdi: Ey şāh-ı 'ālem niçün ağlarsız. Eger bu kerre (11) mağlūb olduñısa İnşāllāhşimden gerü yine gālib olasız dedı. Şāh (12) bu haberi işidüp birez öğlendi kaşd kıldı kim yine düşmene yürüye. Kaytās-ı Yūnānī (13) komadı. Eydür: Ey şāh-ı cihān düşmen egerçi bizi sıdı velī şimdi bizden gāyet
- 136a (1) ihtiyātludur. Koyalum geregince yağma kılsunlar. Koyunları koltukları tolsun. Kumāşa (2) gark olsunlar ve hem bizüm dahı atlarımız dāñlensün düşmeni bulavuz dedı ve dahı (3) ey şāh gemiler katında konılan yüz biñ ere çāre gerek dedı. Tiz şāh-ı cihān buyurđı. (4) Şāmūs şāvī, Şākūf Rūstenī şehir-i Kenkāce geldiler. Mināl-i Rūmīyle (5) Zantāmūr Asferīye bulaşdılar. İskender

şāh nāmesin arz ʔtdiler. Okıyup mazmūnı (6) bildiler
Mināl-i Rūmī der-hāl durı gelüp Zantāmūrı gemiler ka-
tında koyup kendü ol (7) yüz biñ eri alup yola girdi
gelür. Bu tarafından şāh-ı cihān dahı düşmen leşkerin
(8) gözleyüp dururken Selātin serverlere eydür: Siz
durun ben birez ilerürek yöriyüp (9) münācāt ʔdeyin
düyüp Çihil-pāy-ı ʔIrākīyi alup ilerü yörüdi. Bir ulu
kaya dibine (10) gelüp şāh revān rahşından indi. Rahşı-
nı ʔIrākīye vėrdi. Kendü seccāde (11) şalup iki rekʔat
hācet namāzın kıldı. El götürüp Hāk Teʔālā hāzretinden
(12) nusret fırsat diledi. Rāvi kavlince şeytānūʔl-laʔin
ol araya erişi geldi. (13) Gördi kim İskender leşkeri
sınmış hayme vü hāzinesi yağma olmış. Kendüsi ʔaciz

136b (1) olup oturmuş. Hāk Teʔālāya münācāt kılup nusret ta-
leb eyler. Recim şāhı (2) şöyle göricek gözledi durdı.
Der-hāl Recim kendüyi bir melek-sūrte kıldı. (3) Ol
kaya ardından dün içinde İskender şāhun önine çıka gel-
di. Kaddin (4) hamide kılup selām vėrdi. Selāmdan son-
ra eydür: Ey şāh Hāk Teʔālā saña (5) selām ʔeder. Eydür
kim kulum İskenderün münācātın kabūl kıldum. Aña fur-
sat vėrdüm (6) şol kadar kim kaçā düşmenden baş kurtar-
a. İmdi yā İskender bu buyruğı sına (7) gel kaç baş
kurtar dēdi. İskender şāh recimden bu sözi işidicek
korkuya (8) düşdi. Şandı kim sözi rāstdur. Ol hod Tan-
rı düşmeni şeytānūʔl-laʔin idi. (9) Andan şāh havfıla
bir zaman tahayyür deryāsına gark oldı. Leşker şāhun
(10) eglendüğine melūl oldılar. ʔIrākīnün dahı kararı
kalmadı. İskender şāhun rahşın (11) sürüp oturduğı yē-
re geldi. Gördi ki şāh yüzün yēre urup vehm-nāk oturur.

(12) Andan 'Irākī ilerü varup edebile eydür: Yā şāh-ı cihān niçün şöyle mütehayyirsiz (13) dedi. Şāh 'Irākī-yi göricek eydür: Yā 'Irākī şimdi bir melek gelüp Allāh-dan ben

137a (1) kulına bu vechile haber getürdi deyü 'Irākīye hāli dedi. 'Irākī şāhun bu haberin (2) işidicek vehm-nāk olup eydür: Ey şāh-ı heft-kışver duruñ raşşıñuza süvār (3) oluñ hele vezīrlerden yaña varalum görelüm ne dەرler ve ne naşihat ederler dedi. (4) Şāh dañı bu sözile raşşına süvār olup leşkere döndi. Bir taraftan dañı serverler (5) şāh eglendüğine perişān olup vezīrlerden Restetālīs, Eflātūn, Sokrāt (6) Bokrāt, Behmen, Behrām. Selātīnlerden Naşır 'Ubbād, Sa'd-bin 'Amīr (7) Şābūr şāh, Kāsam şāh. Serverlerden Kaytās, Kaysūn, Süheyl, Tārīm (8) Hişşām, 'Aşim, at sürüp İskender şāh gitdüğü tarafa yö-rüdiler. Ança kim (9) şāhıla 'Irākīye bulışdılar. Şāh dañı görüp raşşı 'inānın çeküp durdı. (10) Serverler dañı durdılar. Andan vezīrlер gördiler kim İskender şāh gāyet vehm-nāk (11) düşmiş. Restetālīs eydür: Ey şāh sī-māñuzda dañı te'sīr-i havfa sebeb (12) nedür dedi. Şāh dañı recīm sözün haber vērди kim kaç başuñı kurtar deyü (13) selātīnler dañı işidüp korkdılar. Velī Restetālīs bildi kim ol gelüp şāha

137b (1) igvā veren şeytānū'r-recīmdür andan eydür: Ey şāh-ı 'ālem havfı gönluñuzden sürüñ kim (2) ol size igvā veren şeytānū'r-recīmdür. Hak Te'ālā sizüñ devletüñüzü şöyle muhkem (3) kılıp durur kim hiç kimseye zebūn ol-masañuz gerekür. Tā'ömrüñüz tamām olinca dedi. Şāh (4) bu haberi işidüp havfı hātīrından sürdi. Serverlerine

haber kıldılar. Der-hāl at arkasına (10) geldi. Yüz yigirmi biñ fīl-süvār fīllarını gıjğurtdı Altmış kez yüz biñ piyāde er gelüp (11) sekiz kez yüz biñ ere qarışdı bir ĩacāyib ceng oldı ki dil vaşfında ser-gerdān (12) olur. Bunlar bu cengdeyiken İskender şāhuñ ol gemilerde olan yüz biñ eri dañı erişdi. (13) Gördi ki şāh yetmiş kez yüz biñ erile dūrüşmiş cān cengin kılur. Bu yüz biñ er dañı

- 138b (1) kılıclar yalıncañ kılup Hind çerisine depindiler. İskender şāhıla serverler dañı gelen leşkeri (2) görüp kıvandılar, naʿralar haykırışup şirāne ceng kıldılar. Şöyle kim zeminü'z-zamān çarñ u (3) āsumān döneli duralı ancılayın neberd dūrümedi. Rāvī eydür: Şetlāl şāhuñ ol (4) yüz yigirmi fīl-süvārını sıdılar. Yetmiş kez yüz biñ piyādesi at fīl ayagı altında pāymāl (5) oldı. Hind çerisi anı görüp tuş tuşa kaçdılar. Şetlāl şāh gördi kim çerisi (6) sındı. Cān başına sıçradı. Tujmāra eyitdi: Nice édelüm çerāmüz sındı dēdi. (7) Tujmār eyitdi: İskender nice bunun gibi leşker tağıtmışdur. Çāresi budur ki kaçavuz (8) dēdi. Şetlāl dañı inandugı Hindūlardan bir nicesin alup baş korkusından kaçdı. Nazm:

(9) Kaçdı haşmından çevürüp yüzünü
Gördi çün ālūde oldı özünü

(10) Düşmen üzre gālīb olmışken é hān
Yüz çevürdi devleti yine revān

(11) İşbu devlet kişiden ey Şehriyār
Yüz çevüricek n'ēder dinle é yār

istimālet vērüp at (5) üzerinden düşmeni gözleyüp durdılar. Bunlar bunda ol tarafından Şetlāl şāh dağı İskender (6) şāh tecemmülātın çerisine yağma étdürüp kendüsi Heftmīnī ve Tujmārıla toğrı (7) İskender şāh bārigāhına geldi şādīkām olup bezme oturdı. İskender şāhun (8) hazīnelerin ortaya getürdē. Gördi kim ol kadar māl u kumāş kıymetī taş var kim (9) gözler görmiş degül ol hāle garre olup eyitdi: Ey serverler eydürdüğüz kim İskendere(10) kimse karşı duramaz dērdüğüz, gördüğüz mi aña nice cevāb vērüp dād-ū sūtād kıldum (11) dēdi. Dağı Şetlāl şāh, lāf urup eyitdi: Ey Tujmār ve Heftmīnī size ol kadar (12) māl ve leşker vereyin kim varuñ ol İskenderuñ élini aluñ vilāyetin musahhar édüñ dēdi. (13) Rāvi eydür: Çün ol gece geçdi ‘ale’ ş-sabāh érişdi, göz gördi İskender şāh

- 138a (1) buyurdı ser-leşkerler yer yerin rahşlar sürüp leşkere yarağ kıldurup istimālet vērđiler.(2) Ol sekiz kez yüz biñ eri cümlesin süvār étdēler. Şöyle müheyyā olup düşmeni gözleyüp (3) durdılar. İskender şāh naẓar étdi. Gördi kim Şetlāl kendünüñ bārigāhına konmış (4) yüz yigirmi biñ fīllerikāt kat kara tağlar gibi dīvānı dāyiresinde karar kılmış.İskender (5) şāh düşmeni kendü bārīgāhında göricek cigeri gayret odına yandı. Sağ u şol serverler (6) bağdı bir şirāne na‘ra urup ol Hind çerisine depindi sekiz kez yüz biñ er dağı şāh (7) kafāsınca bile hamle kıldılar. Elmās kılıclar yalıncağ kılup düşmene hücum kıldılar.(8) Bu tarafından Hind çerisi dağı gördiler kim İskender çerisi kaçmamış tağılmamış. Kaşd (9) kılmış sürmiş üzerlerine gelür revān Şetlāl şāha

(12) Yedi ikām şāhıysa daşı hem
Bir karıncadan daşı olur o, kem

(13) Halk içinde hor olup izzet gider
Daşı çarh anı 'aceb işler eder

139a

(1) Taş taş cümle anı düşmen olur
Gördüğinden havf edüben eyyenür

(2) Ademîniñ rağbeti ey piş-bîn
Söyle bil kim devletiledür yakîn

(3) Nesr: Rāvi eydür: İskender şāh Şetlāl şāhuñ ol der-
yālayın çerisin kim (4) sıdı fersah yer kodı. Kimin kı-
lıc yüzünde kimin at ayağında melāl kıldılar. Kimin (5)
deryāya döküp garkā verdiler. Kimin tağlara kimin dir-
histānlara kaçurup tağıtdılar. (6) İskender şāh daşı ser-
verlerle düşmen kovup öyle zevālinde bārigāhına gelüp
(7) tahtı ayağında baş kodı. Hakk Te'ālāya delim şükür-
ler kıldı. Çıkup tahtıniñ (8) üzerinde karar kıldı. Kar-
şusunda 'Irākî altı yüz altmış altı elmās nacaklu hüd
(9) zīr-peyklerle karşı dururdu. Andan şāh-ı cihān gü-
le güle serverlere eydür: (10) Ey cihān halkıniñ güzide-
leri şükr ü minnet hezār-bār-hezār ol bir bī-zevāl Allāh
(11) kim biz bendeye yine sa'ādet verüp saltanat tahtına
lāyık gördi. Düşmen elinde (12) zebūn kılmadı dedi. Şāh
söyle deyicek Restetālīs vezīr eydür: Ey şāh-ı haft-(13)
kişver Hakk Te'ālā sen şāhuñ devletini mü'eyyed kılup du-
rur evkāt-ı zarūrete

139b

(1) düşdüğünüz sebebi şoldur kim ya devlete ya fursata
ya saltanata ya hükümete garre (2) olursız ol sebebeden

evkāt zahmet çekersiz dēdi. Restetālīs şöyle dēyicek (3) İskender şāh daḡı kendü ḡālını vezne urdı. Bir zamān şöyle durdı. Şāh (4) dururken gördi kim bir kaç çavuşlar yügüri şāh ḡizmetine girüp kol kavşurup durdılar (5) devlete du‘ā kıldılar eyitdiler: Ey şāh-ı ‘ālem, ‘ālī ḡazretüñe müjde olsun kim serverler (6) Şetlāl şāhı, Tujmārı, Heftmīnīyi giriftār ētdiler dēdiler. Şāh bu ḡaberi işidicek (7) şādumān olup müjde getürenlere ḡil‘at ni‘met buyurdı. Andan Kaytās-ı Yūnānī (8) Kays, Kaysūn-ı Kırīmī Süheyl-ı Serḡī, TārīmīBelḡī, Efrūz Kaşī anı gördiler kim bu (9) dilāverler Şetlāl şāhı, Tujmārı, Heftmīnīyi elleri baḡlu cigerleri taḡlu (10) keşān-berkeşān İskender şāh dīvānına getürdiler. Siyāsete durḡurdılar yer yer Selātīn (11) serverler ol uçdutḡunlara nazar urdılar. Her kaḡkī server kim Tujmārı gördi begendi. (12) Ḳadd ü kāmētini yāl u bālını şekl ü şemālını şalābet ü heybetini zīrā ki İskender şāḡun leşkerinde (13) Tujmār gibi ḡürbüz dilāver az vardı. Kıssa dīrāz kılmayalum İskender şāh düşmenlerin

140a (1) karşıusunda ḡor u ḡakīr göricek yine Allān’a delim şükürler kıldı Dōndi vezīrlere eydür: (2) Ey benüm taḡtumun revnaḡı vezīrlerüm Ḳaḡ Te‘ālā kereminden ben bendesini nāsır u manşūr (3) kıldı. Düşmeni ḡor u ḡakīr eyledi. Dēḡ imdi devlete lāyık neyise bu giriftārlara aḡa (4) göre maşlahat ēdelüm dēdi. Buḡur Eflātūn ḡakīm dēdi kim: Ey şāh-ı cihān nazm:

(5) ḡünkü fursat vērdi saḡa ol ḡudā
Sen daḡı şükr eylegil dāyım aḡa

- (6) Şükür arturur hemîşe fursatı
Düşmen üzre gâlib olur nuşreti
- (7) Çünki bulduñ düşmene fursat é cān
Pes depele bunları vërme amān
- (8) Fursatında kıymayan düşmānına
Pes gezend. * érer özinüñ cānına
- (9) Yā Sīkender dut sözümi uy baña
Tā zarar érmeğe düşmenden saña
- (10) Nasīhat-ı Sokrāt
- (11) Dēdi Sokrāt çünki düşmen girdi ele
Fursat eldeyken kayur işin hele
- (12) Eldeyken fursatı fevt étmegil
Soñ peşīmanlık yōlına gitmegil
- (13) Harca sürgil düşmeni ey şehriyār
Şehlere lāyık budur söyle ki var
- 140b (1) Çünki bulduñ düşmenüne dest ü res
Vërme mühlet gerdenin seyfile kes
- (2) Zālīme ʿadl eylemek budur é, şāh
Cāhını eyleyesin karañu çāh
- (3) Nasīhat-ı Bokrāt
- (4) Dēdi Bokrāt ger riyāset édesin
Düşmenüne pes siyāset édesin
- (5) Kim siyāsetle olur beglik tamām
Bī-siyāset memleket dutmaz niżām

- (6) Böyle eydicek yakındur ol amel
Edesin 'ömrine anuñ sen hâlel
- (7) Kişi kim düşmenden ol sonra kala
Bir demise 'ömri biñ yılca ola
- (8) Hâyini şanma ki ber-hurdâr olur
Yâ kesilür başı yâ ber-dâr olur

(9) Nasîhat-ı Behmen

(10) Dedi Behmen ki e şâh-ı ey-cüvâr
Dünyede cavid olgıl sâdumân

- (11) Fursatında kesmeyen düşmen başın
Sonra bil kim eline urur dişin
- (12) Dişleme hayf elini ey şehriyâr
Düşmenüñi kahr edüp eyle gubâr
- (13) Fursatında düşmene veren amân
'Akıbet olsa olısardur peşimân

141a

- (1) Yâ Sikenderü'l-emânet düşmeni
Güm edüben aradan götür anı
- (2) Nasîhat-ı Restetâlis
- (3) Dedi kim ey hüsrev-i pîrûze-baht
Kim sana müştâk durur tâc u taht
- (4) Çün bulasın düşmenüñe dest ü res
Fursatı te'hîr etme bir nefes
- (5) Çünki es-sultânı zıllu'llâh ola
'Ömri aña kaşd edenüñ kütâh ola

(6) Tujmārı dilerem  y  ehriy r
Bende ola   sig ne leyl   neh r

(7) B yle d y p Restet  l s ol zam n
  h katında s kin oldu  y c v n

(8) Nesr: R v  kavlince ol b   m karreb vez rler kim
  ha bu resme na  hat kim v rdiler. (9)   h kab l  d p
buyurdu Tujm ru  bendin giderdiler hil'at g y rdiler.
Serverler (10)  affında y r g sterdiler. Kar r kıldı
andan Iskender   h 'Ir  kiye buyurdu kim  etl li (11)
Heftm niyi y ri, der-h l d d kıl d di. Andan 'Ir  ki
dah  der-h l altı y z altm   (12) altı elm s naca lu
  n-r z peyklerle  etl l   h , Heftm niyi, Iskender
  h (13) b rig hından  a ra  ıkarup iki d r dik p b -
rig h kar susına ber-d r. kıldılar. Nazm:

141b

(1) D nyen   i budur i bu p  esi
Vay a a kim d nyed r end  esi

(2) Besled  in 'izz   n zıla cih n
Hasretile  ld r r  onra 'ay n

(3) Ger ged  ola ki i ger  ehriy r
Mevt elinde c mle bir durur   y r

(4) Bilmed   mi bunda yok durur kar r
Geh 'az z  der ki iyi g h h r

(5) G h  der pest  dem yi geh b lend
G h dil-  ad eyler   geh m stemend

(6) Kim cihān cümle haṭardur ṭolu bīm
Aṇa tekye etmek haṭā durur ‘azīm

(7) Düşmen öldüğine olma şādumān
Sen daḥı çün ölüsersin bī-gümān

(8) Saltanat çün ‘akibet zāyil olur
Biḡ yılisa daḥı bī-hāşıl olur

(9) Etme tekye dünyeye ki ol saḥt-rüy
Bī-vefā durur be-gāyet tünd-hüy

(10) İki yüzlüden ṭaleb etme vefā
İki sözlüden bulam deme şafā

(11) Nesr: Rāvī eydür: Kaçan ki ol iki şāh aşılup ya-
saḡ yérine yét-di. Andan İskender (12) şāh buyur-di. Ol
iki şāhları dārdan indürdiler erkānıla ṭopraḡa defn
eylediler (13) hiceleriṭaşında tārīḡ yazup kazdılar.
Kıssa đırāz kılmayalum şāh buyur-di. Ol

142a (1) ṭokuz kez yüz biḡ er göç kılup kal‘a-i Ćipūr üzeri-
ne geldiler. Üç gün ceng édüp (2) kal‘a-i Ćipūrı aldı-
lar. Serverler içine girüp érkegin kırup dışısın esir
kıldılar. (3) Kal‘a meliki Mehrūz bu hāli gördi eydür:
Düşmene giriftār olunca ölmek yégdür dēyü (4) kendüyi
kal‘adan aşāḡa pertāb kılup helāk oldu. Andan ol hāli
görüp İskender (5) şāhuḡ serverleri yāriyüp Ćihil pāy-ı
‘Irākī öḡlerince kal‘aya girdiler. Kal‘anuy (6) için
temāşā kıldılar gördiler kim gey ‘acāyib yapu geldiler
kim kapudan çıkalar. Anı (7) gördiler kim Feth-i Metā-
lib birisin ṭaşı üstünde oturmuş şād u ḥurrem olmuş (8)
çaḡırur. Erler salār-ikūm, Feth-i Metālibi ḥurrem göri-

cek durdı vezîrlerine (9) eydür: Ey hakîmler Feth yine şād. Ancağ gey ‘acāyib nişātıla güler sebeb ney ki (10) dēdi. Eflātūn eydür benzer kim yine Feth-i metālib bir metālib üzre oturmuşdur. (11) Anuñıñ şād u hurremdür dēdi. Dahı atından inüp Feth katına gelüp durdı. (12) Feth, Eflātūn gelüp durduğına hiç mukayyed olmadı. Kendü hāline meşgūl (13) olup öz özine söylendi. Eflātūn dahı ilerü varup eydür: Ey Feth-i metālib

142b (1) Yine şādsın şetāretüne sebeb ne dēdi. Eflātūn söyle dēyicek Feth-i metālib (2) hakîmün yüzine bakdı dahı kahkahāyıla güldi. Şöyle kim selātīn serverler (3) Fethün güldüğine geregi gibi tanılaştılar. Güldüğinden sonra eydür: Ey hakîm güldüğüm (4) budur kim dek dururken bir üstād-bennā oldum dēdi. Dahı Feth kendü vaktine meşgūl (5) oldu. Andan yine Eflātūn eydür: Yā Feth bennā olduğun nedür hemān uş bir (6) taş üzere oturmuşsın neden yapucıyam dērsin. Eger yapucılıkta fennün varısa (7) üstādısan şöyle işidelüm dēdi. Andan Feth-i metalib eyitdi: Nazm:

(8) Bir ‘acāyib yapucı oldum ahi

Kim cihānda bencileyin yol dahı

(9) Hendesestüz yere bünyād salurum

Bir bakışda vezni biñ biñ aluram

(10) Gey mehendis kopmuşam devrümde kim

Kimse yapmaz yapığımı ey hakîm

(11) Taş işinde bencileyin kār u ker

Gelmedi gelmeyiser ey pür hüner

(12) Şehr ü kal'a yapusunda girdigār
Hoş hünere-ver yaradup durur e: yār

(13) Köpri vü sed şöyle bünyād edeyin
Kim görürse kılsun anı āferin

143a

(1) Kaşr u köşkler yapayım ki olmaya piç
Birbirini eylesünler girde-piç

(2) Böyle deyüp fārig oldu ol zamān
Feth Eflātūna ey şāh-ı cihān

(3) Nesr: Rāvi eydür: Eflātūn fethün haberin alup İskender şāh katına gelüp (4) eydür: Ey şāh-ı cihān feth yine bir bennā mālın bulmuş üzerinde bennālık da'vāsin (5) edüp oturur dedi. Bugur İskender şāh Çihil pāy-ı 'Irākī-ye eydür: Ey server yöri (6) fethi getir. Söylet görelüm dedi. 'Irākī dahı varup feth-i metālibi diler dilemez (7) şāh katına getürdi. Ne kadar kim cehd eyledi cevāb alımadı. 'Irākī söyledükçe (8) feth hayvān-şifat yüzine bakup şorutdı. Andan 'Irākī eyitdi: Ey şāh-ı (9) heft-kışver ma'lūm oldu kim ol sīn içi tolu mālcazı buyur kazsunlar. (10) Çıkarsunlar dedi. Şāh dahı hüküm kıldı. Kabri kazdılar. Taşların bozdılar (11) haddine ericek bir zīr-i zemīn çıkdı. Anuñ dahı yapusın yıkdılar. Gördiler kim (12) ak mermerden yedi ulu havuzlar durur. Yedisini dahı tolu kızıl altun revān (13) taşıyup taşra çıkardılar. Şāh önünde lūde lūde yıgdılar. Andan şāh ol

143b

(1) mālī selātīn serverlere mübāriz mihterlere haşeme hademe miqdārlu miqdārlarınca (2) bahş edüp üleşdirdi. Tā kim sonunda bir levh kaldı. 'Irākī levhi şāh eline

(3) verdi. Şāh dağı levhe nazar kıldı. Gördi kim bir yüzünde birkaç satır yazılı. (4) kazılı ve bir yüzünde bir balık yazmışlar üzerinde bir taht, taht üzerinde bir hūb (5) ādem şeklin yazmışlar. Bir elin sīnesine urmuş ve bir elinde bir cām dutmuş. (6) Şāh bu şekli temāşā kılup Eflātūn hakīme sundı. Eflātūn dağı ‘iz-zetile (7) alup nazar kıldı gördüğü dem yazuyı okıyup ol şeklün remzini bulup eyitdi: (8) Ey şāh-ı cihān bu balık şekli kim vardur on iki burucun āhırinde hūt (9) burcına işāretdür ve dağı balık üzerindeki insān şekli Müşterīye işāretdür (10) ya’ni bu şekli Müşterī devrinde yazıldı demek olur dedi. Dağı levhün bir yüzindeki (11) yazuyı şāha beyān eder ne dër: Nazm:

Böyle yazmış levhe ol haṭṭı yazan

(12) Ey cihān milkin hükümetle gezen

Rūzigārıla çü bunda eresin

(13) Mālumı bulup bu levhi göresin

Bilesin kim ben dağı devrümde bir

144a

(1) Gey ‘acāyib yapıcıydum lā-naẓīr

Taş elümde şān hamīridi ē, cān

(2) Nice dërsem yunarıdum ben ‘ayān

Yüz yapucu işledüğü bir işi

(3) Ben yaluguz işleridüm ey kişi

Yüz kişi götürdüğü taşı ē yār

(4) Götürürdüm yaluguz şöyle ki var

İşbu resme hālile ey şehriyār

(5) Yēdi yüz on bir yaşadum āşikār

Yēmedüm , yığdum bu mālī ēr ü geç

(6) Aşşı etmedi baña şonunda hiç

Kime kim ola naşib bu genc ü māl

(7) Anası südi gibi ola helāl

Nesr: Rāvi kavlince şāh-ı cihān ol mālī (8) bildi kim mi'mār-ı Hindūdan kalmış. Rūhına du'a kılup bārigāhına geldiler. Andan (9) şāh hüküm eyledi kal'a-i Çipūri leşker tā bünyādına dek yıkdılar. Yarındası (10) göçüp şehir-i Kengāte gitdiler, yētdiler, kondılar. Andan şāh-ı cihān gelüp bezme (11) oturdı. Buğur İskender şāh, Keyd şāha eyitdi: Yā Keyd şāh Çin diyārın görmege (12) gāyet hevesüm oldı. Ammā kurudan mı gitmek āsāndur yohsa denizden mi dēdi. (13) Keyd-i Hindū eyitdi: Yā şāh-ı cālem şimdi bundan kurudan Çine gitmek

144b (1) gāyet zahmetdür. Evvel bu kim ırakdur. İkinci yol azuğına imaretlik kıtdur. (2) Üçünci gāyet ısuзlıkdur veli yā İskender şāh denizden gitmek āsāndur. (3) Hem cezireleri teferrüc kılursız ve hem suyu ni'meti vāfir bulursız dēdi. (4) Andan İskender şāh buyurdı: Ol gemileri merammet ēdüp düzdiler. İçine yaraқ koydılar. (5) Tā ki Çin vilāyetine gideler ol milki dağı teferrüc kılalalar. Çünki gemilerün yarağı tamām (6) oldı. Şāhla vezirler aḡşama karşı seyrānlayu gitdiler. Deniz kenārında bir lātif (7) yere yētdiler. Şāh rahşından indı. Denize karşı vezirleriyle oturdı. Çin (8) diyārının sözlerin ortasına getürdi. Söyleşürken gördiler kim deniz

yüzinde bir kişi (9) seccādesin şalmış üzerinde bağ-
daş kırmış oturmış becīd şahdın yana (10) gelür. řāh
dahı vezīrleri ile anı göricek ayāę üzere durdılar. Ol
şaşış yakın gelicek (11) denizden çıkdı. Seccādesin
silkdi. Çiğnine bırağdı. Hiç su degmemiş gibi. (12)
Pes buğur řāhıla vezīrler ol şaşışa karşu vardılar.
Yine ol yerde ol şaşışıla (13) oturdılar. Andan İsken-
der-i Zü'l-karneyn ol şaşışa eydür: Ne kişisin ve ne
yérden,

145a (1) gelürsin dedi. Ol şaşış eyitdi: Yā İskender ben da-
hı senün gibi Hakk Te'ālānın bir (2) kullıyam yöriyüp ci-
hānı teferrüc kıluram dedi. İskender řāh eyitdi: Yā
şaşış Hakk Te'ālāya (3) lāyık ne 'amel kılduğ kim seccā-
deni su götürür ve hem sen dahı denize batmadın yēlsüz
(4) yürürsin dedi. Andan ol şaşış eydür: Yā emīr-i cihān
Hakk Te'ālā hazretine (5) lāyık ne 'amelüm ola. Ammā
Hakk Subhānehu ve Te'ālā beni luřfıla mevsūf (6) kılmıř-
dur. Luşfa tuş olan kişiler dünyā cīfesine muķayyed ol-
mazlar kendüyi (7) cīfeden saklayanların vücūdı dahı
cānınlayın hafīf olur. Ol cism cān (8) hıffetidür kim
ne suya baturur ve ne oda yandırur. Dem-i nefesümüz du-
taruz dahı kanda (9) gerekse yēlile giderüz dēyüp dedi
kim. Nazm:

Sen dahı ger cismünı pāk edesin
(10) Yēlile kanda dilerseğ gidesin

Batmayasın suya od da yakmaya
(11) Hüküm kılsağ söyle oğ su akmaya

- Yok eger cismünî pāk étmezisen
(12) Sıkletin cismün kıoyup gitmezisen
Şöyle bil süflî olursın şehriyār
(13) Taş u toprakdan olursın hor u zār

Nesr: Kāvî eydür: Kaçan ki ol şahş bu sözi
145b (1) söyledi. Dahı gayb oldu. Andan Iskender-i Zü'l-kar-
neyn eydür: Yā vezīrlər bu şahş (2) kimdür ki geldi bir
niçe naşihat vērüp yine gayb oldu dedē. Resteṭālīs (3)
eydür: Ey şah-ı ʿālem Hızır peygāber idi geldi. Size
yine naşihat etdi gitdi(4) deyüp vezir-i hāş şöyle de-
di kim. Nesr:

- Vācib oldur sen dahı ey şehriyār
(5) Hızruñ ol pendin kılasın gūş-vār
Her sözi kim remzile söyler saña
(6) Muşterî ol cān u göñulden aña
Zire her pendün ziyānı yok durur
(7) Assısı dutan kişiye çok durur
Her ki kendüden yēgün sözün duta
(8) Dünye vü ʿuqbide ol devlet uta
Her naşihün dutmayıcak pendini
(9) Cāna kayd éder bu gaflet bendini
Bende düşme pendümi dut sür şafā
(10) Yohsa dünyāda çekersin çok cefā
Çekmeyem dersen cefāyı ey ʿazīz
(11) Jeng-i şehvetden hayātun kııl temiz

- Şehveti yengen firîştihdür yakîn
(12) Şehvet uyan kişi şeytândur sakın
La'net olma şehveti elden bırak
(13) Ki olmayasın Hakk Te'âlâdan ırak
Olmayayım derisen Hakkdan cüdâ
146a (1) Sen şekâvet ehline verme rızâ
Ger şekâvetden seni dūr edesin
(2) Cân milkin cümle ma'mûr edesin
Her 'imâret kim görürsin üstüvâr
(3) Pendile durur esâsı şehriyâr
Muhkem istersen esâsın sen dahı
(4) Her naşîhûn pendini dut ey ahî
Fâ'ilâtun fâ'ilatun fâ'ilun
(5) Şükr kıl vërdüğine ey zü-finûn
İskender şâhın Çine gitdügi meclisdür:
(6) Ey suhen-dân* dinle söz söyleyelüm
Bir nice ma'nâ beyân eyleyelüm
(7) Söyleyelüm dil revâniken e cân
Kim bile kim bağlana bir gün zebân
(8) Var mı dil kim dehr anı bağlamadı
Ya ciger var mı ki anı tağlamadı
(9) Bağlamadın dilüni bu dehr-i dūn
Yarını ko söylegil sözün bugün

- (10) Şimdi söylegil ki dilüdürevān
Kim olur bir gün ki bağlanur dehān
- (11) Söyle fırsat geçmesün ey nağme-sāz
Sözile her perdede yüz dürlü var
- (12) Kim ele girmez bu fırsat her zamān
Çarḥdan kim buldı kim bula amān
- (13) Degme ger fırsat ele girmez e yār
Girmişiken fırsatı sor şehriyār

146b

- (1) Kim bilürsin aşbu gerdişde sipihr
Ne vefā eder kimseneye ne mihr
- (2) Kim bilür dehrün serencāmı nädür
Ya bu dönmekden felek kāmı nedür
- (3) Sāliyān döndi döniser bi-gümān
Kimsene bilmez anı niçün ayān
- (4) Denegine kalma anuñ ey bi-haber
Şuḥ zālimdür kıl andan sen hāzer
- (5) Kim bilür kim niçe döndi döne devr
Ne kerān vardır bu deryāya ne gāvr
- (6) Her nefes bir dürlü döner rüzgār
Her zaman bir nakş kılur āşikār
- (7) Mihri yokdur kimseye çarḥuñ yakın
Kahrına düşmekliginden gey sakın
- (8) Sak gerekdür fırsata söz söyleyen
Her nihān sözün beyānın anlayan

- (9) Hoş durur hoş lezzet ü iş ü hayāt
Ah ki ol şirīni telh eder memāt
- (10) Yüregüm bu derdile pür-hün durur
Gözlerüm bu gussadan Ceyhün durur
- (11) İşbu pâyānsuz sözi nice edelüm
Yine İskender sözini deyelüm
- (12) Kim Hızırdan ayrıluben n'etdi ol
Çin iline tā ne resme gitdi ol
- (13) De kulak dutarısan bendin yana
Evvel āhir şerh edem anı saña

147a (1) Nesr: Rāvī aḥbār içinde şöyle rivāyet kılurlar: Kim kaçan ki İskender-i Zü'l-karneyn Hızırdan (2) ayrılup seyrāndan kim geldi. Yarındası ale's-şabāh dört bin yüz kırk dört (3) gemilere girdiler Daḥı Çin deryasına 'azm kıldılar. Velī İskender şah buyurdi kim deniz (4) yüzün avlayu gideler. Ol gün ol gece gitdiler. Yarındası şayyādlar bir deniz cāneverin (5) şayd etdiler. Şāha getürdiler. Şah daḥı nazar kıldı. Gördi kim bir cānever ammā desdegirmi (6) Şöyle kim kalkan gibi velī degirmen taşınca bir vücūd velikin gözi çok. Cisminün (7) ortasında nite kim kalkan göbegidür. Bir gözi var hemān bir mu'teber şahşun ayasınca ola (8) Andan degirmi cismün altı yerde eli var. Üçi 'ukḫāb minkārına benzer. Ve üçi su (9) yüzinde yüzen kuş ayağına benzer ayağı var. Velī başı yok. Ol üç kaz ayağınlıyın (10) ayağıla yüzer ol üç 'ukḫāb pençeleri gibi

ellerile balık avlar yer. Rāvī eydür: (11) İskender-i Zü'l-karneyn ol cāneveri göricek bir zamān teferrūc kıldı. Andan buyurdı. (12) Ol cāneverün şeklin nakş etdiler. Ol denizde ne kadar kim 'acāyib garāyib her ne kim (13) gördi İskender şāh anların nakşın yazdurdı. Bir kitāb olsun benden sonra

147b (1) yādigār kılsun dēyü. Pes buğur şāh-ı cihān ol cāneveri yine denize bıraktırdı dağı (2) gitdiler. Ol gün öyle zevālinde yine bir 'acāyib cānever şikār etdiler şāha getürdiler. (3) Şāh dağı vezīrlere 'ibret gözin açup ol cānevere nazar kıldılar, gördiler kim bir 'acāyib (4) vücūd sûret ü şekli ādem eli, ayağı, kaşı, başı, gözi, burnı, kulağı yerlü yerince (5) ammā arkası balıklayın kim hiç eksügi yok şanasın kim bir balık bir ādem arkasına yapışmış. (6) Kaçan ki deniz içinde yüze. Ol balık yüzünü denize dutar ve ol ādem yüzünü (7) balığın arkasında rāhat yürür. Kaçan ki sudan taşra çıka. ādem şekli ayağı üzere (8) durur. Dağı yürür. Ya'ni balık şekli ādem şeklinün arkasında kalur. Nazm:

(9) Bu ne şun' olur eyā ferd ü Vedūd
Bahır içinde yaradur dürlü vücūd

(10) Geh götürür balığı ādem 'ayān
Yer yüzinde seyr eder şöyle revān

(11) Şāni'ī bilgil şānāyi' görüben
Mübtedi bulğil bedāyi' görüben

(12) Tā ki senden saña bir feth açıla
Gönlüne tevhid dūrri saçıla

(13) Nesr: Rāvī eydür: İskender-i Zü'l-karneyn ol cā-
neverün dañı şeklin nakş etdürüp

148a (1) ol balığı yine denize koyuvérüp gitdiler. Üç gün
üç gece yürüyüp dördüncü gün (2) bir hoş cezāre ye er-
diler. Şāh şordı kim: Yā Behmen hākīm bu cezāre kim
geldük (3) bunun adı nedür ve bunda imaretlik var
mıdır dedi. Behmen hākīm eydür: Yā İskender şāh (4)
buna cezāre-i Rāyic derler. Ammā içinde ādem yokdur.
Velī 'acāyib garāyib milkler (5) ve cāneverler çokdur
dedi. Pes buğur İskender şāh buyurđı. Denizden çıkdı-
lar bār u (6) bünghāh hayme vü çadırlar kurdılar. An-
dan şāh vezirleriyle bezme oturđı. Andan İskender (7)
şāh leşkere hüküm kıldı. Yörüdiler. Cezāre-i Rāyici
şikār kıldılar. Bir zamāndan sonra (8) Çihil-pāy-ı
'Irākī ādem şeklinde bir cānever dutmış şāha getürdi.
Şāha getürdi. Şāh dañı nazar kıldı (9) gördi kim şek-
li şemāyili ādem velī iki omuzında iki kanatları var
ve ayakları gāyet (10) siyah. Ammā ayakları şütür-
mürğ ayagınlayın. Elleri kuş pençesi gibi velī üze-
rinde (11) tāvus yunleri yunler-vār bitmiş. Kāh kuş-
layın uçar, kāh ādemleyin yerde yörür (12) ve söyle-
yicek kazlayın çağırur: Nazm:

Gördi şāh anuñ 'acāyib hilkatin
(13) Şanī'ün bildi nicedür şan'atın

- 148b Kim anuñ her cüz'i birlige güvāh
(1) Evliyā dēdi ki yā Rābbi sūvāh
Çün nazarla buldı teymīn ādemī
(2) Anuñla buldı bulan her demi
Ādemi kim olmaya anda nazar
(3) Ol bahāyimden dañı olur biter

Nesr: Kaçan ki İskender-i Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selām
(4) ol kanatlu cāneveri kim gördi, buyurdi. Anuñ dañı
şeklin nakş etdiler. Yine koyu vėrdiler. (5) Pes buğur
yine bir bölük şayyādlar dañı gelüp şāha iki çetük ge-
turdiler. Birisi şöyle (6) siyāh kim göz görmiş degül
ve birisi dañı ak. Ammā ol ak çetüğün kuş gibi iki (7)
kanadı var. Anları göricek Behmen hākīm şordı kim bun-
ların hassiyyet nedür dēyü: (8) Behmen eyitdi: Ey şāh-ı
'ālem bu ol çetüklerdür kim müşğ-gāliye bunlardan hāşıl
(9) olur. Şāh anı işidicek buyurdi. Ol iki çetükleri
'acāyibiçün bile götürdiler. (10) Ol gün geçdi. Yarın-
dası sabāh oldı. Şāh buyurdi. Leşker bindi. Begler (11)
vezirler şāh önince yörüdiler kim cezāre-i Rāyici şi-
kār kıldılar. Bir fersah yol kim (12) gitdiler bir 'acā-
yib yüksek tağa yetdiler. Yakın gelicek leşker durdı.
Şāhla (13) serverler ilerü yörüdiler. Tağa dañı yakın
varıcak gördiler kim ol tağda yılanlar

- 149a (1) yörür. Her yılan kim var uzunı altmış yetmiş adım
var yoğunluğu dañı aña göre ammā (2) gāyet çokluk şöy-
le kim hiç hisāba gelmez. Ol tağa yakın varımadı şöyle
(3) irakdan durdılar gördiler kim ol yılanların ağzın-

dan nefes kim çıkar ol tağın (4) taşına ağacına kim dokunur od yakar gibi. Zehirleri çokluğundan yakdu-
ğı (5) andan bilinür kim yörürken öğlerinde odlar ya-
nar dağı şu'lesi çıkar ve ol yılanlar (6) ol tağdan
inüp kancasana gitmezlerdi. Zîrâ ki Hâk Tê'âlâ ol ta-
ğı ol (7) yılanlara tamu kılmışdı ve ol yılanların
gıdâsı biri birin yemekidi. Nazm:

(8) Ol yılanlar birbirin yeridi müdâm
Kim bulamazlarıdı ayruk ta'âm

(9) Ne 'acâyib kudret-i fıtratdur ol
Nice kuvvet nicesi kudretdür ol

(10) Çünkü kudretde tūvānādır kadīm
Ne dilerse anı eder ol rahīm

(11) Fıtratu'llāh naqşına kılğıl nazar
'ibreti anlayasın ey pür-hüner

(12) Nesr: Çünkü İskender-i Zū'l-karneyn ol yılanları
göricek serverleriyle gerü döndiler. (13) Bir şahrāya
êrdiler gördiler kim bir bölük gergedenler yörür ammâ
her gergeden bir fîli

149b (1) başına götürmüş yörür. Şah-ı Zū'l-karneyn anı göri-
cek Keyd-i Hindūya eydür: Yâ Keyd (2) bu gergedenler
nedür kim birer fîlleri başlarına götürmüşler gezerler
dedi. Keyd-i Hindū eydür: (3) Ey şah-ı cihân bu gerge-
denler kim görürsüz fîli göricek kovup ardından êrer
urur (4) boynuzıla başına götürür yine dönüp başından
fili bırağımaz anca yörür kim fîl (5) başındayken ulur.
Fîl yağı güneş harâretinden erir. Dahı iner ol gergede-

nân (6) gözlerin kör kılur görmez olur. Andan bir kuş vardur gelür ikisin dağı minḳārına (7) alur toğan serçe alur gibi götürüp yavrularına iledür deyüp ḥamūs oldu. (8) Kışsa dırāz kılmayalum cezire-i Rāyicde yigirmi dört gün yörüdiler. Yigirmi beşinci gün (9) yine gemilere girüp ʿazm-i Çin edüp gitdiler. Giderken şayyādlar denizde bir ʿacāyib (10) cānever şayd etdiler İskender şāh nazarına getürdiler. Şāh ol cānevere nazar (11) kıldı. Gördi kim ādemī heybetinde bir cānever velī başı balık başına benzer ve iki (12) eli var yırtıcı cānever pençeleyin. Başı ve kuyruğı hemān balığa benzer şāh bir zamān (13) teferrüc kıldı. Ol cāneverün dağı şeklin nakş etdürüp gitdiler. Altı gün altı gece

- 150a (1) yörüyüp yēdinci gün yine bir cezireye yētdiler. İskender şāh Keyd-i Hindūya eydür: Yā Keyd (2) bu cezirenün dağı adı nedür. Ve hem içinde ʿimāratlık var mıdur dēdi. Andan Keyd-i Hindū (3) eyitdi: Ey şāh bu cezirenün adına cezire-i Mubassıt dērler. İçinde ābādānlık çokdur (4) dēdi. Pes buğur şāh-ı cihān buyurdi. Gemileri kenāra sürdiler. Gemilerden çıkup (5) bār u būngāh ḥayme vü çādırlar kurdılar. Şāhla leşker konıldılar. Andan İskender-i Zü'l-karneyn (6) ʿIrākīye eydür: Yā ʿIrākī yōri cezire-i Mubassıttı seyr et şāyed ki bir kimse bulasın (7) getüresin. Haber alavuz dēdi. ʿIrākī dağı ḥançeri miyānına sokup nacak eline alup (8) gitti. Bir kaç fersah yer gidicek bir bustāna ērdi. Gördi kim kişi kavun dērer (9) ʿIrākī sürüp katına geldi. Ol kişi dağı ʿIrākīyi gördi karşı yörüdi buluşdı

(10) görüşdiler. Ol kişi 'Irākīye sordı kim yā şahs ne kişisin kim bu vilāyet ādemisine ((11) benzemezsin dedi. 'Irākī eydür: Yā şahs bāzırgāndum. Hindden gemiye girdüm ki (12) Çin vilāyetine gidem. Yél gemümüzi bunda yétürdi. Kayaya vurdı, uvatdı. (13) Cemī' kavmümüz kırıldı. Ben yalnız kaldım. Mālları gençleri deniz kenārında dökülmiş

- 150b (1) yatur. Bir vilāyetün kavmi kırk günde taşıyup düketmeye dedi. Ol şahs 'Irākīden (2) bu haberi işidicek kararı kalmadı Eydür: Ya şahs kanı gemünüz kanda sındı. Gel (3) bana göster dedi. 'Irākī dağı ol şahsın önüne düşdi aldı. Ya'ni sınımış gemiye (4) gelür ki māl genc dērsün 'Irākī gitdi. Ol ardınca leşkere yakın geldiler. Ol (5) şahs nazar kıldı gördi kim deniz kenārında bıkıyās çadırlar haymaler kurmuşlar. (6) Ol şahs anı göricek sordı 'Irākīye eydür: Yā bāzırgān bu ne çadırlardur. 'Irākī (7) işitdi. İskender-i Zü'l-karneynüdür. Eydür bunda neyler. Eyitdi: Bu vilāyeti dağı almaga (8) geldi. Şahs eydür: Yā kanı ol dedüğün sınımış gemi. 'Irākī eyitdi: Ne gemi seni (9) İskender şāha getürdüm ki bu vilāyetün haberin senden alavuz. Doğrı söylersen (10) yine koyu vėrevüz ve ger yalan söyleyicek olursan başun kesevüz dedi. Ol kişi (11) 'Irākīden bu haberi işidicek kaçdı. 'Irākī ardından şehir yeli gibi erdi. Bir (12) muşt urup yıkdı. El kafāsında bağladı şāha getürdi . Şāh dağı gördi kim (13) 'Irākī bir kişinin elin kafāsında bağlamış alup geldi. Andan şāh eyitdi:
- 151a (1) şahs ne kişisin eydür mbassıt ceziresi kavminde-nem. Şāh eyitdi: Bu cezirede (2) 'imāretlik var mıdur.

Ol kişi eydür: Sekiz päre şehir vardır. Yigirmi dört kal'ayla (3) dedi. Şāh eyitdi: Şāhunuz kimdür. Ol şahs eydür: Huşeng şāh neslinden (4) Hezberān dērler, şāhunuz vardır dedi. Şāh eyitdi: Şimdi şāhunuz kãdadur. (5) Ol şahs eydür: Bir mu'azzam şehir-i tahtıgāhı vardır andadır. Ol şehrin adına (6) şehir-i Çendil dērler dedi. Andan İskender şāh Hezberāna nāme yazdı. Ol (7) kişinin eline vērdi. Ağız cevābı şöyle dedi kim nāmeyi Hezberāna vërdüğünden sonra (8) de ki İskender şāh eydür kim Hezberān kefen boynına daksun başa gelsün. Eger kendü (9) gelmezse māl bac harāç göndersün ve hem leşkerin dāhı yarağıla göndersün kim (10) benümle bile yörüye ve ger böyle kılmayacak olursa hāzır olsun uş erişdüm (11) mālkin harāb kıldum de dedi. Nāmeyi ol kişinin eline vërup eyitdiler: Yā şahs (12) eger nāme cevābın getürücek olursan şāha biñ kıızıl vërelüm dedi. Ol kişi biñ (13) kıızıl haberin işidicek nāmeyi aldı dāhı yola girdi gitdi. Ol gidicek

151b (1) İskender şāh eyitdi: Yā 'Irākī yōri bu şahsun ardından gör Hezberāna varur mı yāhūd (2) ğayrā yere mi gider dedi. Andan 'Irākī dāhı sebük-bār olup ayak götürüp gitdi. Ol (3) şahsun 'akabince bir gün bir gece gitdi. Yarıncası ales's-sabāh : deniz kenārında bir hoş (4) mu'teber şehre yetdi kim adına şehir-i Çendil dērler. 'Irākī şehre karşı bir pūşte (5) üzerinde oturdu Çeşm-i gūş oldu. Ol şahs dāhı İskender şāh nāmesin (6) Hezberān şāha getürdi baş kodı. Nāmeyi sundı. Hezberān eyitdi: Yā şahs (7) bu nāme ne nāmedür. Şahs eydür: Yā Hezberān şāh bu nāme İskender şāhındur (8) uş gelmiş fūlān yerde deniz-

den çıkmış bār u büngāh kurmuş oturur. Beni daḥī (9) bir kişi dutdı. Anuḡ katına iletđi. Vaşf kıldum. Andan bu nāmeyi baḡa vērđi (10) size getürdüm. Ammā ağız cevābı şöyle dedi kim Hezberān kefenin boynına dak-sun (11) gelsün, gelmezse māl u ḡarācıla leşkerin yat u yarağıla göndersün. Yok mı dēr. (12) Ben ḡod varuram dēr dēdi. Rāvī eydür: Hezberān mubaşşıtı ol şahş-dan (13) bu haberi işidicek ḡaḡab kılup kaḡıdı tīz buyurđı. Ol şahşı ḡalʿadan aşıḡa

152a (1) atdılar düşüp ḡurd oldu ol ḡaḡabıla Hezberān buyurđı. Şāh nāmesin okıdılar. Naẓm:

- (2) Böyle dēmiş nāme içre ol zamān
Şāh Skender Hezberāna k'ēy cuvān
- (3) Her ḡaçan kim nāme erişse saḡa
Dak kefen boynına ḡarşu gel baḡa
- (4) Tā ki milküni saḡa vérem ḡerü
Sınırundan geçmeyevüz ilerü
- (5) Yok eger işbu sözüm almazısaḡ
ʿIzzet ʿedüben baḡa gelmeziseḡ
- (6) Şöyle bil ben varıcaḡ olur ʿitāb
At ayagından ʿelün olur ḡarāb
- (7) Tāc u tahtuḡı elünden aluram
Sini gelmez yollar içre şaluram
- (8) ḡod işidün Hind ü Sindün beglerin
Ser-firāz serverlerin hem yēglerin

- (9) Kim nice êtdüm-âşî olanlarını
Öldürüben elden aldüm varuñı
- (10) Ol emir kim bana-âşî olmadı
Kaşşu durup seyf ü salık şalmadı
- (11) Ben dañı anlaruñ elüne girmedüm
Kimsesine dañı zahmet vèrmedüm
- (12) Niçe dañı bahşış êtdüm memleket
Kim sürerler şimdi -iş ü saltanat
- (13) Sen dañı ger gelesin êy Hezberān
Hürmet edem kim ola nām u nişān

152b (1) Nesr: Rāvī eydür: Kaçan ki İskender şāh nāmesin okudular Hezberān dinleyecek (2) vehm aldı korkdı. Zī-rā kim İskender şāhuñ vaşfın işitmişidi. Bilürdi kim (3) hiç düşmene rahm kılmazdı. Hezberānuñ içine korku düşicek tāt u tahtuñ terkin (4) urup kaçmak diledi. Biñ cebelü cevşenlü kişiyle gemiye girdi dañı kaçdı. (5) Hezberan böyle édicek -Irākī anı gördi kim ol nā-me ile den şahşı kal-a burcundan (6) aşāğa atıcak gemiler yarağın yidiler dañı gemilere binüp kaçdılar deniz yüzine gitdiler (7) -Irākī revān dönüp şāha geldi haber kıldı. Hezberānuñ nedüp neyledügin bildürdi. (8) Andan İskender şāh buyurdi. Ol dört biñ dört yüz kırk dört pāre gemilerden (9) gāyet yörür güzide gemiler seçüp Hezberānuñ der-pāyın sürdiler. Anlar gitdi. İskender (10) şāh göç édüp şehr-i Qendide geldi kim Hezberān koyup kaçdı. Bu taraftan (11) Hezberān dañı üç gün üç gece gitdi. Yarındası gördi kim kırk dört pāre

(12) gemiler kendü gemilerinü der-payın sürmiş becâd gelür. Hezberan anı görüp yine kaçmak (13) ardınca oldu velî kaçamadı. Erdiler yer yerin gemilerin çatdılar ceng eylediler. Hezberânı

153a (1) dutdılar kavmin esir etdiler, rahtınamâl u gencin yağma kıldılar. Gemilerin yetdiler Iskender (2) şāha getürdiler. Şāha haber erdi kim gemilerügüz geldi. Velî feth ü nuşret birle Hezberânı (3) dutmışlar dediler. Şāh işidüp şād-hurrem oldu. Buyurdi. Divan ārāyide kıldılar. (4) Begler, selatin-serverler cemf oldılar. Hezberânı gemiden çıkarup şāha getürdiler. (5) El kafāsında bağlu taht öninde şāha karşı durgurdılar. Andan İskender şāh (6) Hezberāna nazar kıldı. Gördi kim nev-cüvān şekli ammā kadd ü kālībda gey zeber-dest (7) harīf. Andan vezīrllerine eydür: Yā vezīrler Hezberânı nice edelüm ki ol şāhlığa (8) lāyık ola dedi. Buğur İskender şāhun kırk dört vezīrleri dahı eyitdiler kim: Ey (9) şāh-ı heftkişver, ‘āsī oldu. Eyle olsa buña siyāset etmek yēgrekdür dediler. (10) Andan İskender şāh vezīrleri sözün işidüp fikre vardı. Gördi kim her ne söz kim (11) söylediler, cümlesi devlete lāyıkdur. Pes buğur cānıla ol naşihātleri kabūl (12) edüp cellādlara buyurdi. Hezberânı aldılar ‘Irakī öğlerine düşdi. Ol bir gūra geldiler (13) kim Hezberān şāhdan nāme getüreni andan aşğa atmışdı. Dēdiştād içün

153b (1) Hezberânı dahı ol bu gūrdan aşğa atdılar. İndi hurd oldu. Andan şāh-ı Zū'l-karneyn (2) katından olan begler, melikler vehm aldılar. Buğur İskender şāh Hezberānı elin vilāyetin (3) Mihlāl-i Hindūya verdi. Anı

ol vilāyete server kıldı. Pes buğur Mihlāl-i Hindū
dahı (4) şehir-i Çendīdde şahı yedi gün mehmān kıldı.
‘İş ü nūşa meşğūl oldılar. (5) Sekizinci gün şah bu-
yurdu, sayyādlar yürüdiler. Şeh-i Çendīdün küh u
şahrāsın (6) şayd etdiler. Bir ‘acayib tūtī dutdılar,
şāha getürdiler şah dahı ol tūtīye (7) nazar kıldı,
gördi kim her kişi her ne dilce söylerse ol tūtī dahı
hem-çünān fasīh (8) lisānla ancılayın söyler. Hiç te-
gayyir etmez. Nazm:

Bu ne hikmetdür ne kudretdür e cān

(9) ‘İbretin kim gösterür ol müste‘ān

Tayrı insān gibi söyledi fasīh

(10) Her ne kim sen desin ol der şahih

Cümle işde kāmīl ü kādīr durur

(11) Her neyise emrine hāzır durur

Nesr: Çünki İskender-i Zü'l-karneyn ol (12) tūtīyi bu
resme göricek buyurdu. Bir altun çibuklu kafese koydılar.
Şāhuñ karşusına (13) aşı kodılar. Ol bī-çāre tūtī
şahrālarda azād fārīg uçarken dili ucından

154a (1) kafese girüp giriftār oldu. Nazm:

Dil ucından tūtīyi gör n’etdiler

(2) Habse şaluban anı kayd etdiler

Söylemese gayrı kuş gibi ol dahı

(3) Kim anı bende şalardı ey ahi

Dil ucından niçeler gör başını

(4) Kayda şalup kısa kılur yaşını

Gey şakıngıl sen dağı şöyle ki var

(5) Dil ucından olmayasın hür u zār

Söyleyen çok sözi çok söz hab̄t eder

(6) Şanma ki mecmu'asını zab̄t eder

Nesr: Rāvi eydür: Bir gün İskender-i Zü'l-karneyn (7) buyurdi. Leşkerāt arkasına süvār oldu. Şehr-i Çendīd-den gidüp cezire-i (8) Mubassıtı şikār etdiler. Şikār ederken şāhla vezirler, begler melikler, giderken (9) yolları bir şahrāya erdi. Ol sahranın içinde iki mu'teber ulu ağaçlar (10) göründi. Ehl-i tārīh eydür: Ol ağaçların her birinin gölgesine bin kişi (11) sığardı. Andan İskender şāh sürdü ol ağacın birine yakın geldi. Gördi kim (12) ol ağaç yılanlarla dolu. Şöyle kim her budakda otuzar kırkar sarmaşup sarmaşup (13) dururlar. Şāh anı göricek Restetālise eydür: Ya Restetālīs bu ne ağaçdur bu

154b (1) ağaçda yılanlar ne çok dedi. Restetālīs vezir eydür: Ya şāh-ı cihān bu mu'teber (2) ağaçlar ki görürsiz bunların yemişi bitmez amma bunda şamg-ı kēfūr biter. Bu vilāyetler kim (3) vardur yaz olıcak aşaga güneş harāretinden kum ıssısından kaçarlardı bu ağaca çıkarlar. (4) Tā kış erince kış ericek yine kum sovrur yine inerler dedi. Ammā yā İskender (5) şāh bu vilāyetün kavmi bu ağaçdan kēfūrı şu resme alurlardı ki kaçan ki ağaçdan (6) kēfūr sızmağa başlar. Her kişi adın bir oğa yazar dağı ırakdan bu ağaçlara atarlar. (7) Zīrā kim yilandan varımazlar. Kaçan ki kış erişüp yılanlar gidicek varurlardı. Her (8) kişi kendü okın her

kankı budakda kim bulur ol budagun kâfûrın ol alur
dêdi. Nazm:

(9) Fikrile kıl bu eserlere nazar
Kim müessirden bilesin sen haber

(10) Nakşa bakup nakş eden nakkaşı bil
Şun'a bakup sâni'ün fikrini kıl

(11) Tâ ki sen de varlığını bilesin
Ağa göre 'itikâduñ kılasın

(12) 'İtikâduñdur saña her işde iş
Pes gerek kim 'itikâduñ ola pēş

(13) 'İtikâd et 'itikâd et 'itikâd
Tâ ki sözüne olına 'itimâd

155a (1) Nesr: Râvî şöyle rivâyet kılur kim kaçan ki Isken-
der-i Zü'l-karneyn ol kâfûr şamglu (2) ağacı kim gördi
haberini bildi. Buyurdi ol ağacın dağı şeklin yılanla-
rıyla bile (3) nakş etdiler, vasfın 'acayibü'l-mahlû-
kât kitâbına yazdılar. Andan şâhla leşker (4) andan
dağı gitdiler. Gece erişdi. Şâh buyurdi. Deniz kenâ-
rında kondılar. Çün ol (5) gece geçdi sabâh ertdi. İs-
kender şâh tahtına ağdı. Begler, melikler, selâtin (6)
serverler cem' oldılar. Divân ârâyide oldı. Ammâ çihil-
pây-ı 'Irâkî gelmedi şâh (7) buyurdi kim 'Irâkîyi görüñ
deyü. Çavuşlar vardılar kim 'Irâkîyi çadırında göreler.
Erince (8) 'Irâkî şâh huzûrına geldi, baş kodı, du'â kıl-
dı. El kavşurup karşı durdı. (9) Andan Iskender şâh
eyitdi: Yâ 'Irâkî kadayduñ kim divâna geç geldüñ dēdi.
(10) 'Irâkî eydür: Ey şâh-ı cihân sabâh seyrân kıldum.

Deniz kenārında bir ‘acāyib (11) virān şehir gördüm
anun için taşın teferrüc kıldum. Eglendüğüme sebeb
budur. (12) dedi. Şāh eyitdi: Yā ‘Irākī ol virān şe-
hirde ‘acāyib ġarāyib ne gördün. (13) ‘Irākī eydür: Ey
şah-ı ‘ālem bir ‘acāyib nesne gördüm ki hiç yerde gör-
medük dedi

- 155b (1) Pes buğur şāh bu haberi işidicek buyurdi: Begler
vezīrlər bindiler. ‘Irākī başladı ola (2) deniz kenā-
rındaki virān şehre geldiler gördiler kim deniz kenā-
rında bir şehir düşmiş (3) yatur. Bir fersah yer ola
gird-i penç bārū içinde ammā ol şehriñ kaşırıları yı-
kılmış, (4) köşkleri virān olmuş. Ol serāylaruma kim-
se girmesün deyenlerün serāyın (5) bümıla ġurāba makām
kılmış ve ol evüme toz konmasın deyenlerün evleri (6)
mūr u mārıla tolmış. Nazm:

Kavmi gitmiş yurdu kalmışdur virān

- (7) Niçelerden arta kaldı bu cihān

Yēni şanma eskidür bu rūzigār

- (8) Niçe şehirlerden kalıpdur yēdigār

Niçeler ev yapıdı vü oturmadı

- (9) Ançalar tahm ekdi vü götürmedi

Niçeler binüm dedi bu milk ü māl

- (10) Kendü gitdi milk oldu pāyımāl

māl u milk kimse alup gitmedi

- (11) Anlağıl kim yığana hayr étmedi

Nesr: Nāvi eydür: Çünki İskender-i Zü’l-karneyn (12)

‘aleyhi’s-selām ol virān şehri göricek gerekince tefer-

rüc kıldı. Ol 'Irākī dedügi (13) 'acāyib katına geldi. Gördi kim iki mermer direk biri birine karşı dikilmişler araları

- 156a (1) yüz yetmiş adım ve ol iki diregün arasında bir zencir gerilü. Ammā şöyle zencir kim degme kişi kula-
cına sığmaz yoğunlukda (3) ve dahı ol zencirün öñünde
bir direkden bir direge dek kırk dört mermer havuzlar
(4) durur. Her biri bir ev değlü ola. Iskender şāh anı
göricek Restetālīs vezire eydür: (5) Yā vezir bu direk-
deki zencir ne ola yā bu mermer havuzlar niçündür ola
dedi. Andan (6) Restetālīs vezir eydür: Yā şāh-ı cihān
bu zencir kim germişlerdür bu tavile zenciri-(7) dür
ve bu mermer havuzlar kim şaffıla durur bunlar at ahu-
rıdır. Bu zencire atlar (8) bağlarlarmış ve bu havuz-
lar içinde arpa yerler imiş dedi. Iskender şāh anı işi-
dicek (9) begendi. Ol 'aklı kabül kıldı. Andan rahşın
sürüp ol dikilü mermer diregün (10) birinün katına gel-
di nazar kıldı gördi kim ol direkde bir kaç satır yazı
yazmışlar, (11) rüşen kazmışlar. Şāh anı göricek Eflā-
tūn hakime eydür: Yā hakim de bu hattı (12) okı göre-
lüm. Kankı pādīşāhdan yađigār kalmışdur bilelüm dedi.
Andan Eflātūn (13) hakim dahı mütāla'a edüp okıyup de-
di kim. Nazm:

Ol direkde böyle yazmışlar 'ayān

156b

- (1) K'ey cihān benüm deyen şāhib - kırān

Çunki tekdārile bunda eresin

- (2) Bu direk üzre ki hattı göresin

Bilesin kim bunu düzen şehriyār

(3) Tāh-murādıdı benām ol āşikār

Dutmışıdum Hind elini ser-te-ser

(4) Ğarreyidüm 'ömrüme ey pür-hüner

Altı yüz on altı yıl ey piş-bīn

(5) Hüküm kıldum işbu milke ben yakīn

İşbu deḡlū 'ömr içinde bir nefes

(6) Hasta oldum dēmedüm ey bü'l-heves

Kimseden daḡı tabanca yēmedüm

(7) Alūde olup nēdem ben dēmedüm

Ğarre oldum işbu resme hāle ben

(8) Bakdum çarḡ etdügi ahvāle ben

Bu tavīle üzre bir gün şehriyār

(9) Atlarum göre dururiken ē: yār

Bir atum debdi beni düşdüm revān

(10) Hakkā teslīm ēyledüm ol demde cān

Kimseye herḡiz beḡenmezken ē cān

(11) Bir binitden alu düşdüm ben'ayān

'Aleme sıḡmaziken gör şimdi kim

(12) Teng ḡura niçe sıḡdum ey hakīm

Genc-i Kārūn benüm olmaşken yakīn

(13) Bir kefen kaldı baḡa şimdi hemīn

Ger varısa sende hikmetden nazar

(1) Mevtüm anlarsan saḡa 'ibret yēter

‘ibret alğıl‘ibret alğıl‘ibret al

(2) Tâ ki sîni aldamasun mâh u sâl

Nesr: Hakîm kavlince çünkü Eflâtûn hakîm ol (3) direk-
den bu târihi kim okıdı İskender şâh işidicek dikkat
édüp ağladı. Andan (4) sonra döndi eydür: Ey serverler
görün ki cihāna kimler gelmiş âhir‘ömre toymayup (5)
gitmişler dedî. Dahı ol aradan göçüp gitdiler. Gelüp
yine gemilere girüp ‘azm-i Çin (6) kıldılar. Giderken
şayyâdlar denizde bir cānever şayd étdiler. Şāha getür-
diler. Şāh nazar (7) kıldı. Gördi kim bir ‘acâyib cā-
never adam şeklinde iki başı var. Birisi er başı (8)
saçı sakalı var. Birisi ‘avret şekli gibi zülf ü hāli
var ve bir budı er budı (9) gibi zekeri var ve bir bu-
dı ‘avret budı gibi ferici var. İskender şāh anı göri-
cek (10) ‘acebleyüp bir zamān hayrān kaldı. Nazm:

Nice hayrān olmasun ‘akl-ı şir

(11) İşbu şekl-i hikmete yā bā’l-beşer

Kim kılur ^{bir} katre sudan ol mu‘in

(12) Hāliku’l-insanu min māin mūhīn

Şun‘a bakup sāni‘i bilgil é cān

(13) Kim vèreler saña sāni‘den nişān

Nesr: Çünkü İskender-i Zü’l-karneyn ol

157b (1) iki başlu şekli göricek buyurdu. Böyletdiler, sözi
anlanmadı. Anuñ dahı şekl-i (2) naķsın tēsvir étdürüp
denize bırakdılar gitdi. Yine yēdi gün gitdiler seki-
zinci (3) gün ‘ale’s-şabāh İskender şāh gemisi cemī‘
gemilerün önince giderken denizden (4) anşuzda bir

minareleyin kadd ü kâlib bir 'acâyib şekl-i sûret kim
hiç gözler görmiş (5) degül. Kevân çıktı. Sağına solına
bakındı. Dahı kâhkahâ birle güldi yine (6) denize bat-
dı. İskender şâh anı göricek Restetâlis vezîre eydür:
Yâ vezîr bu ne (7) 'aceb nesnedür kim denizden çıktı
kâhkahâyıla güldi. Yine denize gitdi dedi. (8) vezîr
eyitdi: Ey şâh-ı cihân bu dahı Süleyman peygâmbere ser-
kâşlık eden 'asî (9) olendivlerdendür. Süleyman Peygâm-
berden kaçup bu denize girmişdür. Şimdiki (10) hâlde
'âli hazretünün kim 'azametlü leşkeri bunda êrdi. Leş-
ker gulusı bu (11) gemiler avâzesi denizün ka'rına dek
êrdi ve bu dîv ol gulumu işidicek şandı kim (12) Süley-
mândur kendüleri isteyü geldi. Pes buğur deniz yüzine
çıktı. Tâ kim göre gelen (13) Süleymân mıdur çıkup bak-
dı gördi kim gelen leşker Süleymânun degül. Şâd olup
158a (1) güle güle yine denize batdı dedi. Dahı edebile hâ-
mûş oldu. Kaçan ki şâh-ı (2) Zü'l-karneyn bu haberi ve-
zîrden işidicek vezîre âferin kıldı. Andan ol êrden (3)
yine 'azm-i râh edüp yedi gün yedi gece gitdiler. Seki-
zinci gün 'ale's-sabâh (4) şâh gemisi önce giderken yi-
ne bir minâre şeklinde kadd ü kâlib çıktı. Dahı sağına
(5) solına bakdı Elin eline urdı. Zâr u zâr ağladı da-
hı yine denize batdı. İskender (6) şâh anı göricek yi-
ne Restetâlis vezîre eydür: Yâ vezîr-i kârdân bu dahı
neydi kim (7) deniz yüzine çıktı dahı sağına solına
bakup iki elin biri birine ukup zâr u (8) zâr ağlayup
yine denize batdı dedi yine Restetâlis vezîr eyitdi:
Yâ İskendere' z- (9) zamân bu dahı ol dîvlerdendür ki
Süleymân peygâmbere aleyhi's-selâm gördi kim bunlar

(10) gāyet la'īnlerdür fikr kıldı kim kendüden şogra bunlar cihānda kalıcak olurlarsa (11) insānı helāk ederler. Pes buyurdı. Bunları bend êtdiler. Dağı bu denize bıraktılar. (12) Andan bu dīvler Süleymāna şordılar kim yā Süleymān bu bentden biz ne vakt kurtılıruz (13) dēdiler. Süleymān 'aleyhi's-selām bu dīvlere cevābı bu oldı kim kıyāmet kopıcak kurtılırsız

150b (1) dēdiler. Bunlar dağı bu dem leşker gulusın işidüp şandılar kim kıyāmet kopdı denizden (2) birisi çıkdı kim göre kıyāmet kopmış mı gördi kim kıyāmet kopmamış, leşkerdür. Anı göricek (3) ağıladı. Yine denize batdı dēyüp du'ā kıldı. Yine İskender şāh vezīre āferin kıldı. (4) gitdiler. Üç gün üç gece gidüp dördünci gün bir cezīreye yētdiler. Şāh buyurdı gemileri (5) kenāra sürdiler denizden çıkup bār u büngāh hayme vü çadırlar kurdılar. Şāh dīvānında (6) begler, melikler cem' olup yerlü yerinde karar êtdiler. Bugur İskender-i Zü'l-karneyn (7) Keyd-i Hindūya eydür: Ey server-i Hindūstan bu cezīrenün dağı adı nedür ve hem (8) 'imaretlik var mıdur dēdi. Andan Keyd-i Hindū eyitdi: Ey şāh bu cezīrenün adına (9) Rāmin dērler. Evvel rūzigārlarda bunda mu'teber şehirler varmış. Halkıla tolu tā (10) Nerrimān şāh devrinādek. Kaçan ki Nerrimān şāh bunda hücūm edicek bu cezīrenün (11) kavmi Nerrimān şāh korkusından şehirlerin köylerin birağup kaçdılar. Şarp yerlere tağıldılar. (12) Nerrimān şāh dağı bu vilāyete gelüp kavmin bulımayıcak şehir ü vilāyetlerin harāb êtdi dağı (13) gitdi ol zamāndan berü bu cezīrenün kavmi vahşī olup durur. Tağlarda ve şarp yerlerde

159a (1) yörürler şehir ü elleri şöyle harab ammā ey şah-ı ci-
hān bu cezirede ma'denler çokdur (2) Altun bunda ot gibi
biter dedi. Andan İskenderi Zü'l-karneyn Çihil-pây-ı 'Irā-
kīye eydür: (3) Yā 'Irākī yörü var cezireyi serverleriyle
şikār et. Kavminden ele giremin getür görelüm (4) dedi.
Andan Çihil pây-ı 'Irākī, Kaytās-ı Yūnānī, Kays-ı Rūmī,
Kaysūn-ı Kırīmī, Süheyl-i (5) Serhī, Tāyim-i Belhī,
Seyf-i 'Adenī ol yedi serverler at arkasına geldiler on
yedi (6) biğ er yegin at yegin aldılar. Dahı cezire-i Ra-
min tağlarına tağılup şikār etdiler. (7) Rāvī kavlince ol
ceziredeki kavm şah leşkerin ırakdan gördiler dahı ürkdil-
er kaçdılar (8) tağıldılar gitdiler. Ammā ol yedi server-
ler bir kaçınuğ ardların sürdiler erdiler yedi (9) er
dört 'avret dutdılar. Şah-ı Zü'l-karneyne getürdiler. Şah
dahı nazar kıldı gördi kim (10) şekl-i şüreti hemān insān
ammā üzerlerinde geyecekleri yok. Eri 'avreti şöyle ur-
yān (11) velī tenleri şöyle kıllu kim bedenleri gözükmeyiz.
Pes buğur şah buyurdi. Ol kavmi söyletdiler. (12) Velī
sözleri anlanmadı. Şah eydür: Yā Eflātūn bu kavmuğ sözle-
ri niçün anlanmaz. Eflātūn (13) eyitdi: Ey şah-ı cihān
bunlar zād-zevāde yemezler. Nebāt yerler. Nebāt yeyen
ādem hayvān

159b (1) sıfatın dutar. Anuñiçün dilleri anlanmaz dedi. Andan
İskender şah buyurdi. Ol cezire (2) kavmin yine koyu vēr-
diler gitdi. Pes buğur İskender şah Keyd-i Hindūya eydür:
Yā Keyd dedüñüz kim (3) bunda altun ot gibi biter. Ne yer-
de biter. Baş ol varalum dedi. Keyd-i Hindū (4) eydür: Ey
şah-ı cihān bu cezirede altun bitmez yer yokdur. Kanda ge-
rekse biter. Ammā gece (5) olıcak görünür kim gündüz gö-

rünmez dedi. Şāh daḥı şabr eyledi kaçan ki gün tūlundı şāh (6) buyurdi. Yüz biḡ güzide er at arkasına bindiler şāhla cezire-i Rāmine yörüdiler. Ança (7) gitdiler kim cihānı karānuluk başdı. İskender-i Zū'l-karneyn leşker öñince begler vezirleriyle (8) giderlerdi. Nazar kıldılar gördiler kim ol yazının yüzi yanmış çerāk gibi oldu. Ammā (9) ne resme şöyle kim çifte at ku-laḡı gibi. Kaçan kim İskender-i Zū'l-karneyn ol sahrā-yı (10) bu resme göricek Keyd-i Hindūya eydür: Yā Keyd bu sahrā içinde görinenler ne nesnedür. Çerāk (11) gibi gerçi göründi. Velī şu'lesi çerāklayın degül dedi. Andan Keyd-i Hindū eyitdi: Yā (12) İskendere' z-zamān bu çerāklayın görinenler altundur. Hak Te'ālā emriyle yerd-den ot (13) gibi biter. Ammā ey şāh-ı cihān bunun ḥaşşiy-yeti şöyledür kim yine gün toḡmadın bitdügi

- 160a (1) yerde topraḡa batar. Ammā kaçan ki gün tūlunsa işbu resme görünür. Velī yā İskendere' d-devran (2) gerçi altun aşikāre görünür velī alması zahmetlüdür dedi. Şāh-ı Zū'l-karneyn eydür: Yā Keyd (3) bu altunı almaḡın zahmeti nedür dedi. Keyd eyitdi: Ey server-i 'ālem her çifte görinen (4) altunların katında ikişer karınca vardır. Şöyle karıncalar kim her biri bir tāzı itden (5) ulu, ikişer başlu altışar ayaklu. Kaçan ki altunı almaḡa varalar, ol iki karıncalar varanı (6) helak ederler dedi. Keyd-i Hindū böyle deýicek şāh-ı Zū'l-karneyn tebessüm etdi. Andan (3) İskender şāh eyitdi: Yā Keyd ben himmetimi şöyle dutmuşam ki nerre dīvleri sıyam karınca (8) leşkerine ne gussa dedi. Daḥı buyurdi. Ol yüz biḡ güzide er dört yüz kırk dört (9) çift tabulları nakārları

ansuzda urdılar Hem borı vü surnāları ürdiler. Ol altun şahrāsına yürüdiler. Ahbār içinde şöyledür kim İskender şāh bu resme kılıcak ol (11) āhen-puş erün ce-be vü cevşan şu'lesi fersah-be-fersah yol gitdi. Ol tabl u (12) naḳḳārlar borı vü surnālar āvāzları be-evc-i āsumāna yetdi. Ol heybetden altun katındağı (13) karıncalar ürkdiler. Tağılup kaçdılar. Nazm:

- 160b
- Rāyıla tedbiri gör kim neyledi
(1) Ancılayın müşkili hall eyledi
Rāyıla haşıl olur her bix ümīd
(2) Rāy durur bağılu işlere kilīd
Rāyuñı piş eyle her bir işde sen
(3) Tā olasın cümle korkıdan āsan
Hör dutma rāyı tēc eyle başa
(4) Her işüñi tā iledesin başa

Nesr: Rāvī eydür: İskender-i Zü'l-ḳarneyn 'aleyhi's-se-lām (5) ol altun katındağı karıncaları bu resme kim tağıtdı buyurdi leşkere ol şahrā (6) içinde ne kadar kim altun görünürdi. Tā sabāha degin dērdiler sabāh olıcak ḳondılar. (7) Ol gün ol gece anda yēdiler, içdiler, yattılar, uyudılar. Çün kim sabāh oldu. Şah buyurdi (8) Yine gemilere binüp gitdiler. Ol gün yarındası 'ale's-sabāh bir 'acāyib yēl ḳopdı. (9) deniz dibinden ḳaynadı şāhuñ gemilerin oynatdı. Yer yerin deniz yüzine bulıtlar yörüdi (10) ḳaranulak deryā yüzün bürüdi ra'd çağırdı. Berk şakıdı. Şöyle kim şāh gemiler (11) içinde leşkerile 'āciz ḳaldılar. Ancalar feryād u figānlar ḳıldılar. Kıssa dırāz ḳılmayalım (12) öyle vaktine degin

- ne kim ol gemilerin hâli oldu ki kimse görmüş degül.
Şuna (13) érdi kim cemî' gemiler garka vara. Andan İskender-i Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selâm el götürüp
- 161a (1) du'â kılop yüz hâzrete dutdı. Münâcât êtdi necât bulmağıçün andan Hâk emrile (2) deniz yüzinden bir 'acâyib nesne peydâ oldu. Kuş şeklinde velî şöyle kim nûra benzer (3) Kaçan kim ol kuş deniz yüzinden kanad açup kim uçdı. Anun nûrından deniz yüzi (4) rûşen oldu. Pes ol kuş bir yaña yönelüp gitdi. Şâh-ı Zü'l-karneyn anı göricek (5) gemisin anuñ ardınca sürdi. Anı gördiler kim yel dañı sâkîn oldu. Deniz mevcî (6) dañı yatdı deniz kenârı dañı göründi ve ol nûrânî kuş dañı uça deniz kenârına (7) çıkdı kondı. Şâh dañı leşkerile ol kuş ardınca deniz kenârına çıkdılar (8) Gördiler kim ol kuş konup otururken silkindi. Bir âdem oldu. Velî durduğı yerden (9) yine gayb oldu. İskender-i Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selâm anı göricek bildi kim Hızır (10) peygâmberdür 'aleyhi's-selâm. Andan İskender şâh buyurdı gemileri dükenlediler, gördiler kim (11) yêtmîş gemiler ol dört biñ dört yüz kırk dört pâre gemilerden gark olmış kavmiyle (12) kırılmış. Şâh-ı Zü'l-karneyn bu hâli göricek melûl oldu. Restetâlis vezîr nazar (13) eyledi. Gördi kim şâh melûl olmuş. Eyitdi: Ey şâh-ı cihân mübârek hâtırınuzdan
- 161b (1) melâlet eseri var gibi, hayr ola dedî. Şâh-ı Zü'l-karneyn eyitdi. Nice melûl olmayayım ki (2) bunca gemiler kavmiyle helâk oldu dedî. Andan Restetâlis vezîr eyitdi. Nazm:

- (3) Dedi kim şāha cihān hāli budur
Māhūmīhr ü çarḥ aḥvāli budur
- (4) Geh bitürür ādemiḡi cem' eder
Geh bitürür cem' olanın kam' eder
- (5) Ger bitürdüḡin eger yētürmese
Yā yētürdüḡin yine bitürmese
- (6) Lezzeti bu dī-ḡiḡi olmazıdı
'Ömür devlet kıymeti kılmazıdı
- (7) İntizāmı bu cihānuḡ şehriyār
Gelmeḡ vü gitmeḡ durur şöyle ki var
- (8) Gelüben gitdüḡine ḡalk-ı cihān
Sen melül olmaḡıl ey şāh-ı cihān
- (9) Her kim işbu menzile ḡonsa göçer
Bu cihān köpri durur gelen geçer
- (10) Dem ola kim bizde bundan göçevüz
İşbu dünyā köprisini geçevüz
- (11) Biḡ yaşayan işbu milki dutmadı
Dünyeyi kimdür ki koyup gitmedi
- (12) Key-ḡubād u Rüstem ü Behrāmı gör
Key-murād u Erdeşiri yēdi gör
- (13) Cümle ḡondı göçdi işbu menzile
Çok zaman ḡükm ētdiler bu ābū ḡile
- (1) Līk bunda biri bāḡi ḡalmadı
Şöyle gitdi kim şānasın gelmedi

(2) Niçeler dahı gelüp gitse gerek
Hasretile ançalar yétse gerek

(3) Yāhūd āyā hasret ü mihnet yolın
Eylegil āsān olgıl sen mu'īn

(4) Fā'ilātūh fā'ilātūn fā'ilāt
Nefsūn öldürdüñise buldun necāt

(5) Nesr: Rāvi eydür: Kaçan ki İskender-i Zü'l-karneyn Restetālīsden bu cihān hālinüñ (6) naşihatın kim dinledi mübārek hātırı birez ārām kıldı. Gönjinden ol melālet (7) ğubarı gitdi buyurdi. Yine leşker gemilere girdiler. Dahı 'azm-i Çin kılup gitdiler bir (8) ğun'ale's-sabāh bir cezireye yētdiler. Buyurdi şah, gemileri kenāra sürdiler gemilerden (9) çıkup kuruda bār u būngāhlar kurdılar. Andan İskender-i Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selām divān (10) ārāyide kıldı. Begler melikler cem' oldılar kim oturdi, kim durdi. Pes buğur İskender (11) şah Keyd-i Hindūya eydür: Yā Keyd bu cezireñün adı nedür ve hiç bunda imaretlik var mıdur (12) dēdi. Andan Keyd-i Hindū eyitdi: Ey şah-ı cihān bu cezireye cezire-i vak vak (13) dērler ki ulu ceziredür. Ğāyet ma'mūrdur. Ammā vilāyeti Rikistāndur şöyle kim yol

162b (1) iz belürmez. Géce olıcak bılduz salımına giderler. Gündüz olıcak kumdan yol belürmez (2) ve bu cezireñün yine çevre yanında yēdi yüz yētmış yēdi cezireler dahı vardır. Bu cezireye (3) ta'allukdur ve cemī'sine bir'avret pādīşāhlık éder dēyüp dēdi kim. Nazm:

(4) Bu cezîre toptolu durur diyâr
Oldı bir 'avret bulan şehriyâr

(5) Altı biñ var kullığında gonce leb
Hizmet éderler katında rûzuşeb

(6) Serv- kaddür gonce lebdür müşg-bü
Ser-kiş olmaklık olupdur aña hē

(7) Nesr: Ve dahı yā şāh-ı 'ālem şimdi kırk dört yıldur kim ol 'avret bu vilāyete (8) şāhlık éder. Kimse baş indürmez. Serpāl-i Hindū neslindendür. Adına Bihterān (9) dērler dēdi. Hākīm kavlince kaçan ki İskender şāh Keyd-i Hindūdan bu haberi işitdi. (10) Bihteranın arzusına düşdi. Döndi Keyd-i Hindū eydür: Yā server-i 'ālem hoş (11) hātundur ve hem mahbūbedür. Böyle dēyicek İskender şāh Keyd-i Hindūya eydür: Yā (12) Keyd yā nice édelüm leşkerile üstüne mi gidelüm veyāhūd kāsīd gönderüp da'vet mi (13) kılahım dēdi. Andan Keyd-i Hindū eydür: Ey şāh-ı cihān bu cezîre-i vak vak kumdur

163a (1) ve hem susuzlukdur. Leşkerile gidersüz leşker susuzlukdan zahmet çeküp helāk (2) olurlar. Kāsīd gönderesüz. Degme kişi başaramaz. Meger bilür kişi ola dedi. Rāvī eydür: (3) Ol demde begler vezīrlər bu işün müşkilinde kaldılar kim ne resme çāre bulalar. Andan (4) Restetālīs vezīr eyitdi: Yā İskendere'd-devrān buyır leşkerat arkasına süvār olsunlar (5) yörüsünler. Bu cezîre-i vak vakı şikār kılsunlar. Şāyed bu vilāyet kavminden ele gire (6) şāha getürürler. Aña kāsīd koşasız. Bihterāna

ilede müşkilinüz hall ola ve ger-nî (7) Bihterân size muṭî' olası olursa hoş ve illâ olmazsa haşemi hademi bār u (8) bûngâhı koyavuz. Salt leşkerile gündüzün yatavuz gece gece ılduzıla gidevüz. (9) Ne hâlile olursa varavuz. Bihterânıla buluşavuz dedi. Dahı edebile hāmūş oldu. (10) Buğur Iskender-i Zü'l-karneyn Reste-tâlisden bu haberi işidicek gâyet begendi. (11) Tîz buyurdi leşkerden yigirmi dört bin güzide er at arkasına geldi. Bir niçe (12) serverlerle Çihil-pây-ı 'Irākî önglerine düşdi. Dahı cezîre-i vak vaka tuş tuşa (13) tağıldılar. Şikâre meşgûl oldılar. Yedi fersah yol mikdârı gitdiler. Hiç ol diyârda

163b (1) deyyâra uğramadılar. Ammâ Çihil pây-ı 'Irākî leşker öñince giderken deniz kenârına êrdiler. (2) Irağrak yerde bir püšte üzere bir muhtaşan kal'a gördi. Hemân dem serverlere haber kıldı, (3) ardumca gelün deyü dahı ken-düsi ayak götürdi kal'aya gitdi. Serverler dahı 'Irākî (4) der-pâyınca gitdiler. 'Irākî ol dem içinde kal'aya yetdi. Kal'a kavmi 'Irākîyi göricek bir kaçı (5) karşı geldi. Yakın êricek 'Irākîyi gördiler kim bir 'acâyib sekl-i şemâyil korkdılar. Yine (6) döndiler kal'aya geldiler. Kal'a kavmi şordılar kim niçün kaçduğuz ol bir kişiden dediler. (7) Anlar dahı 'Irākîyi vaşf etdiler. Ol 'aceble dururken gördiler kim 'Irākînün ardınca (8) çokluk leşkerile serverler êrdiler. Ol kal'a kavmi dahı dârilüp kal'alarına girdiler (9) kapuların bağladılar. Bu yanadın leşker dahı êrdi. Kal'aya karşı saf bağlayup durdılar. (10) 'Irākî ileri yürüyüp kal'aya yakın geldi be-avaz-ı bülend çağırdı. Eydür: Yâ kavm bu (11) kal'a

kimündür. Bizden korkmañ birinüz gelsün haber soralum
dahı gidelüm dèdi. Andan (12) kal'a kavmi 'Irākīyi oka
duttılar. Çihil pāy-ı 'Irākī dahı kakıdı tīz bir karu-
re neft bir (13) sâ'ikâ okına berkitdi. Kāvī kavlince
ol kal'a ağaçdan idi. 'Irākī neftile sâ'ikâ okın

164a (1) atdı. Ol kal'anun bir tarafına uğradı. Kırı ağacı-
dı hemān-dem yakdı. Kal'a kavmi üşdiler (2) kim süyün-
deler. 'Irākī bir tarafa dahı atdı. Revān kal'a od dü-
di dutışdı. Kal'a kavmi (3) bu hāli göricek kaçdılar.
Gemileri varıdı. Cümle er ü 'avret gemiye girdiler da-
hı deniz yüzine (4) gitdiler. Bu taraftan Çihil pāy-ı
'Iraki gördi kim kal'a kavmi kal'adan indiler kaçdılar.
Tīz (5) serverleriyle deniz kenārına sürdiler. Ol kavm-
den yedi kişi dutdılar şāha getürdiler. (6) Şāh 'Irākī-
ye eydür: Yā 'Irākī bu kavmi kanda bulduñuz 'Irākī dahı
hāl ü hikāyeti eyitdi. (7) Şāh anı işidicek 'Irākīye
taḥşin kılup çokluk māl u genc bahşış etdi. Pes buğur
(8) İskender şāh Keyd-i Hindūya eydür: Yā Keyd bu kav-
me Hind dilince Bihterānı sor görelüm. (9) ne haber vē-
rürler dèdi. Andan Keyd-i Hindū ol kavme ayitdi: Yā
kavm ne halksız işbu (10) vilāyetünüz ne dërler adı
nedür ve hem şehriyārınuz dahı kimdür den, korkmañ ha-
ber verün (11) dèdi. Andan ol kavm bu sözi işidicek
bir piri ilerü yürüyüp eydür: Ey şāh-ı cihān (12) bu
vilāyetümüz adı cezīre-i vak vakdur ve şehriyārımız da-
hı bir 'avretdür adına (13) bihterān dërler. Yedi yüz
yétmiş yedi bunun gibi cezīneye dahı hüküm eder dèdi. Bu-
ğur

164b (1) Keyd-i Hindū eydür: Yā pır şehriyārınuz Bihterān

şimdi kâdâdur. Ol pîr eyitdi: Yâ server (2) işbu ce-
zîrede bir şehir vardır. Adına Gâşlâl dërler bizüm kal'a-
muzdan yêdi günde (3) varur. Bihterân anı tahtığâh
edinmişdür. Yaz kış anda olur dëdi. Pes buğur İskender
(4) şâh bu haberi alıcak buyurdi. Eflâtûn hakîm Bihte-
râna İskender şâh ağzından (5) bir nâme yazdı. Evvel
korku haberin vërdi. Andan istimâletledi. İskender-i
Zü'l-karneyn (6) 'azâmetin, heybetin, himmetin, 'ad-
lin hükûmetin bir bir şerh kıldı. Nâmeyi tamâm kılcak
(7) şâh eline sundı. Şâh dahı nazar kılpup begendi. An-
dan hâtem urup 'Irākînün (8) eline verdi. Ağız cevâbı
şöyle dëdi kim Yâ 'Irākî Bihterân bana gelürse hoş ve
ger nî (9) gelicek olursa şöyle bilsün ki ben ana va-
ruram dëdi. Andan Keyd-i Hindüya eydür. (10) Bu kişi-
lerün birini 'Irākîye bile koş kulağuzlık eylesün dëdi
Keyd-i Hindü eydür: (11) Ey pîr gerekdür ki İskender
şâhın peykiyle bile gidesin dëdi. Pîr eyitdi: Ey (12)
server ben varurdum ammâ pîrem yörümekden kaldum uş
oğlum Garîs varsun. (13) Nev-civândur ve hem yol yö-
rümekde cüst ü çābükdür kāsîdile bile gitsün dëdi.

165a (1) Kışsa dırâz kılmayalum. Ol giriftârların altısın
alı koyup birisin 'Irākîye koşdılar, (2) gitdi. Gün-
düz yatdılar. Gëce gitdiler. Şehr-i Gâşlâla yakın yet-
diler. Bir depe üzerine (3) çıkdılar. Çihil pây-ı 'Irā-
kî nazar kıldı. Gördi kim bir şahrâ içinde bir mî'teber
şehir (4) düşmüş yatur. Çevresi burc bārū. 'Irākî ol
şehri göricek revân depe üzerinden (5) indi şehre geldi
kaçan ki kapuya ericek derbânlar gördiler kim Agrîsile
bir (6) cüst ü çābük harîf hoş âletler üzerinde ārâyide

etmiş sağına solına (7) hançerler dakınmış başına bir kilâbı sarınmış elinde bir elmās nacāk dutmuş (8) şöyle kim bakışından gören vehm alur. Kaçan ki ‘Irākîyi bu vechile gördiler Ağrîse (9) sordılar bu ne kişidür kim hiç bizüm vilâyet kavmine benzemez dēdiler. Andan Ağrîs (10) derbānlara eydür: Bu kişi Rûm pâdişâhı İskender-i Zü’l-karneyn elçisidür. Bizüm (11) şāhumuza geldi dedi. Çün kim Ağrîs bu resme söyledi. Buğur derbānlar ‘Irākîye (12) eyitdiler. Siz bir lahza durun biz şāhumuza haber kılalum görelüm ne dēr dēdiler. (13) Dahı bir kaçı Bihterāna gitdiler ol dem içinde geldiler Kāşid geldi dēyü haber ētdiler.

- 165b (1) Kaçan ki Bihterān bānū şāh-ı Zü’l-karneyn elçisin işidicek getürün dēdi. Geldiler (2) iletdiler. Göricek sordı. Ne kişisin dēyü. ‘Irākî eyitdi. Şāh-ı Zü’l-karneyn (3) kāşidiyem, nāme getürdüm dedi. Andan Bihterān bānū İskender şāh haberin işidicek (4) şād oldı. Zīrā kim şāhun haberin işitmekile arzu ēderdi. Şāhı görmeklige (5) gāyet müştākıdı. Tīz buyurđı. Çavuşlar Çihil pāy-ı ‘Irākîyi aldılar ‘izzetile (6) Bihterān bānunun kaşına geldiler. ‘Irākî çünki iğerü girdi gördi kim bir mu’teber (7) kaşır ammā içinde bir murassa‘ taht kurulmuş üzerinde bir şāh, lāl-i cevāhire (8) mustağrak olmuş oturur. Velī yüzün bürka‘lamış ve hem kafasında biğ bikir kızlar (9) murassa‘ püş olup şaf bağlayup el kavşurup dururlar. ‘Irākî Bihterān (10) sağına solına nazar ētdi gördi kim Bihterān bānū karşısına bir ‘acayib dīvān (11) durmuş müretteb. ‘Irākî bu haşmeti göricek revān Bihterān bānunun tahtıleyinde (12)

baş kodı. Andan el kavşurup karşı durdı dağı Bihterāna Hind dilince duā (13) kılıp medh ü senā okudı. Bihterān bānū dağı Çihil pāy-ı İrākī göricek gāyet begendi, 166a (1) gönlinden eyitdi. Bunun şahı dağı kendüye göredür dedi. Andan İrākīye eyitdi: Yā kāsīd (2) merhabā hoş geldün kadem getürdün. Milki müşerref kıldun ammā İskender şah şimdi (3) kandaşur dedi. İrākī dağı oda yakduğı ağaçdan kalāyı şalı verdi. Andan İskender (4) şahun nāmesin öpdı dağı iletđi Bihterān bānunun tahtı üzerinde kodı. Yine yêrine (5) geldi durdı dağı eydür: Ey şah-ı Hindūs-tān İskender şah ağız cevābı eydür: (6) Bihterān bānū bağı İzzetiçün gelsün ve ger gelmezse hod ben ağıa vururam dedi. Deyüp (7) edebile hāmüş oldu. Andan Bihterān bānū buyurđı. Şah nāmesin okudılar. Nazm:

(8) Böyle demiş şah-ı Zü'l-karneyn e cān
Kim sağı benden selām ey Bihterān

(9) Bu hümāyūn-nāme kim ere sağı
Cān u göğülden mutī olğıl ağı

(10) Korkma benden kim ziyānum yok durur
Luţuf ihsānum begāyet çok durur

(11) Anğı şehirler meclisüme cem olur
Niçe ālimler uçmağı sem olur

(12) İctimāum gibi bir dağı nişān
Degme şehirler etmemişdür Bihterān

(13) Mal u milke etmezem ben rağıbeti
Niçelere bağış ederem milketi

166b

- (1) Şanma kim senden diyārūnı alam
Tā elünden nakd-i varūnı alam
- (2) Beglere ʿtdüm vilāyetler ʿatā
ʿĀsī olan şöyle bil ʿeder hatā
- (3) ʿĀsī olma tiz ʿeriş gel devlete
Yohsa düşersin belā vü miḥnete
- (4) ʿĀsī olmak devlete gey şūm olur
İş ʿdinen şūmı hem- meşʿūm olur
- (5) Kimse benden kaçuban kurtulmadı
Kaçdı illā tāt u tahtın bulmadı
- (6) Toğrı gelen begleri şāh eyledüm
Şehleri daḥı şehin-şāh eyledüm
- (7) Niçe bir ʿlünde şāhlık edesin
Milkün içre kanda dersen gidesin
- (8) Gel berü senden uluya ḥizmet ʿet
Pādişāhlık kanūnı yolınca git
- (9) Her ki kendüden yege ḥizmet kıla
Devlet ü ʿukbī dedüklerin bula
- (10) Dünyede bāki dilerseñ yādunı
Ḥizmet ʿet İskendere artur adunı
- (11) Yok eger söze uyup gelmeziseñ
Bu naşihatlerüm almazısañ
- (12) Şöyle bil şehruñe iltersin beni
Tāt u tahtuñdan düşürürem seni

(M)

میسوم

{13} Fur-ı Sindi kim işitdün neyledüm

“Ākk olduğıyığın dār eyledüm

167a

(1) Söz tamām oldı burada Bihterān

Olma sende nite k’oldı Hezberān

(2) Nesr: Rāvī eydür kaçan ki Bihterān bānū Iskender
şāh nāmesinden bu haberi işidicek (3) içine gāyet kōr-
ku düşdi. Bir zamān fikre varup şöyle durdı kendü ken-
düye eyitdi. (4) Bunca şāhlar bunca serverler bununla
başa varmadılar. Bundan kaçanlar cān kurtarmadılar, (5)
şimdi benüm devletüme lāyık oldur kim ne kadar mālum
gencüm varsa buna pīşkiş çekem (6) senünem dēyüben vi-
lāyetüm bundan kurtaram ve ger nī buña “āsī olacak o-
lursam katına varmazsam (7) ol gelür vilāyetüm at aya-
ğı altında virān édüp nām u nāmusı yeke vērür dēdi.

Nāzm:

(8) Rāy odur kim “ākıbet-endiş ola
İşlemedin işinün fikrin kıla

(9) İş ki işlendi atılmış ok durur
Anı dönderme ki çāre yok durur

(10) Bilinmeyince iş önini işleme
Sonra dönüp barmağını dişleme

(11) Son pişmānlık sana şöyle ki var
Assı etmez bellü bil ey şehriyār

(12) Er odur işlenecek işün önün
Anlaya tanılamaya sonra sonun

(13) Nesr: Rāvī eydür: Kaçan ki Bihterān bānū İskender şāh işinde bu vechile kim fikr

167b (1) kıldı. Andan tiz buyurdi. İskender şāh nāmesine cevāb-nāme yazdılar. Luṭfıla istikbāl (2) sözlerin düzdiler. Andan Çihil pāy-ı 'Irākiye hoş mihmānı kılup ağırılayup hil'atlediler. (3) Ol gece şehr-i Gışlālda yēdiler, içdiler. Yarındası 'ale's-sabāh olacak Bihterān (4) bānū nāmeyi 'Irākīnūn eline vērüp ağız cevābı şöyle dēdi kim: Ey şāh-ı cihān uş (5) nāme 'akābince ben daḥı 'ālī haziretüne ērem dedi. Daḥı andan Bihterān bānū 'Irākīyi (6) Agrīsile yine İskender-i Zü'l-karneyne gönderdi. 'Irākī gidicek Bihterān bānū daḥı (7) İskender şāhiçün pişkiş belek yat u yarak ḥāzır kılup andan vilāyetün iş (8) görmiş serverlerin 'akıl ve dānā uluların cem' etdi ve daḥı bār u büngāh, ḥayme vü (9) ḥazīne vü ḥar-gāh götürüp 'azm-i İskender şāh kılup gitdi. Bu taraftan Bihterān bānū (10) gitmekde. Rāvī kavlince ol tarafta Çihil pāy-ı 'Irākī daḥı becīd sürüp yine (11) İskender şāha érdi. Begler melikler server ü selāṭīnler, 'Irākī geldügin göricek (12) şāh-ı cihān dīvānına cem' oldılar. 'Irākī daḥı şāh bārigāhına girdi. Agrīs (13) anaruda durdı. 'Irākī şāha baş koyup du'ā edüp karşı durdı. Andan şāh-ı

168a (1) Zü'l-karneyn eyitdi: Ey server-i 'Irākī ve 'Irākeyn Bihterāndan ne ḥaber söyle işidelüm (2) dēdi. Pes buḡur 'Irākī eydür: Ey şāh-ı cihān yoldaş münāsebetiyle üç gecede (3) Bihterān bānū taḥṭıgāhına şehr-i Gışlāla varduk. Bihterān bānūyı kaşrında bulduk. (4) Ol hümā-

yun-nāmeyi Bihterān bānūya sunduk. Ağız cevābın vēr-
dügümüz dem Bihterān bānū (5) baş yere koyup devletü-
ne istikbāl kıldı ve cān u gönülden emre mutî“ oldu.
(6) Andan ben bendeni ‘izzetleyüp hil‘atleyüp ni‘met
ü māl buyurdi. Ol gece şāh şādılgına (7) ‘iş ü nūşa
meşgūl olduk. Yarındası şāh nāmesine cevāb-nāme vēr-
rüp ve (8) ağız cevābı şöyle dedi kim nāme ardınca
şāh hazretine uş ben dağı erişem dēdi. (9) Dağı ‘Irāķi
Bihterān bānū nāmesin öpüp ‘izzetile şāhuñ tahtı kenā-
rında kodı. (10) Andan şāh-ı Zü’l-karneyn buyurdi. Ef-
lātūn hakīm Bihterān bānudan gelen nāmeyi aldı (11)
mütala‘ā kıldı. Okıyıp şāha beyān eder. Ne dēr. Nazm:

Böyle démiş nāmesinde Bihterān

(12) Merhabā hoş geldün ey şāh-ı cihān

Mil kimi kıldun müşerref yā emīr

(13) Cümle şāhuñ tāt u tahtıla serīr

Mal‘u gencümüz yoluña hep nisār

168b

(1) Geldünise uş kılalum şehriyār

Baş u cān senden dirīg etmeyelüm

(2) Hizmetünı koyuban gitmeyelüm

Her ne kim.siz hüküm edesiz biz kula

(3) Biz za‘īfe hem anı eyle kıla

Zi-sa‘adet hazretün gibi emīr

(4) Tāt bahş ola vü hem sāhib - serīr

Kim başa püşt ü penāh ola bu dem

(5) El ü şehrum üzre kim başa kadem

Çok zamāndur vaşfuñ işitmişidüm

(6) ‘İşkuñı göñlüme iş étmişidüm

Şükür şimdi ériserem vuşlata

(7) Var ümidüm kim yarayam hizmete

Ger kabûl éderse bini şehriyār

(8) Hizmetinde ben de olam leyl ü nehār

Egmeyem ayruk dañı bu begligi

(9) Gözlemeyem halk içinde yégligi

Kavl olam kemter-i kemîne bî-cevāb

(10) Söz tamām وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالْصَّوَابِ

Nesr: Rāvī eydür: Kaçan ki Eflātūn hakīm (11) Bihterān bānūnıñ nāmesinden kim bu beyānı okudı şāh-ı Zü’l-karneyn ‘aleyhi’s-selām evvel (12) āhır dinleyicek tebesüm étđi. Andan şāh-ı Rūm vezirlere selātin serverlere eyitdi: (13) Ey cihān halkıñıñ güzîdeleri Bihterān bānū gerçî kim ‘avretdür illā kāmîl imiş.

169a (1) Kim bu vechile nāme yazmış ve buncılayın nevāziş söylemiş dēdi. Dañı şāh-ı Zü’l-karneyn (2) ‘işe vü nūşa meşgûl oldı. Bunlar bunda iş etmekde, ol taraftan dañı Bihterān (3) bānū yēye içe kona göçe gitdi eyyā-mıla gelüp Iskender şāha yétđi. Andan Bihterān (4) bānū uş geldüm dēyü Iskender şāha haber étđi. Rāvī kavlince: Bihterān bānūnıñ (5) dañı habercisi Iskender şāha gelüp haber étđi. Pes buğur şāh-ı Zü’l-karneyn buyurđı, (6) beglere meliklere kim Bihterān bānūya karşı varalar. ‘İzzet kılalar. Serverlerden (7) Kaytās-ı Yūnānî, Kays-ı Rūmî, Kaysun-ı Kırīmî, Süheyl-i Serhî Tā-

rim-i Belhî (8) Efrûz Kâşî, Seyf-i 'Adenî, Kaydar-ı Kırvânî, Şamûs Şavî, Şakûf (9) Rûstenî, bağlâm-ı 'Irâkî, Kilâb Kûfî, Haydar-ı Murgânî, siyah pûş Şirvanî (10) Şirdest Seyrânî, Kûmrâ-yı Kilânî, Tireng Mezen-derânî, Mûselselî; Siystânî (11) Bihrûz-ı İsfahânî, Şehr-veri Şehriyârî, Şehlâs Hâvarânî, Epkâs-ı Rûmî (12) Çihil pâ-y-ı 'Irâkî. Bu yigirmi üç serverler Bihterân bânûya bir kaç fersah yol karşı (13) vardılar, buluşdılar, görüşdiler, 'izzetleşdiler. Andan Bihterân bânûyı alup şâha

- 169b (1) gelmekde ve bu taraftan dağı şâh-ı Zû'l-karneyn 'aleyhi's-selâm buyurdu. Dîvân ârâyide (2) kıldılar. Begler melikler, server ü selâtinler cem' oldılar. Serheng ü ser-firâzlar sağ sol (3) durdılar. Vezîrler şâh karşısına zerrîn, sîmîn şandaliler üzre oturdılar. Kâvî eydür: (4) On iki kez yüz biğ iki düz sipâhî dîvâna gelüp kim, oturdu kim durdu ve ol (5) taraftan dağı Bihterân bânû-yı serverler alup geldiler leşkerin şâh leşkerinin bir (6) tarafına kondurdılar. Andan Bihterân bânûyı pîşkîş-lerile alup İskender şâh (7) katına geldiler. Şâhun bâ-rigâhına ericek nâvî kavlince biğ dört yüz zerrîn kuşaklu, (8) altun çomaklu çavuşlar Bihterân bânûya karşı yürüyüp 'izzet kılup alup (9) şâh dîvânına girdiler. Ka-çan kim Bihterân bânû şâh-ı kûm dîvânına giricek sağ u sola (10) nazar kıldı. Bir mu'teber dîvân gördi kim hiç kimseler görmüş degül. Nite. Şöyle kim on (11) iki kez yüz biğ sipâhî cem' olup yemin ü yesâr a şaf şaf durmuş-lar ve biğ (12) dört yüz serheng ü ser-leşkerler otur-mışlar. Biğ altı yüz hâcibler şâha karşı (13) el kavşu-

rup durmuşlar. Sekiz yüz seksen sekiz t̄ac-d̄ar melik-
ler sağ u sol

170a (1) oturmuşlar. Üç yüz altmış altı server ü ser-fir̄az
pehlevānlar biri birinden yuk̄aru qar̄ar (2) kılmışlar
ve dağı dört yüz kırk dört ehl-i hikmet vez̄irler, üç
yüz on üç (3) b̄i-ḥaṭṭā üstād muneccimler, altmış altı
selāṭīn ṣāhib-ser̄ir sultānlar (4) ṣah-ı cinān çevresi-
ne d̄eriḡmişler. Andan kızıl atlās çeteri h̄umāyūn ṣāh
(5) üzere kurmuşlar. Altında kırk dört s̄im ayaklu otuz
üç köşelü bir zerr̄in taht (6) üzere Süleymān-vār İsken-
der-i Z̄ü'l-karneyn oturmuş ve dağı kafāsında kırk dört
(7) biḡ zerr̄in kemerlü kullar durmuş, elleri t̄iḡ ü teber
kabzalarına urmuş kaçan ki Bihterān (8) bānū İskender ṣā-
huḡ d̄ivānını. bu vechile göricek ḡayrān kaldı ol ḡışme-
te (9), ol saltanaṭa. Andan bir kaç ḡāṣ vez̄irler Bihte-
rān bānūyı İskender ṣāhuḡ tahtı (10) önüne getürdiler.
Bihterān bānū dađı yedi yerde baş kodı. İskender ṣāh da-
đı (11) selāṭīnleriyle ayak üzere durup Bihterān bānūya
‘izzet kıldılar. Niçün. Anuḡiçün kim (12) Bihterān bānū
ulu asıldan idi. Pes buḡur vez̄irler ȳer gösterdiler. Bihterān
bānū dađı (13) bir cevher̄i muraṣṣa‘ sandal̄i kodılar
İskender ṣāha qar̄su. Andan Bihterān

170b (1) bānūnuḡ ol altı biḡ ḡebkār* ḡizmetkār kızlar kafāsın-
da ṣaf bağlayup durdılar. (2) Geldük imdi, Bihterān bānū-
nuḡ bin ḡāṣ vez̄iri varıdı. Adına M̄üşter̄i vez̄ir (3) d̄erler-
di. Andan M̄üşter̄i vez̄ir ilerü yörüyüp Bihterān bānū getür-
düḡi p̄iṣk̄iṣleri (4) ṣāna çekdi. Nite. Evvel biḡ altun eyer-
lü, s̄im uzengilü érkek ‘arab̄i atlar çekdi. (5) Ardınca biḡ
bād-pā altun zenc̄irliü müzerkeṣ ḡalaṭlü ḡar̄ir çullu t̄āz̄i it-

ler (6) çekdi. Dahı ardınca biñ müzerkeş sicimli altun kündelü kuşlar çekdi. Anuñ (7) 'akabince biñ bedr-ay mánendinde müzerkeş hil'at püş dıtayı mutenī kenīzek. (8) ler çekdi. Kimi çengi kimi güyende kimi 'udī kimi rakķāse. Bunların ardınca biñ (9) Ğīnī Māçinī mahbub kullar çekdi. Kiminüñ elinde sīm sini içi tolu zer. Kiminüñ (10) elinde altun sini içi tolu mürvārīd. Kiminüñ elinde billür tabaklar içi tolu la'1 (11) cevāhir. Kiminüñ elinde zeberced şāhınlar içi tolu zümürüd yakūtlar. Bunların ardınca (12) kırk dört kaķār sıķlāt çullu, ebrişim saĝarī püşlu, zerrīn na'1lu kaķırlar çekdi. (13) Kiminüñ yüki nāh u nāsih. Kiminüñ yüki dībā vü harīr. Kiminüñ yüki müşg-i 'abīr ve bunlardan

- 171a (1) ĝayri vilayetinüñ defterlerin ve kaķ'alarının killā-lerin şāh-ı cihān öĝinde kōdılar. (2) Rāvī eydür: Isken-der-i Zū'l-karneyn, Bihterān bānūnūñ ol bī-kıyās pişķiş-lerin (3) göricek taķsīn kıldı. Dahı begler vezīrlar ayak üzere durup Bihterān bānūya (4) 'āferin kıldılar. Pes buĝur şāh-ı cihān ol pişķiş gelen māl u kumāşı kul (5) karavaşı at u it ü kuşı selāķin server ü serheng ü ser-leşkerlere mīr ü sipāhiye (6) haşeme hademe miķdār-lu miķdārınca üleşdirdi. Şöyle kim şāh-ı Zū'l-karneyn (7) ol bī-kıyās māl u gencden bir igne kendü hazīnesine almadı. Hakīm kavlince (8) Bihterān bānū dahı Iskender şāhın 'atāsın baķşışın māl u kumāş üleşdirişin (9) göricek şāh-ı Zū'l-karneynün ol saķāvetine taķsīn edüp 'āferin kıldı. nazm:

- (10) Māl u genc hoşdur begāyet vërmege
Vermesek meyl étme anı dërmege
- (11) Vërmeginçdedür bilürsen lezzeti
Nitekim yërsin görürsin ni'meti
- (12) Gerçi dërler māl u genc çok olsa yeg
İssi nā-kes olıcak yok olsa yeg
- (13) Nā-kesün mālı son uci mār olur
‘Ākibet yakar yığanı nār olur

171b

- (1) Ye yëdür mālun kim mār olmasun
Nūr eyle anı kim nār olmasun
- (2) Māl mıdur ol yënmeyp girmez işe
Yënmeyen māl şöyle bil benzer taşā

(3) Nesr: Rāvi aḥbār içinde şöyle rīvāyet ederler kim
şāh-ı cihān Bihterān bānūyı (4) bu vechile göricek üç
gün miḥmān kıldı. Beglerin, meliklerin, serveḥlerin,
(5) vezirlerin cümle ḥil‘atledi. Bihterān bānūya daḥı
tāc u libāçe vü kemerle bi-ḳıyās (6) tecemmülāt baḥşış
kıldı. Bu böyle olıcak geldük imdi şāh-ı Zü'l-karneyn
‘aleyhi’s-selām bir gün vezirlerle ḥalvet otururken
Çihil pāy-ı ‘Irāḳiye eydür: Yā ‘Irāḳī (8) yörü var Bihterān
bānunun veziri Müşteriyyi ḳıgır. Anuḡıla bir kaç
haberüm vardır dedi. (9) Şāh-ı Yūnān şöyle emr edicek
‘Irāḳī daḥı revān gelüp Bihterān bānū veziri Müşteriyyi
(10) alup İskender şāh ḳatına geldi. Müşteri vezir ge-
licecek İskender şāh daḥı aḡa (11) gereginleyin ‘izzet
kıldı. Ayak üzre durdı. Merḥabāladı, ḥatırın şordı. Zī-

rā kim (12) Müşteri vezir 'izzete hürmete lāyık vücūd idi. Andan Müşteri vezire şah halvetinde (13) yer gösterdiler. Sokrātdan aşağı Bokrātdan yukarı oturdu. Andan Iskender şah Müşteri

172a (1) vezire eyitdi: Yā vezir-i Bihterān var benden Bihterān bānūya 'izzetile selām ēt. Eyit kim (2) Iskender eydür ki bizümle bile yörür mi, yoksa yine vilāyetine gidēr mi. Veyāhūd işbu (3) serverlerden selātinlerden kimseyi helālliğa kabūl kılur mı ve hātırından ne geçerse (4) gögli ne dilerse utanmasun dāsün ve bizden havf ētmesün. Her ne kim maşūdıysa (5) anuñla anı edelüm andan gidelüm dedi. Şah-ı cihān Iskenderü 'l-cevvān böyle deyicek (6) Müşteri vezir dañı şah huzūrından gidüp 'izzetile revān Bihterān bānūya vardı. (7) Iskender şah selāmın vērdi. Şah her ne kim dediyse evvel āhir Müşteri vezir Bihterān (8) bānūya söyledi. Rāvī kavlince Bihterān bānū dañı Iskender şahdan gelen luḡm (9) kerem haberin işidicek fikre vardı. Gördi kim Iskender şah gibi cihān-gir (10) irādetin kendüye vermiş meşveret etmiş. Pes buğur ol bānū-yı a'zam kendü kendüye (11) eydür: Iskender gibi mu'teber pādişāh kim cihān halkı cümle bunun hūkmine fermān (12) emrine muṭi' olup durur. Bu böyleyiken kendü irādetin dañı bize vēricek Biz bu (13) hālile irādetümüzi anuñ eline koyup kenizek niçün olmayavuz dedi dañı andan

172b (1) Bihterān bānū veziri Müşteriye eydür: Yā vezir-i kārđān benden Iskender şahuñ öninde (2) baş koyup yüzine söz eyit kim Bihterān anuñ kemter-i kemine kenizegi-dür her ne hizmet (3) buyursa ne kullukda korsa cān u

başıla tã ölince durayım. Şāhuñ fermānı kılıcın (4) urayım dē dēdi. Bihterān bānū böyle dēyicek andan vezīr Mūşterī dahı Bihterāndan (5) bu haberi alıcak yine şāh-ı Zū'l-karneyne geldi. Baş yere koyup Bihterān bānūdan (6) istikbāl kıldı. Andan Mūşterī vezīr izzetile Iskender şāha eydür: Ey şāh-ı (7) heft-kışver karavaşuñ Bihterān bānū eydür kim Iskender şāhuñ kemine kenizegiyem (8) ne hükm eđerse cān u göñülden muti-yem. Ben cāriyesin ne hizmete lāyık (9) olduğum şāh hoş bilir. Ne hācet kim ben cāriyesine sorar danışur dēdi. Dahı (10) Mūşterī vezīr edebile hāmūş oldu. Kāvī eydür: Iskender şāh dahı Mūşterī (11) vezīrden bu sözi işidicek andan yine eydür: Yā Mūşterī çünkim Bihterān bānū (12) irādetin bizüm elümüze vermiş. Pes imdi Bihterān bānūya lāyık budur kim bunca (13) selātin şehzādlar vardır. Benimile birin ihtiyār kıla. Melālliğa baki cömri

- 173a (1) anuñıla hoş göre. Yā Mūşterī Hakk Te'ālānuñ buyruğı ve peygāamberleruñ kavli budur kim (2) avret bāliğa olıcak er katında ola tã kim andan zürriyyet üreye dēdi. Şāh-ı (3) Zū'l-karneyñ şöyle dēyicek andan yine Mūşterī vezīr şāh dilinden alup Bihterān (4) bānūya geldi. Iskender şāh dedügin Bihterān bānūya dēdi. Bihterān bānū dahı (5) bu haberi Mūşterīden işidicek Mūşterīye eydür: Yā vezīr Iskender şāh katına (6) anuñiğün geldüm ki her ne dērse anı dutam şāh fermānında olam. El gerdan bendine (7) urup kadd hamide kılup yine Iskender şāha istikbāl işāretin ețdi. Andan (8) yine Mūşterī vezīr Bihterān bānūdan bu haberi alıcak yine

şāha geldi. Bihterān (9) bānū haberin dēdi. Pes buğur
İskender şāh Müşterī vezīre eyitdi: Yā vezīr yarın (10)
Bihterān bānū dīvāna gelsün cümle oturan duran server
ü selātinlere nazar (11) kılsun. Kankısın bagenüp diler-
se aña vèrelüm helāllığa. Pādīşāhlar erkānınca toy (12)
dugün kılalum على رَغْمِ الحَيَاةِ dedi.
Şāh şöyle dēyicek Müşterī vezīr yine (13) durup Bihterān
bānū katına geldi. Şāh-ı Rūm dēdügi cevābı Bihterān bā-
nūya i'lām

- 173b (1) kıldı. Bihterān bānū dağı İskender şāhuñ bu nezāke-
tin işidicek gāyet begendi (2) ol iş üzere niyyet dutup
kıldı. Geldük imdi bu taraftan dağı İskender-i Zū'l-kar-
neyn (3) Çihil pāy-ı 'Irāķiye eydür: Ey server-i 'Irāk
ve 'Irākeyn yōri server ü selātinlere Bihterān (4) bānū
yarın nēdecegin haber eyle bālsünler. Yarın yarağıla
ya'nī zīnetile gelsünler (5) dēdi. Şāh-ı Rūm 'Irāķiye
bu letāfetile söyleyicek 'Irāķi dağı pervāneleyin uçdı.
(6) Yörüdi ol deryālayın ceys-i girān içine girdi. Bāri-
gāh-be-bārigāh yörüyüp (7) serverlere ser-firāzlara selā-
tin ü şehzādılara haber kıldı. Leşker kavmi dağı cümle
(8) bildiler kim yarın Bihterān bānū dīvāna gelüp görüp
begendüğine varsa gerekdür. Bunlar (9) bunda. Velī rāvī
kavlince bir dağı bu kim İskender şāh Bihterān bānūya
Müşterī (10) vezīri gönderüp söyleşürken şeytānūl-la'īn
dağı ol dem ol meclīse (11) hāzır durmuşıdı. Ol recīm
Bihterān bānū birle İskender şāhuñ ancālayın luţfın (12)
göricek ol hasūd hased eyledi. Ol la'īn kendü kendüye
eydür: Gör bu İskenderi (13) kim Bihterānlayın mu'teber
şāh-ı rād rikābı altında yörüyeniñde vèrmek ister. Eger

ben

174a (1) bunda bir fitne etmek olursam Bihterān ve Hanī-nī gider ve hem vehm-i gāyret ü 'ār beni (2) helāk eder deyüp oñ recīm ol érden fitne kaşına gitdi. Kıssa dırāz kılmayalum (3) gündüz dağı gidüp gece yatdı. Şeytānū'l-la'īn dağı gündüzün Iskender şāhuñ (4) bir hāş hādimi şeklinde durdı. Halk yatıcak vakt recīm sürdi Bihterān (5) bānū bārigāhına geldi. Andan Bihterān bānū bevvābları dağı recimi göricek (6) karşı vardılar şordılar kim ne kişisin ve ne işe geldün işbu bī-vakt dediler. (7) Andan şeytānū'l-la'īn eyitdi. Iskender şāh katından gelürem anuñ hāş muḳarreb (8) hādimiym velī size haberin getürdüm Bihterān bānuya siz dağı ben geldüğüm sırrıla (9) bildürün dedi. Şeytānū'l-la'īn şöyle deyicek revān Bihterān bānuya bildirdiler (10) Bihterān bānū dağı bir hāş halvet hādimi gönderdi geldi. Şeytān (11) şāhdan geldi deyü 'izzetile Bihterān bānū katına ilettdi. Bihterān bānū katına (12) varıcak baş koyup el kavşurup durdı. Bihterān bānū dağı recime nazar etti (13) gördi kim bir muhteşem hādım andan merhabālayup karşısına yer gösterdi oturdı.

174b (1) Andan Bihterān bānū recime eydür: Ey hādım-i hāş işbu vakt geldüğünden (2) maḳşūd ne söyle bilelüm ve ana göre hizmet kılalum dedi. Bihterān bānū söyleyicek (3) andan şeytānū'l-la'īn fitne dilinden eydür: Yā Bihterān bānū Iskender şāhuñ (4) bunca zamāndur hāş hādimiym her ne meşvereti kim ola halvetinde benden (5) gāyri olmaz velī yā Bihterān bānū şimdi sen Iskenderden gāfilsin ve anuñ (6) fitnelerinden hilelerinden bī-haber-

sin. Yā hātūn cihān içinde İskenderleyin (7) hayāl-engīz yokdur. Şöyle bil kim İskender seni sevüp durur dērler kim seni kendü ala.(8) Ammā saña ki gönli kimi dilərse ana vėreyin dēdügi budur kim seni imtiḥān kı-lur ğayrı (9) kimseye varuram dēdüğün gibi seni öldür-se gerekdür. Vezīrleriyle şöyle meşveret (10) ētdiler. Ben bī-çāre daḥı bu meşvereti işidicek seni esirgedüm uş gelüp. ḥālī (11) ḥikāyeti ṭapuḡuza bildürdüm. Yā hātūn-ı ‘ālem yarın saña İskender şoracak olursa (12) kim serverlerden birin ihtiyār kııl dērse olmasun kim cevāb vėresin ṭop (13) lāzım olurlarsa İskenderden ğay-rıya varuram deme yohsa söz yaḡılırsun dēdi.

- 175a (1) Daḥı Bihterān bānū kātından çıkdı gitdi. Recīm gi-dicek Bihterān bānū endişelere (2) düşdi. Andan Bihte-rān bānū Müşterī vezīri kığırtıdı. Şeytān ḥādīm şeklin-de (3) gelüp söylediği sözi Müşterī vezīre daḥı dēdi. Gerçek şandılar, inandılar. Bunlar bunda (4) bu danı-şıkda velī şeytānū’l-la‘īn daḥı Bihterān bānū kātın-dan gidicek İskender şāh kātına geldi. Tā kim ana da-ḥı bir dürlü iğvā vėren velī ol recīm gördi kim İsken-der şāh (6) bezm kurmuş serveṭ ü selāṭinleriyle‘iş ēder ḥalvet degül şeytān anı göricek (7) şabr ēdüp durdı. Tā kim İskender şāh ḥalvet kıla. İğvā vėrmege āsān ola (8) Bunlar daḥı bunda velī rāvī kavlince söyledür kim Bihterān bānūyı bir ḥarīf çok zamānıdı kim (9) severdi. Ğāyet -āşıkıdı adına Ḳamdān-ı Ḥanīnī dērlerdi. Cezīre-i şında (10) olurdı. Yigirmi dört pāre cezīreye ḥukm ēder-di. Ğāyet kattāl fa‘āl fitne-engīz (11) ḥūn-rīz kimsene idi ve daḥı kimseden korkmaz uşenmez utanmaz ve cengden

gavgādan (12) érmez uşanmaz kişiydi. Bihterān bānūy ol severdi. Bihterān dāyim dilerdi. (13) Bihterān dahı aña varmazdı ve anı begenmezdi. Niçe kez Kamdān-ı Hanīnī leşkerile Bihterān

- 175b (1) bānuğun üzerine geldi kim Bihterān bānūyı gücile ala, başaramadı. Pes buğur Bihterān bānū (2) Iskender şāha gidicek Kamdān-ı Hanīniye haber oldı kim ma'sūkuñ Bihterān bānū Rūmdan (3) bir sultān gelmişidi, İskender-i Zü'l-karneyn adlu. Bihterān bānūy kışkırtmış. Ol dahı (4) vardı aña gitdi mālıla gencile dēdiler. Rāvī eydür: Kaçan ki Kamdān-ı Hanīnī (5) bu haberi işidicek Heyāmı kakıdı buşdı. Kanıkmış ejdehālayın anırdı (6) sağına solına gerindi vü sündi şöyle kim üzerindeki libāsların haşmetinden çak (7) etdi bırakdı. Niçün anuñi-çün. kim. Nazm:

Ma'sūkın Kamdān işitdi kim 'ayān

(8) Gayrı kimse katına varmış revān

Ol işe yanup yakıldı acıdı

(9) Dinç öküz gibi birez hā suçıdı

Ezgüsüz oynardı ol tünd-hū

(10) Çün bu denlü ezgü buldı ol delü

Sücileyin öz özinden kaynadı

(11) Ezgüleyin ezgüsüz hā oynadı

Külhān ocağı gibi kara yüzün

(12) Burtarup yumruğıla dögdi dizin

Sancılanmış at gibi şöyle ki var

(13) Kāh yatdı kāh durdı şehriyār

- 176a
- Şol kuduz kurt gibi iş işleridi
(1) Sağ u sol omuzların dişleridi
Süriden azmış köpek gibi dağı
(2) Çok uluda belini dutup ağı
Encegin öldürmüş ayu gibi hem
(3) Yeye urdı öz özin ey muhterem
Kikkat edüp hük gibi hortladı
(4) Arvanâdur şan bağırup bortladı
Bir iş etdi kendüye Kamdân e cân
(5) Kim görenler taşa kaldı ol zamân

Nesr: Râvî eydür: Kamdân-ı Hanîni kendüye (6) bu resme işidicek yine öz özin yêr di. Yatdığı yêrden durdı serleşkerlerin (7) kığırttı ol kendü hükmindeki yigirmi dört pâre cezîrenün çerisin cem' etdürdi. (8) Andan fîl, at, gergedan, rikâb, cenâb, yatıyarak kılup mu'teber gemilere altmış (9) biñ er girüp kaşd-ı İskender edüp tâ kim vara İskenderden ma'sûkası (10) Bihterân bânûyı ala. Ya'nî bir dâdistâd kıla. Kamdân gitmekde. Velî diñle kim İskender (11) şâh dağı ne der. Râvî eydür: İskender şâh dağı serverleriyle yedi vü içdi (12) meclîs kemâline yêtdi. Selâtin serverler gidüp şâh halvet kıldı. Kaşd (13) kıldı kim râhat 'âlemine vara. Şeytânü'l-la'în dağı gündüzin Bihterân bânûnun

- 176b
- (1) katındağı hizmetkâr kızlar şeklinde düzdi. Nefîs libâslar geyüp yüzini (2) bürk' ayla bürüyüp revân İskender şâhın halveti çadırının kapısına yörüdi. (3) Yakın varıcak İskender şâhın hâş kulları gördiler kim dün

içinde bir harîf (4) sürmiş gelür. Karşu vardılar. Gör-
diler kim bir serv-i hıramân kadd, gül-endâm kızdur.
Pes (5) buğur şahun kulları kimsin deyü sordılar. Recîm
eyitdi: Yâ gulâmlar bihterân (6) bânunun hâş cāriyesi-
ven ta'cîl haberüm var şāha bildürün dedi. Andan (7)
şāhun hâş kulları eyitdiler: Ey nigār de haberin bize
söyle biz şāha bildürelüm (8) dediler. Şeytānū'l-la'in
eydür: Yok size deyicek haber degüldür. Şāha bildürün
dedi. Pes (9) buğur hâş gulâmlar şāha haber etdiler kim
bihterân bânunun bir hâş cāriyesi (10) geldi eydür kim
şāhıla halvet sözüm vardır der dediler. Andan şāh-ı Zü'l-
karneyn (11) eydür: Getürün görelüm neye gelmişdür ve
ne haber getürmişdür dedi. Şāh böyle deyicek (12) gulām
dahı geldi aldı. Recîmi şāh halvetine girdi. Recîm dahı
şāh-ı Rûm (13) karşusına izz ü tâzimle baş urdı el kav-
surup edebile durdı. Pes buğur

177a (1) şāh-ı Zü'l-karneyn dahı recîme nazar kıldı gördi
kim bir bikir kız şeklinde hoş muhteşem (2) kimse. An-
dan İskender-i Zü'l-karneyn recîme eydür: Nice kimsesin
işbu bi-vakt (3) bunda geldüğünden maşşūd nedür dedi.
Şāh-ı Yūnān böyle deyicek recîm eydür: Yâ (4) server-i
cihān bihterân bânunun hâş karavaşıyam hem rāzdaşıyam.
Söyle kim benden (5) toğrı benden inahı yokdur. Böyle
olıcak ey şāh-ı heft-kışver Bihterân bānū fitne vü (6)
fa'al kimsedür. Anun tatlu sözine aldanmağ kim sizüngele
bir hîle kılsa gerekdür benümile (7) şöyle danışdı kim
elbetde ede dedi. Şāh-ı Rûm şeytāndan bu sözi işidicek
(8) andan döndi recîme eyitdi: Ey nigār Bihterân bizümü-
le ne hîle kıla kim biz andan (9) gāfil olavuz dedi.

Şāh şöyle deyicek andan yine recīm eydür: Ey server-i cihān (10) Bihterān bānūnūñ sizūñle hīlesi budur kim Bihterān bānūnūñ bir ‘āşıkı vardır. (11) Cān u gūñül-den sever. Adına Kāmdān-ı Hanīnī dērler. Hükminde yigirmi dört cezīre vardır. (12) Gāyet hūn-rīz kimsedür. Bihterān bānū dahı yarak kılmışdı kim aña varaydı. Hazretūñden (13) haber geldi gelsün dēyü. Pes buğur ol ‘āşıkıçūñ düzdüğü māl u genci kullı kuşı

177b (1) karavaşı, cevāhir ü kumāşı at u iti alup size geldi ve Kāmdāna dahı haber bildürdi kim (2) gele érişe sizūñle bir yaña ola. Ey şāh Bihterān bānū şimdi sizi tatlu (3) dille toyladūğı şeldur kim Kāmdān-ı Hanīnī gele ére gāfiliken sizi Kāmdān eline (4) vère. Ey şāh bu dēdügüm haberūñ dahı yakīnin bilmek dilerseñüz yarın görūñ kim Bihterān (5) bānū serverlerden kimseyi kabūl kılmayısar İskender şāha varuram dēr dedi. Nazm:

(6) Gör ne fitneler düzedür ol lā‘in
Urmağıçūñ şāh İskender yolın

(7) Kāsdı bu İskenderi kim kaķıda
Ol gāzabla ol dahı bir iş éde

(8) Bihterānı yetüre ol şehriyār
Tā ki iblīs şād ola şöyle ki var

(9) Kimsenūñ düzenligin ey pīş-bīn
Şöyle bil kim hiç ol lā‘in

(10) Dirliginde dilegi budur hemān
Ki azgun ola cümle bu halk-ı cihān

(11) Togrı yolınca gideni sevmez ol
Cehd eder kim göstere aña egri yol

(12) Hey ne zâlim kimsedür ol rû-siyâh
Niçe mazlûma 'etdürür feryâd u t'ah

(13) Nesr: Râvî eydür: Kaçan ki şeytânü'l-la'in İskender şâha bânûdan bu

178a (1) haberi vericek İskender şâh dağı gümâna düşdi. Andan ol gümânıla eydür: Görür misin (2) bu bürîde-i gîsû benümle hîle kılmak istermiş dëyüp bir zamân fikre vardı. (3) Döndi ölçdi pes buğur Sâlâr-i Rûm kendü kendüye eydür: Bu gelüp söyleyen şeytân (4) olmasun dëyüp İskender şâh ol netice birle yine ol recîme nazar kıldı gördi kim (5) huzûrıla recîm karşusunda şöyle oturur kim hiç deprenmez. Pes buğur İskender-i (6) Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selâm hâş kullarına eyitdi: Yâ gulâmlar dutuñ bu cāriyeyi görüñ (7) kız midür. Veyahûd er midür, kız sûretine mi girüp geldi dëdi. Şâh şöyle dëyicek (8) ol la'in kaçd kıldı kim gayb ola ammâ gine kendü kendüye şimdi gayb olacak (9) olursam İskender bilür kim şeytānam. Sözüme uymaz igvāmı kulağına koymaz dëyüp (10) recîm 'ilmile kendüyi telbîs edüp durdı. Pes buğur şâh-ı Zü'l-karneyn kulları dağı (11) yer yerin şeytānı dutdılar nazar etdiler. Gördiler kim recîm 'avretleyindür. Râvî kavlince (12) şâhın kulları dağı şeytânü'r-recîmi eyle göricek şâha dëdiler. Pes buğur şâhın (13) dağı recîmden gümânı gitdi. Yakın Bihterân bânunun cāriyesi sandı. Recîm dëdügi

178b (1) söze inandı. Şeytānı yine gönderdi eyitdi: Var Bih-

terānı cüst ü cū kıl. Benüm sebebimle (2) hayra éresin
dédi. Şāh şöyle dēyicek şeytānıdāhı cāriye şeklinde
şāh katından (3) durup gitdi. Recīm gidicek şāh-ı Zū'l-
karneyn dāhı mesnedinde yatdı. Tā kim sabāh (4) yétđi,
İskender şāh yerinden durup halkına 'ibādet kılup tēc
gēyüp tahtına oturdı. (5) Andan begler, melikler, ser-
ver ü selātinler ve şāhzādelər düzünüp bezenip murassa'
tāçlar (6) urup müzerkeş libaçeler gēyüp bellerine ke-
mer-i keyyānlar bağlanup geldiler. Şāh-ı Zū'l-karneyn
(7) dīvānına cem' oldılar. Meclīs kuruldı. Zerrīn bādi-
yeler uruldı. Sīm-sāk sākiler (8) müheyyə durdılar. Gū-
yende vü sūzendelermerānibile oturdılar. Selātin ser-
verler mīr ü mehterler (9) ve vezīrler yerlü yerlerin-
de karar kıldılar. Nazm:

Rūz-zen gün kim rebāba urdı dest

(10) Bir nefesde meclīs ehlin kıldı mest

İçdi gün kim ber-bat oldu nağme-sāz

(11) Bī-zebān 'uşşākdan yüz dürlü rāz

Perdede nağme düzen gösterdi ceng

(12) Sāzıla her perdede yüz dürlü reng

Sözile gün ney nevāda söyledi

(13) Rāst 'uşşākı muhayyer eyledi

Sākīyi yākūt-leb étđi revān

179a

(1) Cām-ı yākūtıla lā'l-i ter revān

Yörıdi meclīsde ol gül-gün kadeh

(2) Kim fütūh-ı rūhdur aşı-ı feraḥ

Şundılar bir bāde-i ‘anber-buhūr

(3) K’oldı eyvān ‘aksiyile tōlu nūr

Açdı bu resme o şāh-ı tāc-baḥş

(4) māl u milk ü genc ü ıklīm étđi baḥş

Milk alup olma déyen şāhib-vücūd

(5) Pīşesi anuḡ gerek kim ola cūd

Tā ki bula her murāda dest-res

(6) Kullıgına ḥalk anuḡ éde heves

Nesr : Ve bu taraftan daḡı Bihterān bānū la‘l ü (7) cev-
vāhire müstaḡrak olup altı biḡ altı yüz ebkār kızla-
rı bile alup (8) geldiler şāh dīvānına girdiler. Keste-
tālīs, Eflātūn yēr gösterdiler. Bihterān bānū (9) bir
cevheri murassa‘ sandalī üzere karar kıldı. ‘İzzetile
andan kafāsında ol altı (10) biḡ altı yüz ebkār kızlar
şaf bağlayıp durdılar. Ehl-i dīvān yine ‘işe vü nūşa
(11) meşḡul oldılar. Tamām meclīs kerem olduḡı dem Sā-
lār-i Rūm Bihterān bānū veziri (12) Müşteri-yi yanına
kıḡırdı. Eydür: Ya Müşteri yōri Bihterān bānūya eyit
işbu oturan (13) duran server ü selātin şāhzādlerden
kankısın kabūl ihtiyār édersē

179b (1) ana verelūm helālliğa dēdi. Şāh-ı Rūm şöyle ḥukm
édicek pes buḡur Müşteri (2) vezir daḡı gelüp Bihterān
bānūya İskender şāh dēdüḡi ḥaberi dēdi. Velī nihān
(3) söyledi. Andan Bihterān bānū daḡı bu ḥaberi işidi-
cek baş kaldırıp hiç kimsenüḡ (4) yüzine bakmadı. Zīrā
kim şeytānū’l-la‘in gelüp kendüye iḡvā verdüḡiḡ gerçek
(5) şandı, inandı idi. Bu böyle olıcak Bihterān bānū

İskender şāh havfından (6) kimseye mukayyed olmadı. Bugur bu taraftan İskender-i Zü'l-karneyn gördi kim Bihterān (7) bānū baş kaldırıp kimse yüzine bakmaz. Kendü gönderdüğü habere mukayyed olmaz yine (8) şāh-ı kūm Müşteri veziri katına kığırdı, eydür: Yā Müşteri Bihterān bānū hiç (9) kimseye mukayyed degül, sū'āl et niçündür dedi. Şāh şöyle deyicek revān (10) Müşteri vezir dahı yine Bihterān bānū katına gelüp eydür: Ya bānū-yı a'zam şāh-ı (11) Yūnān eydür kim Bihterān bānū niçün kimseye mukayyed olmaz kimse yüzine bakmaz dedi. (12) Müşteri vezir şöyle deyicek Bihterān bānū dahı eyitdi: Yā Müşteri İskender (13) şāhun hās hādimi dün gelüp getürdüğü haberden korkaram. Çünki İskender

- 180a (1) şāh beni imtiḥān edermüş dedi. Bihterān bānū böyle deyicek andan Müşteri vezir dahı (2) bu haberi gelüp İskender şāha söyledi. Şāh-ı Yūnān dahı bu haberi Müşteriden (3) işidicek şeyṭānū'l-lā'in kız şüretine girüp gelüp söylediği söze birez inanur (4) gibi idi. Gördi kim Bihterān dahı ol söze nisbet hareket etdi. Pes bugur İskender şāh (5) gönclinden yakini şöyle dutdı kim kimseye vermeyüp arzū etdüğü şeyṭān dedüğü hiledür (6) Andan şāh-ı Zü'l-karneyn güle güle eyitdi: Yā Müşteri Bihterān ol endişeyi içinden çıkarsun (7) kim anı alam gece gündüz bile olam. Ol haber gönderdüğü 'āşıkı gele başa bir hıleye (8) mazarrat ere göreler. Anuñ bu ittifākın gelüp başa demediler mi dedi. Müşteri vezir bu haberi (9) İskender şāhdan işidicek vehme düşdi var bilüsi şaşdı. Andan Müşteri vezir (10) kendüyı derüp şāha eydür: Ey şāh-ı 'ālem ne 'aceb haber söyledünüz Bihterān bānū baş kaldırıp kimse yüzine bakmaz dedi. Şāh şöyle deyicek revān (11) Müşteri vezir dahı yine Bihterān bānū katına gelüp eydür: Ya bānū-yı a'zam şāh-ı (12) Yūnān eydür kim Bihterān bānū niçün kimseye mukayyed olmaz kimse yüzine bakmaz dedi. (13) Müşteri vezir şöyle deyicek Bihterān bānū dahı eyitdi: Yā Müşteri İskender (14) şāhun hās hādimi dün gelüp getürdüğü haberden korkaram. Çünki İskender

terān bānū hakkında (11) ne tuhaf gümān iletdüğüz. Bihterāna kimse mi sormış ve kime haber göndermiş Bu sözi gelüp (12) -ālī ḥazretüne söyleyen kimdür dedi. Müşterī vezīr şöyle deýicek andan Sālār-ı Rūm (13) eydür: Yā Müşterī bu gece gecenün bir yahşı geçdügi sāfat Bihterān bānūnun bir ḥāş

180b (1) cāriyesi baña gelüp eyitdi kim Bihterān bānū Kamdān-ı

Ḥanīniyi sever. Yarak kılmışdı kim aña (2) varaydı. Ben geldüğimi işidicek ol yarağı almış baña gelmiş ve daḥı Kamdān-ı Ḥanīniye(3) haber göndermiş kim gele. Yā nī baña bir mazarrat ède. Eger ğayrı kimseye varmayıp baña meyl (4) ètdigi oldur kim benüm katumda olıcak. Yā nī baña fırsat bulmağa āsān ola. Yā Müşterī vezīr (5) Bihterānün fikri degüldür. Ol endişeden fārīg düşsün ve ger nī başdan çıkar (6) dedi. Şāh şöyle deýicek andan yine Müşterī eyitdi: Yā şāh-ı cihān ḥāşā vü kellā (7) Bihterāndan kim-ālī ḥazretüne yaman şanu şana. Yā anuñ katından kimseye gelüp siz böyle (8) deye. Velī ey şāh ben bende, ḥazretüne haberün rāstın söyleyeyin dedi. Şāh eyitdi: (9) Yā Müşterī söyle toĝrı söz bellüdü de-di. Andan Müşterī eydür: Ey şāh-ı cihān (10) dünki gün yatsuya yakın Bihterān bānū katına sizün bir ḥāş ḥādīmī-nüz geldi (11) eyitdi: Yā Bihterān İskender şāhun senünģile muḥabbeti vardır. Saña kime varursan, kimi (12) diler sen aña vėreyin dèdīgünden maḫşūdı oldur kim seni imtiḥān èder olmasun ki (13) kimseye meyl èdesin yā kimseye varuram deýesin hemān İskender şāha varuram degil.

101a (1) Yohsa seni helāk èder dedi. Bihterān bānū daḥı ol ḥādīm sözine i'timād èdüp kimseye (2) mukayyed olmadı.

Ey şāh, Kāmdān-ı Hānīnī dēdügünüz harīf on yēdi yıldur
kim Bihterān (3) bānūyı sever. Dāyim bunu diler bu aña
rızā vērmez Dilemege gelen elçisin dañı öldürdi. Bunca
(4) kez Kāmdan dañı kağıyup leşkerile geldi. Çerisin sı-
duk. Andan māl vērdi yalvardı (5) muḳayyed olmaduk. Şim-
di Bihterān bānū ne oldı kim ‘ālī ḥazretünleyin şāhib-kı-
rānı (6) kıya, aña meyl ēde. Ey şāh sizden bizā varan
söz söyleyen (7) düşmendür. Ara yēre fitne salmağıçün
böyle söz birağup ḥīle ētdiler dēdi. Şāh-ı Rūm (8) Muş-
terī vezīrden bu ḥaberi işidicek fikre vardı. Bir zamān
şöyle durdı Bihterān bānū. (9) Yine Muşterī gelüp Bih-
terān bānūya İskender şāh dēdügi sözi söyledi Bihterān
bānū (10) dañı Muşterī vezīrden bu ḥaberi alıcak revān
yērinden durup ḥırāmān ḥırāmān (11) ol serv-i ḳaddile
şalınur, İskender şāhın tahtı öñine geldi baş kıyup yüz
yēre (12) urup yine kıyāma gelüp el kavşurup şāha karşı
durdı. Dañı dēdi kim. Nazm:

(13) Şāha dēdi Bihterān ki Ey şehriyār
Yarıcuñ olsun hemişe girdigār

181b

(1) ‘Ömrüñi pāyende dutsun ol ilāh
Olmasun senden cüdā ‘izzile cāh

(2) Kim yaman şanursa saña yā emīr
Halk içinde olsun ol ḥor u ḥakīr

(3) Ḳaşd ēdenler başuñ şöyle ki var
başına getürsün ol perverdigār

(4) Şöyle mi oldum ē şāh-ı nāzenīn
Kim saña ḳaşd eyleyem ben Ey güzīn

- (5) Beg benüm gibi olursa Bihterān
Bir kuluyla çıkışmaz bî-gümān
- (6) Çok zamāndur işidürdüm adunı
Zikr ederdüm gece gündüz yādunı
- (7) Şükr ü minnet ol Hüdāya kim e şāh
Eşigün edinmişem püşt ü penāh
- (8) Kankı kuluna dilerseñ vēr beni
Qün sa'ādet bilmişem cümle seni
- (9) Gece gündüz dilegüm ey şehriyār
Olam eşigünde ben leyl ü nehār
- (10) Hāzretünı özümē şāh étmişem
Hizmetünı kendümē cāh étmişem
- (11) Kim hümā-sāyende āsūde olam
Āb-ı rüyıla eşigünde olam
- (12) Böyle dēyüp Bihterān dutdı zübān
Şāh Sikender karşıusunda ol zamān

(13) Neşr: Rāvī ahbār içinde şöyle rivāyet kılur: Kaçan kim Iskender-i Zü'l-karneyn

102a (1) Bihterān bānūdan bu sözi işidicek mübārek hūttırı birrez dölendi, gümānı gitdi. Velī (2) Bihterān bānū tahammül edemeyüp gözlerinin seylābı yüzi üzere revāne oldı. Şāh dahı (3) Bihterān bānūnun eşk-i çeşmin görüp şefkat étđi. Pes buğur begler, melikler, vezirler (4) selātin serverler bildiler kim şāhıla Bihterān bānūya söz ile düp getüren şeytānımış. (5) Geldük imdi bu böyle olıcak yine şāh-ı Zü'l-karneyn Bihterān bānūya eydür: Ey bānū-

yēz- (6) zamān senden dilegümüz oldur kim bu duran serverlerden yā selāṭīn-zādelerden (7) birin ihtiyār edesin dēdi. Sālār-i Rūm şöyle dēyicek andan yine Bihterān bānū (8) eydür: Ey šāh-ı cihān ben cāriye ihtiyārımı sizün elinüze vërdüm. Bir kulumuza daḥı (9) vërsenüz rızām vardur dēdi. Hākīm kavlince İskender šāh daḥı Bihterān bānūyı (10) Rāy -ı a'zam šāhuḡ ulu oḡlı Erdevān šāha vërdi. Zīrā kim şehzādelerde Erdevān (11) šāhdan mu'teber šāhzāde yoḡudı. Gerçi kim İskender šāh eşiginde server ü (12) selāṭīnler çoḡudı. Pes buḡur Erdevān šāh daḥı İskender šāhdan bu ihsānı (13) göricek ilerü yörüyüp šāhuḡ tahtı öḡünde baş kōdı. Andan Erdevān šāh

182b (1) karındaşları Sitem šāhı, Hurrem šāhı alup Hindūstān serverleriyle kendü bārigāhına (2) geldi. Hazinesin açup māl saḡup toy düḡün yaraḡında oldı ve Bihterān (3) bānū daḥı kendü bārigāhına gelüp ol daḥı yaraḡına meşḡul oldı. Andan İskender (4) šāh muḡarreb vezīrleriyle kendü hāş halvetine geldi. Buḡur İskender-i Zū'l-karneyn (5) Restetālīs vezīre eydür: Yā vezīr-i kārūdān az ḡaldı kim ol şeyṭānū'l-la'īn iḡvāsına (6) uyup Bihterān bānūyı helāk edem. Deḡ baḡa bir naşihat vëruḡ kim ol naşihatı (7) dutup şeyṭān iḡvāsından emīn olam dēdi. Šāh-ı Rūm şöyle dēyicek andan (8) Restetālīs hāş eydür: Yā šāh-ı heft-kiş-ver hikmetde şöyledür kim bir kişide beş (9) nesne olsa ya'nı bu beş hāşsiyyeti dutsa ol kişi şeyṭān şerrinden emīn (10) ola dēdi. Vezīr-i hāş şöyle dēyicek andan İskender šāh eyitdi: Yā hākīm ol (11) beş hāşsiyyeti kim dërsiz, söylen nedür bilelüm aḡa göre 'amel kılalum. Ola ki ol (12) şeyṭānū'l-la'īn şerrinden emīn olavuz dēdi.

Şāh şöyle deyicek Restetālīs dahı (13) beş hāşşiyetī
bildürüp dedi kim. Nazm:

183a

- Yā Sikkender digle ol beş kim nedür
(1) Şerh edeyim yek-be-yek ey sözidür
Evvel ol ādemde şirket olmaya
(2) Hakdan özge yere ta'āt kılmaya
Hem ikincisi anuñ budur e cān
(3) Dünyeden tarta elini ol hemān
Dünye gencin sevmeye şöyle ki var
(4) Rağbet edüp āhiret edüp şumār
Pes üçünci yine budur ey güzīn
(5) Ölümün anlaya ol 'ayne'l-yakīn
Ölmedin ölüm yarağında ola
(6) Dirliğinden ölümün yakın bile
Hem yine dördüncisi dahı 'āyān
(7) Bu durur kim tanrıdan korka 'e cān
Hakkı koyup kimseye yüz görmeye
(8) Korkudan kimseye rişvet vermeye
Pes buğur beşincisi budur tamām
(9) Hālīkından dehşet ede ve's-selām
İşbu beş her kimde kim vardur yakīn
(10) Olur ol şeytān şerrinden emīn
Böyle durur ehl-i hikmetden haber
(11) Evvel tāhir anlagıl ey mu'teber

183b

- Bir kişi kim anda şirket olmaya
(12) Hālķından ğayra tāt kılmaya
İblīs ana yol bulamaz ey ahi
(13) Ger düşerse pāyına yüz yıl dahı
Şirketidür kiřinüñ yıkılduğı
(1) Ol recime hem giriftār olduğı
Dünyeden bir kimse ki elin çekdüği
(2) Ahiret endişesidür etdüği
Şeytān ana el sunamaz söyle bil
(3) Ger düşe pāyına her gün ay u yıl
Dāyim ol kim mevtini yād ede hem
(4) Olmadın kılur yarak ey muhterem
Şeytān uymaz ol kişiye şehriyār
(5) ‘Ömri iğre yanına varmaz e yār
Bir kişi kim korka Hakkından yakīn
(6) Söyle bil kim varmaz ana ol la‘īn
Hakkı bātıldan sečenler şehriyār
(7) Mülzem ederler recimi āşikār
Her kişi Hakkdan utansa bi-gümān
(8) Utanır andan dahı ol müste‘ān
Yā Sikender işbu beş nesne saña
(9) Hācetundür güş dutğıl sen baña
Ger hidāyet bulmak istersen ahi
(10) Bu beşini yapsa eyle sen dahı

Tā hidāyetden tapuñ dūr olmaya
(11) Hem cehālet içre şübheñ qalmaya

Ey hüdā yā ʿizzetün hakkı ki var
(12) Uykusından gafletün bizi uyar

Rahmetün fażluñ delimdür qalmışa
(13) Hażretüne gelmişüz dura düşe

Her düşenün dest-giri yā muʿin
184a (1) Sensin āhī evvel ü āhir yakın

Qalmayavuz zulmet içre tā ebed
(2) Rahmet et ʿizzün hakkıçün yā ehad

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilāt
(3) Şirket etme hakka kim oldur necāt

Nesr: Rāvī eydür: Kaçan ki İskender-i Zü'l-karneyn (4) şāha Restetālīs vezir ol beş dürlü naşihati kim söyledi. Şāh-ı cihān dahı (5) cān-ı dilden kabūl eyledi. Veziri āferin edüp tahsīnledi. Andan yine ol (6) gün ol gece yédiler, içdiler, yatdılar, uyudılar. Yemez, içmez, yatmaz, uyumaz milkinden maʿrūf olmaz (7) bir bi-zevāl Allāhdur. Yarındası şabāh kim oldu şāh-ı cihān dahı tahtına (8) ağdı. Ammā rāvī kavlince şöyledir kim Rāy-ı aʿzamun ulu oğlu Erdevān şāh (9) toy düğün yarağın kılup ʿarūsa bunyād urdı. Bārigāhını ārāyide kılup (10) bezm āletlerin hāzır müheyyə etdi. Nazm:

Ey söz ehli digle ne dērem saña
(11) Dut kulāğın yine benden yana

- Tā ki saḡa bū'l-ʿaceb söz söyleyem
(12) Sözlerün hāşın rivāyet eyleyem
ʿĀlem içre gerçi çok söz dinledün
(13) Söz yüzinden ança maʿnî anladün
Ben dahı dinle ki gör ne söylerem
184b (1) Her sözün aşlın rivāyet eylerem
Söz odur kim aşlıyla söylene
(2) Ehl-i tārīḡden rivāyet eylene
Kim gerekse söyleyen sözi ʿe cān
(3) Şöyle bil kim dinleyen eyler zebān
Ger dilerseḡ kim ziyānı olmaya
(4) Gönlüne şirket gümānı tolmaya
Dinleme bî-hūde sözi sen ʿe yār
(5) Hakk söze dutḡıl kulaḡın şehriyār
Bî-hūde söz dinleyicek ādemi
(6) Belki zāyiʿ geçer onun her demi
Er odur kim semʿini ʿey piş-bîn
(7) Hezl sözden saklaya şöyle yakîn
Lîk Hakk söz söyleyicek āşikār
(8) Cānıla dut semʿünî anā ʿe yār
Tā ki semʿün Hakk sözile bilişe
(9) Bî-hūde söz girmeye taşra düşe
Hezl sözden kurtılacak bu kulaḡ
(10) Şöyle bil kim Hakk söze olur turaḡ

Kulağunda çünki Hakk söz yer ede
(11) Nakl u taklîd cümle içünden gide

Hâliş ola kalbün ey dānā-yi dīn
(12) Hem olasın sen imāmū' l mühtedīn

Böyle olıcağ bilesin sen āşikār
(13) Her sözün aslı meredendür e yār

185a

İşbu dile sözleri kim söyledür
(1) Yā rivāyetler dile kim eyledür

Nireden kopdı gelür sözler dile
(2) Bu hidāyet nireden āb u gile

Gerçi bu hikmetleri fikret kılan
(3) Nicedür aşaya sırrını bilen

Göresin kim nicedür ol bārigāh
(4) Hem nedendür intizām-ı kārghāh

Kārigāh-ı fitrata eyle nazar
(5) Kim vèreler saña şāni'-den haber

Şun'-ı görüp şāni'-i bilmekde ol
(6) Kim saña senden açıla toğrı yol

Ol yolıla éresin sen menzile
(7) Tolaşup qalmayasın āb u gile

Bu dükenür söz deqlü durur e yār
(8) Koyalum bunda bunu şöyle ki var

Kıssamuzu yine dile alalum
(9) Gine İskender sözine geledüm

da iş etmekde (3) ol tarafından dağı Bihterān bānū kendü yarağında oldu. Tā kim Erdevān şāha vara (4) helāl-lığa. Bunlar bu vechile yarağda. Velī ol tarafından dağı Bihterān bānunun aşığı Kamdān-ı (5) Hanīnī eyyāmıla geldi. Gemileriyle cezīre-i vak vakça çıkıdı. Ādem bulup sorup İskender (6) şah Bihterān bānūyla kadaydūğın bildi. Andan ol altmış biñ eriyle gemilerinden çıkup (7) yarağ kıldılar. Geldük imdi Kamdān-ı Hanīnīnün Kantūr adlu bir başı berāberī bir serveri (8) vardı. Kamdān birle gāyet yarıdı. Andan Hanīnī Kantūra eyitdi: Yā server (9) yōri, ol sağı kesük Bihterānı gör İskender n'etdi ve ne işdedür bize haber (10) getür varalum ser-vaktlerin uralum. Yā oldur kim ma'sūk ele gire görevüz, yā oldur kim (11) ma'sūka yoluna baş oynayavuz dedi. Kamdān-ı Hanīnī şöyle deyicek Kantūr dağı (12) ol erden kaşd-ı İskender edüp gitdi. Kamdān-ı Hanīnī dağı leşkeriyle der-pāyınca (13) göç edüp yörüdi. Bunlar gelmekde. Ol tarafından Sālār-i Rūm dağı Erdevān şah 186b (1) bārigāhında toy düğün tamām kemāline ergürdiler. Andan server ü selātin-zādlar dilediler kim (2) Bihterān bānūyı Erdevān şahıçün gelin getüreler. Erkānı yeri-ne yetüreler. Bunlar bu işdeyken (3) geceye karşı Kamdān-ı Hanīnīnün serveri Kantūr dağı geldi. İskender şah leşkerine (4) erdi. Ol deryālayın leşker ordusın gördi. Bir zamān durdı bağıdı. Andan (5) Kantūr elin eline urup ol ceş-i mu'teberi acebledi. Velī leşkere dağı bağıdı yakın (6) geldi. Anı gördi kim server ü selātinler Bihterān bānūyı bārigāhından alup hāy u (7) hūyla Erdevāna giderler. Kantūr ol hāy u hūyı göricek bir harifi

tenhâ bulup şordı. (8) Bildi kim Kāmdānuḡ maʿşūkasıdur. Rāy-ı aʿzam oğlu Erdevān şāha vermişler. Revān (9) Kāntūr haberi alıcak ol erden şordı. Seher yēlinleyin Kāmdān-ı Hānīniye geldi hāli (10) hikāyeti haber vērdi. Kāmdān bu haberi işidicek şöyle kākıdı kim sağ sol çiginlerinüḡ (11) etin dişledi Andan ol aradan rahtın haşemin dökdi. Ol altmış biḡ erile (12) sürdi becīd gitdi ve bu taraftan daḡı server ü selātinler Bihterān bānūyı Rāy-ı (13) aʿzam oğlu Erdevān şāh bārigāhına götürdiler. Erkān-ı āyini yérine yētürdiler. Andan serverler

187a (1) gidüp ol iki helāli halvet edüp yatdılar. Rāvī kavlince: Bunlar yaticak ol taraftan (2) daḡı Kāmdān-ı Hānīni geldi. Altmış biḡ erile yakın erdi. Bir lahze at diḡlendürdiler (3) kim şebihūn kılalar. Bunlar bunda. Geldük imdi İskender-i Zūʿl-karneyn ʿaleyhiʿs-selām halvetinde (4) yaturken uykusu içinde sīnesine bir sīne doḡındı. Sālār-ı Rūm daḡı sakinlenüp (5) yaturken sermüri durı geldi. Anı gördi kim ayaḡı ucında bir ʿArab durmuş aḡ (6) libāslar geymiş elinde bir yaşıl şebte dutmuş durur. İskender-i Zūʿl-karneyn ol ʿArabı (7) bu resme göricek revān el kılıca urup yalıncaḡ kılup yérinden durdı. Andan ol (8) duran ʿAraba eyitdi: Yā rācil ne kişisin işbu bī-vakt ser-vaktünde neylersin dēdi (9) şāh şöyle dēyicek andan ol ʿArab şekillü şahş İskender şāha eydür: Yā Zūʿl-karneyn (10) korkma benden kim ben korkacak kişi degülem. Cümle korkuları naḡ izniyle korkusından (11) kurtaruram. Yā Zūʿl-karneyn ḡafil olma kim ḡafillik demi degüldür. Üzerüne düşmen geldi (12) érdi dēdi. Daḡı ol ʿArab şekli şahş ḡayb oldu. Rāvī eydür: İ-

kender şah (13) ol 'Arabdan bu haberi işidicek içine
korku düşdi. Ol korkuyla revān şah-ı Rūm

- 187b (1) sâz u seleb üzerinde ârâyide kıldı. Andan bârâşah
kapusunda yatan hûs kullarına kığırdı (2) eyitdi: Tîz
'Irākîyi serverlerle vezîrlerle kığıruş gelsünler
dedi. Şâh-ı Rūm şöyle (3) emr edicek andan kulları da-
hı kılıçlar hamâyile koyup yûgürüşdiler, vardılar 'Irā-
kîye serverlere (4) vezîrlere haber etdiler. Evvel şah
katına 'Irākî, Restetâlis hûs, Eflâtûn hakîm geldi (5)
ve serverlerden Kaytâs-ı Yûnânî, Mûsel-sel-i Siytânî,
Kays-ı Rûmî, Kaysûn-ı Kırîmî (6) Süheyl-i Serhî, Târîmi
Belhî, Seyf-i 'Adenî, Efrûz Kâşî, Kamdân-ı Karvânî,
Behrâm-ı (7) 'Irākî, Kilâh Kûfî, Hişşam Cebeli, 'Ankâs,
'Antâs-ı Halebî, 'Asım Arkâtî, (8) Şâkuf Rûstenî, Şâ-
mûs Şâvî, Şehlâs, Apkâs Tersûsî, Şa'lûs (9) 'Antâki gel-
di. Alâz, Eflâk, Mînal, Ezdin tonı geldi. Akrûş, Nakrûş,
(10) Efrenc geldi. Kıssa dîrâz kılmayalım. Serverler ve-
zîrler cem'olıcak gördiler, şah-ı Zû'l-karneyn (11) ce-
be vü cevşen geymiş, sâz u seleb üzerinde ârâyide kıl-
mış. Ceng âletin dakınmış. (12) Halvetde durur. Andan
vezîrler eyitdiler: Ey server-i cihân hâl u hikâyet ne-
dür kim (13) dün içinde şöyle yaraqlanmışsın. Kimseden
nesne mi tıydunuz dediler. Şâh eyitdi:

- 188a (1) Yâ vezîrler yaturken belinleyü ayandım. Durı geldüm
gördüm ki ayağum ucunda bir 'Arab (2) elinde bir yeşil
şapte durur. Sordum ki kimsin eyitdi: Yâ Zû'l-karneyn
yatma kim üzerüne (3) düşmen êrdi dedi. Dahı ol 'Arab
gayb oldu dedi. Kâvî eydür: Vezîrler, Iskender (4) şah-
dan bu haberi işidicek kimi eydür: Şeytânîdi geldi size

igvā vērđi, sizi (5) rāh̄stunuzdan dūr ētmekiçün. Kimi eyitdi: Hızır peygāmb̄er idi geldi, sizi düşmen (6) gelişinden āgāh kıldı dēdiler. Hakīm kavlince bunlar bu sözdeyken ol tarafından (7) dağı Kamdān-ı Hanīnī altmış biç amān bilmez erile geldi ērdi dün içinde (8) İskender šāh leşkerinün bir tarafına şebihün vērđi ve bu tarafından dağı šāhıla (9) serverler şebihün girīvin işidicek revān sūvār oldılar. İskender šāhun bārigāhı (10) öğin alup durdılar. Andan ol deryālayın leşker bekledi. Mısır sultānı Naşır (11) ʿUbbād bindi. Mekke sultānı Saʿd ʿAmīr bindi. Diyārbekir sultānı Firdevs šāh (12) bindi. Habeş sultānı iʿtişām šāh bindi. Berber sultānı Dilefrūz šāh bindi. (13) Zengistān sultānı Şetlāl šāh bindi. Horāsān sultānı Şabūr šāh bindi.

108b (1) Hindustān sultānı Keyd šāh bindi. Sindustān sultānı Müjdād šāh bindi. (2) Gürcistān sultānı Murçin šāh bindi. Benī Aşfer sultānı Gürs-igül bindi. (3) Efrenc sultānları Efrūş, Nakrūş, Nakūr, Beybakūr bindi. Bu selātin serverler (4) serverleriyle İskender šāh bārigāhına cemʿ oldılar. Šāhun hāş kullarıyla šāh (5) bārigāhın altmış kat kuşayup demürden pūladdan burc-ı bedenler bağlayup (6) durdılar. Bunlar bunda velī üstād kavlince şöyledür kim, Kamdān-ı Hanīnī düşmeni Rāy-ı (7) aʿzam oğlu Erdevān šāh bārigāhın başa düşdi. Hind u Sindustān leşkeriyle bir (8) cenge durdılar kim hiç kimseler kılmış, görmüş, haber vermiş degül. Pes bu tarafından (9) šāhıla selātin serverler dağı gördiler kim gelup şebihün kılan leşker hemān (10) Hind çerisin başı dağı cenge durdı. Gayrı tarafa yörümedi. Pes buğur

(11) serverler yakīn bildiler kim gelüp şebihūn kılan
çeri az çeridür. Andan İskender-i Zü'l-karneyn dahı
Kaytāsı, Kaysı, Kaysūnı, Süheyli, Tārīmi, Seyfi, Hiş-
mı, öninde birağup Çihil pāy-ı 'Irākīyi bārigāh üzre
koyup selātinlerle

189a (1) şebihūn kılan çeri cenge durduğı taraf yörüdüler
ërdiler kim Erdevān (2) şāhı karındaşları Sitem şāh,
Hurrem şāh birle pūlād-pūş olmuşlar dēyü cāmeli (3)
gergedenlere binmişler, altmış biğ erile bārigāhları
üzere cenge durmuşlar nām u nāmusiçün (4) baş oynar-
lar. Şah-ı Zü'l-karneyn dahı ërdüğü dem Erdevān cengi-
ni göricek tekbir (5) getürüp tuş tuşa yürüyüp Kāmdān-ı
Hanīnī çerisine kılıç ceng durdılar. Nite. Nazm:

(6) Bir 'acāyib ceng etdiler e cān
Ol şebihūn ceysiyile ol zāmān

(7) Çıkdı kılıçlar kınından berk-vār
Dün içinde yıldırın ey şehriyār

(8) Şanasın gökden yere ey pīş-bīn
Yıldırım yağdı o dün içre yakīn

(9) Na'ralar birbirine qarıldı hem
Şanasın ra'd-i felekdür piş ü kem

(10) Er girīvi at süheybinden paşā
Düşdi heybet yere vü tağa taşā

(11) Şöyle şan kopdı kıyāmet dün içi
Bilmez oldı birbirin ulu kiçi

(12) Bir semâ^c oldu ol demde bil ê cān
Kıancılaysın görmemişdi ins ü cān

(13) Şan Süleymān Kāfa girdi ey Hıdiv
Ceng ederler anuñla cümle dīv

189b

(1) Ditredi yēr at ayagından ê cān
Gümledi durdı bu yēdi āsumān

(2) Gün görünince çalındı seyf ü tīg
Birbirin kırdı erenler bī-dirīg

(3) Nesr: Rāvi kavlince şöyledür kim Kāmdān-ı Hānīnī
gördi kim ol altmış biñ çeriye deryā gibi (4) leşker
içine düşdi. Server ü ser-firāz ser-gerdān mübārizler
kendüye üşdi. Bilisi (5) şaşdı, durdı. Durumadı dañı
hem-rāhı Kāntūrı aldı dañı leşker içinden (6) uğrula-
nup kaçdı. Kāmdān-ı Hānīnī kaçıcak çerisin derhāl ara-
ya alup tē (7) şabāñ erince kırdılar. Andan ale's-şā-
bāñ gördiler kim şebīhūn eden çerinūñ (8) serveri ba-
şın alup kaçmış leşkeri geregince kırılmış. Pes buğur
İskender-i (9) Zū'l-karneyn 'aleyhi's-selām selātinle-
rile Erdevān şāhūñ bārigāhına geldiler, gördiler (10)
kim Erdevān şāh, Sitem şāh, Hurrem şāhūñ cebe vü cev-
şenleri üzerlerinde rişteleyin (11) toğranmış ve baş-
larında ışıkları yuğrulmuş ve kılıçları erreleyin ol-
muş, tīgleri (12) kabzaları ādem kanından ellerine ya-
pışmış. Andan Sālār-i Rūm eydür: Ya Erdevān (13) şāh
bu gelüp şebīhūn kılan ne leşker idi. Hiç bildiñüz mi
dedi . Şāh-ı Zū'l-karneyn

190a

(1) böyle dēyicek andan Erdevān şāh eyitdi: Ey şāh-ı

‘ālem bu gelen ne leşker idüğün (2) bilmedüm. velî iki
âdem ejderhâları kâdleri otuzar arış ola şebîhün evve-
linde tâ (3) şabâha yakın olunca bizümle bir ‘acâyib
ceng etdiler kim hiç yakın zamânda (4) öncilayın ceng
êtdüğümüz yoğudı. Şabâha karşı ikisi dağı öğümden yüz
yaşurup (5) gitdiler dâdi. Erdevân şâh şöyle dâyicek
buğur bihterân bânû vezîri müşteri ilerü (6) yörüüp
eydür: Yâ zû’l-karneyne’ z-zamân bu gelüp şebîhün kı-
lan Bihterân bânûya derd-i ser (7) êden Kâmdân-ı Hânî-
nîdür. Bihterân bânû gelüp ‘alî hâzretüğe. muî‘ oldu-
ğın (8) işidicek sorup gelüp durur dâdi. Kâvî kavlince:
Müşteri vezîr şöyle dâyicek şâh-ı (9) kûm eydür: Yâ
müşteri sizün kavmüğüzde Kâmdânı yüz-be-yüz görmiş kim-
se var mıdur dâdi. (10) Andan Müşteri vezîr eyitdi: Yâ
şâh-ı cihân ben bende Kâmdân-ı Hânîniyi yüz-be-yüz (11)
tekrâr görmişem. Ne şûretlü erdür bilürem dâdi. Şâh-ı
zû’l-karneyn eydür: Yâ Müşteri (12) yori bu gece ceng
olan yerde kırılan kavmüğ leşkerini başlarını bir bir
gör. Şâyed (13) Kâmdân dağı cengde düşmiş ola dedi.
Şâh-ı cihân şöyle emr edicek Müşteri

190b (1) vezîr dağı bir kaç sipâhîlerle rezm-gâhı istediler
geregince. Kâvî eydür: Kâmdân-ı (2) hânîni düşmemişdi.
Bulamadılar. Yine gelüp İskender şâha haber vârdiler.
Pes buğur İskender şâh (3) dağı yine kendü bāriğâhına
geldi. Cebe vü cevşen çıkarup libāçe gēyüp tahtına (4)
oturdı. Server ü selâtinlerle bezm kurup ‘işe meşğul
oldılar. Nite. Nazm:

(5) Tahta oturdı şeh ü urundı tâc
êtdi düşmen cıyların tîre umac

- (6) Pādīşāhlar her yaqadın geldiler
Yer öpüben bende-fermān oldılar
- (7) Çunki geldi 'işret āgāz eyledi
Çeng ü nāy her yaqadın sāz eyledi
- (8) Cam-ı zer^{*} sundı büt-i^{*} yākūt-leb
Kim şalardı āritāba 'ışk-ı teb
- (9) Eyle nağme-sāz oldu erganūn
Kim anuñ zevkiyla 'akla êrdi cünūn
- (10) Eyle nāle êtdi derdi^{le} rebāb
Kim cigerler oldu sūzından kebāb
- (11) Eyle düzdi sāzını perdede nay
Ki^{et}di zühre çenginūñ tārını tay

(12) Neşr: Rāvi kavlince Erdevān şah dahı hüküm êtdi. Şe-
bīhūn içinde kırılan serverleri (13) defn êtdiler. Za-
hımluları bağladılar. Ölenler için ağladılar. Velī düş-
men cigerin tağladılar.

191a (1) Geldük imdi ol taraftan dahı Kamdān-ı Hanīnī birle
Kaṇtūr kim ceng êderken (2) kaçdılar. Tā sabāha degin
surdiler. Ale's-sabāh bir dirahistāna êrdiler. Bir ağaç
dibine (3) gelüp durdılar. Kendü kendülerün hāllerine
nazar urdılar, gördiler kim leşkeri gitmiş. (4) Çarḡ-ı
gerdūn bunlara bir 'acāyib sille urmış kim 'aciz kal-
mışlar. Mahrūm, mağbūn, (5) mecrūh olmuşlar. Bir zaman
Kamdān-ı Hanīnī birle Kaṇtūr şöyle tahayyüratda kaldı-

(M) جام زر

(M) پیتی

lar. (6) Andan Kāntūr eyitdi: Yā Kāmdān leşkerden çı-
kacağumuz çıkduk, ğayret ü-ār (7) sitāresin yakduk.
Şimdiden gerüdür gidelüm baş kurtarmak ardınca ola-
lum. Iskenderün (8) çerisi çokluk çeridür. Ardumuz
süvāralar éreler bizi bunda göreler. Buğur başdan (9)
dahı çıkavuz dēdi. Kāntūr şöyle dēyicek bu söz Kā-
dān-ı Hānīniye -ār geldi. (10) Döndi, Kāntūra eydür:
Yā server işbu hālile kaçmakdan düşmen kılıcında öl-
mek (11) yēgdür. Ne yüzile kaçalum. Vilāyetümüz kav-
minün yüzüne ne gözile bakalum dēdi. Kāmdān-ı Hānīni
(12) şöyle dēyicek Kāntūr eyitdi: Yā Kāmdān leşkerü-
müz yok kim gērü dönevüz. Düşmenden intikām (13) ala-
vuz dedi. Kāntūr böyle dēyicek Kāmdān-ı Hānīni eydür:
Yā Kāntūr er aña dērler kim

191b (1) baş vere. Sevdügi yoluna sevdügin kimseye komaya.
Bihterān bānū yoluna baş oynasam gerekdür. (2) Yā bu
iş i lerü ile dem, yā mā şūka yolına kurbān olup gidem
dēdi. Kāmdān-ı Hānīni şöyle (3) dēyicek Kāntūr eydür:
Yā server-i Hānīm. Nazm:

Fikr degül bu senün fikr-étdigün

(4) Er olanun yolu degül gitdügün

Katre gibi denize düşmek neden

(5) Yok yere -ār odına bişmek neden

Ne durur -avret kīanunçün varasın

(6) Düşmene göz göre başun vèresin

Bir yigit yolına bin -avret 'e cān

(7) Pes revādur ola kurban bi-gümān

Er olana ‘ār ola ey pīş-bīn

(8) ‘Avretiçün baş oynamak yakīn

Dur yukarı sözüme uy gidelüm

(9) Bihterān ger begise terk édelüm

Nesr: Rāvī aḥbār içinde şöyle rīvāyet (10) kılur kim Kāntūr Kāmdāna ne kadar kim naṣīḥat étđi. Kāmdān kabūl étmedi. Zīrā kim (11) işlenecek iş varıdı. Pes buğur Kāntūr eyitdi: Yā server çünkim benüm naṣīḥatüm (12) işitmedün. Dé imdi ben rızāmı senün elünge verdüm ne dilerseñ édelüm kanda (13) dersenğ gidelüm. Elümden iş gelmez bārī ölümden dağı yoluna baş kaçurmazam dédi.

192a (1) Kāntūr şöyle déyicek andan Kāmdān-ı Ḥanīnī eyitdi: Ya refīk sürelüm varalım dün (2) içinde İskender çerisine girelüm yā oldur kim Bihterān bānū ele gire yā oldur kim (3) İskender-i Kūminün ser-vaktine fırsat bulavuz veyāḥūd Erdevānı ele getirevüz yā (4) erligile ‘ışk yolunda baş yitirevüz dédi. Dağı ol iki serverler sāz u seleb (5) üzerlerinde berkidüp raḥşlarına süvār olup gitdiler. Üstād kavlince: Bunlar varmakda (6) ol taraftan dağı şāh-ı Zū’l-karneyn ‘aleyhi’ s-selām seririnde oturup server ü selā-(7) tınleriyle ‘iş etmekde. ‘İş ét-diler tā kim meclīs dağı kemāline yétđi. Begler, melikler (8) server ü selātinler dağı ḥaymelü ḥaymesine gitdiler. Andan şāh-ı cihān Erdevān şāha (9) eydür: Ey şāh-zāde geçen gece ser-vaktünge gavgā érđi. Şükr ḥalka kim yine (10) fırsat size verdi. Düşmen şerrinden emīn olduğuz. Yöri imdi ḥelālün (11) Bihterān bānū katına var, ko anı fırsatı ḡanimet gör. Zevk u safāğda ol.

Furşat (12) el vërmişiken. Nā-gāh yine çarḡ-ı gerdün bir kez hareket kılmadın dedi. Şāh-ı Yūnānī (13) şöyle dēyicek pes buğur Erdevān şāh daḡı yerinden durup Iskender şāh

- 192b (1) ögünde baş urup qarındaşlarıyla bārigāhına gitdi. bihterān bānū ḡalvetine gelüp (2) cīş ü cīşrete meşgūl oldı. Yēdi vū içdi, yatdı vū uyudı. Bunlar yatıcak ol (3) tarafından Kamdān-ı Ḥanīnī birle Kaṇṭūr daḡı gelüp şāh leşkerine yētdiler revān (4) raḡşlarından indiler. Bir nihānī yerde raḡşların muḡkem berkitdiler. Andan el dutışup (5) ol iki ḡūn-rīzler kaşd kılup leşkere gitdiler. Dün içinde leşker içine girüp (6) Erdevān şāh bārigāhın cūst ü cū kılup yörüdiler. Rāvī kavlince: Erdevān bārigāhı (7) dēyü Sercān-ı Hindūnuḡ ḡaymesine geldiler. Ol serverün ḡaşem ü ḡademlerin uyur (8) gördiler. Andan Kaṇṭūr gözledi durdı. Kamdān-ı Ḥanīnī revān Sercān-ı Hindūnuḡ (9) bārigāhına girdi. Gördi kim bir server cāme-ḡāb içre yalıḡuz yatur uyur. Kamdān-ı (10) Ḥanīnī acımışıdı. Ol acıyla ilerü yörüdi yatduḡı yerde ol serveri başa (11) düşdi. mecāl vërmeyip Sercān-ı Hindūnuḡ başını kesdi. Andan başı eline (12) alup bārigāhdan çıkdı. Üstād kavlince: Sercānuḡ daḡı qarındaşı Serdād-ı Hīndū (13) mesnedinde yaturken seyir cāleminde gördi kim qarındaşı Sercānı bir ejdeḡā yutmış.

- 193a (1) Ağzında hemān başı görünür. Serdād-ı Hīndū bu seyri göricek belinleyüp sermuri (2) yerinden durdı geldi. Birez cāme-ḡāb üzre fikre vardı. Andan kendü kendüye eydür: (3) Qarındaşuma bir mazarrat ērmesün dēyüp revān yerinden durdı. Kılıcına el urdı (4) bārigāhından taşra

çıktdı toğrı qarındaşı Sercān-ı Hindū çadırına yörüdi ya-
kın (5) gelicek Serdād-ı Hindū gördi kim Sercānıñ hay-
mesi kapusunda bir ‘acāyib tül (6) tırāz şahş durmış el
kılıç kabzasına urmış. Serdād-ı Hindūyı ol şahş (7) gö-
ricek durdı. El seyfinüñ kabzasına urdı Bu ‘aceb kim ola
dēyicek anı gördi kim (8) qarındaşıñıñ çadırından ol du-
ran harīfleyin bir kişi dañı çıktdı. Velī elinde bir ke-
suk (9) baş dutar. Serdād-ı Hindū anı göricek revān kı-
lıcın yalıncağ kılup gırnış (10) etdi haykırdı eydür: Ne
kişilersiz dēdi. Kantūr birle Kamdān dañı Serdādı (11)
göricek Kantūr kılıcı yalıncağ kılup Serdād-ı Hindūya
karşu yörüdi. Ammā rāvī eydür: (12) Serdād-ı Hindūñ
gırnışından hadem cümle yerlü yerinden belinlinleyü uya-
nup (13) durup el kılıca urup sağından şolından Serdād-ı
Hindū katına ērdiler velī

- 193b (1) Kantūr birle Serdād biri birine ēricek Kantūr Serdā-
da kılıç urdı. Serdād dañı (2) Kantūrıñ kılıcın reddētdi.
Buğur Serdād dañı Kantūrı karşudan çaldı. Kantūrıñ (3) ba-
şını iki şakk kıldı Kantūr dañı bebür, peleng gibi anı ayu
yıkıldı. Kamdān anı göricek (4) Sercān-ı Hindūñ başın
elinden bırakdı. Kılıç yalıncağ kılup Serdād üzerine yö-
rüdī. (5) Kılıç ērgürince Serdādıñ Sercānıñ kulları ēr-
diler Kamdānı araya alup kılıç uşurdiler, (6) üzerinde ce-
be vü cevşeni rişteleyin togradılar. Rāvī kavlince: Kam-
dān-ı Hanīnī Serdādıñ (7) kırk mubāriz kulların depeledi
Andan zebūn oldı. Zahımlu kılup düşürdiler. mest (8) ej-
derhālayın yüzün gözün yere sürdiler. Tā kim ol dilāve-
rūñ çenār talınlayın kolların (9) kafāsında bağladılar.
Andan Serdād-ı Hindū ilerü yörüdi. Gördi kim Kamdān elin-

den bırakduğı (10) baş karındaşı Sercān başıdır. Revān başı Serdād götürüp Sercānuñ bārigāhına (11) girdi, gör-di kim karındaşı Sercānuñ başı gitmiş, gövdesi kara ka-na ğark olmuş yatur. (12) Serdād Sercān başın elinden koyup el yakasına urup çāk edüp feryād kılup (13) nevhā edüp ağladı. Haşem, hadem, gulām, cümle cem'olup nevhā kılup gırivi

194a (1) 'ayyuka ergürdiler. Andan Hind serverleri haber-dār oldılar. Menjihil-i Hindū geldi. (2) Kehlāl-ı Hindū, Mihlāl-i Hindū, Kāh-ı Hindū geldi. Andan Rāy-ı a'zam oğ-lanları Erdevān şāh, Hurrem şāh geldi. Berāy-ı 'adem oğ-lı (4) Serpāl şāh geldi. Keyd-i Hindū oğlu Şehrüz şāh geldi. Hind ve Hindustān begleri (5) Serdādı bu resme nevhāda göricek cümle bile ağlaştılar. Pes buğur haber (6) Iskender şāha erdi. Şāh-ı kūm dahı server ü selātin-lerile süvār olup 'Irākī (7) öglerince Serdād-ı Hindū karındaşı Sercān bārigāhına geldiler. Hind selātinleri (8) dahı Iskender şāh gelicek kol kol karşı yürüdiler. Andan Iskender şāh dahı dört (9) yüz kırk vezirleriyle altı yüz altmış şāhib- serir selātinleriyle, biñ dört (10) yüz ser-firāz serverleriyle, iki biñ iki yüz mübā-riz mähterleriyle , üç biñ üç yüz tēc-dār (11) melikle-rile, dört biñ dört yüz hācib şāhib- defterleriyle, al-tı biñ altı yüz (12) altun çomaklı çavuşlarıyla on iki biñ müzerkeş kabālu murassa' kemerlū hās kullarıyla (13) rahşlarından inüp ilerü varup Serdād-ı Hindūya karındaşı Sercān-ı Hindū için

194b (1) 'azā 'izzetin etdiler. Andan Sercān-ı Hindūnuñ bā-rigāhı kapusunda bir murassa' şandali (2) kodılar. Ser-

ver-i Rûm oturdu. Andan server ü selâtinler yemin ye-
sâr durdılar. Buğur (3) Serdâd-ı Hindû karındaşı Sercân-
nın başın Kâmdânın dağı eli kafâsında bağı (4) İsken-
der şahın karşısına getürdi. Şâh-ı Rûm dağı anı göricek
şordı kim (5) yâ Serdâd bu baş nedür ve bu bağı harîf
dağı kimdür dedi. Şâh-ı Rûm şöyle (6) deyicek andan Ser-
dâd-ı Hindû ol gördüğü seyri şâha haber verdi. Bu seyir-
den (7) korkuyla duru gelüp bariğahından çıkup Kantûrî
gördüğün ne vechile öldürdüğün (8) Kâmdân Sercân başın
kesüp kendüyle nice ceng etdüğün kırk kullı Kâmdân (9)
elinde nice gitdüğün haber verdi. Dağı karındaşı Sercân-
içün şâh öğinde el (10) yüzine dutup ağladı. Şâh-ı Rûm
Serdâd ağladüğün göricek cigeri acıyup (11) şâh dağı ağ-
ladı. Andan ol acıyla Şâh-ı Zü'l-karneyn Kâmdân-ı Hanîniye
nazar kıldı. (12) Gördi kim bir 'acâyib kadd ü kâmet mer-
rih-şekil bir âdem ejderhâsı kara kanına gark (13) kıl-
mışlar durur. Şâh-ı Rûm anı bu hey'etde göricek kaşd kıl-
dı kim Kâmdânı kahr ede.

- 195a (1) Veli selâtinler tarîkin gözledi. Nite. Şâh-ı cihân
döndi. Sercân karındaşı (2) Serdâda eydür: Ey server-i
hindustân, Kâmdân şimdi senün Hakk emriyle kanlıdır (3)
her ne kim dilerseñ kıl dedi. İskender şâh şöyle deyicek
Serdâd-ı Hindû dağı karındaşı (4) Sercân kullarına buyur-
dı. Kâmdânın her pâresin kulağınca kıldılar. Andan Ser-
cân-ı (5) Hindûnun ölüsün yuyup pāk etdiler. Cismini kâfur
birle tılâ kılup kara atlâs (6) kefen şardılar. Bir ni-
şâne yerinde defn edüp gitdiler. Hakk kavline: Serdâd-ı
Hindû (7) karındaşı Sercân-ı Hindû için gayet diğket kıl-
lup zârilik etdi. Şöyle kim cümle (8) serverler anın zâ-

rısına bile ağlaştılar. Pes buğur şah-ı Zü'l-karneyn
'aleyhi's-selām (9) gördi kim nāle vü efgāne hadden aş-
dı. Andan Eflātūn hakīme eydür: Yā vezīr-i hās (10) Ser-
dād-ı Hindūya bir kaç dürlü nasīhat veruğ ola kim rikka-
ti sākın ola dēdi. (11) Şāh-ı cihān şöyle dēyicek andan
Eflātūn hakīm ilerü yörüüp Serdāda eydür: Nazm:

(12) Kardeşin ağlamak hakdur ē yār
Degme gez girmez ele kardeş ki var

(13) Ad vü arkadur kişiye kardeşi
Kardeşin kim durur dökmez yaşı

195b

(1) Līk şabr etmek kişiye hoş durur
Şabr edene Hak 'ivāzını vērür

(2) Şabr hoş sermāyedur bilenlere
Her musībetde anı kılanlara

(3) Hak sever şābir kull sen şöyle bil
Sevgülü olmak dilerseñ şabr kıl

(4) Şāh katında etdi naşāyihler delim
Sākın oldu gerü Eflātūn hakīm

(5) Nasīhat-ı Sokrāt

(6) Pes buğur Sokrāt eydür yā yigit
Hoş naşāyihdür bu sözleri işit

(7) Sen öleniçün ağlamak şöyle ki var
Hak Te'ālādan şikāyetdür ē yār

(8) Gelmek vü gitmek cihāna ēy cūvān
Tağrı hükmidür bilürseñ bi-gümān

- (9) Kimini görünmeziken geturür
Kimini getürmişiken yitürür
- (10) Takdiru' llāhdur eden cümle işi
Kudretiçün niçün ağlaya kişi
- (11) Nasīhat-ı Bokrāt
- (12) Çünki Sokrāt'dan işidildi kelām
Söyledi Bokrāt dahı ve's-selām
- (13) Yigit ölmek gerçi hayf olur katı
Nedelüm budur çü dünyā hāleti

196a

- (1) Her kim işbu menzile kōnsa göçer
Ten kafesdür sinsa cān kuşu uçar
- (2) İşbu milki kimsene dutmış degül
Bu ecelden kimse oyun utmış degül
- (3) Biñ yaşayan -ākıbet olsa gerek
Her ne kim Hāk emridür olsa gerek
- (4) Nasīhat-ı Restetālīs
- (5) Böyle dēyüp kesdi söz dutdı zebān
Restetālīs dēdi kim ey nev-cüvān
- (6) Dirliğün yokdur sebātı şöyle bil
Çünki bu ten aslı durur āb u gil
- (7) İşbu milk binüm dēyenler nētdiler
Nice kim geldiler vü hem gitdiler
- (8) Ne ulu dēr ne kiçi dēr harc eder
Bu makāma kim gelürise gider

(9) Böyle dedi Restetālīs daḥı hem

Ol zamān Serdād-ı Hinde pīş ü kem

(10) Nesr: Kāvī aḥbār içinde şöyle rivāyet kıllur kim kaçan ki Serdād-ı Hindūya vezīrlar (11) bu vechile kim naṣīhat etdiler. Serdād-ı Hindū daḥı ol naṣīhatleri kabūl (12) kıllup cihān bi-vefā olduğın bildi. Kıssa dırāz kılmayalum Iskender-i Zü'l-karneyn (13) daḥı yine serverlerle bārigāhına gelüp üç gün oturup Serdād-ı Hindūnı 196b (1) mātemin giderdiler. Andan server ü ser-girānlar 'işe oturdılar. Buḡur şāh-ı Zü'l-karneyn 'aleyhi's-selām (2) Bihterān bānu vezīri Müşterī vezīre eydür: Yā vezīr bu cezīre-i vak vakda hīç 'acāyib (3) ḡarāyib görecek nesne var mıdur. Andan Müşterī vezīr eyitdi: Ya şāh-ı cihān, cihān (4) serāyınu ne 'acāyibi kaldı ola kim şāh anı görmedi. Velī bu cezīre-i vak vakda (5) daḥı kūh u saḥ-rāsın bir nazar teferrüc etmege değir dedi. Müşterī vezīr şöyle deyicek (6) pes buḡur şāh-ı Zü'l-karneyn daḥı hükm etdi. Ol gün şikār yarağında oldılar. (7) Gece er-di yēdiler, içdiler, yatdılar, uyudılar yatmayan uyumayan bir bi-zevāl Allah'dur. (8) Çünkim yarındası 'alē s-şabāḥ oldı. Şāh-ı Zü'l-karneyn buyurdi. Ol on iki kez (9) yüz biḡ er yēgi at yēgi şāhıla süvār oldılar. Andan şāh-ı Yūnān serverleriyle (10) leşker öñince yörüdiler. Giderken seyr ederken deniz kenārında ḡāyet ulu mu'teber (11) ağaclar gördiler. Şāh-ı Yūnān anı göricek vezīrlerle server ü selāṭīnleriyle (12) at sürüp ol görinen mu'teber ağaclaruñ birinüñ katına geldiler, gördiler kim ol (13) ağaclaruñ yemişi mutlak ādeme benzer saçlarından

bitmişler. Ayakları aşağı

- 197a (1) şalınurlar. Kaçan ki şāh-ı Zu'l-karneyn anı göri-
cek Müşteriye eydür: Yâ vezîr bu ağaç ne (2) 'acâyib
ağaçdur kim yemişi âdem şeklinde biter. Bunun hâssiy-
yeti nedür bilür misin, (3) 'akluñ fehmüñ bunun hikme-
tine êrer mi. Şāh-ı Rûm şöyle deyicek andan Müşteri (4)
vezîr eydür: Ey şāh bu ağaçlara dirâht-ı vâk vâk dërler.
Bu âdem şekillü yemişler ki (5) bunda biter. Hazân vak-
tinde yere dökülür yiter. Velî ey şāh-ı cihân bu âdem
şekli (6) yemişlerden evkât evkât bir 'acâyib avâz ge-
lür. Şöyle kim bu ağaçda vâk (7) vâk dëyü çağrışurlar.
Evvel birisi çağırduğı sa'ât bu cezîrede ne kadar kim
(8) bu yemişden bu ağaçlardan varısa derhâl bile vâk vâk
dëyü çağırurlar. Yâ (9) şāh-ı zamân kaçan ki bu yemiş-
lerden bu resme avâze gelicek bu vilâyet katı kızlık
(10) kıtlık olur ve hem bu êle vebâ düşer. Kavmi katı
kırılır dëdi. Râvî eydür: İskender (11) şāh Müşteri ve-
zîrden bu haberi işidicek ol ağaçların hikmetine hayrân
(12) kaldı. Andan Eflâtûn hakîme eydür: Ey vezîr-i kâr-
dân bu ağaçların yemişi şöyle (13) olduğunun hikmetine
hiç 'akl u 'ilmüñ êrer mi dëdi. Şāh-ı Yûnân şöyle deyicek
197b (1) andan Eflâtûn hakîm eydür: Ey şāh-ı 'âlem Hak Te'âlâ
bunca hilkâtler kim (2) yaratmışdur kimi zîst kimi hub.
Anuñ hikmetine 'akluñ ne mecâli olsun kim (3) anı bile
velî cehd şöyle kılmış gerekdür kim her ne eşyâya kim
nazar êrgüre anuñ (4) hikmetine muhtâlî olmak ardınca
olata kim hikmetinden 'aklı kadar beher ala dëyüp dëdi
kim. Nazm:

- (5) Hüb ferhūnde dileyen hālını
Görüp işbu muhdīsāt ahvālını
- (6) Aqlaya kim her birine bir havās
Nerdendür nice buldı ihtisās
- (7) Bî-muhassıs olmaz çün hîç şey
Pes gerek eşyāya bir kayyūm hay
- (8) Kim kadīmü'z-zāt ola hem ferīd
Ki ola her mevcūd şun'ından bedīd
- (9) Fikrile kıl bu eserlere nazar
Kim mü'essirden bulasın sen eser
- (10) Nakşa yākūt nakş eden nakkaşı bil
Şun'a bakup şāni'ūğ fikrini kıl
- (11) Kārgāh-ı kudrete kılğıl nazar
Dileriseğ kim 'ayān ola haber
- (12) Edemez keyfiyyetini kimse farz
Ne bilür kemiyyetini tūl 'arz
- (13) Ger bu eşyāda te'ammül edersen
Nicedür kudret kemālin göresin

198a (1) Nesr: Rāvi ahbār içinde şöyle rivāyet kılur kaçan
ki Eflātūn hākīmden şah-ı (2) Yūnān bu beyānı kim din-
ledi hikmet ü eşyādan çok nesne anladı. Pes buğur İskēn-
der-i (3) Zū'l-karneyn 'aleyhi's-selām ol aradan gidüp
diraht-ı vāk vākları teferrüc edüp (4) tā geceye dek yö-
rūde. Bir hoş mürğ-zāra érdi. Andan şah-ı cihān buyurdı:
(5) Leşker ol cāyigāhda kondılar. Sāye-bān serā-perdeler

kurdılar. Şāhiçün zerrin taht (6) urdılar. Şāh-ı Yūnān oturdu. Server ü selātinler cem⁴ olup dīvān durdu. (7) Hākīm kavlince şayyādlar dağı bir cānever sayd etmişler. İskender şāh katına getürdiler. (8) Pes buğur şāh dağı ol deryā cāneverine nazar kıldı gördi kim şıfatı geyik gibi ammā (9) başı deve başına benzer ve dağı arkası sağırsı ata benzer ve kuyruğı sığır kuyruğına (10) benzer. Ayakları dirāz kuşe benzer. Şāh-ı Zū'l-karneyn ol cāneveri göricek hay' betin (11) gāyet 'acebledi. Bir zamān tererrüc kılup durdu. Kādirün muhtarlığın bilüp şun'ına (12) āferin kıldı. Andan buyurdu dirāht-ı vāk vāk birle ol cāneverün dağı şeklin (13) 'acāyibu'l-mahlūkāt kitābına nakş kıldılar. Şerhin bile yazdılar. Kıssa dirāz kılmayalum

- 198b (1) şāhla vezīrlar bu hāldeyken anı gördiler kim dirāht-ı vak vak yemişinün biri vāk vāk (2) dēyü çağırdı. Andan ol cezīrede ne kadar kim ağaçlar varsa cümlesinün yemişleri (3) derhāl vāk vāk dēyü çağırşdılar. Şöyle kim ol cezīrenün içi vü taş vāk vāk (4) avāzesiyle tıldı. İskender şāhla cümle leşker vehm aldılar. Zamandan şogra (5) gavgā dinicek şāh-ı kūm vezīrlarına eydür: Ey hikmetler bu ne 'aceb hikmetdür kim (6) cānsuz imiş. Bu vechile çağırur dedi. Andan müsterī vezīr eyitdi: Ey şāh-ı (7) 'ālem niçe gez tecrube olmışdur. bu yemişlerden bu resme avāz geldüğü şuna işāretdür kim (8) bu vilāyet katı kızlık kıtlık olupsonına vebā olur dedi. Pes ol gece dağı (9) İskender şāh anda yatdı yine 'ale's-şabāh olıcak ol aradan göç edüp gitdi. (10) Hākīm kavlince gemiler durduğı yere geldiler. Şāh buyurdu. Leşker tuş tuş yine gemilü

- (11) gemilerine girmeye başladılar. Andan İskender şāh k̄āy-ı a'zam oğlu Erdevān şāha (12) eydür: Ey Erdevān-ı dilīr karındaşların Sitem şāh, Hurrem şāh, bizümle yörüsünler (13) Andan gerü sen yemekde içmekde 'işünde şafānda ol. Helālū Bihterān bānūyla
- 199a (1) bile vilāyetine var āsāyiş ol dēdi. Şāh-ı Yūnān şöyle dēyicek andan Erdevān şāh (2) eyitdi: Ey şāh-ı cihān ben bendeğüz 'iş ü şafāsı 'ālī hazretünleyin şāhib- (3) sa'adet hizmetinde olmağdur. Āsāyişliğim dağı senün sa'adetlü didārına (4) dāyim nāzar kılmakğdur. Ey şāh-ı 'ālem 'avret kim 'avretiğün bunca selātin (5) serverden cūdā olam. Velī yā şāh Bihterān bānūya destūr buyuruğ var-sun (6) vilāyetinde otursun devletüne du'ā kılsun. Hāk 'ömür vērürse gelevüz Bihterānı (7) bulavuz dēdi. Erdevān şāh şöyle dēyicek İskender şāha gāyet hoş geldi. Andan (8) şāh-ı Rūm Erdevān şāh söziyle Bihterān bānūya destūr vēr-di. Velī şāh-ı cihān (9) Bihterāna bir kaç naşihat dēdi. Ne dēdi. Nāzm:

Şāh İskender Bihterāna eydür yakīn

(10) 'Adli sağa pīşe eyle gey sakın

Zulme meylūğ olmasun yā Bihterān

(11) Kim bu resmile kalur degül cihān

İşbu taht u baht u devlet 'izz ü cāh

(12) Yā selātin server ü yā pādīşāh

Kim cihānda ad urundı her biri

(13) Bu kara toprak durur şimdi yeri

199b

- Gey sakıngıl sen dağı garre olmağıl
(1) Zülme uyup kilimi suya şalmağıl
Zalimün 'ömri uzamaz şöyle bil
(2) Bu dedüğüm sözi gey endişe kıl
Verdi Iskender bu pendî piş ü kem
(3) Gitdi ėline Bihterān ėy muhterem

Nesr: Rāvi eydür kaçan ki şāh-ı Zū'l-karneyn (4) Bihterān bānūyı naşihatleyüp vilāyetine gönderdi. Pes buğur Iskender şāh dağı server ü (5) selātinlerle yine gemilere girüp ol biñ dört yüz kırk dört pāre gemilere sāz-ı rāh (6) kılup gitdiler. Üç gün dün ü gün yörüdiler. Dördünci gün şayyādlar denizde bir cānever (7) şayd ėtdiler Şāha getürdiler. Şāh dağı nazar ėtdi gördi kim bir 'acāyib şekil cānever. (8) Başı at başına benzer. Boynında yalu alnında bürçek ve dağı sīnesi arslān sīnesine (9) benzer tolu şaru ve karnı balık karnına benzer pullu. Arkası dağı keçi arkası gibi kıllu (10) ve kolları dağı kaplan kolına benzer pençelü, ayakları dağı ördek ayağınlayın yassı (11) bitevî ve dağı iki yanında iki kanatları var. Balık yelpüzesi gibi. Şāh-ı Zū'l-karneyn ol (12) cāneveri göricek 'acayibledi anuñ 'acāyib hilkatin temāşā ėderken ol cānever (13) atlayın bir kez şöyle kişnedi kim ol deniz ol cāneverün avāzesiyle tıldı. Bu böyle

200a

- (1) olıcak anı gördiler kim denizden ol cānever şeklin-den denizden ol kadar cānever baş (2) çıkardı kim deryā yüzi görünmez oldu. Andan Iskender şāh gemisine ol cānever ol kadar (3) üşdi kim bī-kıyās bī-hisāb buğur kaşd

kıldılar kim şāh gemisin ğark ederler. Pes (4) buğur şāh-ı cihān dağı hükü kıldı gemisine üşen cāneverleri serverler kılıca dutup (5) kırdılar. Kāvī kavlince şöyledür kim ol cāneverlerden birin kim öldürürlerdi. On ol kadar (6) dağı çıkup yine gemiye yapuşırlardı. Şāh-ı cihān bu hāli gördi kim kırmak birle (7) olmaz, hükmetdi. Ol duttukları cāneveri yine denize bıraktılar. Ol cāneverler dağı (8) anı göricek cümlesi gitdiler, der-yāya batdılar. Mellāhlar yine gemileri sürüp gitdiler. (9) İki gün rāst yelile yürüyüp üçünci gün şehir vaktinde bir cezireye erdiler. Andan (10) İskender-i Zü'l-karneyn Müşterī vezire eydür: Yā Müşterī bu görinen cezirenün adı nedir (11) bilür misin dedi. Müşterī vezir eyitdi: Yā şāh-ı cihān bu cezireye Benān derler dedi. (12) Pes buğur şāh buyurdu gemileri kenāra sürdiler yelken indürüp lenger şalup durdılar. (13) Andan gemiden taşra çıkup şahinün hayme vü çadırlar kurdılar. Sāye-bān vü serā-perdeler

- 200b (1) urdılar. Zerrin taht kurup İskender şāh oturdu. Velī serverler şikāre bindiler. Kıssa (2) dırāz kılmayalum. Çihil pāy-ı İrākīyle Kaytās-ı Yūnānī giderken bir Saçayib ulu tağa (3) erdiler gördiler kim ol tağ eteginde bir ağaç dibinde bir kaç er ü avret oturmuşlar (4) iş ederler. İrākī birle Kaytās ol kavmi göricek hücum edüp anların doğru (5) üzerlerine gitdiler. Kāvī eydür: Ol kavm dağı ol iki varan serverleri göricek (6) revān ürküp yer yerin durup ol yüce tağa tuş tuşa tağılup kaçdılar. Buğur (7) İrākīyle Kaytās dağı becid sürüp erup ol kavmın alı kodılar üçünü. (8) İkisi er birisi avret

andan anları ūāh-ı Zü'l-karneyn katına getürdiler. ūāh dağı (9) ol kavme nazar kıldı, gördi kim şöyle hūb sū-retlülürdür kim gören hayrān (10) kalur. Hakīm kavlin-ce ol kavm ūāh nazarında dururken biri birine bakışdı-lar dağı (11) birer kez āh êtdiler. Hemān dem cān ver-diler. Iskender ūāh bu hāli göricek gāyet (12) 'aceb-ledi. Pes buğur ūālār-ı kūm hüküm êtdi. Anları defn êt-diler. Yine 'īşe (13) meşgūl oldılar. Oturdılar.

S Ö Z L Ü K

A

- āb (Fa.) Su
ā.-dest 131b/13
ā.-ı rūy (şeref, haysiyet) 181b/11
ā.u gil 104b/7, 185a/7
- ābādānlık (Fa.T.) memur, bayındır olma
ā. 116a/3, 150a/3
- ‘ābir (Ar.) Güzel kokulu otlarla yapılan bir terkip
‘ā. 170b/13
- ‘abūs (Ar.) Somurtkan
‘ā.-ı kantarīr 108b/3
- ‘acāyib (Ar.) Tuhaf, garip şey
‘ā. 105b/5, 111b/4, 128a/9, 193a/5
‘ā.-e kal- (şaşmak, hayret etmek) 106a/5
‘acāyibü’l-mahlūkāt 155a/3
- ‘aceb (Ar.) Acayip, garip
‘a. 106a/7, 121b/4, 193a/7
‘a.-le 163b/7
- ‘aceble- (Ar.T.) Şaşırmak, hayret, etmek
‘a.-di 111a/4, 111b/8, 113b/9
‘a.-rken 110a/10
‘a.-yüp 157a/10
- ‘acebleş- (Ar.T.) Şaşırmak
‘a.-diler 131a/3
- acı İstirap, eziyet
a.-yla 192b/10
- acı- Canı yanmak, eziyet görmek
a.-dı 175b/8
a.-mışıdı 192b/10

-ācīz	(Ar.) Güçsüz, elinden bir şey gelmeyen -ā. kal- 101b/5
aç	Yemek yeme ihtiyacı olan a. ko- 120b/10
açıl-	Açılmak a.-a 185a/6 a.-dı 102b/11
açuk	Açık a. 128b/2
ad	Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, bildir- meye yarayan söz a. 195a/13 a.-ıla 107b/2 a.-ın 112a/9, 121a/7, 154b/6 a.-ına 114b/1, 150a/3, 164a/12, 175a/9 a.-uğu 166b/10, 181b/6 a.urun- 199a/12
adlu	Adında a. 175b/3, 186a/7
ādem	(Ar.) İnsan ā. 111b/7, 122b/3, 159a/13, 189b/12 ā.-e 196b/13 ā.-i 110a/2 ā.-leyin 148a/11 a. oğlu 122b/11
‘ādem	(Ar.) Yokluk, bulunmama ‘a. (çah-ı ‘ādem) 119b/5
ādemî	(Ar.) İnsan oğlu ā. 141b/5 ā.-nün 139a/2

‘ādet	(Ar.) Alışkanlık ‘ā.-i 104b/11 ‘ā. ü erkān 114b/4
adım	Adım a. 156a/1
‘ādīl	(Ar.) Doğruluk gösteren ‘ā. 116a/9
‘adl	(Ar.) Doğruluk ‘a.-in 164b/6 ‘a.ini 127a/12 ‘a.eyle- 140b/2
āferin	(Fa.) Beğenme, övme için söylenen söz ā. 120a/8 ā. kıl- 150b/3, 171a/4
āfitāb	(Fa.) Güneş ā.-a 190b/8
ağ	Ak a. 120a/3
ağ-	Çıkmak a.-dı 155a/4, 184a/8 a.-duğı dem 114a/3 a.-ıcak 112b/5
ağaç	Ağaç a.-da 197a/6 a.-dan 111b/5 a.-dur 154a/13 a.-ıdı 164a/1 a.-ına 149a/4 a.-ının 114b/7 a.-lara 154b/6 a.-ların 154a/10, 193b/12 a.-un 154a/11

agāh	(Fa.) Bilgili, haberli a.kıl- 188a/6 a.eyle- 190b/7
agırla-	Ağırlamak, saygı göstermek a.-yup 167b/3
agız	Ağız a.-ı (ağız) 102b/6 a.-ında (ağızında) 193a/1 a.-ından (ağızından) 149b/4 a.-ındadır (ağızındadır) 102a/4 a.cevabı (sözlü olarak cevap vermek) 151a/7, 151b/10, 164b/6
ağla-	Ağlamak a.-rsız 135b/10 a.ya 195b/10
ağlaş-	Ağlaşmak a.-dılar 193b/5
ağu	Zehir a.-sın 118a/10
āh	(Fa.) Ah ā. u nefrīn 113a/11
ahbār	(Ar.) Haberler, ortada dönen söylentiler a. 112b/10, 171b/3 a.-da 102a/7
āhen	(Fa.) Demir ā.-pūş (zırh giymiş) 101a/12, 103a/11, 160a/11
ahī	(Ar.) Kardeş a. 112a/1, 127b/1, 142b/8, 146a/4, 154a/3

āhīr	(Ar.) Son, en sonra ā.-108a/6, 168b/12 ā.-inde 131b/3, 143b/8
āhīret	(Ar.) Öbür dünya ā. 183a/4
ahur	(Fa.) Ahır a.-ıdur 156a/7
aḥṣām	Akşam a. 115a/10 a.-a 131a/2
aḥterān	(Fa.) Yıldızlar a.-layın 134a/5
aḥvāl	(Ar.) Durum a.-e 156b/8 a.-ini 197b/5
ak	Ak, beyaz a. 101a/3, 113b/7, 114a/5, 119a/8, 187a/5
ak-	Akmak a.-maya 145a/11
akābince	(Ar.T.) Arkasınca, ardınca a. 151b/3, 167b/5
akābinde	(Ar.T.) Ardından, arkasından a.-n 135a/2
ākībet	(Ar.) Nihayet, son ā. 104b/11, 107b/8, 108a/2, 141b/8 ā.-endiş (sonunu düşünüş) 167a/8
ākī	(Ar.) İtaatsiz a. 113b/1
ākḳ	(Ar.) Asi ā. ol- 166b/13

akl

(Ar.) Akıl

a. 119a/11

a.-lar (akıllar) 106b/5

a.-ı küll 115b/8

a.-ı şîr 157a/10

akreb

(Ar.) Akrep

a. 124b/2

aks

(Ar.) Çarpma, çarpıp geri dönme

a.-iyile 179a/3

al-

Almak

a.-a 114b/11, 123a/8, 174b/7

a.-alalar 102b/6

a.-alum 185a/8

a.-am 166b/1

a.-avuz 150a/7

a.-ıcağ 172b/4

a.-ımadı 143a/7

a.-ımayam 102b/4

a.-ması 160a/2

a.-mazsağ 152a/5

a.-mazısağ 166b/11

a.-mış 102a/8

a.-up 179a/4

a.-ur 127a/8

a.-uram 142b/9, 152a/7

a.-ı ko- 200b/7

a.-ı koy- 165a/1

alay

(Ar.) Beş bölük süvari askerinden oluşan kuvvet

ā. (saff u ā.) 118a/9

alda-	Aldatmak a.-masun 157a/2
aldan-	Aldanmak a.-mağ 177a/6
‘ālem	(Ar.) Alem, dünya ‘ā. 108a/6, 127a/6, 127a/11 ‘ā.-e 156b/11 ‘ā.-ine 176a/13
‘alem	(Ar.) Bayrak, sancak a.-leri 131a/4
‘ale’s-sabāh	(Ar.) Sabahleyin, erkenden a. 109b/1, 114a/11
ālet	(Ar.) Alet ā.-ler 165a/6 ā.-in 116a/2, 187b/11
‘aleyhi’s-selām	(Ar.) Onun üzerine selām olsun
alın-	Alınmak a.-amaz 102b/3 a.-madı 101b/3 a.-maduğına 123a/9 a. 102b/8, 111a/12, 112a/13
‘ālī	(Ar.) Yüce, ulu ‘ā. 139b/5, 157b/10, 180a/12
‘ālīm	(Ar.) Bilgin a.-ler 120a/3, 166a/11 a.-ün 120a/4
Allāhü ekber	(Ar.) Allah büyüktür. A. 104a/1

almak	Almak a.101b/5 a.-(ğ)a 160a/5 a.-(ğ)uñ 160a/3
alt	Alt a.-ında 102a/5, 125a/4, 173b/13
altı	Altı a. 115b/13 a.-ncı 101a/4,11, 124b/5 a.-sın 165a/1 a.-şar 160a/5 a.yüz on altı 156b/4 a.yüz toksan yêdi 129b/1
altun	Altun a. 106b/9, 159a/2, 194a/12 a.-dan 129a/1 a.-dur 159b/12 a.-ı 160a/3 a.-laruñ 160a/4 a.-uñdur 124b/6
alu	Aciz a.düş-156b/11
ālūde	(Fa.) Bulaşmış ā. 138b/9, 156b/7
amān	(Ar.) Bağıslama a. 140a/7 a. bilme- 188a/7 a. dile- 104a/2

amel	(Ar.) İş a. 120a/3, 140b/6 a.-deyken 108a/8 a.-i 119b/11 a.-üm 145a/5 a.kıl- 145a/3
ammā	(Ar.) Ama, fakat a. 101a/4, 101b/13, 127b/3
ammū	(Ar. ammi) Amca a.-ları 131a/12
amūd	(Ar.) Direk, sütun a.-lar 106b/5
anā	(Ar.) Zahmet, güçlük a. 105a/3, 127a/10
anaru	Öte, ileriye doğru, öbür taraf a.da 167b/13
anber	(Ar.) Güzel koku a. 179a/2
anıl-	Anılmak a.-ur 115b/8
anır-	Kükremek, bağırmak a.-dı 175b/5
anla-	Anlamak a.-gıl 155b/11, 183a/11 a.-rsan 157a/1 a.-ya 167a/12 a.-yasın 149a/11

anlaḡ-	Anlaşılmak a.-madı 159a/12, 157b/1 a.-maduḡına 115a/7 a.-maz 115a/4, 159a/13
aḡra-	Kükremek, haykırmak a.yu 193b/4
ansuz	Anı, birdenbire a.-da 132b/4, 157b/4
aḡsuzın	Birdenbire, ansızın a. 107b/9, 127b/8, 129b/1
^c ār	(Ar.) Utanma ^c ā. 131b/5, 191b/5 ^c ā. gel- 191a/9
ara	Orta, meydan a. 129b/5 a.-dan 157a/5 a.-larından 106a/10 a.-sında 156a/1 a.-dan götür- (ortadan kaldırmak) 143a/1 a.-ya al- 189b/7
^c Arab	(Ar.) Arap ^c A. 187a/5 ^c A.-a 187a/8 ^c A.-dan 187a/13 ^c A.-ı 187a/6
^c Arabī	(Ar.) Arap kavmine mensup ^c A. 170b/4
aralık	İki şey arasındaki açıklık a.-(ḡ)ı 101a/6

ārām	(Fa.) Dinlenme, yerleşme ā. et- 123b/12 ā. eyle- 103a/10 ā. kıl- 162a/5
ārāyide	(Fa.) Güzelleştirilmiş, süslendirilmiş ā. 104a/4, 155a/6, 165a/6, 169b/1 ā. kıl-(Tesis etmek, kurmak) 153a/3, 162a/10
ard	Arka, geri a.-ı 119b/4 a.-ın 125b/1, 127b/10 a.-ından 150b/11 a.-ların 154a/9 a.-larınca 103a/13, 103b/11 a.-umdan 122b/4 a.-unca 113a/11
art	Arka, geri a.-a kal- 155b/7
arığ	Zayıf a.-sa 126a/6
arış	Arşın a. 106b/3, 106b/8
arka	Arka a.-dur 195a/13 a.-sı 110a/9, 147b/5 a.-sına 105a/7, 147b/5 a.-sında 147b/7
arpa	Arpa a. 156a/8
art-	Artmak a.-a dur- 113a/8

artuk	Başka, gayri a. 105a/4
artur-	Artırmak a. 166b/10
aru	Arı a.-ları 109a/3 a.sı 109a/3, 117a/8
^c arūs	(Ar.) Gelin ^c a.-a 184a/9
arż	(Ar.) Bir büyüğe sunma a. 197b/12
^c arzin	(Ar.) Dünya, toprak a. 108b/3
arzū	(Fa.) İstek, heves a.-sına 162b/10
as-	Asmak a.-a ço- 153b/13 a.-mışlar 107a/6
āsān	(Fa.) Kolay ā. 101b/9, 160b/3, 175a/7, 180b/4 ā.-dur 144a/12
āsāyiş	(Fa.) Rahat, huzur, güvenlik ā. 199a/1 ā.-i 101b/9 ā.-līgum 199a/3
^c āsī	(Ar.) Karşı gelen ^c ā. 113a/13, 117a/4, 157b/8 ^c ā.ol- 152a/9

asl	(Ar.) K�k, soy �.-dan (asıldan) 170a/12 �.-ından (aslından) 131b/1 �.-ıyla (aslıyla) 184b/1
aşlan	Aslan a. 124a/12 a.-lar 101a/7
aşl�	(Ar.) Asla mensup a. 179a/2
ass�	Fayda a. 129b/5, 167a/11 a.-s� 145b/7 a.et- 144a/5
as�de	(Fa.) Rahat a. 181b/11
�sum�n	(Fa.) G�k, sema �. 129a/11, 189b/1 �.-a 160a/12
aş-	Aşmak a.-d� 195a/9
aş��a	Aş��ı a. 153b/1
aş�-	Alt etmek, yenmek a. 185a/3
�aş�k	(Ar.) Aş�k ��.-� 177a/10, 180a/7, 186a/4 ��.-�d� 175a/9 ��.-i���n 177a/13
�aş�k�r	(Fa.) Aş�k�a �. 129a/13, 156b/3

āşikāre

(Fa.) Belli, açık

a. 160a/2

at

At

a. 124a/12, 175b/12

a.-ından 128b/6

a.-ının 125a/6

a.-larına 108b/9

a.-larıyla 128b/4

a.-layın 199b/13

a.-um 156b/9

a.arkasına gel- (Ata binmek) 133b/5

a.-ayağı 152a/6

a.çek- 101b/10, 105b/10

a.sür- 127b/5

at-

Atmak

a.-dılar 152a/1

a.-ıcak 152b/6

a.-up ur- 110a/4

ata

Baba

a. 105a/8

a.-sı 105a/13

atā

(Ar.) Bağışlama

a. 166b/2

a.-sın 171a/8

at̄yār

(Ar.) Kuşlar

a. 126b/9

av

Av

a.-a 108b/10

avadanlık	(Fa.T.) Alet, edevat a.-(ğ)ı 127b/13, 128a/8 a.-ları 128b/10
āvāz	(Fa.) Ses ā.-ıla 110b/12 ā.-ları 160a/12
āvāze	(Fa.) Yüksek ses a. 103a/9 a.-si 157b/11 a.-siyle 198b/4, 199b/10
avla-	1) Avlamak a.-yu 147a/4 2) Çevresini kuşatmak a.-yalar 110b/6
avret	(Ar.) Kadın a. 157a/8, 173a/2, 199a/4 a.-i 159a/11 a.-içün 199a/4 a.-leyindür 178b/11
ay	On iki aydan her biri a. 130a/9 a. (Yıl u a.) 109a/8
aya	Avuç içi a.-sınca 147a/7
ayak	1) Ayak a.-(ğ)ı 114a/7,9, 147b/4, 187a/5 a.-(ğ)ıla 147a/10 a.-(g)ına 147a/9 a.-(ğ)ından 110b/13, 117a/6

- a.-(ğ)ınlayın 111a/13, 114a/7, 147a/9
a.-(ğ)ının 112b/1
a.-(ğ)ıyla 114a/7
a.-ları 111a/3
a.-larının 110a/9
a.-(ğ)un 109a/4
a. götürmek (çabucak çekilip gitmek) 116b/2, 163b/3
a. üzere durmak (ayağa kalkmak) 144b/10, 171b/11
2) Basamak
a. 128b/7
a.-(ğ)ı 128b/8
ayaklı Ayaklı
a.-160a/5
‘ayān (Ar.) Açık, belli
‘a. 114a/9, 121b/4, 156b/11, 175b/7
‘a. ol- 197b/11
‘ayb (Ar.) Ayıp
‘a.-ı 113a/9
āyīn (Fa.) Merasim, tören
a. (erkan-ı ā.) 186b/13
āyine (Fa.) Ayna
ā.-leyin 122b/1
ā.-ye 106a/1, 119a/7
‘ayn (Ar.) Göz
‘ayne’ l-yakīn (gözüyle görmüş gibi) 183a/5
ayruk Başka
a. 149a/8, 168b/8

ayu	Ay1 a. 111a/2, 176a/2
‘ayyuk	(Ar.) Semanın yüksek yeri ‘a.-a 194a/1
az	Az a.-iken 117a/7 a. çok 112b/3
‘azā	(Ar.) Başsağlığı ziyareti ‘a. 194b/1
‘azāb	(Ar.) Eziyet ‘a. 117a/5
azād	(Fa.) Serbest a. 153b/13
‘azametlū	(Ar.T.) Büyüklük ‘a. 157b/10
azgın	Azgın a. 177b/10
‘azīm	(Ar.) Kesin karar veren ‘a. 141b/6
‘azīz	(Ar.) Muhtecm, sayın a. 141b/4, 145b/10
‘azl	(Ar.) İşinden çıkarma, yol verme ‘a.et- 107b/10
‘azm	(Ar.) Niyet, karar ‘a.-i İskender 133a/13, 167b/9 ‘a.-i kıl‘a 109a/12 a.-i rāh 130a/9, 158a/13 ‘a.kıl- 147a/3
az-	Ayrılmak a.-miş 176a/1

‘azamet (Ar.) Büyük
a.-in 164b/6
azuk Azık, yol yiyeceği
a.(g)ına 144b/1

B

bāq (Fa.) Haraç, vergi
b. 151a/9
bāde (Fa) Şarap, içki
b.-i ‘anber
bādiye (Ar.) Şarap küpü
b.-ler 178b/7
bağdaş Bağdaş
b.kur- 144b/9
bağır- Bağırmak
b.-up 176a/4
bağla- 1) Sarmak
b.-dılar 190b/13
2) Bağlamak
b.-dı 111b/6
b.-dılar 105a/8
b.-madın 146a/9
b.-mışlar 101a/6, 105b/12, 106b/5
b.-rlarmış 156a/8
3) Kapamak
b.-dılar 163b/9

bağlan-	Bağlanmak. Bir şeyin birbirine tutturmak b.-ur 146a/10
bağlu	Bağlı b. 101a/7, 160b/2
bahār	(Ar.) Bahar mevsimi b.-a 109a/11
bağçe	(Fa.) Bağçe b. 114b/3
bahr	(Ar.) Deniz b.-a 107b/5,6, 147b/9
bağış	(Fa.) Bağış, ihsan b. 179a/4 b.et- 143b/2, 166a/13
bağış	(Fa.) Bağış b. 152a/12 b.-in 171a/8 b.et- 164a/7 b.kıl- 171b/6
bak-	Bakmak b.-a bağa 127b/7 b.-anuç 114a/5 b.-diysa 107a/3 b.-dum 156b/8 b.-ıcağ 114a/6 b.-mayasın 109a/7
bağam	(Ar.bakkam) Kırmızı boya ağacı b. 114b/7
bakin-	Bakınmak b.-dı 157b/5

bākī	(Ar.) Ebedi, daimi b. 106b/13, 107a/12, 166b/10, 172b/13 b.-sini 132b/11
bakır	Bakır b. 127b/7 b.-dandur 101a/4 b.-uğdur 124b/5
bakış-	Bakışmak b.-ı 115a/3 b.-ından 165a/8 b.-dılar 200b/10 b.-ınca 109b/8
balık	Balık b. 113b/8, 199b/10 b.-(ğ)a 149b/13 b.-(ğ)ı 113b/11 b.-layın 147b/5 b.-(ğ)uğ 147b/7
balıkçıl	Balıkçıl kuşu b. 113b/11
balıncak	Balık gibi b. 111b/7
bāliḡ	(Ar.) Büluḡa eren b. 173a/2
balk	Parlak b. ur- (parlamak) 124a/13
bānū	(Fa.) Kadın b. 169a/4 b.-dan 168a/10

- b.-nuñ 169a/4
b.-ye' z-zamān 182a/5
b.-yı 172a/10
b.-yı a'zam 179b/10
- bār (Fa.) Yük
b. u būngāh 162a/9
- bārān (Fa.) Yağmur
b. 123b/4
- bārigāh (Fa. bargāh) İzinle girilebilecek yer, çadır
b. 102b/10, 115b/7, 119a/9
b.-dan 192b/12
b.-ına 104a/5, 108a/9, 137b/7, 169b/7
b.-ında 112a/10
b.-ından 141a/13
b.-be-bārigāh 173b/6
- bārī (Fa.) Hiç olmazsa
b. 191b/13
- barkı-(balkımak) Parlamak, parıldamak
b.-yan 125a/2
b.-yana 125a/7, 125b/1
b.-r 125a/8
- barmak Parmak
b.-(ğ)unı 167a/10
b.ağıza al- (Hayret etmek) 134a/7
- bārū (Fa.) Kale duvarı, hisar
b. 155b/3, 165a/4
b.-sı 101a/2

baş-

1) Sarmak, kuşatmak

b.-a 132b/4

b.-mışıdı 115b/1

b.-a düş- (ansızın basmak) 192b/10

2) Alt etmek, yenmek

b.-dı 111b/6

3) Kaplamak, bürümek

b.-dı 159b/7, 188b/10

4) Basmak

b.-dum 122a/13

başıl-

Sarılmak, kuşatılmak

b.-acak 132b/6

baş

Baş

b.-a 160b/3

b.-dan 180b/5

b.-ı 147b/4, 186a/7

b.-ın 109b/11, 140b/11

b.-ına 105a/7

b.-ındayken 149b/5

b.-ını 154a/3, 192b/11

b.-larını 190a/12

b.-uğa 109a/3, 117a/8

b.-a var- (baş a çıkmaq) 167a/5

b.-dançık-(canını yitirmek) 191a/9

b. indür- (Boyun eğmek) 162b/7

b.kaçur- 191b/13

b.katı (baş ucu) 107a/6

b.ko- (saygıyla baş eğmek) 105a/12, 117b/6

b.korkusu (ölüm korkusu) 138b/8

	b. kurtar- (can kurtarmak) 136b/6, 191b/7
	b. ol- 159b/3
	b. oynar- (hayatını tehlikeye atmak) 186a/11
başar-	Başarmak
	b.-amadı 175b/1
başla-	Başa geçmek, öne düşmek
	b.-dı 155b/1
bağ	(Ar.) Sürahi şeklinde bir tür içecek kabı (ber-bağ)178b/10
bat-	Batmak
	b.-dı 126b/3, 157b/6
	b.-madın 145a/3
	b.-mayasın 145a/10
	b.-up 113b/10
bâtıl	(Ar.) Boş, yalan
	b.-dan 183b/6
batur-	Batırmak
	b.-ur 145a/8
bayagi	Değeri olmayan
	b. 118a/7
ba'zı	(Ar.) Bazı, birazı
	b.-ları 124b/6
bāzīrgān	(Fa.) Tacir
	b.-dum 150a/11
be	(Fa.) Kelimelere -e halini verir
	b.-āvāz-ı bülend 163b/10
	b.-evc-i āsumān 160a/12
bebr	(Fa.) Kediye benzer büyük, tüylü, yırtıcı hayali bir hayvan
	b.-iyle (bebriyle) 129b/3

bebür	(Fa. bebr) b. 124a/12 b.-ler 101a/7 b. peleng 111a/3
becid	(Fa.Ar.be-cidd) Derhañ, çabuk b. 144b/9, 152b/12, 200b/7 b. git- 186b/11 b. sür- 167b/10
bed	(Fa.) Fena, kötü (bela vü b.) 122a/7
bedāyī ^c	(Ar.) Eşi ve benzeri olmayan, güzel şeyler b. 147b/11
bedīd	(Fa.) Görünür, açık b. 197b/8
bedr	(Ar.) Ayın on dördüncü gecesi b. 170b/6
beg	İleri gelen, nüfuzlu kişi b. 181b/5 b.-ler 101a/13, 104a/5, 106b/3 b.-leri 112b/13 b.-lere 166b/2 b.-lerin 171b/4 b.-üğüze 130b/10
bēg	Kuş avlamak için kullanılan başka bir kuş b.-in 120b/10
beğāyet	(Ar.) Pek çok, son derece b. 141b/9
begen-	Beğenmek b.-di 164b/7, 173b/1 b.-düğüne 173b/8 b.-mazken 156b/10

	b.-üp 173a/11
beglik	Beylik
	b. 140b/5
	b.-(g)i 168b/8
behayim	(Ar.) Dört ayaklı hayvanlar
	b.-den 148b/3
beher	(Fa.) Her bir, her biri
	b. 197b/4
bêl	Bel
	b.-ine 102a/8, 105a/8, 113a/6
	b.-ini 176b/2
	b.-lerine 178b/6
	b.-üğe 105a/10
	b.-ine sok- 125a/6
belā	(Ar.) Bela
	b.-nuñ 113a/12
	b.-yıla 111b/6
	b. vü bed 122a/7
	b. vü mihnet 166b/3
belek	Hediye, armağan
	b. 167b/7
	b.-ler 130b/4
belinle-	Korku ile birden sıçramak, irkilmek
	b.-diler 115a/1
	b.-yü 188a/1, 193a/12
	b.-yüp 193a/1
bellü	Belli, açık
	b. 167a/11
	b.-dür 119b/6, 180b/9

belür-	Belirmek b.-mez 119b/6, 162b/1
ben	Ben b. 108a/1 bana 102b/4, 116b/3, 127a/11 b.-den 107b/7, 177a/5 b.-din 146b/13 b.-i 166b/12 b.-üm 129a/8 b.-ümçün 107b/12 b.-ümile 172b/13
bencileyin	Benim gibi b. 142b/8
benām	(Fa.) Namlu, ünlü b. 156b/3 b.-ı girdigār 116b/13
bend	(Fa.) Bağ b.-den 158a/12 b.-e 145b/9 b.-e salmak 154a/3 b.-in 141a/9 b.-ine 173a/6 b.-ini 145b/9 b.-leri 127b/8 b.ët- 158a/11
bende	(Fa.) 1) Bağlı b. 141a/6, 154a/2 2) Kul b. 180b/8 b.-ni 168a/5 b.-nüz 199a/2

	b.-sini 140a/2
	b.-ye 139a/11
	b.-fermān (emir kulu) 190b/6
bent	Bkz bend 158a/12
benī	(Ar.) Oğullar
	b. 185b/5
bennā	(Ar.) Mimar, yapı yapan
	b. 142a/5
	(üstād-ı b.) 142b/4
benze-	Benzemek
	b.-mez 165a/9
	b.-r 102a/3, 102a/5
berāber	(Fa.) Beraber
	b. 101b/13
berāberī	(Fa.) Beraberlik
	b. 186a/7
ber-dār	(Fa.) Asılmış
	b. 131a/12, 140b/8, 141a/13
ber-ḥurdār	(Fa.) Mesut olan
	b. 140b/8
berḳ	(Ar.) Şimşek
	b. 160b/10, 189a/7
berkilü	Sağlamlaştırılmış
	b. 156a/2
berkit-	Sağlamlaştırmak
	b. 163b/13
	b.-diler 192b/4
berr	(Ar.) Kara, toprak
	b. ü baḥr 107b/7

berü	Buraya, bu yana b. 166b/8
besle-	Beslemek b.-dügin 141 b/2
beş	Beş b.-inci 101a/10 b.-ini 115a/8
beşāret	(Ar.) Müjde b. 102b/8
bevvāb	(Ar.) Kapıcı b.-ları 174a/5
beyān	(Ar.) Anlatma b. 123a/13 b.-ın 146b/8 b.ét- 168a/11 b.kıl- 107a/10, 128b/13
beze-	Süslemek b.-mişler 106a/5 b.-r 112a/3
bezen-	Süslenmek b.-üp 178b/5
bezm	(Fa.) İçkili meclis b.-e 137b/7 b. aletir(Bezm sofrası) 116a/2 b. kur- 175a/6, 190b/4
bırak-	Bırakmak b. 145b/12 b.-(ğ)ımaz 149b/4 b.-(ğ)up 158b/11, 181a/7, 188b/13

bırakdur-	Bıraktırmak
bī	b.-dı 147b/1 (Fa.) -Sız, -maz b.- ‘add (sayısız) 128a/1 b.-cān (cansız) 122b/8 b.-cevāb (cevapsız) 168b/9 b.-çāre (çaresiz) 153b/13, 174b/9 b.-endāze (ölçüsüz) 111b/4 b.-gümān (şüphesiz) 146b/3, 181b/5 b.-haber (habersiz) 146b/4 b.-hāsıl (sonsuz) 141a/8 b.-haṭā (hatasız) 170a/3 b.-hisāb (sayısız) 110a/11 b.-hūde (boşuna) 184b/4 b.-kelām (sözsüz) 115b/5 b.-kıyās (ölçüsüz) 101a/8, 150b/5 b.-maḥāl (yersiz) 110b/11 b.-muḥassıs (tahsis edilmemiş) 197b/7 b.-pāyān (sonsuz) 134a/6 b.-ser (başsız) 111b/10 b.-siyāset (siyasetsiz) 140b/5 b.-vakt (vakitsiz) 174a/6 b.-vefā (vefasız) 141a/9 b.-zebān (dilsiz) 178b/11 b.-zevāl (yok olmayan) 139a/10
biç-	Biçmek
	b.-mezler 114b/6
biçin	Hasat
	b. 114b/3

bid'at	(Ar.) Sonradan meydana çıkan şey b.-113a/10
bigi	Gibi b. 176a/2
bikir	(Ar.bikr) Kızoğlan kız b. 165b/8, 177a/1
bil-	Bilmek, anlamak b. 129b/9, 152a/6, 183b/2 b.-di 144a/8 b.-diler 102b/8 b.-elüm 156a/12 b.-enlere113a/1, 195b/2 b.-sin 143b/13, 156b/2 b.-icek 107b/5, 133b/12 b.-imedin 124a/3 b.-medüm 190a/2 b.-medün 141b/4 b.-mezüz 111b/12 b.-mişem 181b/8 b.-sünler 173b/4 b.-üben 109a/6 b.-üp 129a/7 b.-ün 124a/5 b.-ür 102a/7, 102b/2 b.-ürem 190a/11 b.-ürseñ 171a/11
bildür-	Bildirmek b.-di 152b/7 b.-düm 174b/11 b.-ün 174a/9

bile	Bile, birlikte b. 105b/11, 115a/8
bile-	Bilemek b.-r 104b/10
bilin-	Bilinmek b.-mez 103a/9, 119a/4 b.-meyince 167a/10 b.-mez �t- 121b/9
biliş-	Tanışmak b.-e 184b/8
bill�r	(Ar.) Cam kristal b. 170b/10 b.-ıla 121b/4
bilmek	Bilmek b.-de 185a/5
bil�	Bkz. bil� 189b/4
bil�	Bilgi b. 129b/7 b.-si 180a/9 b.-si şaş- (bildiğini şaşırmak) 189b/4
b�m	(Fa.) Korku, tehlike b. 141b/6
bin	Ben b.-i 168b/7 b.-�m 107a/11
biņ	Bin b. 105a/1, 108a/3, 140b/7 b.-y�di 107b/4 b. �� y�z y�tmiş 130a/10

bin-	Binmek b.-di 101b/6 b.-diler 101b/11
binit	Binecek hayvan b.-den 156b/11
bir	Bir b. 101b/11, 102a/4, 180a/13 b.-er 111a/6, 113b/8
birez	Biraz b. 101b/11, 126b/2, 180a/3
birbiri	Birbiri b.-n 189a/11 b.-ne 189a/9
biri	Bir tanesi b. 107b/12 b.-n 174b/12 b.-niñ 111a/6 b.-nüg 154a/10 b.-güz 163b/11
biri biri	Biri biri b. 103a/13 b.-n 114b/4 b.-nden 128b/10 b.-ne 104a/13, 114b/5, 200b/10
birisi	Bilinmeyen kimse b. 104a/11, 114a/6 b.-n 142a/7, 165a/1
birkaç	Çok olmayan b. 107a/6, 139b/4

	b.-1 163b/4
	b.-ının 159a/8
birle	ile
	b. 101b/3, 103b/7, 153a/2
birlik	Birlik
	b.-(g)e 148a/13
bişmek	Pişmek
	b. 191b/5
bit-	Yetişmek, büyümek
	b.-dügi 159b/13
	b.-er 118b/2, 159b/3
	b.-mez 154b/2, 159b/4
	b.-mişler 196b/13
bitevi	(Fa.) Aynı düzeyde, sürekli olarak
	b. 199b/11
bitür-	Yetiştirmek
	b.-e 113a/7
	b.-ecegin 113a/7
	b.-mese 161b/5
biz	Biz
	b.-den 172a/4
	b.-lere 108a/7
	b.-üm 172b/12
	b.-ümile 172a/2
	b.-ümle 133a/10, 190a/3
bölük	Parça, kısım
	b. 148b/5
böyle	Böyle, bu şekilde
	b. 140b/6, 172b/4
	b.-yiken 172a/12

borı	Boru b. 135a/8 b. vü surnā 160a/9
boğazla-	Boğazlamak b.-dılar 118a/4, 120b/11 b.-lardı 126a/5
bortla-	Deve yavrulamak b.-dı 176a/4
boynuz	Boynuz b.-ın 125a/31
boyun	Boyun b.-ına (boynına) 151a/8, 151b/10 b.-una (boynuna) 152a/3 b.-ında (boynında) 111b/7 b.-ında (boynında) 199b/8
boz-	Bozmak b.-dılar 143a/10
bu	İşaret zamiri b.-dur 102b/6, 104b/11, 140a/13 b.-lar 120a/6 b.-ğa 102a/10, 121b/10 b.-nda 102a/3, 121b/10, 173b/9 b.-nı 111a/4, 156b/2, b.-nından 148b/8 b.-nların 148b/7, 170b/8 b.-nın 102a/5, 129a/10
bu	İşaret sıfatı b. 102a/10, 119b/8, 121b/8

bunca	Bu kadar b. 129b/2, 174b/4
buncılayın	Bunun gibi b. 169a/1
bud	But b.-ı 157a/8
budak	Dal b.-da 154a/12, 154b/8 b.-(ğ)uñ 154b/8
budaklu	Budaklı, dallı b. 110b/10
bugur	Bundan sonra, şimdi b. 102b/9, 117b/12
buhūr	(Fa.) Tütsü b. 179a/2
bul-	Bulmak b.-a 179a/5 b.-alalar 163a/3 b.-am 141b/10 b.-amazlarıdı 149a/8 b.-an 148b/2 b.-asın 140b/4 b.-avuz 192a/3 b.-duñ 140b/1 b.-duñuz 164a/6 b.-ğıl 147b/11 b.-ımedılar 190b/2 b.-ımayıcak 158b/12 b.-maz 114a/10 b.-ı vër- 133a/12

bulın-	Bulunmak b.-anından 105b/4
bulış-	Buluşmak b.-dılar 137a/9
bulıt	Bulut b.-lar 160b/9
bulmak	Bulmak b.-(ğ)a 180b/4
bulut	Bulut b.-layın 134a/4
buluş-	Buluşmak b.-avuz 163a/9 b.-dılar 169a/13
büm	(Fa.) Baykuş b.-ıla 155b/5
bura	Bura b.-larda 111b/9
burc	(Ar.) Kale duvarı, hisar b.-ına 143b/9 b.-uñ 101a/5 b.-undan 152b/5 b. u bārū 103b/3, 127b/3 b.-ı beden 188b/5
burtar-	Yüzünü buruşturmak b.-up 175b/12
burūc	(Ar) Hisarlar, kaleler b.-uñ 143b/8
burun	Burun b.-ı (burnı) 147b/4 b.-larıyla (burunlarıyla) 113b/11

būstān	(Fa.) Bahçe b.-a 150a/8
buş-	Öfkelenmek, kızmak b.-dı 175b/5
buyruk	Buyruk, emir b.-(ğ)ı 136b/6, 173a/1
buyur-	Emretmek b.-dı 102a/1 b.-uğ 199a/5
bü'l-‘aceb	(Ar.) Çok tuhaf b. 112a/3
bü'l-beşer	(Ar.) İnsanoğlu b. 157a/11
bülend	(Fa.) Yüce b. 128b/12, 141b/5
büngāh	(Fa.) Çadır (bār u b.) 111a/11, 148a/6
būnyād	(Ar.) Temel b.-ın 112a/8, 129a/12 b.-ına 106b/5, 144a/9 b.-ında 123b/13 b.ét- 128b/7, 141b/13
bürçek	Kakül b. 199b/8
bürīde	(Fa.) Kesilmiş b.-i gīsū 178a/2
bürka ^c	(Ar.) Peçe, tül b.-yla 176b/2
bürka ^c la-	(Ar.T.) Peçe, tül örtmek b.-mı 169b/8

bürrān	(Fa.) Keskin, kesici b.-ı tīz 123b/2
bürü-	Kaplamak b.-di 160b/10 b.-yüp 176b/2
büt	(Fa.) Güzel b. 190a/8
bütün	Sağlam b. bütün 128a/5

C

cāh	(Ar.) Makam, mevki c. 181b/10 c.-ını 140b/2
cāhil	(Ar.) Bilgisiz c. 120a/1, 120a/3 c.-ün 120a/4
cām	(Fa.) Kadeh c.-ı yakut 179a/1 c.-ı zer 190b/8
cāme-hāb	(Fa.) Yatak c. 192b/9
cāmelü	(Fa.T.) Elbiseli c. 189a/2
cān	(Ar.) Can c.-ına 140a/8 c.-inlayın 145a/7 c.-ların 119b/10

	c.-ı dil 184a/5
	c. u baş 172b/3
	c. u gönül 113b/3, 116a/9, 117b/8
	c.baş ele al- (canını feda etmek) 135a/1
	c.başına sığra- (sinirlenmek) 138b/6
	c. cengi 138a/13
	c. ısmarla- (ölmek) 119b/13
cānever	(Fa.) Canavar
	c. 110b/8
	c.-ine 198a/8
	c.-lerünündür 124b/6
	c.-ün 110b/11
cānsuz	(Fa.T.) Cansız
	c. 198b/6
cāriye	(Ar.) Halayık
	c.-n 182a/8
	c.-si 178a/11
	c.-sin 172b/8
	c.-sine 172b/9
	c.-si-ven 176b/5
	c.-yi 178a/6
cāvid	(Ar.) Sonsuz, ebedi
	c. 140b/10
cāy	(Fa.) Yer, mevki
	c. 190a/7 (yoldaş u cay)
cāyigāh	Yer
	c.-da 119a/1, 198a/6
cebe	Zırh, zırhlı elbise
	c. vü cevşen 133b/9, 187b/11, 193b/6

cebelü	Tımar sahiplerinin yedek gördükleri silahlı adam c. 152b/4
cefā	(Ar.) Eziyet c. 145b/10 c.-yı 145b/10
cehālet	(Ar.) Bilgisizlik c. 183b/11
cehd	(Ar.) Çalışma, çabalama c. 108a/2 c.-i 104b/12 c.ët- 177b/11 c. etegi 125a/6 c. eyle- 113a/3, 143a/7
cehennem	(Ar.) Dini inanışlara göre, kötülük ya- panların öldükten sonra ceza görecekleri yer c.120a/13
cehl	(Ar.) Cahillik, bilgisizlik c.-e 119b/13
cellād	(Ar.) Ölüm cezasına çarptırılanları öldür- mekle görevli kimse c.-lara 153a/12
cem ^c	(Ar.) Toplama c. ët- 104b/3, 107b/11 c. ëtdür- 176a/7 c. ol- 104a/4
cemī ^c	(Ar.) Bütün, hep c. 104a/10 c.-isin 107a/1 c.-sine 162b/3

cenāb	(Ar.) Şeref, onur, büyüklük terimi olarak kullanılır c. 176a/8
ceng	(Fa.) Savaş, kavga c. 187b/11 c.-de 190a/13 c.-den 175a/11 c.-deyiken 138a/12 c. e 103b/3 c.-ile 104a/2 c.-cū (kavgacı) 101a/9 c. ü gavḡā 104b/2 c. ü kīn 123b/3 c. ét- 101b/2, 110b/1, 129b/3 c.-yürüt- 133b/2
cevāb	(Ar.) Cevap c. 117a/13 c.-ın 151a/12 c.-nāme 167b/1
cevher	(Ar.) Değerli süs taşı, mücevher c.-den 129a/1 c.-i muraşşā 178a/9
cevherī	(Ar.) Cevherle yapılmış, işlenmiş olan c. 170a/13 c.-ler 120b/3 (kuyumcu/ar)
cevlān	(Ar.) Dolaşma, gezme c. kıl- 109b/9
cevşen	(Fa.) Örme zırh cebe vü c. 133b/9, 160a/11

cevşenlū	(Fa.T.) Zırhlı c. 152b/4
ceyhūn	(Ar.) Ceyhun nehri c. 146b/10
ceyš	(Ar.) Asker, ordu c.-e 132b/2 c.-ile 107b/4 c.-i girān 173b/6 c.-i İskender 131a/7 c.-i mu'teber 186b/5 c. ü leşker 107b/11
cezb	(Ar.) Kendine çekme c. ôt- 122b/9
cezire	(Ar.) Ada c.-de 140a/13 c.-deki 159a/7 c.-nün 114b/1, 162a/11 c.-sine 114b/10 c.-ye 110b/4, 114a/12 c.-yi 110b/6 c.-i kübrā 105a/10
cife	(Ar.) Leş c.-den 145a/7 c.-sine 145a/6
ciger	(Fa.) Yürek c. 104b/2, 138a/5 c.-in 110b/11, 190b/13 c.-ler 190b/10 c.-leri 139b/9

cihān	(Fa.) Dünya c. 129a/8, 141b/2 c.-a 108a /6, 195b/8 c.-dan 108a/7 c.-ı 159b/7 c.-un 104b/11, 128b/8
cihān-gīr	(Fa.) Cihan zapteden c. 172a/9
cinnī	(Ar.) Cine mensup c.-lerū 123b/11
cism	(Ar.) Cisim c. 145a/7 c.-ini 195a/5 c.-ū 145a/12, 147a/6 c.-ū 145a/9
cūd	(Ar.) Cömertlik c. 179a/5
cūdā	(Fa.) Ayrı, ayrılmış c. 181b/1, 199a/5
cümle	(Ar.) Hep, bütün c. 107b/7, 112a/10, 171b/5 c.-si 105a/2,4 c.-sini 124a/13 c.-sinū 198b/2
cünūn	(Ar.) Delirme, çıldırma c. 190b/9
cüst	(Fa.) Arama, araştırma c. 164b/13, 165ba/6 c.ü cu(Arayıp sorma) 178b/1, 192b/6 c. ü çābük 116b/4

cüsse	(Ar.) Gövde, beden c.-si 109b/7
cüvân	(Fa.) Delikanlı c. 141a/7 c.-sın 105a/9
cüz	(Ar.) Parça, bölüm c.-i 148a/13

Ç

çabal-	Çabalamak ç.-dugınca 118b/2
çabalmak	Çabalamak ç.-(g) a 118b/2
çābük	(Fa.) Çabuk ç. 164b/13
çâdır	(Fa. çader) Çadır, otağ ç.-ında 155a/7 ç.-ından 193a/8 ç.-ının 176b/2 ç.-lardur 150b/6
çagır-	Bağirmek, haykırmak ç.-dı 110b/12, 163b/10 ç.-duğı 197a/7 ç.-ur 142a/8, 148a/12
çagriş-	Bağırışmak ç.-dılar 198b/3

çağşa-	Şingirdamak ç.-dı 135a/7
çāh	(Fa.) Kuyu ç. 118b/12, 140b/2 ç.-a 119a/4 ç.-ı 119a/2, 119a/13 ç.-un 118b/12
çak	(Fa.) Yırtık ç. ét- 175b/7, 193b/12
çal-	Vurmak, çarpmak ç.-dı 193b/2
çalın-	Vurulmak, çarpılmak ç.-dı 189b/2
çanak	Toprak, metal v.b'den yapılmış kap ç. 127b/13
çāre	(Fa.) Çare, yol, ilaç ç. 101b/2, 167a/9 ç.-si 124a/2 ç. bul- 101b/4, 123a/8
çarh	(Fa.) Dünya, felek ç.-dan 146a/12 ç.-ı 129a/8 ç.-un 104b/12, 146b/7 ç.-ı bi-vefā 107b/8 ç.-ı gerdūn 191a/4 ç. u āsumān 138b/2 ç. ét- 156b/8
çat-	Karşılaşmak, çarpmak ç.-dılar 152b/13

çatıl-da-	Çatıldamak ç.-dı 127b/8
çav	Un ç.-ı 127a/4
çavuş	Çavuş ç.-lar 139b/4, 155a/7, 186a/1
çayır	Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer ç. 101b/12, 118b/10 ç. çemen 126a/10
çek-	Çekmek, uzatmak ç.-di 170b/4 ç.-dügi 183b/1 ç.-em 167a/5 ç.-ersin 129b/12, 145b/10 ç.-meyem 145b/10
çekiş-	Tartışmak ç.-diler 111b/5
çekürge	Çekirge ç.-den 101a/11
çemen	(Fa.) Çimen ç. 101b/12 ç.-e 126a/10
çenār	(Fa.) Çınar ç. 193b/8
çeng	(Fa.) Bir çeşit saz ç. 178b/11 ç.-inün 190b/11 ç. ü nāy 190b/7
çengi	(Fa.) Çeng denilen sızı çalan kimse ç. 170b/8

çerāk	(Fa.) Fıtil, mum ç. 159b/8 ç.-layın 159b/11
çeri	Asker ç. 110b/6, 111a/7 ç.-sidür 134b/3 ç.-sin 134b/2, 176a/7 ç.-sine 189a/5
çerü	Bkz. çeri ç.-m 117b/12
çeşm	(Fa.) Göz ç.-i gūş (dikkatle bakmak) 151b/5
çeşme	(Fa.) Çeşme ç. 118b/11 ç.-nün 118b/11, 119a/5 ç.-ye 119a/2 ç.-yile 119a/13
çetük	Kedi ç. 148b/5 ç.-lerdür 148b/8 ç.-(g)ün 148b/6
çetr	(Fa.) Çadır, gölgelik ç. 170a/4
çevrin-	Dönmek ç.-ür 124b/10
çevrül-	Çevrilmek ç.-mişe benze- 126a/12
çevür-	Çevirmek ç.-icek 138b/11

çevre	Çevre, etraf ç. 162b/2 ç.-si 165a/4 ç.-sin 111b/3 ç.-sinde 128a/7 ç. al-(kuşatmak) 114b/13, 119a/2 ç. yan (dört taraf) 125a/10, 127b/13
çubuklu	Çubuklu ç. 153b/12
çık-	Çıkmak ç.-acağı 188a/9 ç.-amazlardı 128b/11 ç.-aram 132a/8 ç.-arları 128b/5 ç.-aruz 111b/12 ç.-dı 102a/2 ç.-duğı 118a/6 ç.-maduğın 132a/2 ç.-a gel- 136b/3
çıkār-	Çıkarmak ç.-up 141a/13
çıkış-	Yeter olmak, yetmek ç.-maz 181b/5
çıy(çığ)	Kafile, sürü ç.-ların 190b/5
çıyan	Zehirli bir böcek ç. 124b/2
çift	(Fa). Çift, eş ç. 159b/9 ç.-e 160a/3

çigin	Omuz ç.-ine (çignine) 144b/11 ç.-lerinin 186b/10
Çini	Çinli ç. 170b/9
çin-seher	Tanyeri ağarmak üzere olduğu zaman ç. 131b/12
çoğ	Bkz. Çok ç. 117a/7
çok	Sayı, nicelik, değer ve güç v.b.bakımın- dan büyük ve aşırı olan ç. 145b/7 ç.-dur 105b/6, 159a/1 ç.-(ğ)ı 134b/3 ç.-(ğ)udı 182a/12
çokluk	Birçok, pek çok ç. 149a/2, 164a/7, 191a/8 ç.-(ğ)ından 149a/4
çomaklu	Gürzlü ç. 169b/8, 194a/12
çöngel-	Körleşmek, zayıflamak ç.-di 135b/3
çub	(Fa.) Ağaçdan yapılmış değnek ç. 102a/8, 111a/6
çullu	(Ar.cül) Kıldan yapılmış kaba dokuma ç. 170b/5, 170b/12
çü	(Fa.) Çuklu ç. 143b/12 ç. kim 165a/11

çün	(Fa.) Çünkü ç. 101b/3, 102a/2, 119b/8
çünkü	(Fa.) Çünkü ç. 106a/1
çürü-	Çürümek ç.-miş 128a/8
çürü-	Bkz. Çürü- ç.-yüp 109a/4

D

dād	(Fa.) Adalet, doğruluk d. kıl- 141a/11
dādīstād	(Fa.dad ü sitād) Alış veriş d. 173b/10, 153a/13, 176a/10
dağal	Hile, hileci d. 120a/3, 120a/5
dahı	Dahi d. 101b/6, 101b/9, 102a/5, 102b/7, 102a/10
dak-	Kuşanmak d. 152a/3 d.-sun 151a/8
dakın-	Kuşanmak d.-miş 165a/7, 187b/11
dām	(Fa.) Tuzak, ağ d.-ıla 120b/9
dānā	(Fa.) Bilen, bilici d.-yi dīn 184b/11

danış-	Danışmak d.-dı 177a/7 d.-ur 172b/9
danışık	Görüşme, konuşma d.-da 175a/4
dār	(Ar.) Ev, yer, yurt d.-a 106a/3 d.-ı çinī 114b/7 d.-ı murabba ^c (dört köşeli yapı) 160a/3
dār	(Fa.) Dar ağacı d. 104a/12 d. dik- 141a/13 d. eyle- 166b/13
dār.	(Fa.) Savaş d. u gīr 167b/12, 129b/5
dāstān-var	(Fa.) Destan gibi d.135a/1
da ^c vet	(Ar.) Davet d. 162b/12 d. ilet- 105b/2 d. kıl- 116a/12
da ^c vī	(Ar.) Şikayetçi olarak mahkemeye başvurma d.-sin 143a/4
dāyim	(Ar.) Devamlı, sürekli d. 115a/6, 127a/12, 140a/5, 175a/12
dāyire	(Ar.) Daire d.-si 126a/11 d.-sin 102a/12

dê-

Demek

d. 101a/1

d.-di 101a/1, 101b/1, 102a/7, 102a/11
102b/1, 102b/7

d.-diler 121a/8

d.-dügi 155b/12, 174b/8

d.dügin 173a/4

d.-dügün 174b/9, 180b/8

d.-dün 124a/9

d.-dügüz 159b/2

d.-gil 180b/13

d.-medüm 156b/7

d.-mez 105a/2

d.-n 140a/3, 164a/10, 182b/6

d.-r 129a/7, 168a/11

d.-rdünüz 137b/10

d.-riseñ 145b/13

d.-rler 112a/11, 121a/8, 174b/7

d.-rlerdi 175a/9

d.-rseñ 166b/7, 191b/13

d.-rsiz 114b/6, 182b/11

d.-sün 172a/4

d.-yenlerün 155b/5

d.-yesin 180b/13

d.-yicek 176b/12, 180a/12

d.-yü 116b/10, 165a/13

d.-yüp 105b/8

depsi

Tepsi

d. 128a/1

def

(Ar.) Yok olma

d. 132b/12

defn	(Ar.) G6mme d. 6t- 190b/13 d. eyle- 141b/12
defter	(Ar.) Defter d.-lerin 171a/1
deg-	Değmek d.-mez 128b/8
degin	Kadar d. 103b/12, 124a/4
degir-	Eriştirmek, ulaştırmak d. 196b/5
degirmen	Değirmen d. taşı 147a/6
degirmi	Yuvarlak d. 147a/7
degme	Her, herbir, gelişig6zel d. 112a/5, 146a/13, 156a/2, 163a/2 d. gez (her zaman, her defa) 102b/3
deg6l	Değil d. 104b/7, 113b/1, 159b/11 d.-em 187a/10
deh6n	(Fa.) Ağız d. 146a/10
dehr	(Ar.) D6nya d. 146a/8 d.-i d6n (aşağılılık d6nya) 146a/9
dehşet	(Ar.) Urkme, korkma d. 183a/9

dek	1) Sakin, sessiz d. dur- 142b/4 2) Kadar d. 144a/9, 156a/3
dekin	Tekin, emniyetli d. 122a/7
delü	Deli d. 129b/8
delim	Çok d. 139a/7, 195b/4 d.-dür 183b/12
delük	Delik d.-(g)i 124b/3
dem	(Fa.) 1) Zaman d. 104b/10, 106a/10 d.-de 189a/12 d. dem 118a/11 d.-dür 108b/3 d. (sā'at u d.) 109a/8 d.-i 148b/2, 187a/11 2) Nefes, soluk d. 132a/8, 132b/7 d.-ise 140b/7 d.-i nefes 140b/7
dem-sāz	(Fa.) Dost, arkadaş d. 121b/2
demür	Demür d.-den 188b/5 d.-dendür 101a/4 d.-ündür 124b/4 d. al- 121a/6

denek	Deneme
	d.-(g)ine 146b/4
deniz	Deniz
	d.-de 124b/8, 147a/12
	d.-den 148a/5
	d.-ler 108b/4
	d. yüzi 152b/6
deglü	Kadar, denli
	d. 110a/7, 126b/11, 156a/4, 175b/10, 185a/7
dep-	1) Tepmek
	d.-di 156b/9
	2) Hücüm etmek
	d.-di 134b/9
depe	Tepe
	d. 165a/2
	d.-sine 109b/10
depele-	Öldürmek, alt etmek
	d. 140a/7
	d.-di 193b/7
depin-	Saldırmak
	d.-di 138a/6
	d.-diler 134b/9
depre-	Hareket etmek, kımıldamak
	d.-mez 178a/5
depreniş	Hareket, kımıldama
	d.-i 115a/3
deprenmek	Hareket etmek
	d.-(g)e 124a/1

dêr-	Toplamak
	d.-diler 121a/5
	d.-eler 129b/10
	d.-er 111b/4, 150a/8
	d.-sün 150b/4
	d.-üp 180a/10
	d.-yüben 132a/13
derbān	(Fa.) Kapıcı
	d.-lar 165a/5
	d.-lara 165a/10
derd	(Fa.) Dert, gam, keder
	d. 105a/3
	d.-iyle 190b/10
	d.-le 146b/10
	d.-i ser (baş derdi) 190a/6
	d. ü'anā 127a/10
dere	Dere
	d. 120a/12
	d.-den 120b/5
	d.-nün 120b/6
	d.-ye 120a/11
derhāl	(Fa.) Hemen
	d. 138a/9
deri	Deri
	d.-lerin 118a/4, 118a/5
	d.-lerine 118a/10
deril-	Toplanmak
	d.-üp 163b/8
dermān	(Fa.) İlaç, çare
	d. 101b/5

dermek	Toplamak d.-(g)e 171a/10
der-pāy	(Fa.) Ardınca, ardısıra d.-ın 152b/9 d.-ınca 117b/3, 186a/12
deryā	(Fa.) Deniz d. 108a/12, 160b/10 d.-layın 139a/3, 173b/6 d.-sın 108a/12 d.-sına 136b/9 d.-yı ahterān 103b/2, 129a/8
desdegirmi	Çok yuvarlak d. 147a/5
dest	(Fa.) El d. 178b/9 d.-gīr (elinden tutan) 183b/13 d. ü res (istegine ulaşan) 140b/1, 141a/4
deste	(Fa.) Demet, tutam d. 102a/8, 111a/6
destūr	(Fa.) İzin d. 199a/5 d. ver- 108b/5
devr	(Ar.) Dönme d.-i 129a/10 d. ét- 129a/8
deve	Deve d. 111a/3, 124a/12, 198a/9
devlet	(Ar.) 1) Devlet, ülke d. 108a/8, 113a/13

	d.-e 166b/3
	d.-i 138b/10
	d.-ini 139a/13
	d.-üni 117a/7
	2) Mutluluk
	d. 113a/8, 161b/6
	d.-iledür 139a/2
	d.-üğe 199a/5
	d. ü'ukbī 166b/9
devr	(Ar.) Devir, çağ
	d.-ine 158b/10
deyyār	(Ar.) Biri, bir kimse
	d. 128a/5
	d.-a 163b/1
dıraht	(Fa.) Ağaç
	d. 197a/4
dırāz	(Fa.) Uzatmak
	d. kıl- 103a/7, 116b/8, 126a/7, 165a/1
dībā	(Fa.) Bir çeşit ipek kumaş
	d. 170b/13
didār	(Fa.) Yüz, çehre
	d.-uğa 199a/3
dik-	1) Bir şeyi iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak
	d.-diler 104a/12, 118a/4
	2) Bir cismi dik olarak durdurmak
	d.-mişler 155b/13
dikil-	Bir cismin dik olarak durdurulması
	d.-miş 112b/1, 125a/8

dikilü	dikili, dikilmiş d. 156a/9
dikkat	(Ar.) Dikkat d. 129b/13
dil	1) Tat alma organı d. 146a/8 d.-inden 173a/3, 174b/3 d.-üni 146a/9 2) Lisan d. 115b/8 d.-ce 153b/7 d.-i 153b/13 d.-ince 111b/10, 164a/8 d.-ler 105b/8, 128b/13 d.-leri 159b/1 d.-ündür 146a/10
dilāver	(Fa.) Yiğit d. 130b/11 d.-iyle 185b/3 d.-ler 103a/11, 103b/1 d.-lerin 134b/7 d.-leriyle 185b/3 d.-ün 193b/8
dilce	Dilde, dil ile d.-(y)digin< dilce idigin 129a/7
dile-	İstemek d.-r 143a/6, 181a/3 d.-rdi 175a/12 d.-rem 141a/6

	d.-risen 113a/4
	d.-rse 172a/4, 174b/8
	d.-rse 145a/10, 180b/12, 191b/12
	d.-se 102b/5
	d.-yen 197b/5
	d.-yene 129b/11
dilek	İstek
	d.-(g)i 177b/10
	d.-(g)üm 181b/9
	d.-(g)ümüz 182a/6
dilemek	İstemek
	d.-(g)e 181a/3
dil̄ir	(Fa.) Cesur, yiğit
	d.-leriyle 185b/2
dil-şād	(Fa.) Sevinmiş, gönlü hoş
	d. 141b/5
dīn	(Ar.) Allah'a inanma
	d.-e 129a/8
din-	Sakin olmak
	d.-icek 198b/5
dinç	Sakin
	d. 175b/9
din imdi	Haydi bakalım
	d. 104a/8
dingle-	Dinlenmek
	d. 182b/13
	d.-yicek 152b/1, 168b/12, 184b/5
dinlen-	Dinlenmek, yorgunluğu gidermek
	d.-medi 101b/4

	d.-medin 129a/11
	d.-sün 136a/2
	d.-üp 109a/2
diqlendür-	Dinlendirmek
	d.-diler 187a/2
dip	Bir şeyin en alt bölümü
	d. 131a/13
	d.-(b)inde 111a/5
	d.-(b)inden 160b/9
	d.-(b)ine 118b/12, 191a/2
dipsüz	Dibi olmayan, dipsiz
	d. 118b/12
dirahistān	(Fa.) Ağaçlık yer
	d.-a 191a/2
	d.-lara 139a/5
direk	Ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek
	d. 155b/13, 156b/2
	d.-de 155b/13
	d.-deki 156a/5
	d.-den 156a/3
	d.-(g)e 156a/3
	d.-lerde 156a/1
	d.-(g)ün 156a/1
diri	Diri, canlı
	d. 118a/4
dirig	(Fa.) Esirgeme
	d. 168b/1
diriga	(Fa.) Yazık, eyvahlar olsun
	d. 107b/13

dirilik	Canlılık, hayat d.-(g)i 115b/5
dirlik	Dirlik, sağlık d.-(g)inde 177b/10 d.-(g)inden 183a/6
diş	Diş d.-in 104b/10, 140b/11 d.-leri 123b/2
dişi	Kadın d. 114b/12 d.-sin 142a/2
dişle-	Dişlemek d.-di 186b/11 d.-me 140b/12, 167a/10 d.-ridi 176a/1
ditre-	Titremek d.-di 135a/9
div	(Fa.) Dev d. 107a/1, 189a/13 d.-ler 107b/5 d.-lerdendür 157b/9 d.-leri 107b/6
divān	(Ar.) Padişah tahtının bulunduğu yer, büyük meclis d. 153a/3, 165b/10 d.-a 155a/9, 169b/4, 173a/10 d.-ına 117b/5, 178b/7 d. kur- 127a/2

diyār	(Ar.) Ülke d. 111a/11, 162b/4 d.-a 111a/12 d.-ı 113a/6 d.-ınuğ 144b/8 d.-uğ 111a/13 d.-uğı 166b/1
diz	Diz d.-in 175b/12
dokın-	İsabet etmek, konmak d.-ur 149a/4 d.-ursa 119a/7
dokun-	1) Bkz. dokın- d.-dı 109b/11, 187a/4 2) Örölmek d.-mış 175b/12
dög-	Vurarak canını acıtmak d.-di 175b/12
dök-	Dökmek d.-di 186b/11
dökil-	Dökölmek d.-miş 128a/10 d.-ürler 127b/4
dölen-	Huzura kavuşmak d.-di 146b/3, 182a/1
dön-	Dönmek, kendi ekseni veya başka bir şeyin etrafında hareket etmek d.-di 146b/3 d.-dügince 129a/9

	d.-e 146b/4
	d.-e döne 110a/6
	d.-eli 138b/3
	d.-er 106a/6,8
	d.-iser 146b/3
	d.-miş 106a/1
	d.-se 108a/1
	d.-üp 167a/10
dönder-	Döndürmek
	d.-me 167a/9
	d.-ür 129a/2
dönmek	Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin etrafında hareket etmek
	d.-den 146b/2
dört	Dört sayısının adı bu sayıyı gösteren rakam
	d. 109a/7
	d.-(d)inci 158b/4
	d.-(d)-üncü 101a/3, 110b/4, 120b/10, 124b/1
	d. bir dört yüz kırk dört 109b/3, 113b/5, 152b/8
	d. yüz kırk dört 101b/3, 106b/9
du ^c ā	(Ar.) Tanrıya yalvarma, yakarış
	d. kıl- 116b/11
dūlāb	(Ar.) Dönen, devren
	d. 106a/6
dūr	(Fa.) Uzak
	d. ét- 108a/5
	d.ol- 183a/10

dur-

Durmak

d.-a 113a/8

d.-alı 138b/3

d.-amadı 117b/12

d.-amaz 137b/10

d.-an 173a/10, 193a/8

d.-ayım 172b/3

d.-dı 102a/11

d.-dugı 161a/8, 189a/1

d.-dugına 142a/12

d.-madın 129a/11

d.-maz 196a/8, 129a/10

d.-mış 187a/5

d.-umadı 189b/4

d.-ur 107a/5, 132b/9

d.-urken 136a/8, 163b/7

d.-urlar 101a/6, 101a/9

d.-a düşe 183b/13

d.-ı gel- 136a/6, 188a/1, 194b/7

durgur-

Durdurmak

d.-dılar 104b/7, 153a/5

d.-urdu 126a/5

durur

Ek fiilin 3.tekil kişisi

d. 104b/13, 105a/2, 113a/1, 145b/6

169a/7

dut-

Tutmak

d. 117a/8, 140a/9, 145b/9

d.-a 145b/7

d.-alar 114b/10

	d.-am 173a/5
	d.-an 145b/7
	d.-anlar 105a/1
	d.-ar 108a/3, 193a/9
	d.-aruz 145a/8
	d.-duğı 104b/2
	d.-mayıcak 145b/8
	d.-maz 140b/5
	d.-mışıdum 107b/3, 156b/3
	d.-mışam 160a/7
	d.-mışıken 108a/1
	d.-sayıdum 108a/3
	d.-tukları 200a/7
	d.-uğ 178a/6
dutkun	Esir
	d.-lara 139a/11
dutış-	Tutuşmak, birbirini tutmak
	d.-dı 111a/5, 118b/1, 164a/2
	d.-up 128b/11, 192b/4
düğün	Düğün
	d. 182b/2
düken-	Tükenmek, bitmek
	d.-mez 110a/12
	d.-ür 185a/7
dükenle-	Aramak, araştırmak
	d.-diler 161 a/10

düket-	Bitirmek d.-meye 150b/1
dün	Gece d. 131b/9, 136b/3, 187b/13 d. içi (gece vakti) 188a/7, 189a/11 d. ü gün 199b/6
dün	Dün d.-ki 180b/10
dünyā	(Ar.) Dünya d. 104b/8 d.-da 145b/10 d.-ya 119b/4
dünye	(Ar.) Dünya d. 108a/1,2 d.-de 140b/10, 166b/10 d.-den 108a/2 d.-dür 141b/1 d.-nün 105a/3 d.-yi 105a/1
düriş-	Çabalamak, çalışmak, mücadele etmek d.-108b/12
dürlü	Türlü, çeşit d. 108a/13, 128b/8, 175a/5, 184a/4 d. dürlü 112a/2, 121b/1
dürr	(Ar.) İnci d.-i 147b/12
dürü-	Türemek, meydana gelmek d.-medi 138b/3
dürüst	(Fa.) Doğru dürüst d. 110a/3, 113a/2

dürüş-	Mücadele etmek d.-miş 138a/13
düş	Rüya d.-i 131b/12, 132b/12
düş-	Düşmek d.-di 175a/2, 110b/13 d.-düğü 110b/13, 126b/2 d.-e 183b/3, 184b/9, 103b/8 d.-enüñ 183b/13 d.-er 109a/2 d.-erse 183a/13 d.-ersin 166b/3 d.-icek 152b/3 d.-me 145b/9 d.-medin 109a/4 d.-memişdi 190b/2 d.-miş 155b/2 d.-üp 152a/1 d.-ürür 104b/11 d.-e yaz- (düşüvermek) 103b/8
düşmān	(Ar.) Düşman d.-ına 140a/8
düşmen	(Fa.) Düşman d. 104a/8, 117b/10 d.-dür 181a/7 d.-e 191b/6 d.-üne 140b/1
düşür-	Düşürmek, düşmesine yol açmak d.-ürem 166b/12

düt-	Tütmek d.-di 164a/2
dütün	Duman d. bas- 115a/10
dütünlü	Dumanlı d. 112a/11
düz	eşit d. 169b/4
düz-	1) Nazmetmek d.-di 104b/5 2) Sıralamak d.-di 176b/1 3) Yapmak d.-diler 108b/9 d.-dügi 177a/13 d.-en 128b/12 d.-mişler 128b/10 4) Süslemek, hazırlamak d.-diler 144b/4, 167b/2 d.-en 156b/2
düzenlik	Dirlik, intizam d.-(g)in 177b/9
düzet-	Düzenlemek, yapmak d.-(d)ür 177b/6
düzün-	Süslenmek d.-üp 178b/5

E

ebed	(Ar) Sonu olmayan gelecek zaman e. 184a/1
eḅkār	(Ar.) Kızıoğlan kızlar, genç kızlar e. 170b/1, 179a/7
ebriṣīm	(Fa.) Bükülmüş ipek e. 170b/12
ecel	Ömrün sonu e. 129b/1, 135a/8 e.-den 196a/2
edeb	(Ar.) İyi terbiye e.-ile 136b/12, 166a/7, 158a/1, 172b/10
edin-	Bir şeyi kendine sağlamak e.-mişem 181b/7 e.-mişdür 146b/3 e.-mişlerdür 123b/11 e.-en 166b/4
eḫlāk	(Ar.) Gökler, felekler e.-i 105a/1
eg-	Eğmek, meyletmek e.-meyem 168b/8
egin	Sırt, arka e.-ine (egnine) 113a/6
egirt-	Kuşatmak e.-(d)üp 131b/11
eglen-	1) Kalmak e.-di 122a/5 2) Oyalanmak e.-dügüme 155a/11 e.-dügine 136b/10

egri	Eğri e. 177b/11
ehl	(Ar.) Sahip, malik e.-i 115b/9 e.-in 178b/10 e.-ine 146a/1 e.-i hikmet 170a/2, 183a/10 e.-i tārīḥ 115b/3, 154a/10
ejdehā	(Fa.) Korkunç ve hayali bir hayvan e. 118a/1, 192b/13 e.-dan 118a/2 e.-layın 175b/5 e.-ya 117b/12
ejderhā	(Fa.) Bkz. ejdeha e.-layın 193b/8 e.-nuḡ 116a/1 e.-sı 194b/12
ek-	Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak e.-di 155b/9 e.-mezler 114b/6
ekin	Tahılın tarlaya atıldığı andan harman olun- caya kadar aldığı durum. e. 114b/3
eksük	Eksik e. 119b/8 e.-(g)i 147b/5

el

El

e. 101a/10

e.-den 127b/1, 145b/12

e.-deyken 140a/11

e.-deyiken 149a/12

e.-e 140a/11

e.-inde 170b/11

e.-ine 102a/8, 107a/7, 129a/6

e.-ini 140b/12

e.-ünden 107b/9

e.-ümüze 172b/12

e.-ün 109a/4

e.-ünden 166b/1

e.-üne 191b/12

e. kavşur- 155a/8

e. ur- (el atmak) 193a/3

e.-e al- 103a/5

e.-e gir- (yakalamak) 102a/7, 110b/6

e.-in eline ur- 158a/5

ël

İl

ë.-e 197a/10

ë.-ine 199b/3

ë.-ini 156b/3

ë.-iñi 137b/12

ë.-ün 117a/6

ë.-ün 152a/6

ë.-ünde 166b/7

ë.-ün 117a/4

elbetde

(Ar.) Mutlaka

a. 177a/7

elçi	Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse e.-ler 112b/13 e.-sidür 165a/10 e.-sin 165b/1, 181a/3
elgin	Garip, aciz e.-i 127a/8
elmās	(Yn.) Mücevher olarak kullanılan saydam değerli taş e. 101a/6, 106a/6, 110a/13, 120b/2 e.-a 120b/7 e.-dan 120b/13 e.-ıd1 120b/13 e.-ıla 120b/3
emīn	(Ar.) İnanılır, güvenilir e. ol- 182b/7
emīr	(Ar.) Büyük bir hanedana mensup kimse e. 152a/10, 181b/2 e.-i cihān 145a/4
emr	(Ar.) Buyruk e.-ine 153b/11, 172a/12 e.-iyle 159b/12 e. ét- 171b/9
en	Genişlik e.-i 106b/3
encek	Yavru e.-(ğ)in 176a/2
endām	(Fa.) Biçim boy bos e. 176b/4

endīş	(Fa.) Düşünen (ġākıbet-e.) 167a/8
endīşe	(Fa.) Düşünce, kaygı e. 199b/2 e.-lere 175a/1 e.-si 141b/1 e.-sidür 183b/2 e.-yi 180a/6
-engīz	(Fa.) Yaratan, koparan (ḥayāl-e.) 174b/7
envā ^c	(Ar.) Çeşitler e. 130b/3
er	Erkek, yigit e. 157a/7, 167a/12 e.-den 186b/9 e.-dür 190a/11 e.-i 135a/12, 159a/10 e.-ile 131a/1, 186b/11 e.-ler 142a/8 e.-ün 160a/11
ër	Erken, er ë.-den 174a/2 ë. ü geç 144a/5
ër-	Ulaşmak, kavuşmak ë.-di 102a/10 ë.-diler 111a/10 ë.-dügi 132b/3, 189a/4 ë.-dügince 119b/2 e.-e 132b/4

	e.-er 113a/11
	e.-esin 156b/1, 185a/6
	e.-icek 114a/1, 125a/1
	e.-ince 154b/4
	e.-iserem 168b/6
	e.-iş 166b/3
	e.-mesün 193a/3
	e.-mez 106b/5, 175a/12
	e.-ürse 120b/7
eren	Yigit, kahraman
	e.-ler 189b/2
ergānūn	(Fa.) Org
	e. 190b/9
ërgür-	Ulaştırmak, eriştirmek
	e.-diler 186b/1, 194a/1
	e.-ince 193b/5
	e.-medi 112a/5
ëriş-	Varmak, ulaşmak
	e.-di 108b/1
	e.-düm 151a/10
	e.-i 136a/12
	e.-se 152a/3
	e.-üp 154b/7
erit-	Eritmek
	e.-(d)ür 120b/7
erkān	(Ar.) Esaslar
	e.-1 186b/2
	e.-1 āyīn 186b/13

erkek	Erkek e. 114b/12 e.-(g)in 142a/2
erlik	Yiğitlik e.-(g)ile 192a/4
erre	(Fa.) Bıçkı, testere e.-leyin 189b/11
esās	(Ar.) Temel, asıl e. 121b/10
esen	Sağlıklı, salim e. 132b/10
eşer	(Ar.) Emek sonucu ortaya konan ürün e.-i 161b/1 e.-lere 154b/9
esir	(Ar.) Tutsak, köle e. 107b/12, 129b/4
esirge-	Korumak e.-düm 174b/10
eski	Çoktan beri var olan e.-dür 155b/7
eşik	Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak e.-(g)ün 181b/7 e.-(g)ünde 181b/9 e.-(g)üne 141a/6
eşk	(Fa.) Gözyaşı e.-i çeşm 182a/3

et İnsanlarda, hayvanlarda deri ile kemik
arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka
e.-i 121a/3
e.-in 186b/11
e.-leri 120b/12, 120b/13

ët- Bir işi yapmak
ë.-digün 191b/3
ë.-dügi 180a/5
ë.-dügin 194b/8
ë.-düm 152a/12
ë.-(d)e 108a/2, 180b/3
ë.-(d)em 152a/13, 182b/6
ë.-(d)emez 197b/12
ë.-(d)en 129a/11
ë.-(d)ene 129b/10
ë.-(d)er 104b/10
ë.-{d)esin 140b/6, 145a/9
ë.-(d)eyin 136a/9
ë.-(d)iser 133a/11
ë.-(d)üben 152a/5
ë.-megil 140a/12
ë.-meyicek 174a/1
ë.-mezimiş 129b/6
ë.-mezisen 145a/11
ë.-mişem 107b/4

�td�r-	Ettirmek �.-di 115b/12 �.-�p 137b/6
etek	Giysin belden aŗagıda kalan b�l�m� e.-(g)in 102a/8 e.-(g)inde 200b/3
ev	Ev e.-ler 128a/5 e.-leri 128b/3, 155b/5 e.-lerine 128b/5 e.-�me 155b/5 e.-�n 128b/7
evk�t	(Ar.) Zamanlar e. 197a/6 e.-ı zar�ret (zor durumlar) 139a/13
evliy�	(Ar.) Ermiŗ, eren e. 148b/1
evvel	(Ar.) �nce e. 101b/1, 168b/11 e.-inde 190a/2 e.-in 116b/13 e.-ki 101a/5
�y	Seslenme bildiren s�zc�k e. 101a/5, 102a/3, 176a/3
eyer	Binek hayvanlarının sırtına konulan, oturmaya yarayan nesne e.-den 127b/8
eyerl�	Eyer vurulmuŗ e. 170b/4

eyit-	Söylemek, demek e. 179a/12 e.-di 101a/1, 102a/12, 102b/1 e.-(d)icek 140a/6 e.-(d)ür 101b/7, 102a/4, 172b/10 e.-(d)ünüz(eydünüz) 137b/9
eyle-	Yapmak e.-di 107b/10 e.-gil 140a/5 e.-rem 184b/1 e.-sün 164b/10 e.-yelüm 146a/6 e.-yem 181b/4 e.-yesin 140b/2
eymen-	Çekinmek, korkmak e.-ür 139a/1
eyü	İyi e.-si 109b/4
eyvan	(Fa.)Büyük sofa e. 179a/3
eyyam	(Ar.) Günler e.-ıla 109a/13, 123a/2, 186a/5
ezgü	Nağme e. 175b/10 e.-leyin 175b/11 e.-süz 175b/9, 175b/11

F

fā ^ā āl	(Ar.) Gayretli, çalışkan f. 175a/10
fārīg	(Ar.) 1) Vazgeçmiş f. 180b/5 f. düş- (vazgeçmek) 112b/9 f. ol- 143a/2 2) Rahat, asude f. 153b/13
faşıl	(Ar.) Dört mevsimden her biri f. 108b/4
faşih	(Ar.) Açık, anlaşılır f. 153b/7
fazl	(Ar.) İyilik, erdem f.-un 183b/12
fehm	(Ar.) Anlama f. 119a/11 f.-ün 197a/13 f. ü fikr 115b/5 f. al- 107a/3
felek	(Ar.) Gökyüzü f. 146b/2, (ra d-i f.) 189a/9
fenā	(Ar.) Yok olma f. 105a/4
fenn	(Ar.) Hüner, marifet f.-ün 142b/6
ferc	(Ar.) Dişilik organı f.-i 157a/9
ferhunde	(Fa.) Mübarek, mutlu f. 197b/5

ferīd	(Ar.) Eşsiz, tek f. 197b/8
fermān	(Fa.) Emir, buyruk f. 172a/11 f.-ıd1 107b/2 f.-ında 173a/6
fersah	(Ar.) Bir uzunluk ölçüsü f. 121a/10, 139a/4, 155b/3 f.-ile 115b/6
feryād	(Fa.) Yaygara, gürültü f. u āh 177b/12 f. u figān 160b/11 f. kıl- 193b/12
feth	(Ar.) Açma, açılma f. ü nusret 153a/2
fevt	(Ar.) Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme f. 140a/12 f. ét- 109a/4
fıtrat	(Ar.) Yaradılış, huy f.-a (kāriḡah-ı fıtrat) 185a/4 f.-dur 149a/9
fıtratu'llāh	(Ar.) Allahın yaratma gücü f. 149a/11
figān	(Fa.) İztırap ile bağırp çağırma f.-lar 160b/11
fikr	(Ar.) Düşünce f. 112a/5, (fehm ü f.) 115b/7 f.-ile 154b/9 f.-in 167a/8

	f.-inden 119a/11
	f. kıl 102b/3
	f.-e var- 153a/10, 172a/9, 153a/2
fikret	(Ar.) Düşünce
	f. 185a/2
fi'l	(Ar.) İş
	f.-ine 119b/10
fi'l-cümle	(Ar.) Sonunda
	f. 130a/6
fi'l-hal	(Ar.) Bu anda, hemen, şimdi
	f. 125b/10
fil	(Ar.) Fil
	f. 101a/6, 110a/4, 124a/12
	f.-ce 109b/7
finūn	(Ar.) İlimler, sanatlar
	f. 146a/5
firāk	(Ar.) Ayrılık, ayrılma
	(hasret ü derd ü f.) 107b/13
firīr	
	f.-leriyle 185b/7
firişte	(Fa.) Melek
	f. 145b/11
fitne	(Ar.) Fesat, ara bozma, karışıklık
	f. 174a/1
	f.-lerinden 174b/6
	f.-engiz (feset çıkaran) 175a/10
fursat	(Ar.) Fırsat
	f. 108a/7, 136a/12, 180b/4, 192a/3
	f.-a 146b/8
	f.-ı 140a/6, 192a/10

f. -ında 140a/8, 140b/11
f. 151b/8
f. -1 r. 179a/2

G

ğadā (Ar.) Kaza, bela
ğ. 129b/12
ğāfil (Ar.) İhtiyatsız, ihmal eden
ğ. 103b/6, 177a/9. 187a/11
ğ.-iken 177b/3
ğ.-lık 187a/11
ğ.-sin 174b/5
gafllet (Ar.) Dikkatsizlik, ihtiyatsızlık
g. 145b/9
g.-ün 183b/12
gāh (Fa.) Bazen
g. 141b/4
gālib (Ar.) Galip
ğ. 123b/5
garāyib (Ar.) Tuhaf, şaşılacak şeyler
ğ. 105b/5, 155a/12
gark (Ar.) Boğulmak
ğ. 132b/3
g.-a 160b/13

ğarre	(Ar. gırra) Gurur ğ. 107a/12, 113a/12, 137b/9 ğ.-yidüm 156b/4
gam	(Ar.) Keder, tasa, kaygı ğ. 101b/7, 105a/9 g.-gīn (kederli, tasalı) 101b/7, 101b/9
gayb	(Ar.) Kayıp ğ. ol- 102b/7, 106a/13, 161a/9, 178a/8
gāyet	(Ar.) Çok fazla, son derece ğ. 101b/6, 102b/3, 105b/12, 112a/10
gayret	(Ar.) Çalışma, çabalama ğ. ü ar 191a/6 ğ. ü 'areb ? ğ.-e gel- 135b/9 ğ. odı 138a/5
gavgā	(Fa.) Kavga ğ.-dan 175a/11
gavr	(Ar.) Dip ğ. 146b/5
gayrı	(Ar.) Başka ğ. 151b/2, 171a/1, 174b/5, 180b/3, 188b/10 ğ.-ya 174b/13
gāzab	(Ar.) Kızma, öfke, hiddet ğ.-ıla 152a/1, 177b/7 ğ. kıl- 151b/13
gece	Gece g. 101b/2, 104b/12, 119a/8, 159b/4 g.-nün 180a/13 g.-ye 198a/1

gêç	Geç g. 104b/12 g.-e 104b/12
geç-	Geçmek g.-dügi 180a/13 g.-en 192a/9 g.-erse 172a/3 g.-eçesin 109a/8 g.-evüz 161b/10 g.-mesün 146a/11 g.-meyevüz 152a/4
geçür-	Geçirmek g.-diler 105a/3
ged-	Diş diş, gedik gedik yapmak g.-er 129a/12
gedā	(Fa.) Dilenci, yoksul g. 105a/3, 141b/3
geh	(Fa.) Bazı, arasıra g. 141b/4
gel-	Gelmek g. 152a/3 g.-dügin 167b/11 g.-dügimi 180b/2 g.-dügüm 107b/5, 174a/8 g.-dügünden 174b/1, 177a/3 g.-dük 170b/2, 171b/6 g.-düm 101a/5 g.-dün 174a/6 g.-elüm 185a/9

g.-en 190a/1
g.-enin 129a/10
g.-esin 117b/3, 152a/13
g.-evüz 199a/6
g.-icek 171b/10
g.-işinden 188a/6
g.-iyorur 110a/2, 117b/4
g.-medün 117b/9
g.-meyiser 142b/11
g.-mez 152a/7
g.-mezisen 152a/5, 166b/11
g.-mezse 151a/9, 166a/6
g.-mişüz 183b/13
g.-se 126a/3
g.-sün 151a/8, 173a/10
g.-sünler 187b/2
g.-üben 161a/8
g.-üp 102b/11
g.-ür 102a/9
g.-ürem 174a/7
g.-ürise 196a/8
g.-üp dur- 190a/8
gelin Gelin
g. 186b/2
gelmek Gelmek
g.-de 169a/1
g.-lik 116b/1

gemi	Gemi g.-lerden 152b/8 g.-lere 108a/11, 176a/8 g.-lerin 160b/9 g.-lerinün 152b/12 g.-si 109b/4 g.-sin 161a/5, 200a/3 g.-sine 200a/1 g.-yi 124b/8
gemü	Bkz. gemi g.-müzi 150a/12 g.-müz 150b/2
gên	Geniş g. 133b/10
genc	(Fa.) Hazine g.-i 129b/8 g.-içün 129b/8 g.-i Kârün 156b/12
gênışlik	Genişlik g.-idi 103a/6
genlü genşüz	İster istemez g. 122b/2, 126a/4
genşüzin	İstemiyerek g. 107b/9, 129b/2
ger	(Fa.) Eğer kelimesinin kısaltılmışı g. 105a/3, 113a/8, 119a/10, 127a/2, 167a/5
ger-	Germek, bir şeyi kenarlarından çekerek gergin duruma getirmek g.-mişlerdür 156a/6

gerçi	(Fa.) Her ne kadar g. 107a/13, 115b/8, 129b/6, 159b/11
gerçek	Gerçek g. 175a/3
gerden	(Fa.) Boyun, gerdan g.-in 140b/1, 173a/6
gerdiş	(Fa.) Dönme, dolaşma g.-de 146b/1
gerdün	(Fa.) Dönen g. 191a/4
gerek-	Gerekmek g.-mezler 101b/7
gerek	Gerek, lazım g. 112a/6 g.-dür 101b/8, 108b/1, 146b/8, 173b/8 g.-i 142b/3 g.-(g)ince 155b/12, 136a/1, 189b/8 g.-(g)inleyin 171b/11 g.-ise 117b/2 g.-se 159b/4, 184b/2
gergeden	(Fa.) Gergedan g. 124a/12 g.-ler 101a/6
gerilü	Gerili g. 156a/1
gerin-	Gerinmek g.-di 175b/6

gerü	Geri g. 152a/4 g.-dür 191a/7
getür-	Getürmek g.-diler 102b/10 g.-dügi 170b/3, 179b/13 g.-enlere 139b/7 g.-esin 150a/7 g.-ün 165b/1 g.-ür 101b/8
gevāh	(Fa.) Şahit g. 148a/13
gey	Çok g. 119a/9, 121b/4, 142a/6
gey-	Giymek g.-miş 187a/6
geyecek	Giyecek g.-leri 159a/10
geyik	Geyik g. 198a/8
geyür-	Giydirmek g.-di 113a/6 g.-diler 105a/7, 141a/9 g.-ürler 114b/6 g.-üp 176b/1, 178b/4
gezend	(Fa.) Zarar, ziyan g. 140a/8
gīdā	(Ar.) Gıda g.-sı 149a/7

ğıjgur-	Haykırmak ğ.-ı 118a/10 ğ.-dı 109b/10, 138a/10
ğıriv	(Fa.) Bağırma, bağırışma ğ. 135b/4 ğ.-i 193b/13 ğ.-in 188a/9 ğ. kop- 111a/5
ğırniş	(Fa.) Gürültü çıkarmak ğ. 193a/9
gibi	Benzetme edatı g. 106a/6
gider-	Gidermek g.-diler 141a/9 g.-ür 104b/12
gil	(Fa.) Kil (āb u g.) 161b/13
gine	Yine, tekrar g. 178a/8, 185a/9
gır	(Fa.) Savaş, kavga (dār u g.) 107b/12
gir-	Girmek g.-eler 102b/5 g.-enin 159a/3 g.-icek 101a/7,10,13 g.-medüm 152a/11 g.-mesün 155b/4 g.-mişiken 146a/13 g.-se 102a/7

- g.-ü 122a/10
g.-üben 119a/5
g.-ürler 128b/5
girān (Fa.) Ağır, sert
(ceyş-i girān) 131a/6, 173b/6
gird (Fa.) Yuvarlak, değirmi
g. 155b/3
girdāb (Fa.) Suların döndüğü ve çukurlaştığı yer
g.-dadur 130a/6
g.-a düşür- 124b/8
girde (Fa.) Yuvarlak
girde-piç 131a/7, 143a/1
girdigār (Fa. kird-gar) Allah
g. 116b/13, 132a/12, 181a/13
giriftār (Fa.) Yakalanmış, esir
g. 139b/6, 154a/1, 183b/1
g.-lara 140a/3
g.-ların 165a/1
gīsū (Fa.) Uzun saç
(bürīde-i g.) 178a/2
git- Gitmek
g.-digince 129a/12
g.-digün 191b/4
g.-diler 101b/11
g.-dügi 110a/1, 137a/8
g.-dügine 161b/8
g.-(**ā**)e 108a/2, 128a/2
g.-(**d**)ecegi 107b/1
g.-(**d**)eler 147a/4

	g.-(d)emedi 128a/2
	g.-(d)emedüm 129b/4
	g.-(d)eni 177b/11
	g.-(d)erem 116b/6
	g.-(d)erken 111a/8, 114b/11, 157b/3
	g.-(d)esin 107b/1, 166b/7
	g.-(d)icek 151a/13
	g.-megil 140a/12
	g.-mâzimiş 129b/9
	g.-mezisen 145a/12
	g.-mezlerdi 149a/6
	g.-mişem 107b/4
gitmek	Gitmek
	g.-de 167b/10, 176a/10
gizle-	Saklamak
	g.-yüp 102a/6
gonce	(Fa.) Tomurcuk, açılmamış çiçek
	g.-leb (gonca dudaklı) 162b/5
göbek	Göbek, karnın ortasında bulunan çukurluk
	g.-(g)idür 147a/7
göç	Başka bir yere gitmek
	g.-e 169a/3
	g.-er 196a/1
	g.-evüz 161b/10
	g.-üp git- 157a/5
	g. ét- 131a/1
	g. kıl- 121a/6
göğüs	Göğüs
	g.-inde (göğsinde) 110b/11
	g.-si (gögsi) 111a/2

gök	Gök g. 126a/11 g.-ler 121b/2
gölge	Gölge g.-sine 154a/10
gön	Beri, kuru kösele g.-i 118b/1
gönder-	Göndermek g.-dügi 179b/7 g.-esüz 162b/2 g.-ür 129a/10 g.-miş 180a/11 g.-sün 151a/9
gönül	Gönül g.-den 112a/4 g.-ü (gönlü) 172a/4 g.-inde (gönlinde) 180a/5 g.-inden (gönlinden) 166a/1 g.-üne (gönlüne) 184b/4 g.-ünüzden (gönlünüzden) 137b/1
gör-	Görmek g. 107b/8, 107b/10 g.-di 102b/2 g.-diler 101b/12, 102a/8 g.-dügün 113a/9, 122a/11 g.-dügün 118b/13, 128a/6 g.-düm 101b/1, 101a/5, 101a/12, 101a/13 g.-dün 101a/1 g.-dünüz 132a/13

g.-e 157b/12
g.-ecek 105b/5
g.-eler 103a/2
g.-elüm 137a/3
g.-en 165a/8
g.-enler 176a/5
g.-enün 106b/6
g.-esin 143b/10, 156b/2, 185a/3
g.-evüz 186a/10
g.-icek 102a/9, 111b/5, 165b/2
g.-ecek 196b/3
g.-mege 112a/6
g.-medük 158a/13
g.-memişdi 189a/12
g.-mez ol- 149b/6
g.-miş 105b/7, 167b/8
g.-mişem 190a/11
g.-üben 147b/11
g.-ün 108a/5, 177b/4
g.-üpdür 121b/13
g.-ürem 132a/7
g.-ürse 141b/13
g.-ürsüz 120b/2, 126b/8, 154b/2
göre Gör, bak, baksana
g. dur- (sürekli bakmak) 156b/9
görün- Görünmek
g.-en 112a/11
g.-enler 159b/10,12
g.-ür 127b/4, 159b/5

görmek	Görmek, görme işi g.-lige
görün-	Bkz. görün- g.-di 154a/10 g.-ince 189b/2 g.-mez 159b/5
görüſ-	Görüſmek g.-diler 169a/13
göster-	Göstermek g.-e 177b/11 g.-diler 141a/10
götür-	Kaldırmak g.-diler 102b/11 g.-dügi 144a/3 g.-ürdüm 144a/4
göz	1) Göz g.-i 147b/4 g.-ile 191a/11 g.-in 193b/8 g.-ler 105b/8, 112a/5 g.-lerin 114a/5 g.-erimi (gözün görebildiği uzaklık) 127b/3 2) Taraf g. 151b/1
gözle-	Gözetmek g.-di 192b/8 g.-meyem 168b/9 g.-riſen 109a/10 g.-yüp 136a/8

ğubār	(Ar.) Toz ğ. 140b/12 ğ.-ı 132a/5, 162a/7
ğulām	(Ar.) Köle g.-lar 176b/5, 178b/6
ğulu (ğulgul)	Gürültü, bağırıp çağırma g.-nı 157b/11 g.-sı 157b/10 g.-sın 158b/1
gūn	(Fa.) Renk (billūr- g.) 105b/13
gūr	(Fa.) Mezar, kabir g. 107b/10, 107b/13 g.-a 156b/12
gūr	(Ar. gavr) Kuyu, dip ğ.-dan 153b/1
ğurāb	(Ar.) Karga g.-a 155b/5
ğuşsa	(Ar.) Keder g.-dan 146b/10
gūş	(Fa.) Kulak g. dut- 183b/9
gūş-var	(Fa.) Küpe g. 145b/5
gūyende	(Fa.) Söyleyen g. 170b/8, 178b/8
güc	Güç, zor g.-ile 112b/4, 120a/13, 175b/1 g. güçle- 114b/3

güher	(Fa.) Cevher
	g.-i şeb-çerāk
güherçile	(Fa.) Külçe halinde bulunan ve barut yapımında kullanılan madeni bir madde
	g. 118a/5
gül-	Gülmek
	g.-di 157b/5
	g.-düginden 142b/3
	g.-dügine 142b/3
	g.-dügüm 142b/3
	g.-er 104b/9
gül-gün	(Fa.) Gül renkli
	g. 179a/1
güm	(Fa.) Kayıp, yitik
	g. 107b/5
	g. et- 141a/1
gümān	(Fa.) Şüphe
	g. 180a/11
	g.-a 178a/1
	g.-ıla 178a/1
	g.-ı 178a/13, 184b/4
gümle-	Gümlemek
	g.-di 135a/11, 189b/1
gün	1) Gün
	g. 101b/2, 101b/5
	2) Gündüz
	g. 131b/9
	3) Güneş
	g. 159b/5, 189b/2
	g.-togusı

günāh	(Ar.) Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş g.-a 119b/13
gündüz	Gündüz g. 104b/12, 119a/8, 119b/11, 159b/5 g.-in 119b/10, 163a/8, 174a/3
gürbüz	Sağlıklı, gelişmiş g. 139b/13
gürz-i girān	(Fa.) İri, ağır topuz g. 135b/3
güyegü	Güvey, damat g.-sidür 130b/11
güzend	Bkz. gezend g. 140a/8
güzide	(Fa.) Seçilmiş, beğenilmiş g. 103a/11, 152b/9, 163a/10 g.-leri 139a/10, 168b/13
güzin	(Fa) Seçilmiş, seçen g. 127a/8, 132b/2, 181b/4, 183a/4

H

haber	(Ar.) Haber h. 154b/9 h.-den 179b/13 h.-i 105b/9, 112b/2, 155b/1 h.-in 150b/9, 155a/1, 146b/5, 174a/8 h.-üm 171b/8

	h.-ün 177b/4
	h. vër- 118b/13, 128a/6
haberçi	(Ar.) Haber getirip götürən
	h.-si 169a/5
haber-dār	(Ar. ~~F2~~) Haberli
	h. 194a/1
habs	(Ar.) Hapis
	h.-e 154a/2
habt	(Ar.) Birini susturma, ağzını kapatma
	h. 154a/5
hācet	(Ar.) Luzum, ihtiyaç
	h. 136a/11, 172b/9
	h.-üqdür 183b/8
hācīb	(Ar.) Kapıcı. Evvelce vezirlere de denilirdi
	h.-ler 169 /12, 185b/13
hadd	(Ar.) Sınır
	h.-e 135b/2
	h.-den 195a/9
	h.-ine 143a/11
hadem	(Ar.) Hizmetçiler
	h.-ā 171a/6
	h.-i 163b/7
hādīm	(Ar.) Hizmet eden
	h. 181a/1
	h.-i 174a/4
	h.-in 174a/10
	h.-inüz 180a/10
	h.-iyem 174a/8, 174b/4
	h.-i hās 174b/1

ḥafīf	(Ar.) Ağır olmayan ḥ. 145a/7
ḥak	(Fa.) Toprak ḥ. 104b/13
ḥākī	(Fa.) Toprakla ilgili ḥ. 124b/2
ḥākīm	(Ar.) Her şeye sahip, her şeye hükmeden ḥ. 102b/4
ḥakīm	(Ar.) Alim, bilgin ḥ. 104b/4, 120a/7, 120b/5 , 135b/1, 142b/3 ḥ.-ler 142a/9 ḥ.-ün 142b/2
ḥakīr	(Ar.) Değersiz (ḥor u ḥ.) 181b/2
ḥakk	(Ar.) Tanrı Ḥ. 184b/10 Ḥ.-dan 105a/4, 145b/13, 183a/2 Ḥ.-ı 183a/7 Ḥ.-a ısmarla- (ölmek) 104a/13
ḥakk	(Ar.) Bir ihsana ait olan şey ḥ.-ında 180a/10
Ḥakk Te-ālā	(Ar.) Yüce, büyük Allah Ḥ. 104a/8, 110b/2, 111b/11, 136b/4 Ḥ.-dan 154b/13, 195b/7 Ḥ.-nun 145a/1, 173a/1 Ḥ.-ya 136b/1, 139a/7, 145a/2
ḥāl	(Fa.) Ben, nokta ḥ.-i 157a/8

hāl	(Ar.) Durum h.-de 108a/13, 157b/10 h.-deyken 198b/1 h.-e 156b/7 h.-i 122b/13, 142a/3, 174b/10 h.-ile 172a/13, 191a/10 h.-ini 197b/5 h.-lerine 191a/3 h. ü hikāyet 187b/12
halās	(Ar.) Kurtulma h. ol- 118a/2
halatlu	(Yun.) Halatlı. Kenevirden yapılmış çok kalın ip h. 170b/5
halel	(Ar.) Bozma, bozukluk, eksiklik h. 140b/6
Hālik	(Ar.) Yaratan, yaratıcı, Allah H. 157a/12 H.-ına 131b/13 H.-ından 183a/9, 12
hālīs	(Ar.) Saf, temiz h. 184b/11
halk	(Ar.) Halk h. 174a/4 h.-a 192a/9 h.-ı 129a/9 h.-ıla 158b/9 h.-ına 178b/4 h.-ının 139a/10, 168b/13

- h.-ıyla 130b/3
h.-ı cihān 161b/8
halkū'z-zemīn (dünya halkı) 127a/9
hall (Ar.) Özme
h. ét- 106b/1
h. eyle- 160b/1
halka (Ar.) Ortası boş. yuvarlak şekil
h.-ları 106a/5
halvet (Ar.) Yalnız kalma, tenhaya çekilme, تنها یار
h. 171b/7, 174a/10, 175a/6
h.-inde 171b/12, 174b/4, 187a/3
h.-inden 132a/1, 132b/12
h. ét- 187a/1
h. kıl- 175a/7
h.-seyrān (gezinmek, göz atmak) 101b/11
halvetī (Ar.) Halvetle ilgili
h. 176b/2
hamāyil (Ar.) Kılıç bağı, kılıç kayışı
h.-e 187b/3
hamīde (Fa.) eğrilmiş, bükülmüş
h. kıl 136b/4, 173a/7
hamīr (Ar.) Hamur
h.-idi 144a/1
hāmūş (Fa.) Susmuş, sessiz
h. ol- 105b/8, 106a/9, 123a/4, 166a/7, 172b/10
hançer (Ar.) Ucu sivri, iki yanı keskin bıçak
h.-i 150a/7
h.-ler 165a/7
h.-sıfat 123b/2

hār	(Ar.) Yıkılmış h. u renc 129b/7
hār	(Fa.) Hor, hakim, aşağı h. 141b/4
harāb	(Ar.) Yıkık, viran h. 117a/6, 151a/11, 152a/6 h. ét- 158b/12
harāc	(Ar.) Haraç bir yerden bir kimseden zorla alınan para h. 151a/9 (mal u h.) 151b/11
harāret	(Ar.) Sıcaklık h.-inden 118b/1, 149b/5, 154b/3
harc	(Ar.) Sarf, gider h. et- 196a/8 h.-āsür- (öldürmek, helak et-) 140a/13
hareket	(Ar.) Kımıldama, oynama h. ét- 180a/4
hār-gāh	(Fa.) Büyük çadır, otak h. 167b/9
harif	(Ar.) Adam, herif h. 153a/7, 165a/6, 175a/8 h.-i 186b/7 h.-leyin 193a/8
harir	(Ar.) İpek h. 170b/5, 170b/13
hās	(Ar.) Mahsus, özel h. 117b/2, 121a/4, 170a/9, 174a/4 h.-in 184a/12

ḥased	(Ar.) Kıskançlık, çekememezlik ḥ. 173b/11
ḥāşıl	(Ar.) Meydana gelme ḥ. ol- 148b/8, 160b/1
ḥaşım	(Ar.) Düşman ḥ.-ından (hasmından) 138b/9
ḥasret	(Ar.) Göreceği gelme, özleyiş ḥ. -ile 104b/1, 141b/2, 162a/2 ḥ. ü derd ü firāk 107b/13
ḥaşıyyet	(Ar.) Bir şeye mahsus olan kuvvet ḥ.-i 148b/7, 159b/13, 182b/9, 197a/2
ḥasūd	(Ar.) Kıskanç, çekemeyen ḥ. 173b/12
ḥāşā	(Ar.) Allah göstermesin, uzak olsun ḥ. vü kellā 180b/6
ḥašem	(Ar.) Maiyet, yanında bulunanlar ḥ.-e 143b/1, 163a/7, 171a/6 ḥ.-in 186b/11 (hayl u ḥ.) 107b/11
ḥaşmet	(Ar.) Büyüklük, heybet ḥ.-i 165b/11 ḥ.-inden 175b/6
ḥaṭā	(Ar.) Yanlış, yanılma ḥ. 166b/2, 141b/6
ḥaṭar	(Ar.) Tehlike ḥ. 141b/6
ḥatem	(Ar.) Mühür ḥ. ur- 164b/7
ḥaṭır	(Ar.) 1) Zihin, fikir ḥ.-ından 137b/4, 172a/3

	h.-ıguzda 161a/13
	h.-uma 132a/5
	2) Keyif, durum
	h. 132a/3
	h.-ın 171b/11
	h.-ıguz 132a/4
hatt	(Ar.) Yazı
	h.-ı 156a/11, 156b/2
hātūn	(Ar.) Kadın
	h.-dur 162b/11
	h.-ı ʿālem 174b/11
havās	(Ar.) Keyfiyetler
	h. 197b/6
havf	(Ar.) Korkma, korku
	h.-ı 137b/11
	h.-ıla 136b/9
	h. et- 172a/4
	h.-nāksin (korkulu) 117b/11
havlı	Avlu
	h.-sında 127a/3
hāy	(Fa.) Vay, eyvah
	h. 109b/11
	h. u hū 186b/6
hayāl	(Ar.) İnsanın kafasında tasarlayıp, canlandırdığı şey
	h.-engiz 174b/7
hayāt	(Ar.) Dirilik, canlılık
	h.-uq 145b/11
hayf	(Ar.) Yazık ki
	h. 140b/12, 195b/13

hayin	(Ar. hain) Hıyanet eden h.-i 140b/8
haykır-	Bağırmak h.-dı 193a/10
haykırış-	Bağırışmak h.-dılar 103b/13 h.-up 134a/13, 138b/2
hayl	(Ar.) Topluluk h. ü haşem 107b/11
hayme	(Ar.) Çadır h.-ler 119a/1 h. vü çadır 110b/5, 111a/11
haymelü	(Ar.T.) Çadırılı h. 192a/8
hayr	(Ar.) Hayır, iyilik h. 129b/10 h.-ı 129b/11 h.-a ér- 178b/12 h. ét- 155b/11
hayrān	(Ar.) Şaşmış, şaşırmış h.-dur 114a/9 h. kal-112a/4 h. ol- 115b/8, 125a/9
havuz	(Ar.) Havuz h.-lar 143a/12, 156a/3
hayvān	(Ar.) Hayvan h. 106b/13 h.-layın 114b/5 h.-sıfat 115a/3

ḥazān	(Fa.) Sonbahar ḥ.-ı 197a/5
ḥazer	(Ar.) Kaçınma, korunma ḥ. 146b/4 ḥ.-dür 108b/12
ḥāzır	(Ar.) Hazır ḥ. 101a/9, 101a/13 ḥ. ol- 151a/10
ḥazīne	(Ar.) Hazine ḥ.-de 128a/13 ḥ.-den 103a/4 ḥ.-lerin 137b/8 ḥ. vü hārgāh 167b/9
ḥazret	(Ar.) Saygıyı göstermek için büyüklere verilen ünvan ḥ. 115b/7 ḥ.-inden 136a/11 ḥ.-ine 168a/8 ḥ.-ünden 177a/12 ḥ.-üne 139b/5, 180a/12, 183b/13 ḥ.-üni 181b/10 ḥ.-ünleyin 181a/5, 199a/2 ḥ.-ünün 157b/10
ḥeçe [taşı]	Mezar taşı ḥ.-leri 141b/13
heft	(Fa.) Yedi sayısı ḥ. 107b/3 (şah-ı heft-kişver) 137a/2
hefte	(Fa.) Hafta (rūz u ḥ.) 109a/8

helāk	(Ar.) Mahvalmak h. et- (öldürmek) 131a/12, 158a/11 174a/2, 182b/6 h. ol- 124b/10
helāl	(Ar.) Haram olmayan şey h. 144a/7 h. ü harām 104b/3
helālīk	(Ar.T.) Nikahlı kadın h.-(ğ)a 172a/3, 172b/13, 186a/4
hemān	(Fa.) O anda h. 159a/10, 193a/1
hemān-dem	(Fa.) Hemen, o anda h. 115a/3, 164a/1
hem-çünān	(Fa.) Böylece h. 122a/5, 153b/7
hem-rāh	(Fa.) Yol arkadaşı h.-ı 189b/5
hem-rāz	(Fa.) Sır arkadaşı h. 121b/1
hemīn	(Fa.) Bu bile, tıpkı bu h. 108a/1, 115b/5, 120a/2, 132b/2, 156b/13
hemīşe	(Fa.) Daima h. 120a/4, 132a/12, 181a/13
hendese	(Ar.) Geometri h. 115b/9 h.-süz 142b/9 h.-yle 102b/11
her	(Fa.) Her, birer birer olarak,...in hepsi h. 102b/3, 107b/7, 111a/6, 154a/10

her bir	(Fa.T.) Ayır ayrı hepsi h. 128b/8
hergiz	(Fa.) Asla, hiçbir vakit h. 156b/10
heşt	(Fa.) Sekiz sayısı h. 115b/6
hevā	(Ar.) Hava h. 108a/1, 126b/1 h.-dan 109b/10,11 h.-sın 112a/7
heves	(Ar.) Arzu, istek h. 179a/6 h.-üm 144a/12 h. �t- 120b/4
hey	Seslenmek veya ilgiyi çekmek için söylenir h. 177b/12
heybet	(Ar.) Korku ile saygı duygularını birden uyandıran durum h.-in 146b/5, 198a/10 h.-inde 149b/11 h.-inden 135b/5 h.-ine 117b/12
hey'et	(Ar.) �ekil, görünüşü h.-de 194b/13
hez�r-b�r-hez�r	(Fa.) Bin defa bin h. 139a/10
hezl�	(Ar.) Alay, �aka h. 184b/7,9

Ḥidīv	(Fa.) Mısır valisinin ünvanı h. 189a/13
ḥirāmān	(Fa.) Salına salına, nazla yürüyen h. hıraman 181a/10
ḥirīdār	(Fa.) Müşteri, alıcı h. 113b/4
ḥışmet	(Ar.) Büyüklük, heybet h.-e 170a/8
ḥiç	(Fa.) Hiç, hiçbir h. 101b/1, 105b/8, 128b/13, 155a/13
hidāyet	(Ar.) Doğru yola yönelme h. 183b/9, 185a/1 h.-den 183b/10
ḥiffet	(Ar.) Hafiflik h.-idür 145a/8
ḥikāyet	(Ar.) Olmuş bir olay h.-i 174b/11 h.-in 127a/3
ḥikmet	(Ar.) Bilgelik h. 112a/6, 114a/8 h.-de 182b/8 h.-den 156b/13 h.-dür 153b/8 h.-i 112a/2, 119a/7 h.-ile 104b/4,5 h.-ine 197a/3,13 h.-leri 185a/2 h. ü eşyā 198a/1

hıl'at	(Ar.) Eskiden takdir edilen kimseye giydirilen süslü elbise h. 139b/7
hıl'atle _	(Ar.T.) Eskiden padişah veya vezir takdir edilen kimseye elbise giydirmek h.-di 117b/2, 171b/5 h.-yüp 167b/2, 168a/6
h̄ile	Oyun, aldatma h̄.-lerinden 174b/6 h̄.-si 177a/10 h̄.-yle 180a/7
hilkat	(Ar.) Yaratma, yaradılış h̄.-i 112a/12 h̄.-in 148a/12 h̄.-ler 197b/1
himmet	(Ar.) Gayret, çalışma h̄.-in 164b/5 h̄.-ini 160a/7
Hind	(Ar.) Hindistan H. ü Sind 152a/8
Hindū	(Ar.) Hintli H̄.-lar 101a/9
hisāb	(Ar.) Hesap h̄.-a 149a/2 h̄.-ı 115b/9
h̄iz	(Fa.) Kalkan h̄. 118a/7
hizmet	(Ar.) Vazife, iş görme h. 105a/9, 166b/8

	h.-e 168b/7
	h.-inde 168b/8, 199a/3
	h.-ine 139b/4
	h. üni 168b/2, 181b/10
hizmetkār	(Ar.) Hizmetçi
	h. 176b/1
hoca	(Fa.) Hoca, efendi
	h. 104b/11
hod	(Fa.) Kendi
	h. 104b/9, 117a/10, 120b/13, 172b/9
hor	(Fa.) Önemsiz, değersiz
	h. 138b/13
	h. u hakīr 140a/1, 181b/2
	h. u zār 145a/13, 154a/5
	h. dut- 160b/3
hortla-	Hırıltılı ses çıkarmak
	h.-dı 176a/3
hortum	(Ar.) Fil burnu
	h.-larına 101a/6
ho uş	(Fa.T.) Ben de
	h. 117a/9
hoş	(Fa.) Güzel, iyi
	h. 107a/1, 112a/7, 117a/1, 162b/10
	h. geç- 105a/11
	h. gel- 132a/5, 166a/2
	h. gör- 108a/8
hū	(Ar.) Sığınma yalvarma için bağıış
	(hāy u h.) 186b/7
hub	(Fa.) Güzel
	h. 101b/12, 143b/4, 197b/2

hūd	(Fa.) Başlık, miğfer h. 139a/8
hūk	(Fa.) Domuz h. 176a/3
hūm	(Fa.) Zehir h.-ı hücūm 135a/3
hūn	(Fa.) Kan h. 146b/10
hūn-rīz	(Fa.) Kan döken h. 141a/12, 175a/11, 192b/5
hurd	(Fa.) Parça h. ét- (parçalamak) 109b/11 h. oğ- (parçalanmak) 152a/1
hurrem	(Fa.) Şen, sevinçli, güleryüzlü h. 101b/8, 111a/11, 153a/2
hūt	(Ar.) Balık burcu h. 143b/8
huzūr	(Ar.) 1) Rahat h.-ıla 178a/5 2) Hazır bulunma h.-ından 172a/6
hübūt	(Ar.) Yukarıdan aşağıya inme h.-ı 112b/5
hücūm	(Ar.) Saldırma (~~hūm~~ -ı h.) 135a/3
hüdā	(Ar.) Allah h. 140a/5 h.-dan 127a/13 h.-ya 181b/7

hüküm	Hüküm
	h.-idür 195b/8
	h.-inde 177a/11
	h.-indeki 176a/7
	h.-ine 172a/11
	h.-üme 107a/2
	h.-ümi 107b/8
	h. ét- 164a/13
	h. kıl- 129a/13
hükümet	(Ar.) Devlet
	h.-e 139b/1
	h.-in 164b/6
	h.-le 143b/12
hümā- sāye	(Fa.) Gölgesi
	h. 181b/11
hümāyūn-nāme	(Fa.) Padişah tarafından bir hükümdara gönderilen mektup
	h. 166a/9
	h.-yi 168a/4
hüner	(Fa.) Ustalık, marifet
	h. 142b/1
hüner-mend	(Fa.) Hünerli
	h. 109b/4
hüner-ver	(Fa.) Hünerli
	h. 142b/12
hürmet	(Ar.) Saygı
	h.-e 171b/12
hüsn	(Ar.) Güzellik
	h.-i cemal 112a/3

hüsrev (Fa.) Padişah, hükümdar
h.-i pîrûze-bâht 141a/3

I

ıklīm (Ar.) Bölge
1. 138b/12, 179a/4
1.-i 107b/3
1.-be-ıklīm 127a/4

ılduz Yıldız
1.-ıla 163a/8

ır Nağme, şiir
1.-ın 135a/8

ırak Uzak
1. 145b/13
1.-dan 149a/3, 127b/8, 154b/6
1.-dur 144b/1

ıragrak Daha uzak
1. 163b/2

ırla- Şarkı söylemek
1.-dı 135a/8

ırıl- Ayrılmak, kopmak
1.-up 132a/8

ırz (Ar.) Namus
1.-uğ 113b/1

ısmarla- 1) Göndermek
1.-dı 118b/3

2) Bir şeyin, bir kimsenin bakılmasını,
korumasını birinin gözetilmesine bırakmak

1.-dılar 105a/13

ıssı

Sıcak

1.-sından 154b/3

ısuзlık

Issız, تنها, boş

1.-dur 144b/2

ışık

Demir başlık, miğfer

1.-ları 189b/11

ışık

(Ar.) Aşk

1.-uşı 168b/6

1.-teb

İ

ibādet

(Ar.) Allahın emirlerini yerine getirme

i. kıl- 131b/13, 178b/4

iblis

(Ar.) Şeytan

i. 177b/8, 183a/12

ibret

(Ar.) Kötü bir olaydan alınacak ders

i. 157a/1, 112a/6

i.-in 153b/9

i.-ini 112a/5

i.-le 110a/7

i.-gözin 147b/3

i.-nāme 104b/4, 105a/5

ictimā

(Ar.) Toplantı, bir araya gelme

i.-um 166a/12

iç	İç i.-i 170b/9 i.-in 106b/5, 155a/13 i.-inde 102b/6, 171b/3 i.-indedür 102b/7 i.-inden 180a/6, 189b/5 i.-ine 103a/2, 106a/3 i.-ünden 184b/11
iç-	İçmek i.-di 188a/6 i.-diler 105b/4 i.-e 169a/3 i.-esin 109a/9 i.-mez 184a/6
içerü	İçeri i.-den 104a/1
içmek	İçme işi i. 114b/4
içre	İçinde, içine i. 105a/2, 116b/12, 127a/11, 152a/7, 183b/5
içün	İçin i. 108a/2
idügi	Olduğu i.-n 190a/1
igne	İğne i. 171b/7
igvā	(Ar.) Baştan çıkarma, ayartma i. 137b/1 i.-mı 178a/9

	i.-sına 182b/5
	i.-sından 182b/7
	i. ver- 175a/5
iḥsān	(Ar.) Bağış, bağışlama
	i. 130b/7
	i.-ı 182a/12
	i.-um 166a/10
iḥtişās	(Ar.) Uzmanlık
	i. 197b/6
iḥtiyār	(Ar.) Seçme
	i.-umı 182a/8
	i. ət-182a/7
	i. kıl- 172b/13, 174b/12
iḥtiyāt	(Ar.) Tedbirli davranma
	i. kuşağı 125a/6
iḥtiyātlu	(Ar.T.) Tedbirli
	i.-dur 136a/1
iki	İki sayısı
	i. 106a/3
	i.-nci 101a/3,7, 124a/11
	i.-sin 149b/6, 115a/8
	i.-şer 160a/4
ilāh	(Ar.) Tanrı
	i. 181b/1
i'c'lām	(Ar.) Bildirme, anlatma
	i. 131a/9, 173a/13
illā	(Ar.) 1) Aksi halde
	i. 163a/7, 166b/5

	2) Meğer
	i. 168b/13
ilerü	İleri
	i. 103a/3, 148b/13, 170b/2
ilerürek	Daha ileri
	i. 136a/8
ilet-	Götürmek, eriştirmek
	i.-di 122b/9, 174a/13
	i.-diler 165b/2
	i.-dügüz 180a/11
	i.-(d)em 191b/2
	i.-(d)en 152b/5
	i.-(d)ür 149b/7
	i.-(d)ürem 116b/7
iley	Huzur, ön
	i.-inde 165b/11
ilm	(Ar.) İlim
	i.-e 119b/10
	i.-ile 106a/9, 120a/5, 178a/10
	i.-ine 114a/10, 119a/12
	i.-ügüz 119b/2
ilt-	Götürmek
	i.-ersin 166b/12
imamü'l-mühtedīn (Ar.) Hidayete erişen kimse	
	i.- 184b/12
imāret	(Ar.) Bayındır
	i. 146a/2

‘imāretlik	(Ar.T.) Yoksullara, yiyecek dağıtılmak üzere kurulmuş hayır evi
‘i. 144b/1	
imdi	Şimdi
	i. 105a/9, 136b/6, 173b/2
imtiḥān	(Ar.) Deneme, sınama
	i. 174b/8
in	Kovuk
	i.-inde 118a/2
in-	İnmek
	i.-di 102b/9, 128b/6, 111b/5
	i.-erdüm 107b/6
	i.-icek 112a/13
ināh	(Ar.) Kendisine inanılan ve güvenilen kimse
	i.-ı 177a/5
in‘ām	(Ar.) Niğmet verme, iyilik etme
	i. 130b/7
‘inān	(Ar.) Dizgin
‘i.-ın 137a/9	
inan-	İnanmak
	i.-dılar 175a/3
	i.-duğı 138b/8
	i.-ur 180a/3
‘ināyet	(Ar.) İyilik, lütuf
‘i.-i 104a/8, 110b/2	
incit-	İncitmek
	i.-meye 109a/5
indür-	İndirmek
	i.-ür 124b/1

iñen	Pek, çok, o kadar i. 106b/2
incü	İnci i.-den 129a/4
ins	(Ar.) İnsan i. ü can 121b/10, 189a/12
insān	(Ar.) İnsan i. 107a/1 i.-dur 123a/11
intikām	(Ar.) Öğ i. 108b/13, 191a/12
intizām	(Ar.) Düzen, nizam i. 185a/4 i.-ı 161b/7 i.-ı kār-gāh 185a/4
iradet	(Ar.) Emir, isteme, dileme i.-in 172a/10 i.-ümüzi 172a/13
iste-	İstemek i.-diler 190b/1 i.-ridi 127a/9 i.-rmiş 178a/2 i.-rseñ 127a/13 i.-yü gel- 157b/12
istikām	 i. 108b/12
istikbāl	(Ar.) Karşılama i. işaret 173a/7 i. kıl- 130b/4, 168a/5, 172b/6

- istimālet (Ar.) Teselli etme, avutma
i. 137b/4
i.-di 164b/5
i. vēr- 105b/1
- istimāletle- (Ar.T.) Teselli etmek, avutmak
i.-di 112b/13
- issi Sahip, malik
i. 171a/12
- iş İş
i. 108b/11, 166b/4
i.-de 109a/5, 154b/12, 160b/2
i.-dedür 186a/9
i.-deyken 186b/2
i.-i 105a/3, 108b/13, 120a/4, 144a/2
i.-inde 142b/11
i.-ini 127b/1
i.-lere 160b/2
i.-leri 101b/9, 114b/3
i.-ün 167a/12
i.-üni 160b/4
i.-inün 167a/8
i. işle- 114b/2
- ‘iş (Ar.) Yaşayış, zevk ve sefa
‘ī. 105b/4, 118b/9
‘ī.-e 105b/4, 108a/10, 119a/3, 124a/7
‘ī. ü nūş (yiyip içme) 153b/4, 168a/7
‘ī. ü saltanat 152a/12
‘ī. ü şarā 199a/2
‘ī. et- 108a/11, 114b/2, 169a/2, 175a/5

işāret	(Ar.) İz, nişan i.-dür 119b/2, 132b/1, 143b/9 i.-i 119b/9
işbu	Özellikle bu, bu sebepten i. 102a/12, 105b/7, 141b/1, 164b/2 i.-dur 141b/1
işde	İşte i. 124a/9
işit-	İşitmek i.-(d)en 117a/10 i.-(d)icek 129b/13, 114b/9, 174a/5 i.-medün 191b/12 i.-(d)ürdüm 181b/6
işitmek	İşitme işi i.-ile 165b/4
işle-	Yapmak i.-dügi 144a/2 i.-ridüm 144a/3 i.-me 167a/10 i.-medin 167a/8 i.-mezler 114b/6 i.-yesin 109a/6 i.-yicek 108b/13
işlen-	İşlenmek, yapılmak i.-ecek 167a/12, 191b/11 i.-icekdür 108b/13 i.-meye 109a/1
işret	(Ar.) İçki i. 190b/7

it	Köpek i.-den 160a/4 i.-ler 170b/5
itā ^ˆ at	(Ar.) Boyun eğme i. 127a/11
itāb	(Ar.) Tersleme, azarlama i. 152a/6
itidāl	(Ar.) Aşırı olmama hali, ölçülülük i.-den 108a/1
itikād	(Ar.) İnanç i.-uñ 154b/12 i.-uñdur 154b/12
itimād	(Ar.) Güven i. 154b/13, 181a/1
ittifāk	(Ar.) Birleşme, sözleşme i.-ın 180a/8
iv-	Acele etmek i.-meñ 122a/7
ivāz	(Ar.) Bedel, karşılık i.-ını 195b/1
iz	İz i. 162b/1 i.-i 112b/1,7 i.-in 112b/6
izn	(Ar.) İzin i.-iyle 187a/10
izz	(Ar.) Değer, kıymet i.-i 138b/13 i.-ile 181b/1 i. ü cāh 199a/11

	‘i. ü nāz 141b/2
	‘i. ü tāzi 176b/13
‘izzet	(Ar.) Hürmet, saygı, ikram
	‘i.-e 171b/12
	‘i.-içün 166a/6
	‘i.-in 194b/1
	‘i.-ile 117a/3, 143b/6, 172a/1
	‘i.-ün 184a/2
	‘i. kıl- 169a/6, 171b/11
‘izzetle-	(Ar.T.) Saygı göstermek, ikram etmek
	i.-yüp 168a/6
‘izzetleş-	Karşılıklı saygı göstermek, ikramlaşmak
	i.-diler 169a/13

J

jeng	(Fa.) Pas, küf, kir
	j. ü şehvet 145b/11

K

kaba	Büyük, kocaman
	k. 106a/2
kabāçe	(Fa.) Giyecek
	k. 115b/11
kabālu	(Ar.T.) Üste giyilen elbise, kaftan
	k. 194a/12

ḳabr	(Ar.) Kabir, mezar ḳ.-i 143a/13
ḳabūl	(Ar.) Alma, içeri alma ḳ. ḳıl- 112b/9
ḳabza	(Ar.) Tutacak yer, sep ḳ. 110a/3 ḳ.-ları 189b/12 ḳ.-larına 170a)7
ḳaç-	Kaçmak ḳ.-a 136b/6 ḳ.-arlar 154b/3, 167a/4 ḳ.-amadı 152b/13 ḳ.-asız 132b/6 ḳ.-avuz 130b/7 ḳ.-dı 130b/8 ḳ.-duğuz 163b/6 ḳ.-uban 107b/5, 166b/5 ḳ.-up 123b/6
ḳaçan	O zaman ḳ.-ise 104b/9 ḳ.-ki 102b/2, 177b/11, 184a/3
ḳaçır-	Kaçırmak ḳ.-up 159a/5
ḳaçmak	Kaçma işi ḳ.-dan 191a/10
ḳadar	(Ar.) Ölçüsünde, derecesinde ḳ.-ı 127b/6
ḳadd	(Ar.) Boy ḳ.-ı 173a/7

	k.-i 106b/8
	k.-ile 181a/11
	k.-in 136b/3
	k. ü k̄alīb 153a/6, 157b/4
	k. ü k̄amet (boy bos) 139a/12, 194b/12
kadlū	(Ar.Ṭ.) Böylü
	k. 110b/7
kadeh	(Ar.) İçki bardağı
	k. 179a/1
kadem	(Ar.) 1) Adım
	k. 102a/2, 106b/3, 112b/1, 168b/5
	k.-iyle 112b/7
	2) Ugur
	k. getir- 166a/2
kadīd	(Ar.) İskelet
	k. 131a/6
kadīm	(Ar.) Eski
	k. 149a/10
	kadīmū'z-zāt 197b/8
kādir	(Ar.) Kudret sahibi
	(kāmīl ü k.) 153b/10
	k.-ün 198a/11
kafā	(Ar.) Baş
	k.-sında 150b/13, 165b/8, 170b/1, 179a/9
kafes	(Ar.) Aralıklı telden, metal veya ağaç çu-
	buklardan yapılmış, taşınabilir bölme
	k.-e 153b/12
	k.-dür 196a/1

kāfur	(Ar.) Uzak Doğu'da yetişen kokulu bir madde k. 195a/5, (şamg-ı k.) 154b/2 k.-ı 154b/5 k.-ın. 154b/8
kaḥkaḥā	(Ar.) Gülerken çıkan ses k. 157b/5 k.-yıla 142b/2, 157b/7
kaḥr	(Ar.) Mahvetme, zorla iş gördürme, eziyet k.-ına 146b/7 k. et- 140b/12, 194b/13
kaḥı-	Kızdırmak k.-dı 109b/13, 122a/6, 163b/12, 177b/7 k.-yup 181a/4
kal-	Kalmak k.-a 140b/7 k.-anı 110b/3, 124a/9 k.-mayasın 185a/7 k.-mayavuz 184a/1 k.-ıcak 158a/10 k.-ıpdur 155b/8
kal' a	(Ar.) Kale k. 103b/12, 116a/5, 130b/9 k.-dan 151b/13 k.-muzdan 164b/2 k.-nuḡ 116b/3, 131a/2 k.-ya 116b/3, 131a/3, 163b/3 k.-yla 151a/2
kalb	(Ar.) Kalp k.-üḡ 184b/11

·kaldur-	Kaldırmak k.-maya 110b/8
·kalıb	(Ar.) Vücut, beden (kadd ü k.) 153a/6
·kalkın	Oktan veya kılıçtan korunmak için savaş- çıların kullandığı korunmalık k. 147a/6
·kalmış	Aciz, düşkün k.-a 183b/12
·kam	(Ar.) Ezme, kırma k. 161b/4
·kamaş-	Güçlü bir ışıktan bakamaz olmak k.-ur 106b/6
·kamçı	Bir ucuna ip veya deri v.s. bağlı vurmak için kullanılan araç k. 106a/10 k.-sın 106a/12 k.-sıyla 106a/11
·kamış	Sulak nemli yerlerde yetişen bitki (sāz u k.) 108b/9
kāmīl	(Ar.) Yetişkin, olgun k. 168b/13 k. ü kâdir 153b/10
·kamtarīr	(Ar.) Şiddetli, sert (“abūs-ı k.) 108b/3
·kamu	Bütün, hep k. 105a/3

kan	Kan k. 123b/4 k.-ından 189b/12 k.-ıyla 104b/3 k.-una 104b/10 k. dut- 135b/2
kanad	Bkz. kanat k. aç- 161a/3
kanat	1) Dolap, kapı, pencere gibi şeylerin kapığı k. 106a/5, 128b/2 2) Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağla- yan organ k.-(d)ı 110a/9, 148b/7 k.-ları 148a/9
kanatlı	Kanatlı k. 106a/3
kancasana	Bir tarafa, herhangi bir yere k. 149a/6
kanda	Nerede k. 111a/4, 131a/10, 150b/2 k.-yiki 133a/4 k.-dur 119a/5
kandan	Nereden k. 119a/5
kanday	Nerede k. 133a/4 k.-ydun 155a/9 k.-dügin 186a/6

kanı	Nerede, hani k. 150b/2
kanık-	Kana susamak k.-miş 175b/5
kankı	Hangi k. 109a/1, 121b/7, 154b/7 k.-sın 173a/11, 179a/13
kanlu	Kanlı k.-ndur 195a/2
kap	Kap kacak k.-(b)ın 114b/8
kap-	Kapmak k.-arlar 113b/11 k.-dı 126b/5 k.-dılar 121a/2 k.-dugı 113b/13
kapa-	Kapamak k.-mişlar 103a/7
kapla-	Kaplamak, her yanını örkmek k.-miş 134a/4 k.-yup 108b/3
kaplan	Asyada yaşayan yırtıcı bir hayvan k. 101a/7, 110a/8, 124a/12 k.-a 111a/2
kapu	Kapı k. 101a/5 k.-dan 101a/8,11 k.-ların 163b/9 k.-sın 106b/2, 121a/13 k.-sına 116b/3

	k̇.-sınca 102b/12
	k̇.-sında 128b/6, 193a/5
	k̇.-sından 101a/7,10, 122a/2
	k̇.-ya 106a/4
kār	(Fa.) Kazanç, iş
	k̇.-ündür 108b/11
	k. kıl- 120b/8
kar	
	(kıld u k̇.) 131b/7
ka'r	(Ar.) Derinlik, dip
	k̇.-ına 157b/11
	k̇.-ındayısı 124b/3
kara	1) Kara, siyah
	k̇. 101a/2,4, 101b/12, 114b/6, 119a/8, 199a/13
	2) Karaltı, gölge
	k̇.-sın 133a/8
karanfül	(Ar.) Karanfil çiçeği
	k̇. 114b/8
karanu	Karanlık
	k̇. 120a/2, 140b/2
karanulık	Karanlık
	k̇. 159b/7
karār	(Ar.) Bir iş veya mesele hakkında düşü- nülerek verilen kesin yargı
	k̇.-ı 150b/2
	k̇. et- (kararlaştırmak) 104a/5, 129a/9, 158b/6

karara	Kara gibi k. 115a/10, 120a/13, 120b/1
karavaş	Cariye, hizmetçi k.-ı 171a/5, 177b/1 k.-ıyam 177a/4 k.-uñ 172b/7
kārbān-serāy	(Fa.) Kervansaray. Yolcuların geceleme- leri için yapılmış büyük han k. 102b/12
kārdān	(Fa.) İş bilir, işten anlayan (vezīr-i k.) 172b/1
kāriḡāh	(Fa.) İş yeri k. 115b/6, 111a/9 k.-ı 197b/11 k.-ı fıtrat (yaratma gücü) 185a/4 k. u ker (kazanç ve kuvvet) 142b/11
karıl-	Karışmak k.-dı 135a/5, 189a/9 k.-urlar 114b/5
karın	Karın k.-nı (karnı) 111a/1
karınca	Zar kanatlılardan bir böcek türü k. 160a/4 k.-dan 138b/12 k.-lar 160a/4
karındaş	Kardeş k.-ı 113a/5, 192b/13 k.-ınuñ 193a/8 k.-ları 182b/1

	k̇.-uma 193a/3
k̇arış-	Karışmak
	k̇.-mişdur 116a/6
k̇arış katış	Karmakarışık
	k̇. 114b/12
k̇arşu	Karşı
	k̇. 104a/7, 152a/3
	k̇.-da 112a/11
	k̇.-sına 165b/10
	k̇.-sında 102a/5, 11, 112a/12
	k̇.-sından 110b/7
k̇arur-	Kararmak
	k̇.-dı 114a/6
k̇ārūre	(Ar.) Bir çeşit silah
	k̇. 163b/12
k̇aşd	(Ar.) Niyet, amaç
	k̇.-ı 177b/7
	k̇.-ına 174a/2
	k̇.-ında 101b/5
	k̇. et- 123a/7, 181b/2
	k̇.-ı İskender 176a/9, 186a/12
	k̇. kıl- 103b/9, 138a/8
k̇āsīd	(Ar.) Postacı, haberci
	k̇. 116b/9, 162b/12, 163a/5, 165a/13
	k̇.-ile 117a/1
	k̇.-iyem 165b/3
k̇asır	(Ar. kasr) Kasır, köşk
	k̇. 121a/10
	k̇.-a (kasra) 105b/3

	k.-ı (kasrı) 103b/6
	k.-ına (kasrına) 165b/6
	k.-un (kasrun) 103b/7, 121a/11
	k. u dār (kasır ve ev) 121a/13
	k. u köşk 143a/1
kaş	Kaş
	k.-ı 147b/4
kat	1) Kat, tabaka
	k. 101a/2,5,8,9,10,11
	k.-ı 101a/2,3,4
	2) Huzur, makam, nezdi
	k.-ına 102a/9, 116b/10, 150a/9, 151b/9, 175b/7
	k.-ında 141a/7, 160a/4, 173a/2, 195b/4
	k.-ındağı 160a/12, 160b/5, 176b/1
	k.-ından 114a/11, 153b/2, 174a/7
	3) kez, defa
	k. 188b/5
katār	(Ar.) Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü
	k. 170b/12
katı	Çok
	k. 195b/13
katır	Kısırak ile erkek eşegin çiftleşmesinden doğan melez hayvan
	k.-lar 170b/12
kātīb	(Ar.) Yazan, yazıcı
	k.-e 116b/12

katlan-	Dayanmak, tahammül etmek k.-mazlar 108b/7
katre	(Ar.) Damla k. 157a/11, 191b/4 k.-ler 119a/6
kattāl	(Ar.) Çok öldüren k. 175a/10
kavl	(Ar.) Söz k.-i 173a/1 k.-ince 103a/6, 105b/4, 173b/9
kavm	(Ar.) Kavim k. 114b/1 k.-e 200b/9 k.-i 128b/4, 159a/11 k.-indenem 151a/1 k.-siz 111b/9 k.-ün 114b/7, 159a/12, 200b/7 k.-ünüzde 190a/9
kavseyn	(Ar.) İki kavis k. 106a/2
kavşur-	Kavuşturmak k.-up 165b/9, 169b/13
kaya	Büyük ve sert taş k. 112b/6,7 k.-ya 150a/12
kayd	(Ar.) Bağlama, kayıt k. et- 126a/9, 154a/2 k.-a sal- 154a/4

ḳayīm	(Ar.) Ayakta duran ḳ. 106b/5
ḳayna-	Kaynamak ḳ.-dı 160b/9, 175b/10
ḳaynak	Yırtıcı hayvan pençesi ḳ.-(ğ)ından 109a/10
ḳaynaklu	Pençeli ḳ. 110a/13
ḳaynat _	Dalgalandırmak ḳ.-up 108b/4
ḳayyūm	(Ar.) Ezeli olan ḳ. 197b/7
ḳaz	Suda ve karada yaşayan bir kuş çeşidi ḳ. 114a/7
ḳaz-	Nakşetmek, oyarak yazmak ḳ.-dılar 141b/13 ḳ.-mışlar 156a/11 ḳ.-sunlar 143a/9
ḳazdur-	Kazdırmak ḳ.-dı 102b/5
ḳazılu	Kazılı ḳ. 143b/4
kebāb	(Ar.) Yanmış, yanık ḳ. 190b/10
keçi	Keçi ḳ. 111b/8, 199b/9
kefen	(Ar.) Ölüyü sardıkları bez ḳ. 151a/8 ḳ.-in 151b/10 ḳ. kıl- 108a/1

kefenk(kepenk)	Genellikle dükkanları kapamak için saç levha veya demir, tahta kanat k. 102b/11
kelām	(Ar.) Söz k. 195b/13
kellā	(Ar.) Katiyen, asla ḥāṣā vü k. 180b/6
kem	(Fa.) Kötü, fena k. 138b/12
kemāl	(Ar.) Eksiksizlik, olgunluk k.-ine 176a/12, 186b/1, 192a/7 k.-ine yēt- 176a/12
kemān	(Fa.) Yay (tīr ü k.) 110a/3
kemend	Uzakta bulunan herhangi bir şeyi tutup çekmek üzere atılan ucu ilmekli uzun ip k.-i 122a/8 k.-ile 122a/10
kemer	(Fa.) Kemer, belbağı k. 106a/1, 128b/2 k.-in 105a/9 k.-le 171b/5 k.-i keyyānī (hükümdarlara yaraşan kemer) 105a/8, 113a/6, 178b/6
kemerlū	Kemerli k. 170a/7
kemīn	(Ar.) Pusuya gizlenmiş kimse k. 133a/3

kem̄ine	(Fa.) Aciz, zavallı k. 172b/7
kem̄miyyet	(Ar.) Nicelik k. 197b/11
kemter	(Fa.) Değersiz, aşağı k.-i kem̄ine 168b/9 k.-i kem̄ine ken̄izek (zavallı küçük cari- ye) 172b/2
kemük	Kemik k.-leri 122b/3
kenar	(Fa.) Kenar, kıyı k.-a 110b/5, 114a/12 k.-ına 119a/6 k.-ında 110b/5, 119b/10, 151b/3 k.-ındaki 155b/2
kendü	Kendi k. 108a/9, 174b/7, 176a/7 k.-den 129a/10, 158a/10 k.-lere 108b/9 k.-me 181b/10 k.-si 116b/1 k.-ye 172a/10 k.-yi 118b/2, 136b/2, 180a/10 k. k.-den 106a/8 k. k.-ye 167a/1, 173b/12
ken̄izek	(Fa.) Küçük cariye k. 170b/7, 172a/13 k.-(g)idür 172b/2 k.-(g)iyem 172b/7
ker	(Fa.) Kuvvet, kudret (kar u k.) 142b/11

kerān	(Fa.) Uç, kıyı k. 146b/5
kerem	(Ar.) lutuf, bağış k.-inden 140a/2 k. ol-179a/11
kerre	(Ar.) Defa, kez k. 135b/10
kes-	Kesmek k. 140b/1 k.-di 192b/11, 196a/5 k.-evüz 150b/10
kesil-	Kesilmek k.-ür 140b/8
kesük	Kesik k. 193a/8
keşān-ber-keşān	(Fa.) Zorla, çekerek götürmek k. 104a/6, 139b/10
k'ët-	Ki ët- k. 190b/11
k'ëy	Ki ey k. 107a/11, 129a/8, 156b/1
keyfiyyet	(Ar.) Nitelik k.-ini 197b/12
keyyāni	(Fa.) Büyük hükümdara mahsus (kemer-i k.) 113a/6
kez	Kez, defa k. 102b/3, 107b/4, 126b/1
kıgır-	Çağırarak k. 171b/8

	k.-dı 187b/2
	k.-uq 187b/2
kıgırt-	Çagırtmak
	k.-dı 175a/2
	k.-mış 175b/3
kıl	Kıl
	k. 111b/8
kıllu	Kıllı
	k. 159a/11, 199b/9
kıl-	Kılmak, yapmak
	k.-amadı 101b/5
	k.-anlara 195b/2
	k.-asız 101b/9
	k.-avuz 127a/11
	k.-dı 107b/12
	k.-duq 168a/12
	k.-madı 107b/12
	k.-mayalum 174a/2
	k.-mayıcak 151a/11
	k.-mayısar 177b/5
	k.-mazıdı 161b/6
	k.-mışıdı 149a/7
	k.-mışdı 180b/1
	k.-mışlar 106a/3
	k.-sam 102b/4
	k.-uram 145a/2
	k.-urlardı 126a/4
	k.-up dur- 137b/3

kılıc	(Ar.) Kılıç k. 135a/3 k.-ın 172b/3, 193a/9 k.-ında 191a/10 k.-lar 101a/6 k.-lara 101a/10 k.-ları 106a/6 k.-koy- (kılıçla saldır-) 104a/1
kılıl-	Kılınmak k.-ur 114a/9
kın	Bıçak, kılıç gibi kesici araçların kabı k.-ından 135a/4, 189a/7
kır-	Öldürmek, yok etmek k.-alum 123b/12 k.-dılar 104a/5, 135b/2, 189b/7
kırd	(Ar.) Maymun k. u kar 131b/7
kırdur-	Öldürmek k.-ursız 124a/5
kırıl-	Ölmek k.-an 190a/12 k.-dı 150a/12 k.-mış 123a/8, 161a/12 k.-ur 197a/10
kırk	Kırk sayısı k. 101b/4, 110b/8 k.-ar 154a/12 k. bir 101b/5 k. dört 101b/11, 111a/1, 128b/7

kıssa	(Ar.) Hikaye k. 116b/8, 154a/4, 165a/1, 174a/2 k.-muz 131a/10 k.-muzı 185a/8
kış	Kış mevsimi k. 108b/1 k.-ı 108b/4 k.-ın 111b/11
kışla-	Kışı bir yerde geçirmek k.-dı 108b/11, 109a/11 k.-yalum 108b/5
kışlan-	Kışlanmak k.-maya 109a/2
kıt	Az k.-dur 144b/1
kıtlık	İhtiyaca yetmeyecek derecede az k. 197a/10
kıvan-	Sevinmek k.-dılar 138b/2
kıyām	(Ar.) Ayaga kalkmak k.-a 181a/12
kıyāmet	(Ar.) Dünyanın sonu k. 189a/11 k. kop- 158a/13
kıyās	(Ar.) Karşılaştırma k. 121b/9
kız	Kız k. 180a/3 k.-lar 165b/8

kızıl	1) Kızıl, kırmızı k. 102b/10, 106b/9, 126a/12 2) Altın k. 151a/12
kızlık	Kıtlık k. 197a/9
ki	(Fa.) Bağlaç k. 101a/2, 7, 8, 9, 10, 12, 102a/3, 167a/9
kibrīt	(Ar.) Kibrit k. 118a/5
kiçi	Küçük k. 105a/2, 189a/11
kilāb	(Ar.) Köpekler k. 123b/2
kilāb	(Ar.) Kendisiyle sarılıp, sağlam olacak her şey, kırmızı sırım k.-ı 165a/7
kilīd	(Fa.) Kilit k. 160b/2 k.-lerin 171a/1
kilīm	(Fa.) Kilim k.-i 199b/1
kim	Ki k. 101b/1, 8, 11, 102a/7, 8, 13, 102b/8
kim	Kim (soru zamiri) k. 105a/6 k.-de 183a/9 k.-e 113a/11, 144a/6, 180a/11 k.-i 101a/7, 106b/13

	k.-in 139a/4
	k.-ler 114a/13
	k.-leri 105a/1
	k.-ündür 163a/11
kimi	Kimisi, bazıı
	k. 128a/8, 128b/9
	k.-ni 112a/4, 130a/11
	k.-nün 130a/12, 170b/9
	k.-sin 112a/3
	k.-sini 112a/3
kimse	Kimse, herhangi bir kişi
	k. 101b/1, 102b/5, 112a/5
	k.-den 175a/11
	k.-nün 113a/9
	k.-sin 177a/2
	k.-sine 152a/11
	k.-ye 174b/9, 180b/13, 191b/1
	k.-yi 172a/3
kimsene	Kimse
	k. 146b/3, 175a/11, 196a/2
	k.-ye 146b/1
kiş	(Fa.) Ok kuburu
	k. 135a/7
	k. ü kurban 110a/12
kişi	İnsan, kimse
	k. 102a/7,8
	k.-lersiz 193a/10
	k.-nün 101b/9, 151a/7
	k.-sin 102a/12, 116b/5, 151a/1

- k.-ydi 102b/2, 175a/12
k.-ye 195a/13, 195b/1
k.-yi 104b/12, 141b/4
- kişne- Atın bağırması
k.-di 199b/13
- kişver (Fa.) Ülke, bölge
k. 107b/3
- kitâb (Ar.) Kitap
k. 147a/13
k.-ın 132a/11
k.-ına 155a/3
k.-ında 123a/6
- ko- Koymak, bırakmak
k. 146a/9
k.-dılar 102a/3, 164b/3, 107b/12, 124a/6
k.-ma 127b/1
k.-madı 122a/6
k.-mağıl 113a/3
k.-maya 191b/1
k.-maz 104b/12, 105a/1
k.-mışlar 102b/1
k.-rsa 172b/3
- kol 1) Taraf, yan, cihet
k.-a 185b/12
k. kol 194a/8
2) El
k.-ına 199b/10
k.-ları 111a/3
k. kavşur- (el bağlamak) 139b/4

k'ol-	Ki ol-
	k.-dı 179a/3
koluk	Kolun gövde ile birleştigi yer
	k.-ları 136a/1
kon-	Bir yere inmek, bir yerde kalmak, oturmak
	k.-a 169a/3
	k.-dılar 119a/1, 121a/3, 160b/6
	k.-masun 155b/5
	k.-mış 138a/3
	k.-sa 196a/1
	k.-up 127a/2
konakla-	Misafir etmek, ağırlamak
	k.-dı 118b/5
kondur-	Bir yerde durdurmak, oturtmak
	k.-dılar 169b/6
kop-	Birden bire boşlamak veya ortaya çıkmak
	k.-dı 103b/7, 158b/1, 185a/1, 189a/11
	k.-ıcak 158a/13
	k.-mamış 158b/2
	k.-mışam 142b/10
kopar-	Kopmasını sağlamak
	k.-ıcak 103b/9
kork-	Korkmak
	k.-acak 187a/10
	k.-aram 179b/13
	k.-aradı 107b/7
	k.-ma 187a/10
	k.-mağ 163b/11, 164a/10
	k.-maz 175a/11

kor <u>ku</u>	Bir tehlike karşısında uyanan kaygı duygusu k.-dan 160b/3, 183a/8 k.-sından 130b/8, 158b/11, 187a/10 k.-yla 187a/13
koş-	Arkadaş olarak vermek k.-dılar 165a/1
koşun	Saf, asker dizisi k. ol- (sıra olmak) 103a/6
kov-	İzlemek, takip etmek k.-a 107b/6 k.-up 149b/3
koy-	Koymak, bırakmak k.-alum 185a/8 k.-avuz 163a/8 k.-uban 107b/1, 168b/2 k.-up 172a/13
koyu ver-	Koyuvermek k. 148a/1, 150b/10 k.-di 115a/8 k.-diler 121a/1, 122a/9 k.-ürlerdi 126a/6
koyun	Koyun, bir hayvan k.-ı 121a/2
koyun	Kucak k.-ları 136a/1
köpek	Köpek k. 176a/1

köpri	Köprü k. 142b/13, 161b/9 k.-sini 161b/10
kör	(Fa. Kūr) Görmeyen, görmez k. kıl 149b/6
köşelü	(Fa. kuye T.) Köşeli k. 170a/5
köşk	(Fa.) Köşk k.-ler 143a/1
köy	(Fa. Kūy) Köy k.-lerin 158b/11
kubbe	(Ar.) Kubbe k. 105b/12, 112b/8 k.-nün 105b/13, 106b/5
kudret	(Ar.) Güç, kuvvet k. 149a/9 k.-de 149a/10 k.-dür 114a/8, 149a/9, 153b/8
kuduz	Kuduz k. 175b/13
kūh	(Fa.) Dağ k. u sahrā 153b/5
kul	Kul k. 171a/4 k.-ı 177a/13 k.-ın 122a/4 k.-ına 122a/1 k.-ıyam 145a/2 k.-lar 170b/9

	k.-ları 187b/3
	k.-ların 193b/7
	k.-larına 178a/6
	k.-um 136b/5
	k.-uıyla 181b/5
kulaç	Gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasındaki uzaklık
	k.-ına 156a/2
kulağuz	Kılavuz
	k. 131b/9
	k. koş- 116b/8
kulağuzluk	Kılavuzluk
	k. 164b/10
kulak	Kulak
	k. 184b/9
	k.-(ğ)ı 147b/5, 159b/9
	k.-(ğ)ına 111a/2, 178a/9
	k.-(ğ)ınca 195a/4
	k.-ları 111a/2
	k.-(ğ)unda 184b/10
	k.-(ğ)uı
	k. dut- 146b/13
	k. ur- (dinlemek) 103a/8
kullāb	(Ar.) Çengel
	k. 135a/4
kulle	(Ar.) 1) Kule
	k.-si 121b/1
	2) Dağ tepesi, doruk
	k.-sine 112b/4

ķullık	Kul olma durumu k.-(ġ)ına 179a/6 k.-(ġ)ında 162b/5
ķulluk	Bkz. Kallık k.-da 172b/3
ķum	Kum k. 154b/3 k.-dan 162b/1
ķumāş	(Ar.) Kumaş k.-a 136a/1
ķur-	Tertip etmek, hazırlamak k.-dılar 102b/11, 110b/5 k.-mışlar 107a/4, 150b/5 k.-up 121a/2
ķurban (ķirban)	Sadak, yay kabı (ķiş ü k.) 110a/12
ķurbān	(Ar.) Bir gaye uğruna feda olma k. ol- 191b/2
ķursak	Mide k.-(ġ)ında 114a/3 k.-(ġ)ından 110a/5
ķurşun	Bir element k.-dan 120b/8
ķurt	Kurt k. 175b/13
ķurtar-	Bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden uzaklaştırmak k.-uram 187a/11

kurtıl-	Kurtulmak k.-ıcak 184b/9 k.-uruz 158a/12
kurtul-	Bkz. kurtıl- k.-uban 129b/4
kuru	Kuru, suyu olmayan k. 118b/1
kuru	Kara, toprak k.-da 162a/9 k.-dan 144a/12 k.-ya 115b/13
kurul-	Kurulmak k.-mış 129a/4
kuş	Kuş k. 109b/6, 110a/9 k.-ı 110a/1, 120b/9, 177a/13 k.-ının 115b/10 k.-uñ 114a/1 k.-lar 113b/7 k.-lara 120b/11 k.-ların 113b/9
kuşa-	Kuşatmak k.-yup 188b/5
kuşaklu	Kuşaklı k. 169b/7
kūşe	(Fa.) Köşe, bucak k. 198a/10
kuşlayın	Kuş gibi k. 148a/11

kuyruk	Kuyruk k.-(ğ)ı 110a/9 k.-(ğ)ına 198a/9
kuyu	Kuyu k. 119b/8
kükürd	(Fa.gügird) Kükürt k.-ile 118a/13
külhân	(Fa.) Hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer k. 175b/11
kündelü	Ayaklarına kayış bağlı doğan kuşu k. 170b/6
kütâh	(Fa.) Kısa k. 135a/9

L

lahza	(Ar.) An, göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman 1. 118a/13, 165a/12, 187a/2
la'în	(Ar.) Kovulmuş, nefret kazanmış 1. 173b/12 1.-lerdür 158a/10
lajiver[â]	(Fa.) Lacivert 1.-le 106b/6
la'1	(Ar.) 1) Kırmızı değerli bir süs taşı 1. 120b/3, 179b/11 1.-i Bedeşşânî 128b/9

- 1.-i cevāhir 165b/7
1.-i ter 179a/1
lāf (Fa.) Konuşmak
1.-ur- (boş konuşmak) 137b/11
lā-nazīr (Ar.) Benzersiz
1. 144a/1
la-net (Ar.) Allah'ın mağfiretinden mahrumluk
1. 145b/12
latīf (Ar.) Hoş, güzel
1. 112b/5, 118b/8, 11, 126a/10
lāyık (Ar.) Değer, uygun
1. 139a/11, 140a/3, 171b/12
lāzım (Ar.) Gerek
1. 174b/13
leb (Fa.) Dudak
1. 162b/5
lenger (Fa.) Gemiye demirlemek için atılan zincir
1. götür- 109a/13
1. şal- 114a/12, 200a/12
leşker (Fa.) Asker
1. 101b/6, 103b/2, 107b/11
1.-in 117b/2, 151a/9, 169b/5
1.-ini 111a/4, 7, 190a/12
1.-ünüzi 124a/5
leṭāfet (Ar.) Hoşluk, güzellik
1.-ile 173b/5

levh	(Ar.) Yassı, düz, üzerine resim ve yazı gibi şeyler yazılabilen nesne 1. 107a/6, 129a/5 1.-e 143b/3 1.-i 129a/6, 143b/2
levn	(Ar.) Renk 1.-e 108b/1 1.-i 121b/3
leyl	(Ar.) Gece 1. ü nehar 141a/6, 168b/8
lezzet	(Ar.) Tat 1.-i 171a/11 1. ü - iş ü hayāt 146b/9
libāçe	(Fa.) Elbise 1. 113a/6, 171b/5, 190b/3 1.-ler 178b/6
libās	(Ar.) Elbise 1. 114b/8 1.-lar 187a/6 1.-ların 175b/6
lāk	(Fa.) Lakin, amma 1. 104b/10, 113a/10, 127a/8
libās	(Fa.) Elbise 1. 161b/6
liman	(Yun.) Liman 1. 130a/13
lisān	(Ar.) Konuşulan dil 1.-ıla 153b/8
lūde	(Fa.) Küfe 1. 143a/13

lutf (Ar.) İyilik
l.-a 145a/6
l.-ıla 145a/5, 167b/1
l.-ın 173b/11
l.-u ihsān 166a/10
l.-u kerem 172a/9

M

Maçini (Ar.) Maçinli
M. 170b/9
mağbūn (Ar.) Şaşkın, şaşırmış
m. 108a/2, 191a/4
mağlūb (Ar.) Yenilme
m. 135b/11
ma'den (Ar.) Maden
m.-idür 120b/2
m.-ler 159a/1
māh (Fa.) Ay
m. u sāl (ay ve yıl) 157a/2
maḥbūb (Ar.) Sevilen, beğenilen
m. 170b/9
maḥbūbe (Ar.) Sevilmiş, sevilen
m.-dür 162b/11
maḥlūkāt (Ar.) Mahluklar, yaratıklar
m. 108a/12
m.-uḡ 123a/10

mahrūm	(Ar.) İstedigini diledigini elde edemeyen m. 191a/4
makām	(Ar.) Yer m. 123b/11, 155b/5 m.-a 196a/8
makṣūd	(Ar.) İstek m. 174b/2, 177a/3 m.-ı 180b/12 m.-ıysa 172a/4
māl	(Ar.) Mal, servet m. 102a/6 m.-unı 171b/1 m. u genc 104b/3, 129b/5 m. u ḥarāc 151b/11
mālik	(Ar.) Sahip m.-i 107b/7
ma'lūm	(Ar.) Bilinen, anlaşılan m. 143a/9 m.-ı 143b/13
ma'mūr	(Ar.) Bayındır m. 130a/10, 146a/2 m.-dur 116a/5, 162a/13
mancınīk	(Yun.) Mancınık m. 101b/3
mānend	(Fa.) Benzer m.-inde 135a/6
ma'nī	(Ar.) Anlam m. 184a/13
mansīb	(Ar.) Memuriyet, hizmet m.-ıla 129b/10

mansûb	(Ar.) Hizmetde bulunan m.-undan 107b/10
mansûr	(Ar.) Allah'ın yardımıyla galip gelmiş m. 131a/11 (nasır u m.) 140a/2
mār	(Fa.) Yılan m. 171a/13 (mūr u m.) 155b/5
ma' rûf	(Ar.) Bilinen, tanınmış m. ol- 184a/6
maṣlahat	(Ar.) İş, husus m. 140a/4 m. kıl- 104a/9
ma' şūk	(Ar.) Sevilen, sevilmiş erkek m. 186a/10 m.-in 175b/7 m.-un 175b/2
ma' şuka	(Ar.) Sevilen, sevilmiş kız m. 186a/11, 191b/2 m.-sı 176a/9 m.-sıdur 186b/8
mātem	(Ar.) Yas m.-in 196b/1
maẓarrat	(Ar.) Zarar, ziyan verme m. 180a/8, 193a/3
maẓlūm	(Ar.) Zulüm görmüş m.-a 177b/12
maẓmūn	(Ar.) Anlam m.-in 136a/5

mecāl	(Ar.) Güç, kuvvet m. 192b/11 m.-i 197b/2
meclīs	(Ar.) Toplanılacak, oturulacak yer m. 108a/10, 176a/12 m.-de 173b/10, 179a/1 m.-üme 166a/11
mecmu'a	(Ar.) Hep, tüm m.-sını 154a/6
mecrūh	(Ar.) Yaralı m. 191a/5
medh	(Ar.) Övme m. ü senā 127a/9, 165b/13
meger	(Fa.) Meger m. 163a/2
mehendīs	(Ar.) Mühendis m. 142b/10 m.-ler 109b/5, 126b/10
mekān	(Ar.) Yer m. 112b/9 m.-a 119a/2 m.-ı 118b/8 m. dut- 108b/5
me'kulāt	(Ar.) Yiyecekler m. 111b/12
melāh	(Fa.) Çekirge m.-dan 101a/11
melālet	(Ar.) Sıkıntı m. 101b/7, 132a/1, 161b/1 m.-ile 101b/9, 132a/1

mellāh	(Ar.) Gemici, denizci m.-lar 109b/5, 111a/13 m.-lara 111a/12, 113b/12
melek-sûret	(Ar.) Melek görünüşlü m. 136b/2
melik	(Ar.) Hükümdar m. 106b/4 m.-ler 101a/13, 104a/5 m.-lerin 171b/4
melûl	(Ar.) Mahzun m. 101b/6, 161a/12 m. ol- 101b/6, 136b/10
memât	(Ar.) Ölüm m. 146b/9
memleket	(Ar.) Ülke, devlet m. 113a/2, 140b/5, 152a/12
menzîl	(Ar.) Yer m.-e 104b/7, 161b/13, 185a/6, 196a/1
merānib	(Ar. merneb) Tavşan tüyünden yapılmış bir tür giysi. m.-ile 178b/8
merammat	(Ar.) Tamir m. et- 144b/4
merdāne	(Fa.) Erkekçe m. 110b/11
merḥabā	(Ar.) Selamlaşma m. 166a/2
merḥabāla-	(Ar.T.) Selamlaşmak m.-dı 171b/11 m.-yup 174a/13

mermer	(Ar.) Mermer m. 155b/13 m.-den 128a/4 m.-dendür 101a/3,4 m.-i 121b/1
merrih-şekil	(Ar.) Merih şekilli m. 194b/12
mesned	(Ar.) Makam, rütbe m.-inde 178b/3, 192b/13 m.-ümi 107b/10
meş'ale	(Ar.) Meşale m.-ler 103a/2 m.-yi 103a/3
meşgûl	(Ar.) Bir işle uğraşan m. ol- 103b/3, 105b/4, 108a/10
meş'ûm	(Ar.) Ugursuz m. 166b/4
meşveret	(Ar.) Danışma m.-i 174b/4,10 m. ét- 112a/7, 172a/10
mevc	(Ar.) Dalga m. 108b/4, 134a/5 m.-i 161a/5 m.-ile 123b/4
mevşûf	(Ar.) Vasıflanmış m. 145a/5
mevt	(Ar.) Ölüm m. 141b/3 m.-ini 183b/3 m.-üm 157a/1

meyl	(Ar.) Meyil m.-ün 199a/10 m. ét- 113a/10, 171a/10, 180b/4
mest	(Fa.) Sarhoş m. 178b/10, 193b/7
mıknatīs	(Ar.) Mıknatıs m. 122b/11 m.-den 130a/7 m.-i 123a/11, 130a/5,6 m.-idür 123a/10 m.-inden 123a/5 m.-ün 123a/10 m.-i at̄yār (kuş mıknatısı) 126b/9 m.-i mīs (bakır mıknatısı) 128a/12
mīh	(Fa.) Mīh, çivi m. ü mīsmar 129a/2
mihmān	(Fa.) Misafir m. kıl- 153b/4, 167b/2, 171b/4
mihnet	(Ar.) Zahmet, eziyet m. 109a/3, 117a/8 m.-ile 104b/2 m. ü hasret 104b/4 m. ü zahmet 109a/8
mihr	(Fa) Güneş m. 146b/1,7
mihter	(Fa.) Yüksek rütbeli hizmetkar m.-lere 143b/1 m.-leriyle 185b/6

mikdār	(Ar.) Ölçü m. 163a/13 m.-ınca 171b/6 m.-larınca 143b/1
mikdarlu	(Ar.T.) Ölçülü m. 143b/1, 171a/6
mīl	(Ar.) Yollardaki uzaklığı tayin etmek için kullanılan bir nişan m. 127b/6 m.-i 128a/7 m.-e 127b/10 m.-lerün 127b/12
milk	(Ar.) Mülk m.-e 155b/5 m.-in 143b/12 m.-ini 127a/7, 168a/12 m.-ün 117a/2 m.-üni 152a/4 m. ü raht (mülk ve at takımı) 107b/9
milket	(Ar.) Mal, mülk m.-i 166a/13
mi' mār	(Ar.) Mimar m.-i Hindū 144a/8
mināre	(Ar.) Minare m. 110b/7, 127b/4
minareleyin	(Ar.T.) Minare gibi m. 157b/4
minkār	(Ar.) Yırtıcı kuş gagası m.-ına 109b/12, 147a/8, 149b/7

	m.-ları 110a/9
	m.-larına 113b/8
minkārlu	(Ar.T.) Gagalı, gagayı andırır biçimde
	m. 113b/10, 114a/7
mīr	(Fa.) Amir, baş, kumandan
	m.-leriyle 185b/8
	m. ü mehter 178b/8
	m. ü sipāhī 171a/5, 185a/12
mismār	(Ar.) Çivi, kazık
	m. 129a/2
mīşe	(Fa.) Koru, meşelik
	m. 124a/13
miyān	(Fa.) Bel, kemer yeri
	m. 150a/7
mi ^c yār	(Ar.) Ayar ölçüsü
	m.-ı nakd 120a/5
mū	(Fa.) Kıl
	m. 111b/8
mu ^c azzam	(Ar.) Büyük
	m. 151a/5
muğrak	(Ar.mugarrak) Gümüşle süslü
	m.-dandur 101a/4
muḥabbet	(Ar.) Sevgi
	m.-i 180b/11
muḥayyer	(Ar.) Beğenme
	m. 178b/13
muḥdisāt	(Ar.) Sonradan meydana gelenler
	m. 197b/5

muḥkem	(Ar.) Sağlam, kuvvetli m. 107a/12, 102b/3, 146a/3, 192b/4 m.-dür 102b/4
muḥtārlik	(Ar.T.) Seçilmişlik, seçkinlik m.-(ğ)ın 198a/11
muḥtaşar	(Ar.) Etrafı çevrilmiş m. 163b/2
muḥterem	(Ar.) Saygın, saygı değer m. 107b/11, 176a/3, 183b/4
muḥteşem	(Ar.) İhtişamlı m. 174a/3
mu ^c īn	(Ar.) Yardım eden, yardımcı m. 162a/13, 183b/13
mukābele	(Ar.) Karşılık verme m.-sine 122a/11, 124b/4
mukābil	(Ar.) Bir şeye karşı m. 126a/4
mukarreb	(Ar.) Yakın m. 132a/2, 141a/8, 174a/7, 182b/4,
mukayyed	(Ar.) Bağlı, bağlanmış m. ol- 104b/7, 142a/12, 179b/6
mūmlayın	(Fa.T.) Mum gibi m. 120b/7
mūr	(Fa.) Karınca m. 101a/11 m. u mār 155b/5
murād	(Ar.) Arzu, istek m.-a 179a/5 m.-dıydı 156b/3

murassa ^c	(Ar.) Kıymetli taşlarla süslenmiş m. 106b/6, 129a/4, 165b/9
muşaffā	(Ar.) Süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış m. kıl- 126a/13
musahhar	(Ar.) Kuşatma m. 137b/12
muşaykal	(Ar.) Cilalı, parlak m. 119a/7
mustagrak	(Ar.) Batmış m. 165b/8
muşibet	(Ar.) Bela, sıkıntı m.-de 195b/2
muşt	(Fa.) Yumruk m. 150b/12
mu ^c teber	(Ar.) Hatırı sayılır, itibarlı m. 114a/2, 128a/4, 151b/4, 147a/7 196b/12
muti ^c	(Ar.) İtaat eden, bağlı m. 163a/7, 168a/5, 172a/12 m.-yem 172b/8 m. ol- 166a/9
mutlak	(Ar.) Yalnız m. 196b/13
muttali ^c	(Ar.) Öğrenmiş, haberli m. 197b/4
mūz	(Ar.) Muz m.-ıla 111b/12
mübāriz	(Ar.) Döğüşen, güreşen m. 143b/1 m.-ler 101a/12, 103a/13

mübārek	(Ar.) Ugurlu, hayırlı m. 161a/13
mübtedī	(Ar.) Bir şeyi yeni öğrenmeye başlayan m. 147b/11
müdām	(Ar.) Devam eden, sürekli m. 149a/8
müdevver	(Ar.) Yuvarlak m. 101b/12, 126a/11
müēssir	(Ar.) Tesir eden, iz bırakan m.-den 154b/9, 197b/9
müeyyed	(Ar.) Sağlam m. 139a/13
müheyyā	(Ar.) Hazır, hazırlanmış m. 101a/13, 138a/2, 184a/10 m. dur- 178b/8
mühlet	(Ar.) Bir işin yapılması için verilen zaman m. 140b/1
mühre	(Fa.) Demir veya kemikten yapılmış cilalı bir alet m.-sin 118b/4
müjde	(Fa.) Sevinç haberi m. ol- 139b/5
mülevvin	(Ar.) Renk veren m. 128b/2
mülzem	(Ar.) Susturulmuş m. 183b/7
mümkin	(Ar.) Mümkün m. 119a/7

münācāt	(Ar.) Allah'a dua etme, yalvarma m. 136a/9, 136b/1, 161a/1 m.-in 136b/5
münakkaş	(Ar.) Nakışlı m. 106b/6
münāsebet	(Ar.) Uygunluk, ilgi m.-iyle 168a/2
müneccim	(Ar.) Yıldız falına bakan kimse m.-ler 179a/3
mürde-seng	(Fa.) Kurşun oksidi m.-dendür 101a/3
mürvārīd	(Fa.) İnci m. 170b/10 m.-i 120b/3
mürğ	(Fa.) Kuş m.-un 114a/5
mürğ-zār	(Fa.) Kuş yatağı, bol kuş olan yer m. 118b/10 m.-a 101b/12, 198a/4
müretteb	(Ar.) Dizilmiş m. 112b/12, 165b/11
müsaḥḥar	(Ar.) Boyun eğmiş, elde edilmiş m. ét- 127a/5
müste ^c ān	(Ar.) Kendisinden yardım beklenen m. 127a/13, 153b/9, 183b/8
müstedīr	(Ar.) Daire şeklinde olan m. 121b/2
müstemend	(Fa.) Üzgün, belaya uğramış m. 141b/5

müstenîr	(Ar.) Işık alan, parlak m. 121b/3
müşg	(Fa.) Misk m.-i abir 170b/13 m.-bu (misk kokulu) 162b/6 m.-galiye (pahalı misk) 148b/8
müşkil	(Ar.) Güç, engel m. 101b/8 m.-i 106a/13, 160b/1 m.-inde 163a/3 m.-güşây (zor, güç şeyler) 128a/9 m. düş- 101b/9
müşerref	(Ar.) Şereflendirilmiş m. 168a/12 m. kıl- 166a/2
müştak	(Ar.) Özleyen, can atan m. 140b/3 m.-ıdı 165b/5
müşterî	(Ar.) İstekli, alıcı m. 145b/6
mütâla'a	(Ar.) İnceleme m. ét- 129a/7, 156a/13 m. kıl- 107a/10, 168a/11
mütehayyir	(Ar.) Şaşmış, şaşırmış m.-siz 136b/12
müzerkeş	(Ar.Fa.) Altın sırma ile işlenmiş m. 178b/6, 194a/12
müzeyyen	(Ar.) Süslenmiş m. 129a/3

N

nacak	Şapı-kısa küçük odun baltası n. 150a/7, 165a/7
nacaklu	Baltalı n. 139a/8
nāgāh	(Fa.) Ansızın, birden bire n. 102b/4
nağme-sāz	(Ar.Fa.) Şarkı söyleyen n. 146a/11, 178b/10, 190b/9
nāh	(Fa.) Misk n. u nasih 170b/13
nağar	(Ar.nakkar) Çalgı, müzik n.-ları 160a/9
nağd	(Ar.) Para olarak bulunan servet n.-ünde 120a/5 n. ü var 166b/1
nākes	(Fa.) Cimri, nekes n. 171a/12
naķım	(Ar.nakb) Delme, ^delik n. 101b/3, 102b/5, 103a/1 n.-a (nakma) 103a/5 n.-dağı 103b/5 n.-lar 101b/3 n.-uñ (nakmuñ) 102b/6, 103a/1,2
naķl	(Ar.) Aktarma n. u taklīd 184b/11
naķķaş	(Ar.) Süsleme sanatkarı n.-ı 154b/10, 197b/10

nakş	(Ar.) Süsleme sanatı n. 146b/6, 154b/10 n.-a 197b/10 n.-ın 147a/13 n.-ına 106b/7, 149a/11 n.-ları 107a/2 n. ét- 147a/12
na ^c llü	(Ar.T.) Nallı n. 170b/12
nāle	(Fa.) İnleme, inilti n. 190b/10 n. vü efgān 195a/9
nām	(Fa.) İsim n. u nāmus 167a/7, 189a/4 n. u nişān 112a/13, 152a/13
namāz	(Fa.) Namaz n.-ın 136a/11
nāme	(Fa.) Mektup n. 116a/12 n.-dür 151b/7 n.-sin 116a/4, 116b/11 n.-ye 107a/10 n.-yi 116b/12, 151a/7, 151b/6 n.-i ^c ibret 104b/6
nār	(Ar.) Ateş n. 171a/13
na ^c ra	(Ar.) Haykırma, bağırma n. 134b/13 n.-lar 103b/13, 189a/9 n.-ur- (yüksek sesle bağırmak) 138a/6

naşāyih	(Ar.) Öğütler n.-dür 195b/6 n.-ler 195b/4
naşīb	(Ar.) Pay, hisse n. 144a/6
nasih	(Fa.) Ham ipeğin altın ve gümüşle işlenmiş bir türü n. 170b/13
nāsih	(Ar.) Öğüt veren n.-ün 145b/8, 146a/4
nāsır	(Ar.) Yardımcı n. u mansūr 131a/11, 140a/2
naşihat	(Ar.) Öğüt n. 145b/3 n.-i 184a/4 n.-ine 113b/3 n.-lerüme 166b/11 n.-üm 191b/11 n.-i Behmen 140b/9 n.-i Bokrāt 140b/3 n.-i Restetālīs 141a/2 n.-i Sokrāt 140a/10 n. ver- 113a/8
naşihatle	(Ar.T.) Nasihat ver- n.-yüp 199b/4
nāy	(Fa.) Ney (ceng ü n.) 190b/7
nāyim	(Ar. naim) Uyuyan, uykuda bulunan (kāyim ü n.) 106b/6

nāz	(Fa.) Cilve n. 141b/2
nazar	(Ar.) Bakma, göz atma n.-ında 200b/10 n. ét- (bakmak) 138a/3 n. kıl- 101b/7, 102a/1,7, 159b/8, 165a/3, 166b/7 n. ur- 191a/3
naẓm	(Ar.) Nazım, şiir n. 104b/5, 129a/7, 138b/8, 157a/10
ne	Ne, soru zamiri n. 102a/11, 103a/9, 107a/9, 111a/13 n.-dür 111a/13, 146b/2, 160a/13 n.-ye 119b/2, 120b/7 n.-yiki 142a/9 n.-yise 140a/3 n. ʿaceb 106a/7, 112a/1 n. hikmet 114a/8 n. sebeb 155a/5
nebāt	(Ar.) Bitki n. 115a/6, 159a/13 n.-dur 115a/6 n.-ıdur 114b/8
neberd	(Fa.) Savaş n. 138b/3
nebtiz	(Fa.) Çok keskin kılıç veya bıçak n. 110a/5
necāt	(Ar.) Kurtuluş n. 109a/10, 161a/1, 162a/4
neden	Neden, niçin n.-dür 129a/9

nedīm	(Ar.) Meclis arkadaşı n. 104b/6
nefes	(Ar.) 1) Soluk n.-dür 107b/1 2) An n. 129a/10, 141a/4 n.-de 178b/10
nefir	(Ar.) Boynuzdan yapılan boru n.-ler 131a/5
nefis	(Ar.) Çok hoş, güzel n. 176b/1
nefrīn	(Ar.) Lanet okuma n. ü āh 113a/11
nefs	(Ar.) Ruh, can n.-ün 162a/4
neft	(Ar.) Neft yağı n. 163b/13
nehār	(Ar.) Gündüz (leyl ü n.) 141a/6, 168b/8
ner	(Fa.) Erkek n. 117b/12
nerden	Nereden n.-dür 197b/6
nerdübān	(Fa.) Merdiven n. 128b/7 n.-a 128b/13 n.-un 128b/8,10
nere	Nere, hangi yer n.-den 185a/1 n.-ye 119a/7

nerre	(Fa.) Erkek n. 107b/5
nesl	(Ar.) Nesil, soy n.-inden 116a/8 n.-indendür 162b/8 n.-i Ādem 111b/10
nesne	Şey, nesne n. 104b/7, 119b/12, 183b/8 n.-dür 119b/2 n.-ye 125a/5, 132b/1 n.-ler 105b/6, 114a/9
nesr	(Ar.) Nesir n. 105a/4, 113b/2, 119b/9, 162a/5
n'êt-	Ne etmek, ne yapmak n.-di 107b/8, 186a/9 n.-(d)ecegin 173b/4 n.-(d)em 156b/7 n.-(d)er 138b/11 n.-(d)esin 107b/1 n.-mişem 117a/10 n.-(d)üp 131b/3
netīce	(Ar.) Sonuç n. 178a/4
Ne'tizübi'llāh	Allaha sığındık N. 111a/5
nevā	(Fa.) Ses, name n. 178b/12
nevāziş	(Fa.) İltifat n. 169a/1

nev-civān	(Fa.) Delikanlı n. 140b/10, 153a/6, 195b/5 n.-dur 164b/13
nevh	(Ar.) Ölüye avaz avaz ağlama n.-de 194a/5
nevha	(Ar.) Ölüye sesle ağlama n. et- 193b/13
ney	(Fa. nāy) bir çalgı n. 178b/12
neydügin	Ne dediğini n. 107a/10
neyle-	Ne yapmak n.-di 160a/13 n.-dügin 131b/3, 152b/7 n.-düm 166b/13 n.-r 112a/2, 150b/7 n.-rem 133a/12
nezāket	(Fa.) Naziklik n.-in 173b/1
nī	(Fa.) Olumsuzluk eki n. 163a/6, 167a/6
nice	Nice, nasıl, ne kadar n. 101a/1, 108a/6, 114b/1, 117b/10, 123a/12 n.-dür 119a/9, 148a/13, 185a/3 n. ol- 119a/5
niçe	Bkz. nice n. 104b/9, 10, 107b/11, 155b/8, 177b/12 n.-ler 154a/3, 162a/2 n.-lerden 155b/7

	n.-nün 135a/9
	n. kim 117b/13
niçün	Niçin
	n. 146b/3
	n.-dür 102b/1, 156a/5
nigār	(Fa.) Sevgili
	n. 176b/7
nihān	(Fa.) Gizli, saklı
	n. 146b/8, 179b/2
nihānī	(Fa.) Gizli, saklı
	n. 192b/4
ni ^c met	(Ar.) İyilik, lutuf
	n.-i 144b/3
	n.-ile 117a/2
	n. ü māl 168a/6
	n. ü rāhat 109a/9
nisbet	(Ar.) Karşılık, ilgi
	n. 180a/8
	n.-dür 119b/13
nişār	(Ar.) Saçma, saç
	n. 168a/13
	n. et- 102b/13
nişān	(Fa.) İz, belirti
	n. 157a/13, 166a/12
	n.-ın 112a/6
	n. dur- 123a/4
nişāne	(Fa.) İz, belirti
	n. 102a/6
nişāt	(Ar. neşat) Sevinç, neşe
	n.-ıla 142a/9

nite	Nasıl n. 128b/6, 169b/10, 185a/13 n. evvel 170b/4 n. kim 119b/6, 123a/2
niyyet	(Ar.) Niyet n. dut- 173b/2
nizām	(Ar.) Düzen n. 140b/5
nokt	Ne vakit, ne zaman n. 127a/10
n'ol-	Ne olmak n.-ısar 122b/13
nūr	(Ar.) Işık n. 179a/3 n.-ından 161a/3
nūrānī	(Ar.) Nurlu, ışıklı n. 161a/6
nusret	(Ar.) Allah'ın yardımı n. 136a/12 n.-i 140a/6
nūş	(Fa.) İçki n.-a 108a/10 (iş ü n.) 168a/7
nücūm	(Ar.) Yıldızlar n. 109b/2

0

ocak Ateş yakılan yer
o.-(ğ)ı 175b/11

oğul Oğul
o.-ı (oğlu) 103a/12

od Ateş
o. 127b/4
o.-a 145a/8, 166a/3
o.-ına 191b/5
o.-un 115b/5
o.dut- 115a/12

odlayın Ateş gibi
o. 127b/10

ok Ok
o. 110b/9
o.-a 154b/6, 163b/12
o.-ın 154b/8, 163b/13
o.-ına 113a/11,12, 163b/13
o.-a dik- (ok saplamak) 123b/5

okı~ Okumak
o. 107a/9, 156a/12
o.-dı 108a/4
o.-dılar 152a/1
o.-yup 156a/13, 168a/11

ol 0 zamiri
o. 102a/9, 102b/1, 104b/9, 105a/9,
175a/12, 181b/2
o.-dur 129b/11
ana (ona) 102a/7, 105a/13, 145b/6,
183a/12

ancılayın (onun gibi) 138b/3, 153b/8,
173b/11, 189a/12

ança (öylece) 110b/9, 114a/1, 125a/7
ançalar (birçokları) 123a/2, 155b/9,
162a/2

andan (o anda) 111a/13, 115b/7

andan (ondan) 101b/1,3,10, 102a/4

anı (onu) 104b/8, 106a/7, 119a/11,
194b/13

anlara (onlara) 114b/2

anları (onları) 123b/8

anların (onların) 104b/4, 152a/11

anun (onun) 111a/6, 114a/9, 140b/6

anunğün (onunığin) 177a/1

anunıla (onunla) 171b/8

ol

Sıfat

o. 101b/6, 102a/1, 105a/13, 110a/11,
140b/6

ol-

Varlık kazanmak, meydana gelmek

o.-a 102a/6, 102b/4, 140b/7, 190a/2

o.-am 173a/6, 179a/4

o.-anları 127b/6

o.-anlarını 152a/9

o.-anun 191b/4

o.-ası 163a/7

o.-asın 132b/10

o.-asız 101b/8

o.-avuz 127a/10, 177a/9

o.-dı 101b/5, 102b/3

o.-dugı 108b/2

o.-duġın 190a/7
o.-duġının 197a/13
o.-duġum 172b/9
o.-ġıl 140b/10
o.-ıcak 154b/3, 171a/12
o.-ına 154b/13
o.-ısardur 140b/13
o.-madı 101b/2, 119b/7
o.-madın 109b/2, 129b/5
o.-masağuz 137b/3
o.-masun 174b/12, 180b/12
o.-maya 183a/1
o.-mayayım 145b/13, 161b/1
o.-mayasın 145b/13, 154a/5
o.-mayavuz 117b/3, 172a/13
o.-mayısar 119b/8
o.-maz 174b/4
o.-mazsa 163a/7
o.-mıŝken 138b/9
o.-mışlar 101a/11
o.-sa 127a/2, 140b/13
o.-sun 181b/2
o.-urđı 107b/5
o.-urlarsa 174b/13
o.-ursa 163a/7, 174b/11
o.-ursam 174a/1, 178a/9
o.-up dur- 158b/13, 172a/12
Olmak işi
o.-lık 162b/6

olmak

olun-	Olunmak o.-duğı 108b/2
omuz	Omuz o.-ında 148a/9 o.-ların 176a/1
on	On sayısı o. 124b/6 o. biğ 103a/11 o. iki 111b/12 o. yedi 130a/4
ornat-	Yerleştirmek, tesis etmek o.-mışlar 106a/4
ornatdur-	Yerleştirmek o.-dı 126b/12
orta	Orta o.-sında 101b/12, 105b/2, 147a/7
ot	Ot, bitki o. 120a/12 o.-ı 112b/10
otur-	Oturmak o.-an 173a/10 o.-dılar 169b/3 o.-madı 155b/8 o.-mışlar 114b/12 o.-mışsın 142b/6 o.-urken 112a/10, 171b/7
otuz	Otuz sayısı o.-ar 154a/12, 190a/2

oyan-	Uyanmak
	o.-dı 118a/7
	o.-dum 132a/9
oyna-	Hareket etmek,
	o.-dukça 135a/10
	o.-rıdı 175b/9
oynat-	Hareket ettirmek
	o.-dı 160b/9
	o.-up 108b/4

Ö

öğlen-	Kendine gelmek, akli başına gelmek
	ö.-di 135b/12
öküz	Öküz
	ö. 118a/3, 176b/8
öl-	Ölmek
	ö.-düğine 141b/7
	ö.-enler 190b/13
	ö.-ince 172b/3
	ö.-medin 183a/5
	ö.-üusersin 141b/7
ölç-	Ölçmek
	ö.-di 178b/3
öldür-	Öldürmek
	ö.-dügi 109b/12
	ö.-dünise 162a/4
	ö.-miş 176a/2
	ö.-se 174b/9

	ö.-ür 141b/2
	ö.-ürlerdi 200a/5
ölmek	Ölme işi
	ö. 105a/2, 191a/10
ölmeklik	Can vermek
	ö.(g)in 104a/11
ölü	Ölü
	ö.-sin 195a/5
	ö.-sine 110a/7
ölüleyin	Ölü gibi
	ö. 124a/2
ölüm	Ölüm
	ö. 107b/12, 183a/5
	ö.-den 191b/13
ölür-	Öldürmek
	ö.-digüm 107b/5
ömr	(Ar.) Ömür
	ö.-e 108a/7
	ö.-i 140b/7, 172b/13, 183b/5
	ö.-ine 140b/6
	ö.-ün 107a/13
	ö.-ün 181b/1
	ö.-ün 137b/3
ömr	(Ar.) Bkz. ömr
	ö. 108a/8, 129a/12, 199a/6
	ö. sür- 108a/6
ön	Ön
	ö.-in 167a/12
	ö.-inde 117b/6, 118b/11, 188b/13

	ö.-ini 167a/10
	ö.-lerince 101b/11
	ö.-lerinde 149a/5
	ö.-ümden 190a/5
	ö.-ünde 156a/3
önce	Önden
	ö. 158a/4
öndin	Önce
	ö. 122b/6
öñince	Önünden
	ö. 105b/11, 157b/3, 159b/7
öp-	Öpmek
	ö.-üben 190b/6
	ö.-üp 168a/9
ördek	Ördek
	ö. 199b/10
ört-	Örtmek, gizlemek
	ö.-me 113a/10
	ö.-e dur- 113a/9
öt-	Ötmek
	ö.-di 126b/1
öte	İleri
	ö.-sinde 122a/13
öyle	Öğle zamanı
	ö. 126a/8, 139a/6
	ö.-n 115a/9
öz	Kendi
	ö.-inden 175b/10
	ö.-inüñ 140a/8
	ö.-üme 181b/10
	ö.-üni 138b/9

öz özin	Kendi kendin ö. 176a/3 ö.-e 142a/13
özge	Başka, ayrı ö. 183a/2

P

pādiṣāh	(Ar.) Padişah p.-dan 156a/12 p.-lar 101b/7
pād-pā	(Fa.) Ayagina çabuk olan at p. 170b/5
pādiṣāhlik	(Ar.T.) Padişahlık p. 107b/4
pāk	(Fa.) Temiz, arı p. 195a/5 p.-i dīn 109a/6 p. ət- 145a/9
panbuk	Pamuk p. 135a/6
penāh	(Fa.) Sığınılacak yer (pūst ü p.) 181b/7
pāre	(Fa.) Parça p. 109b/3, 151a/2 p.-leyüp 120b/12 p.-sin 195a/4

pāṣa	Paṣa p. 113a/3
pāy	(Fa.) Ayak p.-ina 183a/13
pāyānsuz	(Fa.T.) Sonsuz p. 146b/11
pāye	(Fa.) Rütbe, derece p.-si 128b/10
pāyende	(Fa.) Sürekli p. 181b/1
pāymāl	(Fa.) Ayak altında kalmış p. 138b/4
peder	(Fa.) Baba p. 108a/3
pehlevān	(Fa.) Yiğit, güreşçi p.-lar 103a/5, 106b/12 p.-larıyla 185b/8
peleng	(Fa.) Panter p. 124a/12
penāh	(Fa.) Sığınma, sığınacak yer p. 168b/4
penç	(Fa.) Beş p. 155b/3
pençe	(Fa.) Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları p.-leri 111a/3, 147a/10 p.-lerine 111a/3
pençeleyin	(Fa.T.) Pençe gibi p. 149b/12

pençelü	(Fa.T.) Pençeli p. 199b/10
pend	(Fa.) Nasihat p.-in 145b/5 p.-ini 145b/8, 146b/4 p.-ile 146a/3 p.-ün 145b/6
perde	(Fa.) 1) Bir müzik parçasını oluşturan seslerden her birinin kalınlık veya ince- lik derecesi p.-de 146a/11, 178b/11, 190b/11 2) Örtü p.-sini 113a/9
perişān	(Fa.) Dağınık, karışık p. 132a/3 p.-dur 132a/4 p. ol-137a/5
pergār	(Fa.) Pergel p. 126a/11
perri	(Fa.)peri) Beri p. 107a/11
pertāb	(Fa.) Atılma, sıçrama p. 142a/4
pervāneleyin	(Fa.T.) Pervane gibi p. 173b/5
pervāz	(Fa.) Kanat p. ur- 114a/2
perverdigār	(Fa.) Allah p. 181b/2

pes	(Fa.) Sonra p. 101b/3,8, 102a/2
pest	(Fa.) Alçak, aşağı p. 141b/5
peşimānlık	(Fa.T.) Pişmanlık p. 140a/12
peygāmbēr	(Fa.) Peygamber p.-lerüñ 173a/1 p.-üñ 112b/6
peydā	(Fa.) Ortaya çıkma p. ol- 117b/10, 161a/2
peyk	(Fa.) Haber ve mektup getirip götürēn p.-iyeñ 116b/6 p.-iyle 164b)11 p.-lerile 139a/9, 141a/12 p.-leriyle 186a/1 p.-i İskender şāh 117b/1
peyker	(Fa.) Yüz, surat (ejdeha- p.) 131a/4
pīç	(Fa.) Dolaşık p. 143a/1
pīr	(Fa.) Yaşlı p. 105a/9 p.-em 164b/12 p.-i 164a/11
pirūze	(Fa.) Mavi renkli ve değerli bir süs taşı (Hüsrev-i pirūze-baht) 141a/3
pīş	(Fa.) Ön, ileri p. 154b/12

	p. ü kem 189a/9, 190a/9
	p. eyle- 160b/2
pīṣ-bīn	(Fa.) İlârisini gören, ihtiyatlı
	p. 139a/2, 156b/4, 177b/9, 189a/8
pīṣe	(Fa.) Adet, alışkanlık, huy
	p. 199a/10
	p.-si 141b/1, 179a/5
pīṣ-kiṣ	(Fa. pīṣ-keṣ) Hediye, armağan
	p. 167a/5
	p.-ler 117b/2
	p.-lerile 169b/6, 170b/3
piṣmānlık	(Fa.T.) Bkz. pēṣimanlık
	p. 167a/11
piyāde	(Fa.) Yaya
	p. kal- 125a/5
pūlād	(Fa.) Polat, çelik
	p.-dan 101a/6, 106a/4, 128b/3, 188b/5
pūlād-pūṣ	(Fa.) Zırhlı
	p. 101a/9
pullu	Pullu
	p. 199b/9
pūṣ	(Fa.) Elbise, örtü
	p. 165b/9, 170b/7
pūṣide	(Fa.) Örtülmüş
	p. 105b/13, 121b/4
pūṣlu	(Fa.) Örtülü
	p. 170b/12
pūn	(Fa.) Dolu
	p. 111b/8, 146b/10

pür-hüner	(Fa.) Hüner dolu p. 149a/11, 156b/4
püşt	(Fa.) Arka, sırt p. 168b/4 p. ü penāh 181b/7
püšte	(Fa.) Yığın, tepe p. 134a/3, 151b/4

R

Rābb	(Ar.) Allah R. 148b/1
rācil	(Ar.) Yaya r. 187a/8
rād	(Fa.) Cömert
ra'd	(Ar.) Gök gürlemesi r.-i felek 189a/9 r. çağır- 160b/10
rağbet	(Ar.) İstek arzu r.-i 139a/2, 166a/13
rāh	(Fa.) Yol (tazm-i r.) 108b/11
rāhak	(Ar.) Kolay r. 108b/7, 147b/7, 176a/13 r.-içün 127a/12 r.-ila 108b/13 r. ol- 108b/6

rāhatlık	(Ar.T.) Kolaylık r. 108b/2
Rahīm	(Ar.) Allah R. 149a/10
rahm	(Ar.) Acıma, esirgeme r. kıl- 152b/3
rahmet	(Ar.) Acıma, esirgeme r. 184a/2 r.-ün 183b/12 r. et- 127a/13
raḥş	(Fa.) Gösterişli, güzel at r.-ın 156a/9 r.-ından 102b/9, 136a/10 r.-ını 136a/10 r.-ıguza 137a/2 r.-ları 135b/5
raht	(Fa.) At takımı r. 153a/1 r.-ı 104b/2 r.-ın 186b/11 r.-umı 107b/9 r.-unuzdan 188a/5
ra'ıyyet	(Ar.) Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk r. 105a/11, 127a/10
rakkāse	(Ar.) Dans eden r. 170b/8
rām	(Fa.) Boyun eğen, itaat eden r. 117a/10

rāst	(Fa.) Doğru r. 178b/13, 200a/8 r.-dur 136b/8 r.-ın 180b/8 r. ət- 110a/4
rāvi	(Ar.) Hikaye eden, söyleyen, anlatan r. 104b/1, 105a/4, 171b/3
ravza-i rızvan	(Ar.) Cennet r. 109a/7
rāy	(Ar.) Fikir r.-ı 160b/3 r.-ıla 113a/2, 160a/13 r.-uğu 113a/3, 160b/2 r. u tedbīr 112b/13
rāzdaş	(Fa.T.) Sırdaş r.-ıyam 177a/4
rāzi	(Ar.) Rıza gösteren r. ol- 117b/13
rebāb	(Ar.) Bir çeşit kemençe r. 190b/10 r.-a ur- 178b/9
recīm	(Ar.) Lanetlenmiş, melun r. 136b/1, 173b/11 r.-den 136b/7, 178a/13 r.-e 174a/12 r.-i 174a/5
refik	(Ar.) Arkadaş r. 192a/1
reng	(Fa.) Renk r. 178b/12

rehber	(Fa.) Yol gösterici, kılavuz r. et- 109a/6
re'īs	(Ar.) Baş r.-ler 111b/1 r.-lere 121a/7
rek'at	(Ar.) Namazda bir ayakta durma, bir eğilme ve yere kapanmadan ibaret hareket r. 136a/11
remz	(Ar.) İşaret r.-ile 145b/5 r.-ini 143b/7
renc	(Fa.) Sıkıntı, zahmet r.-ile 129b/6 r.-ine 129b/8
res	(Fa.) Erişen, yetişen (dest ü r.) 140b/1
resm	(Ar.) Biçim, tarz r.-e 114a/9, 128b/9, 153b/12 r.-ile 199a/11
revā	(Fa.) Yakışır, uygun r.-dur 191b/7 r. gör- 104a/11
revān	(Fa.) 1) Hemen, o anda r. 102b/9, 103a/9, 105a/11, 122a/10 2) Su gibi akıp giden söz r.-iken 146a/7
revāne	(Fa.) Giden, yürüyen r. 113b/6, 121a/6
revnāk	(Ar.) Parlaklık, güzellik r.-ı 109a/11, 140a/2

rezm-gāh	(Fa.) Savaş meydanı r. 190b/1
rīzā	(Ar.) Razi olma r. 146a/1 r.-m 182a/9 r.-mı 191b/12 r. vēr- 181a/3
rīh	(Ar.) Yel, rüzgar r. 108b/3
rikāb	(Ar.) Büyük bir kimsenin katı r.-ı 173b/13
rikkat	(Ar.) Merhamet, acıma r. 176a/3, 195a/10
rīšteleyin	(Fa.T.) İplik gibi r. 189b/10, 193b/6
rivāyet	(Ar.) Bir olayın hikayesi r. et- 171b/3
riyāset	(Ar.) Baş olma, başkanlık r. et- 140b/4
ru[y]	(Fa.) Yüz, çehre r.-yı zemin (yeryüzü, dünya) 107b/2, 134a/3
rū-siyāh	(Fa.) Kara yüzlü r. 177b/12
rūd-zen	(Fa.) Kemeçe çalan r. 178b/9
rūh	(Fa.) Can, nefes r.-ına 144a/8
rumūz	(Ar.) Anlamı gizli olan sözler, işaretler r. 120a/7

rūšen	(Fa.) 1) Aydınlık, parlak r. 120a/2 2) Belli, açık r. 156a/11, 161a/4
rūz	(Fa.) mal, mülk r. 116a/6
rūz	(Fa.) Gün r. u hefte 109a/8 r. u şeb 162b/5
rūzigār	(Fa.) Zaman r. 109a/5, 155b/7 r.-ile 143b/12 r.-larda 188b/9
rūşvet	(Ar.) Yaptırılmak istenen bir işte kolaylık sağlanması için bir kimseye mal veya para olarak sağlanan çıkar r. ver- 183a/8

S

sa'ādet	(Ar.) Mutluluk s. 108a/8, 139a/11, 151b/8
sa'adetlū	(Ar.T.) Mutlu s. 199a/3
sā'at	(Ar.) Saat s. 123a/1, 180a/13 s. u dem 109a/8
sa'b	(Ar.) Zor, çetin s. 130b/9

şabāh	(Ar.) Sabah ş.-a 160b/6
şābir	(Ar.) Sabreden s.195b/3
şabr	(Ar.) Sabır ş.-ét- 175a/7 ş. eyle- 159b/5
saç	Saç s.-ı 157a/8 s.-larından 196b/7
saç-	Saçmak s.-a 118a/10 s.-asız 132b/6 s.-dılar 110a/13
saçıl-	Saçılmak s.-a 147b/12 s.-an 119a/8 s.-ur 119a/6
şafā	(Ar.) 1) Kedersizlik, hoşluk, eğlence s. 141b/10, 145b/9 s.-nda 198b/13 2) Berrak s.-sıyla 126a/13
şaff	(Ar.) Sıra, dizi ş.-a 186a/1 ş.-ında 141a/10 ş.-ıla 156a/7 ş.-u ālāy 131a/4, 118a/9 ş.-ber-şāf 134b/5 ş. bağla- 163b/9, 170b/1

şafî	(Ar.) Temiz, saf ş. 126a/12 ş.-dür 125a/8
sağ	Sağ taraf s. 106b/11, 134b/9 s.-ına 157b/5, 165a/6, 175b/6
sağ	Sağ olmak s. 132b/10
sağarî	(Ar.) Çok küçük s. 170b/12
sağrı	Sağrı s.-sı 198a/9
saḥān	(Ar.) Büyük kase ş.-lar 170b/11
saḥāvet	(Ar.) Cömertlik, el açıklığı s.-ine 171a/9
şahîh	(Ar.) Doğru ş. 153b/10
şahn	(Ar.) Avlu, açıklık ş. 105b/12
şāhib	(Ar.) Sahip ş. 179a/4 ş.-defter 194a/11 ş.-kırān (her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar) 107a/11, 129a/8, 156b/1, 181a/5 ş.-sa ^c âdet 116a/9, 199a/3 ş.-serîr (taht sahibi) 168b/4

ṣāhil	(Ar.) Deniz ṣ.-e 111a/10 ṣ.-inde 111b/11
ṣahrā	(Ar.) Kır, ova, çöl ṣ. 159b/10, 165a/3 ṣ.-larda 153b/13 ṣ.-nın 124b/13, 154a/9 ṣ.-ya 124b/13, 149a/13, 154a/9 ṣ.-yı 159b/9 ṣ. vü kūh 124a/12 ṣ. vü yazı 109a/11
saht	(Ar.) Katı, sert, pek ṣ.-ruy (asık surat) 141a/9
ṣā'ika	(Ar.) Yıldırım ṣ. 163b/13
sak	İhtiyatlı, uyanık ṣ. 146b/8
sakal	Sakal ṣ. 157a/8
sakın-	Sakınmak, korunmak ṣ. 113a/9, 146b/7 ṣ.-ğıl 154a/4, 199a/13
sākī	(Ar.) İçki sunan ṣ. 178b/13 ṣ.-ler 178b/7
sākin	(Ar.) Hareketsiz, kendi halinde ṣ. 161a/5 ṣ. ol- 141a/7
sākinlen-	(Ar.T.) Sakinleşmek ṣ.-üp 187a/4

sağla-	Saklamak, gizlemek s.-yanların 145a/7
sal-	Yaymak, sermek, koymak s.-mış 144b/9 s-uban 154a/2 s.-up 136a/11 s.-uram 152a/7 s.-ı vër- 166a/3
şalābet	(Ar.) Sağlamlık, kuvvetlik s. ü heybet 139b/12
salık	Ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopadan ibaret eski bir savaş aleti, gürz s.-lar 135a/1
salımına	Aşağı yukarı, kararlama s. 162b/1
salın-	Sallanmak s.-un 181a/11, 197a/1
sāliyān	(Fa.) Yıllar s. 146b/3
şalmak	Koyma işi s.-(g)işün 181a/7
salmak	Sallama işi s.-dan 135b/3
salt	Yalnız, sadece s. 163a/8
salṭanat	(Ar.) Hükümdarlık s. 139a/11
samg.	(Ar.) Zamk s.-ı kâfūr 154b/2

şamglu	(Ar.T.) Zamlı s.155a/1
şan	Sanki, güya s. 144a/1
şan-	Sanmak, zannetmek ş. 189a/11 ş.-a 180b/7 ş.-asın 135a/13, 147b/5, 162a/1 ş.-dılar 175a/3 ş.-ma 108a/3, 140b/8 ş.-ursa 181b/2
şan ^c at	(Ar.) Sanat s.-ın 140a/13
şanāyī ^c	Yaratılanlarla ilgili olan ş. 147b/11
sancak	Sancak s.- 126b/13 s.-(ğ)ın 127a/2 s. başı 126b/12
sandal	(Ar.) Hindistanda yetiştirilen kuvvetli ve güzel kokulu bir ağaç ş.-a 113b/12, 114b/8
sandali	(Ar.) Sandal ağacından yapılmış sandalye ş. 106b/9, 129a/4 ş.-ler 106b/9, 169b/3
sāni ^c	(Ar.) Allah, yaradan ş. 147b/11, 185a/5 ş.-den 157a/13 ş.-i 157a/12 ş.-ün 148a/13, 154b/10, 197b/10

şanu	Düşünce, istek s. 180b/7
sancış	Savaş s. 135a/12
sancılan-	Sancılanmak s.-miş 175b/12
sarp	Çetin, güç yetmez s. 115a/2, 158b/11
sarplık	Zorluk s.-(ğ)ın 131a/3
şars-	Sarsmak s.-ar 108b/3
şarsıl-	Sarsılmak s.-dı 103b/8
sarmaş-	Sarılmak s.-up 154a/12
satır	(Ar.) Yazı sırası s. 107a/7, 156a/10
savaş	Silahlı mücadele, kavga s. ét- 101b/3 s. vér- 101b/2 s. yürüt- 103b/2, 133a/1
sayd	(Ar.) Av s. ét- (avlanmak) 126a/9, 153b/5
sāye	(Fa.) Koruma, himaye s.-nde 105a/11
sāye-bān	(Fa.) Gölgelek s. 198a/5
sayyād	(Ar.) Avcı s.-lar 115b/10, 111b/2, 157a/6

sāz	(Fa.) 1) Çalgı s.-ıla 178b/12 s.-ını 190b/11 s. eyle- 190b/7 2) Silah s. u seleb 106b/13, 182b/1
saz	Kamış s. u kamış 108b/8
sāzende	(Fa.) Saz çalan s. 178b/8
sebāt	(Ar.) Kararlı olma s.-ı 196a/6
sebeb	(Ar.) Sebep s.-den 102a/3, 114b/2 s.-imle 178b/1
sebük-bār	(Fa.) Yüklü hafif olan s. 151b/2
seccāde	(Ar.) Üzerinde namaz kılınan küçük halı s. 136a/10 s.-ğı 145a/3 s.-sin 144b/9, 11
seç-	Seçmek s.-enler 183b/6 s.-mezler 114b/4
sedd	(Ar.) Set s. 141b/13
sefer	(Ar.) Savaşa gitme s. 132b/12 s.-dür 108b/12

	s.-inden 111a/9
segri-	Sıçramak
	s.-meyince 120b/11
sehāb	(Ar.) Bulut
	s. 108b/2
seher	(Ar.) Tan yeri ağarmadan önceki zaman
	s. 150b/11
	s. yēli 122a/3, 186b/9
sekiz	Sekiz sayısı
	s.-in 123a/10
	s.-inci 104a/3, 112b/11, 124b/5
selām	(Ar.) Selam
	s.-dan 136b/4
	s. vēr- 102a/11, 136b/4
selātīn	(Ar.) Sultanlar
	s. 104a/5, 155a/5
	s.-ler 106b/11
	s.-zād 186b/1
	s.-zāde 182a/6
seleb	(Ar.) Savaş aleti
	(saz u s.) 106b/13, 187b/1
semā	(Ar.) İşitme, duyma
	s. 189a/12
semüz	Besili, semiz
	s.-se 126a/5
sen	Sen, tekil ikinci kişi zamiri
	s. 105a/9, 160b/2
	sana 104b/9, 109a/6, 181b/2
	s.-den 150b/9, 166b/8

	s.-i 174b/7, 104b/8,9
	s.-ünem 167a/6
	s.-üñile 180b/11
<u>senā</u>	(Ar.) Övme
	s. 165b/13
sencileyin	Senin gibi
	s. 131b/4
ser-ā-ser	(Fa.) Baştan başa
	s. 123b/5
ser-firāz	(Fa.) Benzerlerinden üstün olan
	s. 104b/10, 106b/2, 113b/6, 127a/6
ser-gerdān	(Fa.) Başı dönmüş, şaşkın
	s. 115b/7, 119a/11
ser-girān	(Fa.) Çok sarhoş
	s. 196b/1
ser-kiş	(Fa.) Dikbaşlı, baş kaldıran
	s. 162b/6
serkişlik	(Fa.T.) Dikbaşlılık, itaatsizlik
	s. 157b/8
ser-nügün	(Fa.) Baş aşağı olmuş, ters dönmüş
	s. 104b/11
ser-te-ser	(Fa.) Baştan başa, hep
	s. 107b/3, 156b/3
ser-vakt	(Fa.Ar.) Yalnız görüşülecek yer
	s.-ine 192a/3
	s.-lerin 186a/10
	s.-ümde 187a/8
	s.-üğüne 192a/9
serā-perde	(Fa.) Padişah çadırı
	s.-ler 198a/5

serçe	Serçe s. 149b/7
serencām	(Fa.) Bir işin sonu s.-ı 146b/2
serheng	(Fa.) Çavuş s. 185b/13 s. ü ser-firāz 169b/2
serîr	(Ar.) Taht s. 168a/13 s.-inde 192a/6
sermāye	(Fa.) Anamal s.-dür 195b/2
sermüre	Uykudan birdenbire sıçrayarak uyanmak s.-i 187a/5, 193a/1
serāy	(Fa.) Saray s.-a 128b/6 s.-ın 155b/4 s.-ının 196b/4 s.-lar 128a/5 s.-laruma 155b/4
serv	(Fa.) Selvi s.-i hırāmān (naz ve eda ile yürüyen sevgili) 176b/4 s.-i kıdd (servi boylu) 162b/6, 181a/11
serve	(Fa.) Başkan, önde gelen s. 101a/12, 104a/5, 116b/6 s.-i 127a/6 s.-ler 103a/1, 106b/4, 111b/2 s.-lerin 171b/4

- s.-lerden 174b/12
s.-lerle 159a/3
s.-ün 192b/7
s.-i 'ālem 162b/10
s.-i cihān 177a/4
s.-i 'Irāk 173b/3
s. ü selātīn 173a/10
- sem' (Ar.) Kulak
s.-ini 184b/6
s.-ün 184b/8
s.-ün 184b/8
- sev- Sevmek
s.-dügü 191b/1
s.-dugin 191b/1
s.-ecek 104b/7
s.-er 177a/11
s.-mez 127a/7
s.-üp dur- 174b/7
- sevāb (Ar.) Sevap
s. 120a/4
s.-a 119b/12
- seyf (Ar.) Kılıç
s. 134b/13
s.-ile 140b/1
s.-inün 193a/7
s. ü tīg 189b/2
s. ü salık 152a/10
- seyl (Ar.) Sel
s.-i kan 135a/12
s.-i kazā 135a/3

seylāb	(Fa.) Sel s.-ı 182a/2
seyr	(Ar.) 1) Gezme s.-i 108b/2 s. ét- 108a/12, 150a/6 2) Rüya s.-den (seyirden) 194b/6 s.-i (seyri) 193a/1, 194b/6 s.-ümde (seyrümde) 132a/7 s.-ün (seyrün) 132a/1 s.-ünüzi (seyrünüzi) 132a/6 s. ʿālemi (seyir aleml, rüya) 192b/13
seyrān	(Ar.) Gezinme s. kı1- 155a/10
seyrānla-	(Ar.T.) Gezinmek s.-yu 144b/6
sı-	Kırmak, bozmak, yok etmek s.-dı 135b/13 s.-dılar 110b/2 s.-duk 181a/4 s.-ma 136b/6 s.-yam 160a/7 s.-yasız 132b/8
sıçra-	Sıçramak s.-r 119b/9 s.-yan 119b/10
sıfat	(Ar.) Şekil s.-ı 198a/8 s.-ın 159b/1

sığ-	Sıgmak s.-ardı 154a/11 s.-dum 156b/12 s.-maziken 156b/11
sığır	Sığır s. 198a/9 s.-ları 118a/1
sıklāt	(Ar.) Örtü s. 179b/12
sıklet	(Ar.) Ağırılık s.-in 145a/12
sın-	Kırılmak, yok olmak s.-dı 135b/9, 156b/2 s.-sa 196a/1 s.-up 123b/7
sınur	Sınır, hudut s.-undan 152a/4
sırāt	(Ar.) Yol s.-ın 109a/8
sırça	Cam, billur s.-yıla 107b/6
sırr	(Ar.) Gizli s.-ıla 174a/8
sıy-	Kaçmak, sıvışmak s. 135b/5
sızma	Sızma s.-(g)a 154b/6
sicimlū	Sicimli, sicimle bağlanmış s. 170b/6

silāh-pūş	(Ar.Fa.) Silah, zırh giymiş s. 133b/4
silk-	Silkmek s.-di 144b/11
silkin-	Silkinmek s.-di 161a/8
sille	(Fa.sili) Tokat s. ur- 191a/4
sim	(Fa.) Gümüş s. 106a/4, 170b/9, 178b/7 s.-sāk (gümüş tenli) 178b/7
simā	(Fa.) Yüz s.-nuzda 137a/11
simin	(Fa.) Gümüş gibi s. 169b/3
sin	Mezar, kabir s. 143a/9
sin	Bkz. sen s.-i 104b/13
sine	(Fa.) Göğüs s.-si 110a/9 s.-sine 143b/5, 187a/4
sini	(Fa.) Üzerinde yemek yenilen büyük tepsi s. 127b/13, 170b/9
sipāhī	(Fa.) Tımar sahibi süvari askeri s.-ler s.-lerle 190b/1
sipahr	(Fa.) Gökyüzü s. 146b/1

sitāre	(Fa.) Yıldız s.-sin 191a/7
sitiz	(Fa.) Kavga, çekişme s. 123b/3
siyāh	(Fa.) Siyah, kara renk s. 110a/8, 148a/10
siyāset	(Ar.) 1) İdam cezası s. et- 153a/9 s.-e durğur- 139b/10 2) Devlet işi s.-le 140b/5
siz	Siz, çoğul ikinci kişi zamiri s. 101b/8 s.-lere 108a/7 s.-ün 190a/9 s.-ünle 177a/10
sok-	Sokmak s.-miş 102a/8
sol	Sol taraf s. 106b/12, 134b/9 s.-ına 157b/5, 165a/6, 175b/6
son	Son s. 140a/12, 167a/11 s.-in 167a/12 s.-ında 144a/6
sonra	Sonra s. 140b/7
sor-	Sormak s. 129a/9

	ş.-acak 174b/11
	ş.-alum 102a/10
	ş.-ar 172b/9
	ş.-asuz 102a/7
	ş.-dı 171b/11
	ş.-dılar 174b/6
	ş.-ınca 111a/4
	ş.-mış 180a/11
şorut-	Şemurtmak
	ş.-dı 143a/8
sovu-	Sogumak
	s.-r 154b/4
soy-	Soymak
	s.-dılar 104a/2
söyle-	Konuşmak
	s.-dükçe 143a/7
	s.-dünüz 180a/10
	s.-gil 146a/9
	s.-mese 154a/2
	s.-ñ 132a/6, 182b/11
	s.-rem 184a/13
	s.-rseñ 150b/9
	s.-yelüm 146a/6
	s.-yen 146b/8, 178a/3
	s.-yeyin 180b/8
	s.-yicek 148a/12, 150b/10
söyleş-	Konuşmak
	s.-ürken 144b/8, 173b/10

söylet-	Konuşturmak s.-diler 115a/3, 157b/1 s.-düğü 115a/4, 175a/3 s.-dükleri 103a/9 s.-(d)ür 184b/13
söyün-	sönmek s.-e 145a/11
söyünde-	Söndürmek s.-ler 164a/2 s.-di 103a/3
söz	Söz, laf s. 112a/6 s.-deyken 188a/6 s.-e 174b/13 s.-i 172b/11 s.-in 145b/7, 153a/10 s.-ine 185a/9 s.-iyle 199a/8 s.-lerin 144b/8, 167b/2 s.-üm 176b/10 s.-üme 178a/9 s.-ümi 140a/9 s.-ün 146b/8, 146a/9 s. söyle- 104a/11
sözlü	Sözlü s.-den 141b/10
su	Su s. 113b/11, 119a/4 s.-dan 119a/6, 157a/11

	s.-nun 126b/8, 126a/12
	s.-ya 126b/3, 145a/8
	s.-yı 118b/12, 119a/4
	s. yüzi 147a/9
su ^ʿ āl	(Ar.) Soru
	s. 179b/8
suçl-	Birden sıçramak
	s.-dı 175b/9
suffe	(Ar.) Sofa oda
	s. 129a/3
	s.-sinde 107a/4
suhen-dān	(Fa.) Güzel söz söyleyen
	s. 146a/6
sultān	(Ar.) Padişah
	s.-ı 116a/8
sun ^t	(Ar.) Kudret, Tanrının yaratma kuvveti
	s. 147b/9
	s.-a 154b/10, 157a/12
	s.-ına 112a/5, 119b/3
	s.-ından 114a/9, 197b/8
sun-	Uzatmak
	s.-amaz 183b/2
	s.-dı 107a/8, 116b/11, 151b/6
	s.-dılar 179a/2
	s.-ıcak 107a/8
sun ^ʿ ī	(Ar.) Yapılmış
	s. 185a/5

sūr	(Ar.) Şehrin etrafına çekilen yüksek duvar s.-ı kal'a 133b/8
sūret	(Ar.) Biçim, görünüş s.-ine 178a/7, 180a/3 s.-i nakş 130a/12 s. ü şekl 147b/4
suretlü	(Ar.T.) Biçimli, görünüşlü s. 190a/11 s.-lerdür 200b/9
surnā	(Fa.) Zurna s. 131a/4, 135a/8 s. vü nefir 133b/5
susuzluk	Susuzluk s.-dur 163a/1
sūz	(Fa.) Ateş s.-ından 190b/10 s.-ile 178b/12
süçileyin	Şarap gibi s. 175b/10
sūd	Süt s.-i 144a/7
süflī	(Ar.) Aşağıda bulunan s. 145a/12
sün-	Uzamak s.-di
sünbül	(Ar.) Sünbül çiçeği s. 112b/10, 114b/8
sünği	Kargı, mızrak s.-lerinin 135b/3 s.-dili (mızragın ucu) 135b/3

süğü	Bkz. süni s. 126a/1
sür-	Sürmek, ilerlemek, izlemek s. 145b/9 s.-di 127b/10, 174a/5 s.-diler 109b/2, 111a/10 s.-elüm 192a/1 s.-erler 152a/2 s.-mişken 107b/8 s.-üğ 137b/1 s.-üp 128a/4
süri	Sürü s.-den 176a/1,2
süri-	Sürümek s.-yü 111a/1
süst	(Fa.) Gevşek s. 113a/3
süvāh	(Ar. sivah) Başka s. 148b/1
süvār	(Ar.) Ata binmiş s. ol- 101b/10, 111b/2, 188a/9
süvare	(Ar.) Atlı asker s.-ler 191a/8

Ş

şād	(Fa.) Sevinçli ş. u hürrem 102b/9,12

şādi	(Fa.) Sevinçlilik ş. 101b/8
şādikām	(Fa.) Çok sevinçli ş. 137b/7
şādlik	(Fa.) Sevinçlilik ş.-(ğ)ına 168a/6
şādumān	(Fa.şad-man) Sevinçli ş. 139b/7, 140b/10
şāh	(Fa.) Padişah ş. 101b/10, 102a/2,9, 102b/7 ş.-a 102a/11, 102b/8 ş.-dan 174a/11 ş.-dın 126a/3, 144b/9 ş.-ıdum 129a/12 ş.-ıla 102a/9 ş.-ını 107b/3 ş.-ıyısı 138b/12 ş.-um 172b/9 ş.-umuz 151a/4 ş.-uğ 137b/7 ş.-uğuz 151a/3 ş.-ı cālem 101a/5, 145b/3, 180a/10 ş.-ı cihān 101a/2, 123a/1, 167b/12 ş.-ı heft-kişver 153a/9, 172b/7, 177a/5 ş.-ı nāzenīn 181b/4 ş.-ı nev-cüvān 140b/10 ş.-ı rād 173b/13 ş.-ı Yūnān 179b/11

şāhlık	(Fa.T.) Padişahlık ş.-(ğ)a 153a/7
şahş	(Ar.) Kişi ş. 102a/10,11,12, 102b/1, 111b/9 ş.-a 111b/8 ş.-dan 111b/13
şāh-zād	(Fa.) Şah oğlu, prens ş.-lardan 179a/13
şāhezāde	(Fa.) Şah oğlu, prens ş.-ler 178b/5
şakı-	Şimşek, yıldırım için çakmak, parlamak ş.-dı 160b/10
şakk	(Ar.) Yarma, kırma ş. 193b/3
şarāb	(Ar.) Şarap ş.-ın 109a/9
şart	(Ar.) Şart ş.-ıla 127a/7
şast	(Fa.) Okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük ş. bağla- 110a/3
şāyed	(Fa.) Eger ş. 150a/6, 163a/5, 190a/12
şebihūn	(Fa.) Gece baskını ş. 187a/3, 188a/7
şebte	ş. 187a/6, 188a/1
şecā'at	(Ar.) Yiğitlik ş.-de 130b/11

şeddādī	(Ar.) Çok büyük ve sağlam yapı ş. 129a/3
şefkat	(Ar.) Acıyarak sevmek ş. 182a/3
şeh	(Fa.) Bkz. şah ş. 190b/5 ş.-lerden 155b/8 ş.-lere 113b/1, 140a/13 ş.-leri 166b/6
şehin-şāh	(Fa.) Şahlar şahı ş. 166b/6
şehir	(Ar.şehir) Şehir ş. 102b/3 ş.-de 101b/1, 102b/3 ş.-den 128a/6 ş.-e (şehir) 101b/2, 105a/12 ş.-i (şehri) 101b/4, 102b/6 ş.-ile (şehrile) 101b/5 ş.-in (şehrin) 104a/3 ş.-indenem (şehrindenem) 102a/13 ş.-inüz (şehrinüz) 111b/9 ş.-inün (şehrinün) 101a/1,2 ş.-lerin 158b/11 ş.-ün (şehrün) 105b/7 ş.-üne (şehrüne) 166b/12 ş.-i mu‘azzam 131a/11 ş. ü el 113b/2, 159a/1 ş. ü vilāyet 158b/12

şehriyār	(Fa.) Padişah ş. 107b/7, 109a/4, 140b/12 ş.-inguz 164b/1
şehvet	(Ar.) Aşırı istek ş.-den (jeng-i ş.) 145b/11 ş.-i 145b/12
şeh-zād	(Fa.) Bkz. şah-zad ş.-larda 182a/10
şekāvet	(Ar.) Bahtı karalık ş.-den 146a/1
şeker	(Ar.) Şeker ş. 132b/13 ş. kāmışı 111b/12
şekl	(Ar.) Şekil ş.-i (şekli) 147b/8, 187a/12 ş.-in (şeklin) 108b/3 ş.-inde (şeklinde) 106a/3, 111b/7, 175a/2 ş.-ine (şekline) 107a/2 ş.-inün (şeklinün) 147b/8 ş.-ün (şeklün) 143b/7 ş.-i hikmet 157a/11 ş.-i nakş 157b/1 ş.-i sûret 157b/4 ş.-i şemāyil 139b/12, 163b/5
şekillü	(Ar.T.) Şekilli ş. 187a/9
şem ^c	(Ar.) Mum ş. 166a/11

şemayil	(Ar.) Huyılar ş. 163b/5
şapte	ş. 188a/2
şetâret	(Ar.) Neşe, sevinç ş.-üne 142b/1
şerh	(Ar.) Anlatma, açıklama ş. 164b/6 ş.-in 198a/1 ş. et- 146b/13, 183a/1
şerr	(Ar.) Kötülük ş.-inden 182b/9, 192a/10
şeytân	(Ar.) Şeytan ş.-am 178a/9 ş.-ı 174a/11, 178a/11 ş.-ıdı 188a/4 ş.-ımış 182a/4
şeytanü'l-la'în	(Ar.) Lanetlenmiş şeytan ş. 136a/12, 136b/8, 173b/10
şeytani'r-recim	(Ar.) Melun şeytan ş. 137b/1, 178b/12
şikâr	(Fa.) Av ş.-a 108b/10 ş.-a bin- (ava çıkmak) 127b/2 ş. et- 111b/3, 124b/12, 147b/2 ş. kıl- 111a/4, 115b/11
şikâyet	(Ar.) Şikayet ş.-dür 195b/7

şimdi	Şimdi ş. 151a/4, 164b/1, 181a/5 ş.-ki 157b/9
şirāne	(Fa.) Arslancasına ş. 138a/6
şirket	(Ar.) Ortaklık ş. 183a/1 ş.-idür 183a/13
şirīn	(Fa.) Tatlı ş.-i 146b/9
şol	Şu ş. 112a/11, 114b/2, 120a/6 ş.-dur 177b/3
şöyle	Şunun gibi, şuna benzer ş. 101a/8, 103b/7, 128a/8, 178a/5 ş.-dür 102a/7, 112b/10
şu	Şu ş.-ğa 103b/12, 198b/7
şūh	(Fa.) Hareketlerinde serbest olan ş. 146b/4
şukka	(Ar.) Bayrağın kılıfı ş.-ların 133b/5
şūm	(Fa.) Uğursuz ş.-ı 166b/4
şu'le	(Ar.) Işık, kıvılcım, alev ş. 122b/1 ş.-si 115a/12, 149a/5, 159b/11 ş.-sine 103a/5 ş. vér. 127b/12

şu ^c lelen-	(Ar.T.) Alevlenmek, aydınlanmak ş.-di 115b/1 ş.-miş 106a/1
şübhe	(Ar.) Şüphe ş.-n 183b/11
şükr	(Ar.) Şükür ş.-in 133a/1 ş. ü minnet 139a/10, 181b/7 ş. eyle- 140a/5
şümār	(Fa.) Hesap, sayı ş. 183a/4
şütür-mürğ	(Fa.) Deve kuşu ş. 148a/10

T

tā	(Fa.) Kadar, değin t. 101b/8
ta ^c alluk	(Ar.) Ait olma t.-dur 162b/3
ta ^c ām	(Ar.) Yemek t. 115a/5, 149a/8
ta ^c āt	(Ar.) Allah'ın emirlerini yerine getirme t. 183a/2
tabak	(Ar.) Tabak t.-lar 170b/10
taban	Taban t. kākı- (yayan yürümek) 116b/2

ṭabanca	Tokat, sille t. 156b/6
ta'bir	(Ar.) Rûya yorma t. 132a/11 t.-in 132b/12
ṭabl-bāz	(Ar.Fa.) Eğere bağlanan, doğan avlamakta kullanılan küçük bir davul ṭ. 127b/8, 128a/1 ṭ.-ı 127b/7 ṭ.-in 128a/2
ṭabul	(Ar.ṭabl) Davul ṭ.-ları 160a/9
tābūt	(Ar.) Tabut t. 107a/4 t.-uḡ 107a/5
tāc	(Ar.) Taç t. 160b/3, 179a/3 t. u murassa' 105a/7, 113a/5 t. u taht 104b/2, 140b/3
tāc-baḡş	(Ar.Fa.) Taç veren t. 179a/3
tāc-dār	(Ar.Fa.) Taçlı, taç sahibi t. 169b/13
ta'cīl	(Ar.) Çabuklaştırma t. 176b/5
ṭaḡ	Dağ ṭ. 109b/1 ṭ.-a 109b/2, 112a/11 ṭ.-da 109b/6

	ṭ.-ı 112a/11
	ṭ.-larına 111b/11, 159a/6
	ṭ.-uñ 112a/12, 149a/3
tağayyir	(Ar.tagayyür) Değiştirme
	t. 153b/8
tağıl-	Dağılmak
	ṭ.-dılar 114b/11
	ṭ.-mamış 138a/8
	ṭ.-mış 135b/8
	ṭ.-up 159a/6
tağıt-	Dağıtmak
	ṭ.-dı 107b/9
tağla-	Dağlamak
	ṭ.-dılar 190b/13
	ṭ.-madı 146a/8
tağlu	Dağlı
	ṭ. 139b/9
taḥammül	(Ar.) Dayanma, katlanma
	t. ét- 182a/2
taḥayyür	(Ar.) Hayrete düşme, şaşırma
	t. 136b/9
taḥayyürāt	(Ar.) Şaşırmalar
	ṭ.-da 191a/5
taḥsīn	(Ar.) Güzel bulup takdir etme
	t. kıl- 105a/5, 164a/7
taḥsīnle-	(Ar.T.) Güzel bulmak
	ṭ.-di 184a/5
taht	(Fa.) Hükümdarların oturduğu koltuk
	ṭ.-ı 105a/12

	t.-ına 105a/9, 178b/4, 190b/3
	t.-ından 103b/8
	t.-ının 139a/7
	t.-iken 107b/10
	t.-larıyla 106b/11
	t.-um 107b/9
	t.-un 105a/10
tahtıgāh	(Fa.taht-gah) Başşehir, tahtın olduğu şehir
	t. 164b/3
	t.-ına 116b/9
talınlayın	Dal gibi
	t. 193b/8
taleb	(Ar.) Talep
	t. 121b/5, 136b/1
tamām	(Ar.) Tam, eksiksiz
	t. 115b/6, 140b/5
	t. ét- 105a/5
	t. kıl- 102a/2
țamu	Cehennem
	t. 149a/7
țan	Hayret, şaşırma
	t.-a kal- (şaşakalmak) 176a/5
țanla-	Hayret etmek
	t.-maya 167a/12
Tanrı	Allah
	T. 136b/8
	T.-dan 183a/7
tār	(Fa.) Bir çalgı
	t.-ını 190b/11

tārāc	(Fa.) Yağma etme t. 135b/7
ṭaraf	(Ar.) Yan, yön ṭ.-dan 102a/10, 137a/4, 152b/10, 186a/3
tārīḥ	(Ar.) Tarih t.-de 123a/6 t.-i 108a/4 t.-in 129b/13
ṭarīk	(Ar.) Yol ṭ.-in 195a/1
ṭart-	Alıkoymak ṭ.-a 183a/3
ṭās	(Ar.) Bir çeşit kap ṭ. 127b/13
taṣnīf	(Ar.) Sınıflandırma t.-dür 106a/8
taṣvīr	(Ar.) Resmini yapma t. 157b/2
ṭapu	Makam, nezt, kat t.-ḡuza 174b/11
ṭatlu	Tatlı ṭ. 177a/6
ṭaṣ	Taş ṭ. 101b/13, 102a/4, 118b/11 ṭ.-a 102a/4 ṭ.-dan 118b/11 ṭ.-dandur 101a/3 ṭ.-ı 102a/3,7, 106a/1, 142a/7 ṭ.-ıla 103a/7

	t.-lardur 128a/11
	t.-un 102a/1
taş	Dış
	t.-ın 155a/11
	t.-ın dut- (melalet için taşın dut-)
	132a/1
taş-	Taşmak
	t.-uban 132b/3
taşlayın	Taş gibi
	t. 120a/1
taşra	Dışarıya
	t. 116a/10, 122a/10, 141a/13
	t.-dan 104a/1
tavar	Mal
	t.-ları 116a/5
tavile	(Ar.) Uzun
	t. 156a/6
tavşancıl	Tavşan avlamakta kullanılan kartal, ak- baba gibi yırtıcı kuşlara verilen ad.
	t. 120b/9
tâyife	(Ar.) Kavim, kabile
	t.-dür 123b/9
tayr	(Ar.) Kuş
	t.-ı 153b/9
tayy	(Ar.) Dürme, bükme
	t. 190b/11
tāzī	(Fa.) Bir köpek türü
	t. 160a/4, 170b/5
te ^c ammül	(Ar.) Bir işin oluşu
	t. 197b/13

teb	(Fa.) Sıcaklık t. 190b/8
teber	(Fa.) Balta (tig ü t.) 170a/7
tebessüm	(Ar.) Gülümseme t. ét- 160a/6, 168b/12
tecemmülât	(Ar.) Süslemek üzere kullanılan eşya t. 171b/6 t.-ın 137b/6
tedbîr	(Ar.) Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol t.-i 113a/3, 160a/13
teferrüc	(Ar.) Seyretme, seyran, bakma t. kıl- 107a/2, 121a/13, 155a/11
teferrüclen-	(Ar.T.) Seyretmek t.-ürken 128b/6 t.-ürler 128b/5
te'hîr	(Ar.) Gecikme, erteleme t. 141a/4, 189a/4
tekbîr	(Ar.) Allah'ın büyüklüğünü hatırlamak için Allahuekber demek t. getir- 134b/8
tekye	(Ar.) Dayanma, güvenme t. 129b/6 t. ét- 141b/6
telbîs	(Ar.) Ayıbını örtme, saklama t. ~~ét~~ - 178a/10
telh	(Fa.) Acı t. 146b/9

temāšā	(Fa.) Bakma, seyretme t. 199b/12
temīz	(Ar.temyiz) Ayrılma, ayırma, seçme t. 145b/11
temyīn	(Ar.) Uğurlu olsun demek t. 148b/1
ten	(Fa.) Gövde, beden t. 196a/1 t.-i 111b/8 t.-leri 123b/2, 159a/11
teng	(Fa.) Dar t. 156b/12
tenhā	(Fa.) Yalnız t. 186b/7
ter	(Fa.) 1) Yaş, ıslak t. 179a/1 2) Taze, genç t. ü taze 101b/12
terk	(Ar.) Bırakma t. et- 191b/9 t. kıl- 108b/11 t. ur- 117b/13, 182b/3
te'sīr	(Ar.) Etki t.-i havf 137a/11
teşvīş	(Ar.) Karıştırma t.-inden 117b/10
tevekkül	(Ar.) İş Allah'a bırakıp razı olma t. kıl- 1133b/2

tevhīd	(Ar.) Allah'ın birliğine inanma t. 147b/12
tıraka	Gürültü t. 103b/7
tırāz	(Ar.) Süs t. 193a/6
tılā	(Ar.) Herhangi bir şeyi sürmek t. 195a/5
tılsım	(Ar.) Tılsım, sihir t.-ı 123b/13 t.-ıla 106a/6
tīg	(Fa.) Kılıç t.-ları 189b/11 t. u teber 170a/7
tīr	(Fa.) Ok t.-e 190b/5 t. ü kemān (ok ile yay) 110a/3
tiz	(Fa.) 1) Çabuk, hemen t. 104b/12, 118b/8, 167b/1 2) Keskin t. 110a/8, 123b/2
toğ-	Doğmak t.-madın 159b/13
toğan	Doğan kuşu t. 114a/7, 149b/7
toğra-	Doğramak t.-dılar 193b/6
toğran-	Doğranmak t.-mış 189b/11

oğrı	Doğru t. 109b/6, 137b/6, 150b/9, 200b/4 t. yol 185a/6
oğrul-	Yönelmek t.-dı 127b/9
oğur-	Doğurmak t.-dugunı 104b/8
oksan	Doksan sayısı t. 106b/8, 107a/5 t. okuz 106b/3
okuz	Dokuz sayısı t. 123a/9 t.-ın 130a/5 t.-ıncı 124b/6
ol-	Dolmak t.-acadı 119b/5 t.-ar 119b/5 t.-madı 119b/7 t.-maya 184b/4 t.-mayısar 119b/8 t.-unca 103b/12
olaş-	Dolaşmak t.-up 185a/7
oldur-	Doldurmak t.-dılar 118a/5
olu	Dolu t. 118a/11, 120b/5, 154a/12, 170b/11
on	Elbise t.-larıyla 128b/5

top	Bir çeşit silah t. 101b/3 t.-lar 101a/8
top	Bütün, büsbütün t. 174b/12
toprak	Toprak t. 199a/13 t.-(ğ)a 141b/12, 160a/1 t.-dan 145a/13
toptolu	Dopdolu, çok dolu t. 162b/4
tosun	Haşarı t. 117a/11
toy	Şenlik, ziyafet t. 182b/2
toy-	Doymak t.-mayup 108a/7, 157a/4
toyla-	Ziyafet vermek ağırlamak t.-dugı 177b/3 t.-yasın 117a/2
toz	Toz t. 155b/5 t.-dın 134a/3
tuhaf	(Ar.) Garip t. 180a/11
tuhm	(Fa.) Tohum t. 155b/9
tulun-	Batmak, görünmez olmak t.-dı 159b/5 t.-sa 160a/1

ṭurak	Durak ṭ. 184b/10
tuş	Taraf, yön ṭ. tuşa 114b/13, 163a/13, 189a/5 ṭ. tuşın 1182/9 ṭ. ol- (erişmek) 145a/6
tūṭī	(Fa.) Papagan ṭ.-ye 153b/6 ṭ.-yi 153b/12
tuy-	Duymak ṭ.-arsa 133a/10 ṭ.-duşuz 187b/13 ṭ.-madın 102b/5 ṭ.-maduk 134a/9 ṭ.-masun 133a/10 ṭ.-unca 103b/12
ṭuyūr	(Ar.) Kuşlar ṭ. 107a/1 ṭ.-uñdur 124a/13
tüfek	(Fa.) Tüfek ṭ.-(g)ile 110b/1 ṭ.-ler 101a/8
ṭūl	(Ar.) Uzunluk, boy ṭ. 193a/5, 197b/11
tünd-hū	(Fa.) Sert huylu, titiz ṭ. 141b/9, 175b/9
tüvānā	(Fa.) Güçlü, kuvvetli ṭ.-dur 149a/10

U

uc	Uç u.-110a/12 u.-ında 117b/9 u.-ları 150b/1
uç	SebeP, sebepten, -den dolayı u.-ından 153b/13
uç-	Uçmak u.-a 161a/6 u.-ar 196a/1 u.-dı 109b/6 u.-a gel- 113b/7, 114a/1 u.-a in- 121a/1
uçmak	Cennet u.-(g)a 106a/11 u.-dan 112a/13
‘ūd	(Ar.) Ūd ağacı ‘ū.-ıla 110b/10
‘ūdī	(Ar.) Ūd çalan ‘ū. 170b/8
uğra-	1) Karşı gelmek, rastlamak u.-duğı 114b/4 u.-madılar 163b/1 2) Uzerine varmak, birden saldırmak u.-yıcak 124b/1 u.-yu 127a/1
uğrulan-	Gizlenmek u.-up 109b/6
‘ukbī	(Ar.) Ahiret öbür dünya ‘u. 100b/9 (dünyā vü ‘u.) 145b/8

‘ukḳab	(Ar.) Tavşancıl kuşu
‘u. 121a/1, 147a/8	
‘ukūl	(Ar.) Akıllar
‘u. 114a/9	
ulı	Ulu, büyük
u. 106a/2	
ulu	Bkz. ulı
u. 105a/2, 129a/5, 160a/5, 189a/11	
u.-ları 112b/13	
u.-ların 167b/8	
u.-larına 105b/5	
u.-ya 166b/8	
u.-ydı 128b/4	
ulu-	Ulumak, bağırmak
u.-dı 176a/2	
umaç	Hedef tahtası
u. 113a/12, 190b/5	
ur-	1) Keymak
u.-dılar 105a/7	
u.-(ğ)içün 177b/6	
u.-mışlar 101a/10	
2) Vurmak, baskı yapmak	
u.-a 110b/10	
u.-alım 186a/10	
u.-ayım 172b/4	
u.-dı 176a/3	
u.-dılar 101b/4	
u.-ıcak 108b/4	
u.-madı 129b/3	

	u.-ur 105a/1, 140b/11
	u.-urlar 113b/8
	3) Çalmak
	u.-dılar 131a/5, 160a/9
	4) Giyinmek
	u.-up 108b/3
urin-	Takınmak
	u.-acak 108b/3
uryān	(Ar.) Çıplak
	u. 159a/10
usan-	Bıkmak
	u.-dılar 111a/10
	u.-maz 175a/12
usturlāb	(Ar.) Eskiden yıldızların arza göre yükseklik derecesine bulmakta kullanılan alet
	u.-lar 106b/10
uş	İşte, şimdi
	u. 104a/8, 131b/4, 169a/4
uşda	İşte
	u. 129b/7
uşşak	(Ar.) Aşıklar
	u.-dan 178b/11
	u.-ı 178b/13
ut-	Oyunda kazanmak, yenmek
	u.-a 145b/8
	u.-mış 196a/2
	u.-mışıdum 107b/3

utan-	Utanmak
	u.-ur 183b/8
	u.-masun 172a/4
	u.-maz 175a/11
	u.-sa 183b/7
uvat-	Parçalamak, kırmak
	u.-dı 150a/12
uy-	Uymak, uygun gelmek
	u.-up 166b/11
uyar-	Uyandırmak
	u. 183b/12
uyku	Uyku
	u.-sı 187a/4
	u.-sından 183b/2
uyu-	Uyumak
	u.-dı 118a/7
	u.-maz 184a/6
uza-	Uzamak
	u.-maz 199b/1
uzadıŝ-	Uzatmak
	u.-up 128b/11
uzun	Uzunluk, boy
	u.-ı 106b/3, 107a/5, 149a/1

Ü

üç	Üç sayısı
	ü.-i 147a/8

	ü.-ünci 101a/3, 124a/13
	ü.-üni 200b/7
	ü. yüz on üç
ügi	Baykuş türünden olan puhu kuşunun bir çeşidi
	ü. 110a/11
üleşdir-	Paylaştırmak
	ü.-di 171b/6
	ü.-işin 171a/8
ümīd	(Ar.) Ümit
	ü. 160b/1
ür-	Üfürmek, üflemek
	ü.-üp 132b/7
	ü.-ürem 132a/5
ürk-	Korkmak
	ü.-di 135b/5
	ü.-diler 159a/7
	ü.-üp 200b/6
ürküt-	Ürkütme, korkutmak
	ü.-diler 121a/4
	ü.-(d)ürler 126a/3
üst	Üst
	ü.-in 105b/13
	ü.-inde 106b/8, 142a/7
	ü.-ine 126b/7
üstād	(Fa.) Usta
	ü.-ısağ 142b/7
	ü.-bennā (yapı ustası) 142b/4

üstādane	(Ar.) Ustaca, usta elinden çıkmış olarak ü. 107a/7
üstuhān	(Fa.) Kemik ü. 123a/2 ü.-ıla 123a/2
üstüvār	(Fa.) Sağlam, kuvvetli ü. 146a/2
üş-	Üşüşmek, toplanmak ü.-di 189b/4 ü.-diler 164a/1 ü.-er 109a/3 ü.-medin 109a/3 ü.-meye 117a/8
üşen-	Sakınmak, çekinmek ü.-mez 175a/11
üşü-	Üşümek ü.-yüp 109a/2
üşür-	Musallat etmek ü.-diler 193b/5
üzer	Üzeri ü.-e 102b/13 ü.-inde 106b/9, 166a/4 ü.-inden 165a/4 ü.-üğe 188a/2 ü.-ümüze 134a/11 ü.-ine dur- (üzerine düşmek) 112a/8
üzül-	Kopmak, kesilmek ü.-di 127b/8 ü.-mez 119b/4

üzengilü	Üzengili ü. 170b/4
üzere	Üzerine, üzerinde ü. 102b/13, 129a/6
üzre	Üzerine, üzerinde ü. 168b/5

V

vācib	(Ar.) Yapılması gerekli olan v. 145b/4 v. ol- 108a/7
vāfir	(Ar.) Çok, bol v. 144b/3
vaḥṣī	(Ar.) Yabani v. 158b/13
vakt	(Ar.) Zaman v. 174a/4 v.-dür 108b/2 v.-i 108b/12, 109a/5 v.-ile 108b/13 v.-inde 197a/5 v.-ümüz 108a/8 v.-üni 109a/4
vaṣf	(Ar.) Nitelik v.-ıla 128b/13 v.-in 105b/8, 115b/10, 155a/3

v.-ını 119a/12
v. ét- 101b/1
v. kıl- 151b/9
-vār (Fa.) Benzetme edatı, gibi
süleymān-vār 170a/6
var Servet
v.-uğı 166b/1
var Olma, bulunma
v. 107b/7, 121b/1, 140a/13, 180a/9
v.-dur 101a/2
v.-ıdı 170b/2, 191b/11
v.-ısa 129b/7
var- Gitmek, varmak, ulaşmak
v.-a 122a/6, 160b/13
v.-alar 103a/2, 169a/6
v.-alum 137a/3
v.-an 200b/5
v.-anı 160a/5
v.-avuz 163a/9
v.-aydı 177a/12, 180b/1
v.-dı 102b/4
v.-dılar 174a/6
v.-ıcak 122b/3, 127b/6, 152a/6, 174a/12
v.-ımadı 149a/2
v.-ımazlar 154b/7
v.-ısa 124a/13, 156b/13
v.-mayup 180b/3
v.-mazdı 175a/13
v.-sun 164b/12

	v.-uram 174b/9,13
	v.-urdum 164b/12
	v.-ursağ 180b/11
	v.-up dur- 134a/10
varlık	Mevcudiyet, bir şeyin olması
	v. 119b/5
	v.-(ğ)uğı 154b/11
vaz ^c	(Ar.) Koyma, bırakma, konulma
	v.-ına 118a/11
	v.-ında 118a/4
	v. u zî-'ālî 115b/6
ve	Bağlaç
	v. 127a/2
veba	(Ar.) Salgın hastalık
	v. 198b/8
vech	(Ar.) Vasıta
	v.-ile 132b/12, 169a/1, 194b/7
vedūd	(Ar.) Allah'ın sıfatlarından
	v. 147b/9
vefā	(Ar.) Sözünde durma
	v. 141b/10, 146b/1
vehm	(Ar.) Kuruntu, üzüntü
	v. al- 112a/4, 152b/2
	v.-e düş- 180a/9
vehm-nāk	(Ar.Fa.) Kuruntulu
	v. 136b/11
veli	(Fa.) Fakat, amma
	v. 111b/8, 114b/4, 165b/8
velīkin	(Fa.) Lakin, ama
	v. 111b/7

vêr-

Vermek

v. 101a/1

v.-dügi 132b/3

v.-dügine 146a/5

v.-dügümüz 168a/4

v.-dügünden 151a/7

v.-dügüz 132b/13

v.-eler 129b/11

v.-em 152a/4

v.-emediler 113b/10

v. eyin 137b/12, 180b/12

v.-mesek 171a/10

v.-meyince 129b/11

v.-mişiken 192a/12

v.-señüz 182a/9

v.-üben 135b/7

vêrmek

Verme işi

v.-(g)e 112a/6

v.-(g)indedür 171a/11

v.-le 118a/2

veyāhūd

(Ar.Fa.) Yahut

v. 162b/12, 178a/7

vezîr

(Ar.) Vezir

v. 101b/7, 102a/11, 12, 172a/1

v.-ler 102a/9

v.-lerile 101b/11, 102b/7

v.-lerin 171b/5

v.-lerine 102a/2, 104a/7

v.-lerün 102a/9

	v.-i hās 115a/13, 145b/4, 182b/10
	v.-i kārđān (işbilir) 119b/1, 122b/3
	172b/1, 182b/5
vezn	(Ar.) 1) Ölçü
	v.-i 142b/9
	2) Tartı
	v.-e ur- 139b/3
vilāyet	(Ar.) İl, şehir
	v.-de 105b/6
	v.-den 102a/12
	v.-e 162b/7
	v.-i 105a/13
	v.-ine 144b/5
	v.-ingüzde 105b/5
	v.-ümün 117b/9
	v.-ümüz 191a/11
	v.-ün 105a/10
	v.-ünüze 164a/10
virān	(Fa.) Yıkık, yıkılmış
	v. 155a/11
	v. ét- 167a/6
vural-	İstilaya uğramak
	v.-miş 105b/3
vuslat	(Ar.) Kavuşmak
	v.-a 168b/6
vusūl	(Ar.) Kavuşma, erişme
	v. 114a/10

vücūd (Ar.) Varlık
v. 171b/12, 179a/4
v.-ı 145a/7

Y

yā (Ar.) Ey
y. 101a/13, 101b/7, 102a/9, 11, 164b/1
yabān (Fa.yābān) İnsan yaşamayan ıssız yer
y.-a sal- (serbest bırakmak) 106a/12
yād (Fa.) Hatır, gönül
y.-ına 127a/9
y.-uñı 166b/10, 181b/6
y. kıl- 134b/13
yādigār (Fa.) Bir kimseyi veya bir olayı hatırlatan nesne
y. 147b/1, 155b/8
yağ Yağ
y.-ı 149b/5
yağmā (Fa.) Zorla mal almak
y. kıl- 104a/2
yahşı İyi güzel
y. 180a/13
yāhūd (Fa.) Veya, yahut
y. 102a/5, 107a/13
yak- Yakmak
y.-dılar 103a/2
y.-duğı 149a/4, 166a/3
y.-duk 191b/7

yakıl-	Yakılmak y.-dı 175b/8
yakın	Yakın y. 108a/1, 124a/1, 180b/10, 190a/3,4 y.-dur 140b/6 y.-ıdı 131a/2 y.-rak 125a/1
yakīn	(Ar.) Kesin olarak bilme y. 105b/7, 107b/2, 115b/4, 178a/13 y.-i 180a/5 y.-in 177b/4
yaku	Davul derisi y.-sı 127b/8
yākūt	(Ar.) Değerli süs taşı y. 128b/9, 190b/8 y.-lar 170b/11 y.-leb 178b/13
yāl ü bāl	(Fa.) Boy bos düzgünlüğü y. 139b/12
yalan	Yalan y. 150b/10
yalıncak	Çıplak y. 134b/8, 193a/9 y. kıl- 187a/7
yalıqız	Yalnız y. 144a/4, 150a/12, 192b/9
yalu	Hayvanlarda boyun üzerindeki saç, yele y. 199b/8

yaluguz	Bkz. yalınız y. 144a/3
yalvar-	Yalvarmak y.-dı 181a/4
yaman	Kötü, hoş olmayan y. 180b/7
yağ	Yan, taraf y.-a 109a/7, 129b/4, 137a/3 y.-dın 118a/10, 163b/9, 190b/6,7 y.-ına 101a/5 y.-ınca 126a/2 y.-ında 106b/11
yan-	Yanmak y.-madı 103a/4 y.-maya 115b/12 y.-mış 159b/8 y.-up 175b/8
yandur-	Yakmak y.-ur 145a/8
yağıl-	Yanılmak y.-ursun 174b/13
ya'ni	(Ar.) y. 110a/1, 115 /12, 119b/11, 173b/4
yankulan-	Sesin yansıması y.-dı 110a/6, 135a/11
yap-	Yapmak y.-ayın 143a/1 : y.-dılar 112b/8

	y.-duğı 105b/3
	y.-duğumı 142b/10
	y.-maz 142b/10
	y.-mıŝdır 102b/2
	y.-ulalı 121b/3
yapu	Yapı, bina
	y. 142a/6
	y.-sın 143a/11
	y.-sında 142b/12
	y.-yı 112b/9
yapıŝ-	Yapıŝmak
	y.-dı 120b/13, 126b/2, 128a/3
yapuş-	Bkz. yapıŝmak
	y.-urlardı 200a/6
yapıcı	İnŝaat ustası
	y.-ydum
yapucı	Bkz. yapıcı
	y.-yam 142b/6
yapucılık	İnŝaat ustalığı
	y.-da 142b/6
yār	(Fa.) Dost
	y.-ıdı 186a/8
yara-	Yaramak
	y.-yam 168b/7
yarag	Hazırlık
	y. 117a/1

arak	1) Hazırlık y. 101b/1 y.-(ğ)ı 180b/2 y.-(ğ)ıla 117b/2, 173b/4 y.-(ğ)ın 108b/6; 152b/6 y.-(ğ)ına 182b/3 y.-(ğ)ında 182b/2, 186a/3 y. kıl- 105b/1, 108a/11 2) Silah y.-larıyla 101a/11,13 3) Bir şehrin veya kalenin istihkam tarzı, yerleşme şekli y.-(g)ın 101a/1
araklan-	Hazırlanmak y.-mışsın 187b/13
arat-	Yaratmak y.-(d)ur 147b/9 y.-mışdur 108a/13, 111b/11, 197b/2
arıcu	Yardımcı y. 132a/12 y.-n 181a/13
arıl-	Delinmek, yırtılmak y.-dı 127b/8
arın	Yarın y. 173a/9
arındası	Ertesi gün, yarın y. 105b/1, 114a/11, 196b/8
asak	Ferman, kanun y. yerine yet- (cezaya çarptırma) 141b/11

yassı	Yassı y. 111a/3, 114a/7, 199b/10
yaş	Yaş, ömür y.-ını 135a/9, 154a/4
yaş	Islak, kuru olmayan y. 120b/13
yaş	Gözyaşı y.-ı 195a/13
yaşa-	Yaşamak y.-dum 129a/13, 144a/5 y.-yan 108a/3, 196a/3
yaşıl	Yeşil y. 125a/7, 187a/6
yaşur-	Saklamak, gizlemek y.-up 190a/4
yat	Hazırlık y. u yarak 117b/2, 151b/11, 167b/7, 190b/4
yat-	1) Yatmak, uyumak y.-avuz 163a/8 y.-dı 118a/6 y.-duğı 118a/13, 176a/6, 192b/10 y.-ıcak 174a/4, 187a/1 y.-madı 101b/4 y.-maz 184a/6 y.-ur 101b/13, 122b/3, 128a/8 y.-urken 187a/5, 188a/1 y.-ursa 124a/1 y.-ursaguz 124a/4

	2) Yatışmak, sukunet bulmak
	y.-dı 161b/6
yatak	Yatak
	y.-(ğ)ında 118a/12
yatsu	Yatsı zamanı
	y.-ya 180b/10
yavru	Yavru
	y.-larına 149b/7
yaykan-	Çalkalanmak
	y.-dı 135a/2
yay	Yay
	y. 110b/9
yaz	Yaz mevsimi
	y.-ın 111b/11
	y. u kış 109a/1
yaz-	Yazmak, nâkşetmek
	y.-ar 154b/6
	y.-duğı 108a/4
	y.-mışlar 106b/7, 143b/3
yazdur-	Resimettirmek
	y.-dı 147a/13
yazı	Ova
	y.-nuğ 159b/8
	(sahra vü y.) 109a/11
yazu	Yazı
	y. 107a/7, 156a/10
yē-	Yemek
	y. 171b/1
	y.-digümüz 111b/12

	y.-diler 105b/4
	y.-dükleri 114b/7, 115a/6
	y.-dür 171b/1
	y.-medin 104b/8
	y.-medüm 144a/5, 156b/6
	y.-mese 115a/5
	y.-mez 184a/6
	y.-mezler 150a/13
	y.-rler 114b/6
	y.-ye 169a/3, 176a/3
	y.-yen 104b/8
	y.-yiser 104b/9
	y. vü iç 105a/11
yéd-	Çekmek, yedekte götürmek
	y.-iler 152b/6, 153a/1
yédi	Yedi sayısı
	y. 101a/2, 103a/4, 107b/4, 112b/8
	y.-nci 101a/4, 124b/8
	y.-sin 103a/5, 115a/2
	y. yüz yetmiş 129a/13, 164a/13
yég	Daha iyi
	y?-196b/6
	y.-dür 142a/3
	y.-e 166b/9
	y.-lerin 152a/8
	y.-ün 145b/7
yégin	Üstün, baskın, galip
	y. 134a/12, 159a/6

yèglik	Üstünlük y. 113a/13
yègrek	Daha iyi, daha üstün y.-dür 153a/9
yek	(Fa.) Bir, birlik y. 171a/12
yek-be-yek	(Fa.) Tek tek, birer birer y. 183a/1
yeksân	(Fa.) Bir, beraber y. 105a/2
yêl	Yel, rüzgar y.-den 103a/4 y.-a 113b/1 y.-ile 145a/9 y.-süz 145a/3 y. kop- 160b/8 y. oyna- 103a/3
yêlken	Yelken y. aç- 109a/13, 121a/6
yelpuze	Yelpaze y. 119b/11
yemek	Yeme işi y. içmek 114b/4
yemîn	(Ar.) Sağ y. ü yesâr (sağ ve sol) 169b/11
yemiş	Yemiş, meyva y. 111b/4 y.-i 154b/2, 196b/7 y.-idür 114b/8

	y.-inüq 198a/2
	y.-den 197a/8
	y.-lerden 197a/6
yen	Giysi kolu
	y.-inden 106a/11
yên-	Yenmek, yenilmek
	y.-meyen 171b/2
	y.-meyüp 171b/2
yên-	Yenmek, karşı durmak
	y.-en 145b/12
yêni	Yeni
	y. 155b/7
yêr	Yer
	y. 104b/7,8
	y.-den 101b/3
	y.-e 105a/1
	y.-idi 149a/8
	y.-ile 101b/13
	y.-inde 104b/3
	y.-inden 102b/11
	y.-ine 118a/8
	y.-altı 124b/1
	y.-inden ayır- (kaldırmak) 103b/5
	y.-inden dur- (kalkmak) 178b/4, 192a/13
	y. göster- 174a/13
	y.öp- 117b/6
	y. yüzi (dünya) 147b/10
yêrlü	1) Yerli, taşınamayan başka yere götürüle-
	meyen
	y. 102a/4, 110b/10

	2) Oturduğu bölgede dogup büyüyen y. 102a/6
yérin-	Tasalanmak, üzölmek y.-üp 109a/7
yér yerin	Her taraftan, taraf taraf y. 109b/8, 152b/13, 200b/6
yesār	(Ar.) Sol (yemīn ü y.) 169b/11
yèt-	Ulaşmak, varmak y.-di 115a/12, 178b/4 y.-diler 101b/12, 148b/12, 150a/1 y.-eler 186b/2 y.-esin 107a/13 y.-mese 161b/5
yet-	Bir ihtiyacı karşılayacak nitelikte olmak y.-er 157a/1
yètmiş	Yetmiş sayısı y. 103a/13, 124a/3
yètür-	Yetmek y.-e 113a/7, 177b/8 y.-ecegin 113a/7
yığ-	Biriktirmek, yığmak y.-ana 155b/11 y.-anı 171a/13 y.-dum 144a/5 y.-duğı 104b/2
yıkıl-	Yıkılmak y.-dı 110b/11, 112b/8 y.-duğı 183a/13

yıl	Yıl y. 107b/4, 114b/3 y.-ca 140b/7 y.-lar 108a/6 y. u ay 109a/8
yılan	Yılan y. 124b/2 y.-dan 154b/7 y.-dur 120b/6 y.-larıyla 154a/12 y.-larıyla 155a/2 y.-ların 120b/7, 149a/3
yıldıra-	Parıldamak, ışıldamak y.-r 189a/7
yıldırım	Yıldırım y. 189a/8
yılduz	Yıldız y. 162b/1 y.-ıyla 121b/1
yırt-	Yırtmak y.-ma 113a/9
yigirmi	Yirmi sayısı y. dört 112b/7, 149b/8
yigit	Yigit y. 191b/6
yigrenci	İğrenç, pis y. 129b/9
yine	Yine y. 101a/7, 114a/2, 128a/6, 185a/8

yitür-	Kaybetmek
	y.-dügin 161b/5
	y.-evüz 192a/4
yog	Yok
	y. 117a/6
	y.-ıdı 116b/4
yogrul-	Ezilmek
	y.-mış 189b/11
yogunluk	Kalınlık
	y.-da 156a/2
	y.-(g)ı 149a/1
yohsa	Yoksa
	y. 113a/11, 129b/12, 166b/3, 172a/2
yok	Yok, var olmayan
	y. 145b/6, 171a/12
	y.-dur 146b/7
	y.-(g)udı 182a/11, 190a/4
	y. yere (boşu boşuna) 191b/5
yol	Yol
	y.-dayken 108a/8
	y.-ıla 185a/6
	y.-ına 140a/12
	y.-ınca 177b/11
	y.-lar 152a/7
	y.-una 191b/1
	y.-uğa 191b/13

yoldaş	Yol arkadaşı y. 168a/2; y. u cāy 109a/7
yon-	Yok etmek y.-maz 120b/8
yöş	Yorgun, yıpranmış, zayıf y. yürü- 101a/8
yön	Yön y.-ini 112a/6
yöri-	Yörtmek y. 122a/1, 141a/11, 151b/1 y.-di 179a/1 y.-diler 103b/1, 114a/11 y.-ye 151a/10 y.-yince 103a/3 y.-rdi 109b/4 y.-rken 149a/5 y.-üp 170b/3
yörü-	Yürmek y.-yeniğinde 173b/13
yörümek	Yürme işi y.-den kal- (yürüyememek) 164b/12
yörür	Yürüyen y. 152b/9
yörüüş	Yürüyüş y. kı1- 131a/5
yu-	Yıkamak y.-yup 195a/5

yukaru	Yukarı y. 170a/1, 171b/13, 191b/8 y.-dan 109b/9
yun-	Yıkanmak y.-arıdum 144a/2
yumruk	Yumruk y.-(ğ)ıla 175b/12
yurt	Yurt y.-(d)u 155b/6
yut-	Yutmak y.-dı 118a/12 y.-mış 192b/13
yuvalan-	Yuvarlanmak y.-dı 127b/9
yüce	Yüce, büyük y. 105b/13, 112a/12, 115a/9
yügür-	Koşmak y.-dün 122a/12 y.-i 122a/2, 139b/4
yügürt-	Koşturmak y.-di 122b/2
yügürüş-	Koşuşmak y.-diler 187b/3
yüksek	Yüksek y. 128b/10, 148b/12
yün	Kuş tüyü y.-i 114a/5 y.-inden 115b/11 y.-ler 148a/11 y.-leri 148a/11

yürek	Yürek, kalp y.-(g)üm 146b/10
yüz	Yüz sayısı y. 106b/3, 111b/6 y. biñ 131a/1 y. yêtmiş 156a/1 y. yigirmi biñ 131b/7
yüz	Surat, ğehre y.-i 111b/7 y.-ile 191a/11 y.-in 135b/2, 165b/8, 193b/8 y.-ini 176b/1 y.-üne 191a/11 y.-üni 147b/6 y.-be-yüz (yüz yüze) 190a/9,10 y. göster- (kendini göstermek) 183a/7 y. vér- (yakınlık göstermek) 104b/9 y. suyı (namus, şeref) 113b/1 y. yére ur- 136b/11 2) Yüzey, satıh y.-i 159b/8 y.-in 147a/4 y.-üni 108b/3 3) Karşı, yön, taraf y. dut- (yönelmek) 125a/5 1) Yüzmek y.-e 147b/6 y.-en 147a/9 y. er 113b/10

2) Bir şeyin derisini yüzmek
y.-diler 120b/11

Z

zabt (Ar.) Ele geçirme, alma
z. ét- 154a/6
zād (Ar.) Yiyecek
z. 159a/13
zahımlu (Ar.zahm) Yaralı
z. 193b/7
z.-ları 190b/13
zāhir (Ar.) Görünen
z. 119b/4
zahme (Fa.) Mezar, kabir
z. 106b/5
z.-de 107a/1
z.-nün 107a/3
z.-si 105b/7
z.-sin 105b/10
z.-sine 105b/11
zahmet (Ar.) Eziyet, sıkıntı
z. 163a/1
z.-deyidüm 117b/10
z.-dür 144b/1
z.-e 108b/2,7
z.-i 160a/3

zahmetlü	(Ar.T.) Sıkıntılı, eziyetli z.-dür 160a/2
za'îf	(Ar.) Zayıf z. 168b/3
zâlim	(Ar.) Zulmeden z. 177b/12 z.-dür 144b/1, 146b/4 z.-e 140b/2 z.-üç 199b/1
zamân	(Ar.) Süre z. 103a/8, 107a/2, 129a/7 z.-dan 148a/7 z.-dur 174b/4 z.-ıdı 175a/8
zâr	(Fa.) Ağlayan, inleyen z.-ısına 195a/8 z. u hasret 104b/3 z. u zâr 158a/7
zarar	(Ar.) Zıyan, kayıp z. 140a/9
zârılık	(Fa.T.) Ağlama, inleme z. 195a/7
zarûret	(Ar.) Zorluk, çaresizlik z.-e 139a/13
zâyi'	(Ar.) Zarar, zıyan z. 184b/6
zâyıl	(Ar.) Yok olma z. 141b/8
zebân	(Fa.) Dil z. 146a/7, 184b/3, 196a/5

zeberced	(Ar.) Zümrütten daha açık yeşil olan ve zümrüt kadar değeri olmayan bir taş z. 128b/9, 170b/11
zeber-dest	(Fa.) Eli üstün z. 153a/6
zebün	(Fa.) Gücsüz, aciz z. ol- 137b/3, 139a/12, 193b/7
zehr	(Ar.) Zehir z.-i 120b/7 z.-leri (zehirleri) 149a/4
zeker	(Ar.) Erkeklik organı z.-i 157a/9
zemīn	(Ar.) Yeryüzü z. 104b/13, 123b/4 zeminü' z-zamān 138b/2
zencīr	(Fa.) Zincir z. 156a/1 z.-e 156a/7 z.-idür 156a/6 z.-ün 156a/3
zencīrlü	(Ar.T.) Zencirli z. 179b/5
zer	(Fa.) Altın z. 106a/4
zer-kiş	(Fa.) Altın işlemeli kumaş z. 105a/7
zerrīn	(Fa.) Altından yapılmış z. 169b/3, 178b/7
zevāde	(Ar.) Yiyecekler z. 159a/13

zevāl	(Ar.) Güneşin başucunda bulunma zamanı z.-inde 139a/6 z.-ine 126a/8
zevk	(Ar.) Zevk z.-ıyla 190b/9 z. ü şāfā 192a/11
zıālu'llāh	(Ar.) Halifeler, hükümdarlar için kulla- nılan söz z. 141a/5
zī-'aceb	(Ar.) Gariplik sahibi z. 115b/6
zī-hidayet	(Ar.) Doğruluk sahibi z. 127a/11
zıkr	(Ar.) Anma, hatıra getirme z. et- 119a/11, 181b/6
zinde	(Fa.) Güçlü z. 133b/9
zīnet	(Ar.) Süs z.-ile 173b/4
zīr	(Fa.) Alt, aşağı z.-i zemīn (yerin altı) 143a/11
zīrā	(Fa.) Çünkü z. 101b/7, 109b/4, 123a/11, 128b/12
zire	(Fa.) Çünkü z. 104b/8, 145b/6
zişt	(Fa.) Çirkin z. 197b/2
zī-ulu	(Ar.T.) Büyüklük sahibi z. 115b/7

ziyān	(Ar.) Zarar, kayıp z.-ı 145b/6 z.-um 166a/10 z.-uñ 184b/3
zī-yüce	(Ar.T.) Yücelik sahibi z. 115b/7
zū-finūn	(Fa.Ar.) Hünelerler sahibi z. 146a/5
zulm	(Ar.) Zulüm z. 113a/10 z.-e 199a/10 z.-ile 113a/2
zūr	(Fa.) Güç, kuvvet z. ét- 103b/4
zübān	(Fa.zeban) Dil, lisan z. 181b/2
zühre	(Ar.) Çoban yıldızı z. 190b/11
zūlf	(Fa.) Saç z. ü hāl 157a/8
zümürüd	(Ar.) Zümrüt z. 120b/3, 128b/9
zürriyyet	(Ar.) Nesil, kuşak, soy z. 173a/2

ÖZEL ADLAR DİZİNİ

A

Ādem peygamber	112a/13, 112b/5,6
Akrūş	185b/6, 187b/9
Alāz	187b/9
Ankās	187b/7
‘Antās-ı Hālebī	187b/7
Apkās Tersūsī	187b/8
Asfer-i Malīkī	185b/5
‘Āsım	137a/8
‘Āsım Arkanī	134a/1
‘Āsım ‘Arkātī	187b/7

B

Bağlām-ı ‘Irākī	169a/9
Behmen	102a/4, 120b/5, 137a/6, 140b/10
Behrām	137a/6
Behrām-ı ‘Irākī	187b/6
Benī Asfer	188b/2
Benān	200a/11
Berāy-ı ‘adem	103b/6, 105a/6, 131a/12
Berber (sultanı)	185b/2, 188a/2
Beybakūr	185b/7, 188b/3
Bihruz-ı İsfahānī	169a/11
Bihterān	163a/7, 174a/1
Bihterān Bānū	165a/1
Bihzād-ı Hindū	103a/1
Bokrāt	137a/6, 140b/4, 171b/13

C

Cābbe	111b/1
Cāmasb	123a/6
Cebel-i Heytān	112a/12, 112b/4
Ceyhūn	135a/13
cezire-i kübrā	108b/8
cezire-i Rāmin	159a/6
cezire-i Rāyic	148a/4
cezire-i Şalābet	118b/7, 120a/10
cezire-i sīn	175a/9
cezire-i vak vak	162a/12, 186a/5

Ç

Çihil-pā	111b/6, 118b/9, 131a/9
Çihil-pāy-ı 'Irākī	101a/1, 102b/13, 103a/8, 169a/12

D

Dilefrūz şāh	185b/2, 188a/12
Diyārbekir	185b/3, 188a/11

E

Eflāk	187b/9
Eflātūn	104b/4, 137a/5, 159a/12
Eflātūn hakīm	105a/4, 108a/4, 116a/12

Ḥfrūz Kāṣī	133b/13, 139a/8, 169a/8, 187b/6
Efrenc	185b/6, 187b/10
Epkās-ı Rūmī	169a/11
Erdevān	105a/6, 8
Erdevan ṣāh	105a/11, 185a/9
Ezdīn	187b/9

F

Feth	142a/12
Feth-i metālib	142a/7, 142b/7
Firdevs ṣāh	185b/3, 188a/11
Fur-ı Sind	113a/5, 166b/13

G

Garīs	164b/12
Gürcistān	188b/2
Gürs-i gül	188b/2

H

Habeş	185b/5, 188a/12
Habeşistān	185b/6
Hayber	185b/2
Haydar-ı Murgānī	169a/9

Heftümîn	101a/2, 102a/13, 108b/9, 109a/11
Heyām	175b/5
Hezberān	151a/4
Hızır peygāmbere	102b/8, 106a/13, 145a/3, 161a/9
Hind	104a/1, 108a/12
Hindustān	134a/10, 185b/9
Hişşām	137a/8
Hişşām Cebeli	134a/1, 185b/3, 187b/7
Horāsān	185b/8, 188a/13
Hurrem şāh	185a/10

I

Irākī	101a/1, 101b/11, 102a/1, 116b/1
Irakeyn	173b/3

İ

İran	185b/8
İ'tişām şāh	185b/5, 188a/12
İskender şāh	101b/1,4,6, 102a/1,6, 102b/9 105a/5, 107a/1, 109b/4, 110a/7
İskender-i Zü'l-ķarneyn	103a/4, 105b/9, 112b/2
İskenderü'l- cevvar	172a/5
İskender-i Rūmī	192a/3
İskenderü' z-zamān	120b/2, 158b/2, 158a/8, 159b/12

K

Ḳāf	107b/4, 189a/13
Ḳahramān	102b/2, 106b/8, 108a/4
Ḳahramān Ḳātil	102b/1,6
Ḳahramān ṣāh	103b/5
Ḳal'ā-i Ḳipūr	130b/13
Ḳamdan-ı Hanīnī	175a/9, 186a/5
Ḳamdan-ı Ḳarvānī	187b/6
Ḳantūr	186a/7
Ḳaşam ṣāh	137a/7, 185b/1
Ḳaydar-ı Ḳırvānī	169a/8
Ḳays	139b/8
Ḳays-ı Rūmī	103a/1,2, 159a/4, 169a/7
Ḳayṭās	111a/4, 137a/7
Ḳayṭās-ı Yūnānī	102b/13, 110b/7,9 139a/7, 169a/7
Ḳaysūn	137a/7
Ḳaysūn-ı Ḳırīmī	103a/1, 103a/13, 139b/8, 169a/7
Ḳehlāl-ı Hindū	194a/2
Key-murād	124a/3
Keyd	112a/11, 159b/2, 160a/3
Keyd-ı Hindū	102a/2, 112a/11, 112b/2
Keyd ṣāh	185b/10
Kilāb Kūfī	134a/1, 169a/9, 187b/7
Kūmrā-yı Kilānī	169a/10

L

Lengāvūş	114a/1,10

Mehrüz	142a/3
Mehrüz-i Horāsānī	128a/2
Mekke	185a/13, 188a/11
Mengihil-i Hindū	194a/1
Menu-çihir	116a/8
Meşdād	113a/5
Mısır	185a/13, 188a/10
Mihlāl	116b/1
Mihlāl-i Hindū	116a/8
Mināl	187b/9
Mihāl-i Rūmī	131a/1, 136a/4
Mirçin-i Gürcī	185b/4
Mubassıt	134b/12
Murçin	188b/2
Müselsel-i Siystanī	169a/10, 187b/5
Müjdād şah	185b/11, 188b/1
Müşdād	113a/7, 113b/3, 170b/2
Müşteri vezir	170b/2, 172b/11, 173a/9

Nakrūş	185b/6, 187b/9
Nākūr	185b/6
Naşır	137a/6
Nasır 'Ubbād	185a/13, 188a/10
Nerrimān şah	158b/10

R

Rāmin	158b/9
Rāy-i 'azām	103b/6, 105a/8, 131a/12
Resteṭālīs	101b/7, 111b/13, 122a/6, 137a/5
Rikīstan	162a/13
Rūm	185b/5

S

Sa'd 'Āmir	185b/1, 188a/11
Sa'd-bin-'Āmir	137a/6
Sālār-i Rūm	133b/3, 178a/3, 179a/11, 186a/13
Serdād	194a/5
Serdād-i Hindū	192b/12
Serendib	112a/9, 112b/12
Seyf-i 'Adenī	133b/13, 159a/5, 169a/8, 187b/6
Sikender	112a/2, 116b/13, 127a/5
Sikenderü'l-emānet	141a/1
Sind	185b/10
Sindustān	188b/1
Sitem şah	185a/9
Siyāh pūş Şīrvanī	169a/9
Süheyl	137a/7, 189a/10
Süheyl-i Serhī	103a/13, 110a/2, 169a/7
Süleyman Peygāmbere	157b/8
Sokrāt	137a/5, 140a/11, 171b/13

Ş

Şābūr şah	137a/7, 185b/8, 188a/13
Şādikām	114b/2, 11

Şākūr Rūstenī	134a/1, 136a/4, 187b/8
Şa‘lūs ‘Antākī	187b/8
Şām	185a/13
Şāmūs Şāvī	134a/1, 136a/4, 187b/8
Şehlās	187b/8
Şehlās Hāvarānī	169a/11
şehr-i Çendīl	151a/6
şehr-i Çiplān	130b/1
şehr-veri şehriyārī	169a/11
Şehrūz şāh	194a/4
Şetlāl	141a/10
Şetlāl şāh	131b/2, 134a/10, 185b/7
Şirdest Şirānī	169a/10

T

Tamhūret	131b/1
Tārīm	137a/7
Tārīm-i Belhī	133b/13, 139a/8, 169a/7, 187b/6
Tāyif	185b/2
Tāyim-i Belhī	159a/5
Tireng Mezenderānī	169a/10

-437-

U

Ubbād

137a/6

Z

Zamīr

125a/2

Zantamūr Asferiye

136a/5

Zemīn

185b/9

Zengi

185b/7

Zengistān

188a/13

Zü'l-karneyn

101b/10, 109b/7, 172b/5

K A Y N A K Ç A

- Ali Mustafa bin Ahmed, Künhü'l-Ahbâr, İstanbul, 1277,
c.IV, 1.cüz
- Aşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şu'arâ (Haz.G.M.Meredith Owens),
London, 1971
- Atalay, Besim, Divanu Lugati't-Türk Dizini, TDK Yayınları,
Ankara, 1986
- Babinger, Franz, Die Geschichtsschreiber Der Osmanen Und
Ihre Werke, Leipzig, 1927
- Develioglu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,
Ankara, 1980
- Dilçin, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara,
1980
- Emir Hüsrev-i Dihlevî, Ayine-i İskenderî, Süleymaniye,
Malet Efendi 377'deki hamse içinde
- Gibb, E.J.W, Osmanlı Şiiri Tarihi, İstanbul Üniversitesi
Yayınları No:207, İstanbul, 1943, c.I
- Gökyay, Orhan Şaik, "İskender-nâme", İslâm Ansiklopedisi,
Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1950, c.V.
- Hasan, Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ (Haz.İbrahim Kutluk),
TTK Yayınları, Ankara, 1978
- Kâtip, Çelebi, Keşfü'z-Zünun, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,
1971, c.II
- Kortantamer, Tunca, Leben Und Weltbild des altosmanischen
Dichters Ahmedî Unter besonderer Berücksich-
tigung seines Diwans, Freiburg, 1973
- Köprülüzâde, Mehmed Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul,
1926
- Levend, Ağâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, TTK, Ankara, 1988,
c.I

- Mazıoğlu, Hasibe, "Türk Edebiyatı (Eski)", Türk Ansiklope-
disi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1983, c.XXXII
- Mehmed, Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1333-1342,
c.I-III
- Olgun, İbrahim-Cemşit Dıraşan, Farsça-Türkçe Sözlük,
Tebriz, 1364
- Sarı, Mevlüt, Arapça-Türkçe Talebe Lûgatı, Bahar Yayınları,
İstanbul
- Şemseddin Samî, Kâmûsu'l-alam, İstanbul, 1314, c.I
, Kâmûs-ı Türkî, Enderun Kitabevi, İstanbul,
1989
- Steingass, F., A Comprehensive Persian-English Dictionary,
Beirut, 1975
- Şükün, Ziya, Farsça-Türkçe Lûgat, "Gencinei Güftar Ferhengi
Ziya" Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984
- Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 1963, c.I
- Timurtaş, Faruk, Eski Türkiye Türkçesi, İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981
- Unat, Faik Reşit, Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihlerle Çevirme
Kılavuzu, TTK, Ankara, 1974
- Üçok, Coşkun, (çeviri), Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri,
Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982
- Unver, İsmail, Ahmedî, İskender-Name, İnceleme-Tıpkıbasım,
TDK Yayınları, Ankara, 1983
, Türk Edebiyatında Manzum İskender-nâmeler
(Basılmamış doktora tezi), DTCF, no:205

There are many works as source in our libraries to indicate the historical development of Turkish language and explain various aspects of Turkish cultural history. Iskender-names takes an important place within these sources.

For the first time, Iskender-name, also called story of Iskender, is seen at Firdevsî's Şah-name written in rhyme and metric. Firdevsî, while explaining the passed monarchs of Iran, includes Iskender as the last monarch of Keyanis. In Persian literature, poet Nizami has dealt with the story of Iskender and written it in rhyme and metric. Emir Hüsrev-i Dihlevî's Ayine-i Iskender follows his book.

Kıssa-i Iskender that I have studied between the leaves of 101a-200b, has been written in prose by Hamzavî brother of Ahmedî. It is assumed that it is composed of 20 volumes as a whole. Manuscript which is kept in Turkish Language Association Library with 150 order number is 882 pages. There are some missing pages at the beginning and end of the book.

Dimensions of Kıssa-i Iskender written by Hamzavî is 25 (19) x 16 (11,5) cm and there are 13 lines in each page. The book has been written with vowel-points. The work also contains some pieces written in rhyme and metric.

This is a religious and legendary story written for the public, it is assumed that the book was written between 850-900 years according to Hegira Calendar.

In my research work, I have done translation of the text. In vocabulary section, I have tried to give words and phrases in alphabetical order with their suffixes used in the story. In language characteristics section, I have examined the available text in respect of grammar taking into account the characteristics of that era. In bibliography section, I have given the studies both done in Turkey and abroad. First 200 pages of the text has been prepared as master thesis. The story will take an important place within the other works done about Old Anatolian Turkish after completion of such studies on this. We hope that the studies on the story be completed and presented to the use of language and literature.